

ISSN 2466-4286

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

Б И Л Т Е Н
ФОНДА САНУ ЗА ИСТРАЖИВАЊА
У НАУЦИ И УМЕТНОСТИ
ЗА 2023. ГОДИНУ

Број 49

БЕОГРАД 2024

Б И Л Т Е Н
ФОНДА САНУ ЗА ИСТРАЖИВАЊА
У НАУЦИ И УМЕТНОСТИ
ЗА 2023. ГОДИНУ

Број 49

До броја 40 часопис је излазио под називом:
Билтен Фонда за научна истраживања САНУ (ISSN 0352-2385)

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

Академик *Видојко Јовић*
Академик *Иван Гуйман*
Академик *Косија Чавошки*
Дописни члан САНУ *Владимир Срдић*
Дописни члан САНУ *Тайјана Симић*
Дописни члан САНУ *Зоран Пауновић*
Дописни члан САНУ *Драјан Војводић*
Дописни члан САНУ *Сава Халугин*

УРЕДНИК

Дописни члан САНУ *Зоран Пауновић*

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК

Академик *Зоран Кнежевић*

ISSN 2466-4286

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

Б И Л Т Е Н
ФОНДА САНУ ЗА ИСТРАЖИВАЊА
У НАУЦИ И УМЕТНОСТИ
ЗА 2023. ГОДИНУ

Број 49

БЕОГРАД 2024

© Српска академија наука и уметности 2024

Штампа: Српска академија наука и уметности, Београд
Тираж 200
Дизајн
Кранислав Вранић

САДРЖАЈ

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЛОВАЊУ ФОНДА САНУ ЗА ИСТРАЖИВАЊА У НАУЦИ И УМЕТНОСТИ У 2023. ГОДИНИ	7
ИЗВЕШТАЈИ ОДЕЉЕЊА САНУ О ИСТРАЖИВАЊИМА У НАУЦИ И УМЕТНОСТИ ЗА 2023. ГОДИНУ	
Одељење за математику, физику и гео-науке	43
Одељење хемијских и биолошких наука	73
Одељење техничких наука	105
Одељење медицинских наука	123
Одељење језика и књижевности	169
Одељење друштвених наука	201
Одељење историјских наука	215
Одељење уметности	239
ЦЕНТАР ЗА НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКИ РАД САНУ И УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ	251
СКУПОВИ, ПРЕДАВАЊА И МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА У 2023. ГОДИНИ	259
ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ У 2023. ГОДИНИ	279
Преглед прихода и расхода Фонда САНУ за истраживања у науци и уметности у 2023. години	308

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЛОВАЊУ ФОНДА САНУ ЗА ИСТРАЖИВАЊА У НАУЦИ И УМЕТНОСТИ У 2023. ГОДИНИ

ИЗВЕШТАЈ О РЕАЛИЗАЦИЈИ ПРОГРАМА НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКИХ И АКТИВНОСТИ У ОБЛАСТИ УМЕТНОСТИ СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ НАУКА И УМЕТНОСТИ ЗА ПЕРИОД ОД 1. ЈАНУАРА ДО 31. ДЕЦЕМБРА 2023. ГОДИНЕ

Уводне напомене

Фонд САНУ за истраживања у науци и уметности је у 2023. години остварио укупни приход у износу од 70.000.000,00 динара, од Министарства науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије (Уг. бр. 1/8 од 20.3.2023.) Одлуку о расподели средстава за 2023. годину донео је Управни одбор Фонда, на седници одржаној 13. јуна 2023. године.

Фонд САНУ је уплаћена средства распоредио на следеће позиције: за научноистраживачке и пројекте у области уметности, објављивање научних публикација, међународну научну сарадњу, организовање научних скупова, предавања, конференција, учешће представника САНУ и њихових сарадника на научним скуповима у земљи и иностранству, набавку научне литературе, припрему иложби и концертних активности и за друге намене Програма научноистраживачких и уметничких активности САНУ. На ове намене утрошен је укупан износ уплаћених средстава, односно 70.000.000,00 динара.

Делатности финансиране из Фонда

Као и у претходним годинама, у 2023. години Фонд САНУ за истраживања у науци и уметности финансирао је следеће активности:

Научноистраживачки и пројекти из области уметности

У 2023. години научноистраживачки и уметнички програм САНУ, садржао је 28 пројеката из области математике, физике, геонаука, 22 из области хемијских и биолошких наука, 14 из области техничко-технолошких наука, 27 из области медицинских наука, 12 из области језика и књижевности, 15 из области друштвених наука, 29 из области историјских наука и 14 пројеката из области уметности.

Издавачка делатност

Српска академија наука и уметности је са огранцима у Новом Саду и Нишу, као и Центром за научноистраживачки рад САНУ и Универзитета у Крагујевцу, објавила у току године (од 26. јануара 2023. до 22. јануара 2024) укупно 68 издања, укључујући три тома публикације посвећене председницима Академије и њених источница. По типу публикација објављено је 15 монографија, 19 зборника радова, 16 каталога, 12 појединачних бројева часописа, две библиографије, два речника и два водича.

Око три стотине аутора публиковало је 292 научна рада у Академијиним издањима. За некомерцијалне потребе припремљени су и објављени *Каталог издања САНУ: 2021–2022–2023.* и *Водич кроз САНУ* на српском и енглеском језику. Укупни трошкови издавања публикација износили су 16.814.869,84 динара. Издања Галерије САНУ финансирана су из посебних извора. Рукописи су, према приоритетима које је установио Издавачки одбор, редовно давани у штампу.

Жири 66. Међународног београдског сајма књига доделио је Награду за издавачки подухват године Српској академији наука и уметности за тротомно издање *Председници Друштва српске словесности, Српског ученог друштва, Српске краљевске академије, Српске академије наука и Српске академије наука и уметности.* Како је наведено у саопштењу жирија, „ова едиција богатством свог садржаја не представља само живот и рад најзначајније институције у Србији већ и свеукупан живот српске науке и културе током протеклих 180 година“.

Српска академија наука и уметности је на Сајму књига традиционално представила своја издања излагањем годишње продукције на штанду Центра за промоцију науке и промоцијом издања у оквиру пратећег програма Сајма у сали „Иво Андрић“. На промоцији су говорили академик Зоран Кнежевић, председник САНУ, академик Небојша Лалић, генерални секретар и главни уредник издања Председништва САНУ, и академик Миро Вуксановић, управник Библиотеке САНУ.

Технички је обрађено и припремљено за штампу 26 књига и урађен је дизајн њихових корица. Технички уредник је урадио прелом и графичко-визуелно решење награђеног трокњижја *Председници ДСС, СУД, СКА и САН(У)*, трогодишњег *Каталога издања САНУ* и треће књиге едиције *Живот и стваралаштво жена чланова СУД, СКА и САНУ*. Наведена издања су у Сектору за издавачку делатност припремљена у целости (поред прелома урађене су лектура, коректура и завршна ревизија). Уз послове правописне редакције и превођења, лектори су, у циљу очувања језичке норме, пружали информације и препоруке колегама из других служби.

Купцима је у Сектору за издавачку делатност издато 49 готовинских рачуна за куповину укупно 119 књига. Остварен је приход у готовини у износу од 146.701,51 динара. Највише су продаване следеће публикације: каталози *Сава Халугин* и *Осликавање храма књиге*, публикација *Флора Србије 3* и *Речник САНУ*, том 21.

Израђен је преглед издања за *Каталог издања научноистраживачких организација Републике Србије 2021/22*. за Сајам књига и за *Годишњак САНУ*. Редовно су достављани обавезни примерци Народној библиотеци Србије, Универзитетској библиотеци „Светозар Марковић“, Библиотеци града Београда и Универзитетској библиотеци у Бањалуци. За библиотечку размену спаковано је и послато свега 1576 књига, од чега су издања САНУ – 1079 примерака, издања института САНУ – 421 примерак и издања других издавача – 76 примерака. За потребе даривања школских, високошколских, манастирских библиотека и других институција спаковано је и подељено око осам стотина публикација. Све објављене књиге смештене су на начин прописан за њихово чување и дистрибуирање.

Међународна сарадња, организација научних скупова и учешће чланова САНУ на научним скуповима у земљи и иностранству

Током године у Српској академији наука и уметности одржано је 36 научних скупова, 14 свечаних академија, свечани скуп *Дан Српске академије наука и уметности*, 4 комеморативна скупа, 1 циклусно предавање са укупно 8 предавања и 8 предавања.

Скупови

Промоција зборника радова *Филозофија и наука*, у издању САНУ, одржана је у среду, 25. јануара, у Салону клуба САНУ. Реч је о зборнику радова са истоименог научног скупа, који је у организацији Српске академије наука и уметности и Одељења за филозофију Филозофског

факултета Универзитета у Београду одржан 21. и 22. октобра. Био је то догађај на коме су се први пут у Србији на једном месту окупили научници и филозофи чија се професионална интересовања налазе у „пресеку“ науке и филозофије. Одељења медицинских наука САНУ и Удружење за срчану слабост Србије организовали су скуп под називом *Савремени трендови и нове стратегије у лечењу срчане инсуфицијенције: чињенице и перспективе – Мастерклас у срчаној инсуфицијенцији. Упознајте светске експерте и питајте интригантна питања* који је одржан 1. фебруара 2023. године у Свечаној сали САНУ. Свечано обележавање јубилеја 75 година од оснивања Института за нуклеарне науке „Винча“ одржано је 22. фебруара у Свечаној сали САНУ. Одељење уметности и Факултет драмских уметности Универзитета уметности у Београду организовали су научни скуп *Уметник сцене Миодраг Табачки: од авангарде до барока и назад* који је одржан у Свечаној сали САНУ 19. априла. Одељење медицинских наука САНУ, Одбор за имунологију и алергологију и Друштво имунолога Србије организовали су научни скуп *Имунологија 2023* који је одржан 27. априла у Свечаној сали САНУ. У склопу обележавања 175 година од рођења академика Симе Лозанића, 10. и 11. маја, у Свечаној сали САНУ, одржан је научни скуп под називом *Допринос Симе Лозанића науци, образовању, привреди и друштву*. Одељење хемијских и биолошких наука САНУ организовало је научни скуп поводом обележавања 100 година од рођења иностраног члана САНУ Џона О’Маре Бокриса под називом *Савремена стремљења у електрохемији у процесу преласка на обновљиве изворе енергије* који је одржан 5. јуна у Свечаној сали САНУ. Одељење хемијских и биолошких наука САНУ и Национално удружење за развој органске производње „Србија органика“ организовали су округли сто под називом *Органска производња у Србији* који је одржан 30 маја у Свечаној сали САНУ. На предлог Одељења за математику, физику и гео-науке САНУ од 29. до 30. маја у Српској академији наука и уметности одржана је међународна радионица *Exploring Quark-Gluon Plasma through soft and hard probes*. На предлог Одељења хемијских и биолошких наука САНУ од 14. до 16 јуна у Српској академији наука и уметности одржан је *Двадесет други Европски конгрес хемије хране (EuroFoodChem XXII)*, највећи европски скуп посвећен хемији хране.

У организацији Одељења математике, физике и гео-наука САНУ, Физичког факултета Универзитета у Београду, Института за нуклеарне науке „Винча“ и Института за физику одржан је *Двадесет први Симпозијум физике кондензоване материје (СФКМ)* у Српској академији наука и уметности од 26. до 30. јуна. Реч је о традиционалној научној конференцији која окупља водеће домаће истраживаче из ове области

физике, најугледније припаднике наше научне дијаспоре и истакнуте научнике из иностранства. Одељења за математику, физику и гео-науке САНУ, Институт за нуклеарне науке „Винча“ и Оптичко друштво Србије организовали су 9. Међународну школу и конференцију о фотоници – *PHOTONICA 2023 (IX International School and Conference on Photonics)* која је одржана, од 28. августа до 1. септембра, у просторијама Српске академије наука и уметности. У организацији Музиколошког института САНУ, Одељења уметности САНУ и Државног конзерваторијума Истанбулског универзитета, од 4. до 6. септембра, у просторијама Српске академије наука и уметности одржан је међународни научни скуп *Музика и плес на осовини Исток–Запад: Односи и мобилности (Music and Dance on East–West Axis: Correlations and Mobilities)*. На научном скупу учествовали су етномузиколози, етнокореолози, музиколози, историчари и антрополози из Србије, Турске, Аустрије, Немачке, Северне Македоније, Бугарске, Сједињених Америчких Држава, Аустралије, Француске и Уједињеног Краљевства. Српска академија наука и уметности у сарадњи са Музиколошким институтом САНУ и Фондацијом Василије Мокрањац организовала је научни скуп са међународним учешћем *Композитор Василије Мокрањац (1923–1984) — Музика и ћутање* поводом обележавања стогодишњице рођења академика Василија Мокрањца који је одржан 11. септембра у Свечаној сали САНУ. Одељење техничких наука САНУ и Грађевинско-архитектонски факултет Универзитета у Нишу организовали су конференцију *СИНАРГ 2023* која је одржана у Нишу 14. и 15. септембра. *Једанаеста међународна конференција о керамици – АСА XI (Advanced Ceramics and Application XI)* одржана је од 18. до 20. септембра, у просторијама Српске академије наука и уметности. Конференцију је организовало Српско керамичко друштво уз подршку Института техничких наука САНУ, као и Одељења техничких наука САНУ. Под покровитељством Одељење хемијских и биолошких наука САНУ Дванаеста конференција Биохемијског друштва Србије под насловом *Biochemistry in Biotechnology* одржана је од 21. до 23. септембра 2023. године у САНУ и на Хемијском факултету Универзитет у Београду, у сарадњи са АНСО пројектом „Precision“. Одбор за проучавање мањина и људских права Српске академије наука и уметности, Правни факултет Универзитета у Београду и Институт Лантош из Будимпеште организовали су поводом 25 година Оквирне конвенције Савета Европе за заштиту мањина и 75 година Универзалне декларације о људским правима 28. септембра, у Свечаној сали САНУ, међународни научни скуп под називом *Are Minority Rights (Still) Human Rights? – Да ли су мањинска права (joш увек) људска права*. Српска академија наука

и уметности, Академијски одбор за енергетику и Грађевински факултет Универзитета у Београду организовали су дводневни научни скуп *Хидроенергетика региона Југоисточне Европе* који је одржан у Свечаној сали САНУ 12. и 13. октобра. Дводневни научни скуп *Полемички аспекти српског модернизма после 1945. са посебним освртом на деловање чланова Задарске групе* у организацији Одељења уметности САНУ, поводом обележавања стогодишњице рођења уметника – чланова САНУ Милорада Бате Михаиловића (1923–2011) и Миодрага Миће Поповића (1923–1996), одржан је 17. октобра у Свечаној сали САНУ. Одељење техничких наука организовало је конференцију *15TH SYMPOSIUM NOVEL TECHNOLOGIES AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT* која је одржана 21. и 22. октобра. Научни скуп поводом стогодишњице рођења академика Николе Хајдина (1923–2019), у организацији Одељења техничких наука САНУ и Грађевинског факултета Универзитета у Београду одржан је 23. октобра, у Свечаној сали САНУ. Српска академија наука и уметности, Електротехнички институт „Никола Тесла“ из Београда, Факултет техничких наука из Новог Сада и Друштво за енергетску електронику Србије из Новог Сада, организовали су 26. октобра, у Свечаној сали САНУ, 22. Међународни симпозијум о енергетској електроници (22nd International Symposium on Power Electronics – Ee 2023). То је јединствени научни скуп у региону и Европи, а ове године слави редак јубилеј, 50 година од првог саветовања одржаног у згради САНУ у Београду 1973. године. Научни скуп *Новине у гојазности 2023*, у организацији Одељења медицинских наука САНУ и Одбора за ендокринологију и утицај природних фактора САНУ, одржан је 9. новембра, у Свечаној сали САНУ.

Под покровитељством медицинских наука САНУ дводневни *Европски курс о атипичним паркинсонизмима* одржан је 17. новембра, у Свечаној сали САНУ, а у организацији Европске секције Интернационалног друштва за невољне покрете (Movement Disorder Society (MDS) – European Section), Клинике за неурологију УКЦС и Друштва неуролога Србије. У програму ће учествовати реномирани међународни предавачи и лидери у области атипичних паркинсонизама. Под покровитељством Одељења медицинских наука САНУ у Српској академији наука и уметности, 15. и 16. новембра одржана је међународна *Конференција радне групе Европског удружења кардиолога о кардиомиопатијама и болестима перикарда*. На предлог Одељења медицинских наука САНУ, под покровитељством САНУ у Свечаној сали САНУ, 28. новембра, одржан је научни скуп *Савремени приступ дијагностиковању и лечењу ХОБП* Респираторног удружења Србије. У оквиру циклуса „Друштвена и политичка мисао у Србији у

XIX и XX веку“ 30. новембра у Свечаној сали САНУ, а у организацији Одељења друштвених наука САНУ и Одбор за филозофију и друштвену теорију САНУ, одржан је дводневни научни скуп поводом сто година од рођења академика Михаила Марковића. Одељење уметности САНУ и Архитектонски факултет Универзитета у Београду организовали су научни скуп *100 година од рођења архитекте Ивана Антића (1923 – 2023)* који је одржан 4. децембра у САНУ и у простору Архитектонског факултета Универзитета у Београду. Под покровитељством Одељења медицинских наука САНУ 28. новембра у Свечаној сали САНУ одржан је научни скуп *Савремени приступ дијагностиковању и лечењу ХОБП*. У оквиру серијала „Филозофија и наука“ од 5. до 7. децембра у Српској академији наука и уметности одржана је конференција под називом *Објашњење и разумевање у филозофији и науци* у организацији Српске академије наука и уметности и Одељења за филозофију Филозофског факултета Универзитета у Београду. Одељење уметности и Асоцијација за развој одрживе урбане заједнице STRAND организовале су конференцију *О архитектури* која је одржана 7. децембра која је одржана у Српској академији наука и уметности. Одељење друштвених наука САНУ организовало је научну конференцију *Дефинитиван крај краја историје* 8. децембра у Свечаној сали САНУ. Под покровитељством Одељења техничких наука САНУ, научни скуп *75 година од открића транзистора* одржан је 15. децембра у Свечаној сали САНУ. Седамдесетпетогодишњица открића транзистора обележава се широм света, као и у нашој земљи. Датум настанка овог проналазка сматра се почетком информационе ере. Симпозијум *Реконструктивне операције на пенису* одржан је 21. децембра у Свечаној сали САНУ, у знак сећања на академика Саву Перовића, који је био оснивач урогениталне реконструктивне хирургије у Србији и један од водећих стручњака у тој области у свету. Организатори догађаја, под покровитељством Одељења медицинских наука САНУ, су били Одбор за туморе урогениталног система САНУ, уролошка секција Српског лекарског друштва (СЛД) и Фондација Сава Перовић. Одељење техничких наука САНУ и Математички институт САНУ организовали су дводневну конференцију под називом *Вештачка интелигенција*, која је одржана 26. и 27. децембра у просторијама Српске академије наука и уметности.

Свечани скупови

Одељење за математику, физику и гео- науке САНУ организовало је *Свечану академију поводом 100 година од рођења академи-*

ка Зорана Максимовића која је одржана 20. марта у Свечаној сали САНУ. Одељење језика и књижевности САНУ организовало је свечану академију *Стогодишњица од рођења академика Никите И. Толстоја, иностраног члана САНУ (1923-2023)* која је одржана у Свечаној сали САНУ 18. Априла. Одељење медицинских наука САНУ организовало је *Свечану академију посвећену обележавању 125 година од рођења академика Ксенофона Шаховића* која је одржана 26. априла 2023. године у Свечаној сали САНУ. Одељење медицинских наука САНУ и Клиника за гинекологију и акушерство Универзитетског клиничког центра Србије организовали су *Свечану академију посвећену обележавању 100 година од рођења академика Војина Шуловића* које је одржана 12. маја у Свечаној сали САНУ. Факултет за физичку хемију Универзитета у Београду и Одељење хемијских наука САНУ организовали су *Свечану академију поводом 120 година наставе физичке хемије у Србији* која је одржана 15. маја у Свечаној сали САНУ. Одељење хемијских и биолошких наука САНУ организовало је *Свечану академију 120 година наставе физичке хемије у Србији* која је одржана 15. маја у Свечаној сали САНУ. Одељење медицинских наука САНУ и Институт за јавно здравље Србије „Милан Јовановић Батут“ организовали су *Свечану академију посвећену обележавању 175 година од рођења проф. др Милана Јовановића Батута* која је одржана 16. маја у Свечаној сали САНУ. Одељење медицинских наука САНУ и Клиника за очне болести Универзитетског клиничког центра Србије организовали су *Свечану академију посвећену обележавању 150 година од рођења академика Ђорђа Нешића* које је одржана 19. маја у Свечаној сали САНУ. Одељење језика и књижевности САНУ организовало је *Свечану академију поводом 125 година од рођења академика Десанке Максимовић* која је одржана 2. јуна у Свечаној сали САНУ. Одељење хемијских и биолошких наука организовало је 21. јуна 2023. године у Свечаној сали САНУ *Свечану академију поводом 125 година од рођења Стефана Ђелинеа, дописног члана САНУ*. Свечана академија, у организацији Одељења медицинских наука САНУ поводом обележавања 125 година од рођења академика Илије Ђуричића одржана је 9. октобра, у Свечаној сали САНУ. Одељење уметности САНУ организовало је свечану академију *125 година од рођења иностраног члана САНУ Хенрија Мура (1898-1986)* која је одржана 11. октобра у Свечаној сали САНУ. Овај скуп није само пригодна почаст овом историјски релевантном уметнику и једном од највећих британских и светских вајара, јер Хенри Мур за нашу средину није био само осведочени великан светске ликовне баштине – он је имао за нас још једно несамерљиво постигнуће: његова изложба 1955. године била је и велики модернизаторски догађај за тадашње друштво.

Свечани скуп *Дан Српске академије наука и уметности* коме су присуствовали чланови САНУ, високи представници политичког и јавног живота земље, црквени великодостојници, представници универзитета у Србији, декани, директори института као и поштоваоци, сарадници и пријатељи Српске академије наука и уметности, ове године је одржан 20. новембра. Поздравне речи упутио је академик Зоран Кнежевић, председник САНУ, и господин Александар Вучић, председник Републике Србије. Том приликом додељене су награде Медаља САНУ за 2023. годину из области природних и техничких наука и из области друштвених и хуманистичких наука. Академик Горан Петровић приредио је у уметничком сегменту *Завештања* текст *Мере* који је читао драмски уметник Небојша Дугалић, а у музичком делу програма изведена су дела композитора академика Ивана Јевтића. Свечана академија поводом обележавања стогодишњице рођења академика Антонија Исаковића одржана је 22. новембра у Свечаној сали САНУ у организацији Одељења језика и књижевности САНУ. О стваралаштву нашег чувеног писца говорили су академик Миодраг Марковић, потпредседник САНУ, и др Марко Недић. Свечана академија поводом обележавања 125 година од рођења академика Сретена Стојановића у организацији Одељења уметности, Универзитета уметности у Београду и Факултета ликовних уметности Универзитета уметности у Београду одржан је 23. новембра у Свечаној сали САНУ. О делу и животу једног од најзначајнијих српских и југословенских вајара 20. века, редовног професора, ректора и оснивача Универзитета уметности у Београду говорили су историчарка уметности Вера Грујић, проф. др Јасмина Чубрило и др Милан Просен.

Комеморативни скупови

Комеморативни скуп посвећен успомени на редовног члана САНУ Милована Данојлића одржан је 21. фебруара 2023. године у Свечаној сали САНУ. О личности и делу академика Милована Данојлића говорили су: дописни члан САНУ Јован Делић и проф. др Александар Јерков. Одломке песме *Ноћне тужалке* из збирке песама *Разгоревање ватре* у издању Задужбине Десанке Максимовић говорио је драмски уметник Хаци Ненад Маричић. Комеморативни скуп посвећен успомени на редовног члана САНУ Драгослава Михаиловића одржан је 25. априла 2023. године у Свечаној сали САНУ. О личности и делу академика Драгослава Михаиловића говорили су: академик Душан Ковачевић, дописни члан САНУ Јован Делић и проф. др Михајло Пантић. Комеморативни скуп посвећен успомени на редовног члана САНУ Милосава Марјановића од-

ржан је 9. маја 2023. у Свечаној сали САНУ. О личности и делу академика Милосава Марјановића говорили су: академик Миодраг Матељевић, др Раде Живаљевић, научни саветник Математичког института САНУ и проф. др Зоран Каделбург са Математичког факултета Универзитета у Београду. Комеморативни скуп посвећен успомени на редовног члана САНУ Федора Хербута одржан је 22. децембра 2023. године у Свечаној сали САНУ. О личности и делу академика Федора Хербута говорили су академик Милан Дамњановић, секретар Одељења за математику, физику и гео-науке, инострани члан САНУ Часлав Брукнер и проф. др Иванка Милошевић са Физичког факултета Универзитета у Београду.

Циклусна предавања

Одељење техничких наука САНУ организовало је циклусно предавања *Вештачка интелигенција*: Др Соња Димитријевић, научни сарадник Института „Михајло Пупин“, одржала је предавање на тему *Машинско учење и примери примена* 19. септембра; Проф. др Ранка Станковић са Рударско-геолошког факултета Универзитета у Београду одржала је 3. октобра предавање на тему *Језичке технологије као кључни фактор вештачке интелигенције: прошлост, садашњост и будућност*; Академик Душан Теодоровић одржао је предавање на тему *Интелигенција роја (Swarm Intelligence) и њене примене* 10. октобра;

Академик Слободан Вукосавић одржао је 24. октобра предавање на тему *Пројектовање уз помоћ вештачке интелигенције*; Дописни члан САНУ Миодраг Михаљевић одржао је предавање на тему *AI за blockchain и vice-versa* 31. октобра; Проф. др Јелена Јовановић са Факултета организационих наука Универзитета у Београду одржала је 7. новембар предавање на тему *Вештачка интелигенција и аналитике учења - могућности и изазови*; Ванредни професор др Коста Јовановић са Електротехничког факултета Универзитета у Београду одржао је 14. новембра предавање на тему *Интелигентни колаборативни роботи у индустрији и медицини*; Дописни члан САНУ Владан Девеџић одржао је 21. новембра предавање на тему *Контроверзе вештачке интелигенције*. Округли сто на тему *Изазови вештачке интелигенције* одржан је 11 децембра. На округлом столу говорили су академик Александар Костић, академик Душан Теодоровић, академик Слободан Вукосавић, дописни члан САНУ Миодраг Михаљевић, дописни члан САНУ Владан Девеџић.

Предавања

У организацији Универзитета у Крагујевцу, Центра за научно-истраживачки рад САНУ и Универзитета у Крагујевцу и Универзитета у Београду, уз подршку Одељења за математику, физику и гео-науке САНУ у Свечаној сали САНУ 17. маја 2023. године предавање је одржао проф. др Данијел Шехтман (Dan Shechtman) истакнути научник са Израелског института за технологију, професор на Државном универзитету у Ајови (САД) и добитник Нобелове награде 2011. за област хемије, за откриће квазикристала, на тему *Квазипериодични материјали – померање парадигме у кристалографији (Quasi-Periodic Materials – a Paradigm Shift in Crystallography)*. Дописни члан САНУ Владан Девеџић одржао је предавање на тему *ChatGPT* на предлог Одељења техничких наука САНУ. Предавање је одржано у Свечаној сали САНУ 31. маја 2023. године. На предлог Одељења хемијских и биолошких наука САНУ, предавање је одржао 8. јуна у Свечаној сали САНУ професор Кајл Харпер (Kyle Harper) са Универзитета у Оклахоми на тему *Дунавска граница и балканска револуција у римском царству: како ДНК и археологија осветљавају циклусе кризе и рестаурације у касној антици (The Danubian Revolution in the Roman Empire: How DNA and Archaeology are Illuminating the Cycles of Crisis and Restoration in Late Antiquity)*. На предлог Одељења медицинских наука САНУ, проф. др Јанко Николић Жугић, шеф Катедре за имунобиологију Медицинског факултета Универзитета у Аризони, одржао је предавање у Свечаној сали САНУ 12. јуна на тему *Биологија и имунологија старења*. Иностранци члан САНУ Иван Божовић, на предлог Одељења за математику, физику и гео-науке САНУ, одржао је предавање у Свечаној сали САНУ 25. октобра на тему *Алхемија XXI века: дигитална синтеза квантних материјала*. На предлог Одељења хемијских и биолошких наука САНУ у сали 2 на првом спрату Палате САНУ, 2. новембра, предавања у оквиру изложбе *Вински летопис Србије* одржали су: проф. др Славица Тодић са Пољопривредног факултета Универзитета у Београду и др Александар Фотић са Филозофског факултета Универзитета у Београду. Тема предавања је *О препознавању српских аутохтоних сорти: Ампелографски приступ у XIX веку и генетички приступ у XXI веку*. На предлог Одељења хемијских и биолошких наука САНУ, проф. др Божо Фрајман са Одсека за ботанику Универзитета у Инзбруку одржао је предавање у Свечаној сали САНУ, 20. децембра 2023. године, на тему: *Од морфологије до генома: интегративни приступ у разрешавању сродничких односа у различитим еволутивним*

линијама *euphorbia* (*From Morphology to Genomes: Integrative Approach in Disentangling Relationships in Different Euphorbia Lineages*).

Међународна сарадња

Српска академија наука и уметности члан је невладиних међународних научних асоцијација на различитим нивоима, односно на светском: Интеракадемијско партнерство (IAP), Међународни научни савет (ISC), Међународна унија академија (UAI), UNESCO; европском: Европска федерација академија (ALLEA), Алијанса међународних научних организација регије *Један појас – један пут* (ANSO), Европска академија наука и уметности (EASA), Европска академија уметности, наука и хуманистичких наука (EAASH), Европска научна фондација (ESF); регионалном: *Global Round Table*, Евромедитеранска академијска мрежа (EMAN), Академије подунавске регије (DAC), и балканском: Интеракадемијски савет југоисточне Европе (IAC SEE); Академик Чолић је, у својству представника Међународног научног савета (ISC), учествовао 18. априла на електронском састанку чланица Међународног научног савета (ISC), који је водио председник Савета Питер Глакман, као и на годишњем састанку европских чланица овог Савета (EMISC) у Подгорици од 14. до 15. септембра. Такође је гласао за измену Статута и Пословника Међународног научног савета на електронској ванредној седници овог Савета у мају. Академик Чолић је, као новоименовани представник САНУ у Европској научној фондацији (ESF), учествовао на седници Генералне скупштине ове Фондације, која је одржана 26. јуна. Академик Чолић је гласао за Стратегијски план Интеракадемијског партнерства и за Годишњи извештај Међународног научног савета (ISC). Такође је попунио опсежну анкету Савета о програму УН за животну средину (област утицаја климатских промена на здравље) и присуствовао састанку Савета поводом Извештаја Глобалне комисије за научне мисије одрживости под називом *Нови научни модел: стратешки план за научне мисије одрживости* (*Flipping the Science Model: A Roadmap to Science Missions for Sustainability*). Током септембра, октобра и новембра професор Чолић учествовао је на консултативним састанцима о изменама и допунама Статута Савета и његовог Пословника о раду. У својству члана Управног и Саветодавног одбора Међународне декаде наука за одрживи развој (2024–2033), Академик Миодраг Чолић учествовао је, 27.11.2023. године, на електронском састанку, на коме се расправљало о церемонији затварања *Међународне године основних наука за одрживи развој* и припремама за почетак рада *Међународне декаде наука за од-*

рживи развој. Он је учествовао на електронском састанку са председником Савета Питером Глакманом, на коме се дискутовало о тренутном статусу измењене и допуњене верзије Статута и Пословника о раду Савета и припреми за наредну седницу Генералне скупштине Савета. По одлуци Извршног одбора САНУ, академик Чолић је, као председник Академијског одбора за науку, попунио обимну анкету под називом *Будућност вредновања истраживања: Синтеза актуелних дебата и праваца развоја*, коју су припремили Глобална академија младих (GYA), Интеракадемијско партнерство (IAP) и Међународни научни савет (ISC). Председник САНУ академик Зоран Кнежевић и академик Јасмина Грковић-Мејдор, потпредседница Огранка САНУ у Новом Саду и инострани члан Аустријске академије наука, учествовали су од 11. до 13. маја на свечаној седници Аустријске академије наука, која је том приликом обележила Дан академије. Академик Федор Месингер и ванредна професорка Ана Вуковић Вимић са Пољопривредног факултета Универзитета у Београду учествовали су, у својству представника САНУ, на Европској конференцији о клими, коју су организовале Пољска академија наука и Немачка академија наука *Леополдина*, у Пољској академији наука у Варшави од 15. до 16. маја. Дописни члан Вујадин Иванишевић је, у својству представника САНУ, учествовао на конференцији чланова Међународног научног савета (ISC) под називом *Синергијом до достизања предности у науци* у Паризу од 10. до 12. маја. Потпредседник САНУ академик Миодраг Марковић изабран је за представника САНУ у Европској федерацији академија (ALLEA) на 13. седници ИО САНУ, одржаној 20. априла. У том својству учествовао је на седници Генералне скупштине ове асоцијације у Лондону од 22. до 23. јуна. Као представник САНУ, академик Марковић учествовао је на електронској седници Генералне скупштине Алијансе међународних научних организација (ANSO). У својству представника САНУ, председник САНУ академик Зоран Кнежевић и потпредседник САНУ академик Миодраг Марковић учествовали су на Заједничкој конференцији Западног Балкана у Тирани, Албанији, од 18. до 20. септембра. Председник САНУ академик Зоран Кнежевић, дописни члан Тања Ћирковић Величковић и проф. др Јован Деспотовић са Грађевинског факултета Универзитета у Београду учествовали су на Конференцији академија подунавске регије (DAC) у Љубљани од 18. до 20. октобра. На свечаности којом је обележено тридесет година рада АНУРС, 20. октобра, уручена су признања (златна медалја) за изузетан допринос развоју АНУРС и њеном друштвеном угледу председнику САНУ академику Зорану Кнежевићу, академику Владимиру С. Костићу, академику Љубомиру Максимовићу, академику

Владимиру Кањуху и иностраном члану Јелени Гусковој. Дописни члан Миодраг Михаљевић предложен је за кандидата и изабран за члана радне групе Интеракадемијског партнерства за нацрт Извештаја о људској безбедности. САНУ је 1. новембра 2023. године посетио генерални директор Међународног научног савета др Салваторе Арико. Састанку су присуствовали председник САНУ академик Зоран Кнежевић, потпредседник САНУ академик Миодраг Марковић, стални представник САНУ у Међународном научној савету академик Миодраг Чолић и дописни члан Вујадин Иванишевић, изабрани представник САНУ на овогодишњој конференцији чланица поменутог Савета.

Билатерална научна сарадња на основу потписаних споразума

Српска академија наука и уметности има потписане билатералне споразуме о научној (и уметничкој) сарадњи са 23 националне академије наука. Овим споразумима обухваћена су 52 истраживачка пројекта и предвиђено по 139 човек/недеља годишње за бездизвизну размену за наше и иностране истраживаче. Ове године искоришћено је 67 човек/недеља за размену истраживача. Домаћи истраживачи су искористили 38 човек/недеља, страни истраживачи 29 недеља.

Рад Библиотеке САНУ

Узајамни каталог (COBISS.SR)

Библиотека је према *Закону о библиотечко-информационој делатности* један од пет носилаца јединственог библиотечко-информационог система Републике Србије. Да би испунила своју законску обавезу, Библиотека је 2012. године са Центром Виртуелне библиотеке Србије (ВБС центар – задужен за управљање узајамном базом података и системом COBISS) при Народној библиотеци Србије потписала *Уговор о пуноправном чланству библиотеке у библиотечко-информационом систему COBISS.SR*, чиме је и формално постала део узајамног каталога Републике Србије (он-лајн каталог који обједињује каталоге 261 библиотеке у Србији). Библиотека је током 2023. године у узајамном каталогу креирала 2.728, а из њега је преузела 2.942 библиографска записа, па се сада у бази *COBISSANU* налази укупно 92.819 записа. У нормативној бази личних имена за индивидуалне ауторе CONOR, која функционише као саставни и обавезни део система COBISS, Библиотека је креирала 1.914, а допунила 214 записа.

Дигитализација

Библиотека је наставила сарадњу са Аудио-визуелним архивом и Центром за дигитализацију САНУ (у даљем тексту: АВА центар) на дигитализацији старе и ретке књиге и издања САНУ. У складу са Планом дигитализације фонда Библиотеке, из децембра 2018, на дигитализацију су предате 332 јединице грађе из групе старе српске штампане књиге издате од 1832. до 1867. године (сигнатурна ознака R1) и из фонда *Serbica* (сигнатурна ознака R4). Све књиге претходно су обрађене у узајамном каталогу COBISS и АВА центру су достављени метаподаци о њима, као и друге табеле. Осим тога, Библиотека је припремила и предала на дигитализацију 292 наслова из збирке издања САНУ (817 свезака).

Набавка, размена

За Библиотеку је у 2023. набављено 3.335 свезака монографских и периодичних издања. Из размене је стигло 1.912 јединица грађе, као поклон 592 јединице грађе и укупно 348 примерака издања САНУ и њених института. Библиотека је ове године располагала буџетом у износу од 988.038,43 динара за публикације из откупа Министарства културе и информисања. Са списка од око 2.500 наслова, одабрано је 389 публикација за фонд и још 649 примерака за размену. Одабране су публикације са спискова дупликата добијених од установа из САД, Кине, Финске, Аустрије, Француске, Русије, Чешке, Бугарске, Пољске, Северне Македоније и других земаља. Почетком децембра расписана је јавна набавка за куповину 34 наслова страних енциклопедија, речника и монографија у 128 томова. Састављено је више спискова дупликата и разврстано је 1.388 сувишака за друге библиотеке и установе. Дат је налог за слање 2.322 публикација партнерима у земљи и иностранству. Поред редовних пошиљки, припремљено је више посебних пошиљки за Народну библиотеку Србије, *Serbica Books* (Торонто), *Ecole Normale Supérieure* (Париз).

Издања САНУ достављана су иностраним реферативним центрима ради њиховог приказивања у публикацијама тих центара. Редовно је ажурирана база размене, извршено је 46 ревизија размене, а угашено 17. Тренутно се као активна води 681 институција. Успостављена је једна нова размена, са Институтом за ботанику Чешке академије наука. У електронски каталог унете су све приновљене публикације из општег фонда и фонда издања САНУ. У електронском каталогу инвентарисано је 1.814 монографија и 1.459 бројева периодике, креирано је 570, а преузета су 1.193 записа.

Стара и ретка књига и посебни фондови

Одељење старе и ретке књиге и посебних фондова у 2023. години активно је обрађивало фонд старе и ретке књиге (стару српску књигу R1 и групу R4–Serbica) и поклоњене или откупљене библиотеке (сигнатурна ознака ПБ – посебна библиотека) Виктора Новака (ПБ 11), Симе Симића (ПБ 15), Бранислава Недељковића (ПБ 22) и Гојка Николиша (ПБ 29). Урађена је ревизија фонда библиотеке Милана Дединца (ПБ 37) и преуређена спомен-соба Васка Попе. Креирано је или преузето из узајамне базе укупно 1.892 записа, од чега је 671 креиран и 1.221 преузет. Допуњено је 1.158 записа, а каталогизовано 671, додељено је 1.445 УДК бројева и уписано 1.469 предметних одредница. Инвентарисано је укупно 2.712 јединица грађе. Такође, креирано је 686 нормативних записа, а допуњено 108 у бази CONOR. Корисницима је из фонда старе и ретке књиге за рад у читаоници и за потребе изложби у Библиотеци издата 21 публикација. Настављена је сарадња са надлежном Библиотеком града Београда на упису фонда старе и ретке књиге у Централни електронски регистар културних добара. Ове године је унето 477 наслова из групе старе српске књиге штампане од 1832. до 1867. године (група на сигнатури R1). Поводом стогодишњице рођења Љубивоја Стефановића, чији се легат чува у Библиотеци САНУ, 2. септембра је објављен текст Биљане Јоцић о том легату у рубрици „Култура, наука, уметност“ у *Политици*, а 22. септембра, у Сали академика у Библиотеци САНУ, уприличена је свечаност у присуству педесетак гостију. За потребе изложбе „Јежева кућица – измишљање бољег света“ у Музеју Југославије од 1. новембра 2023. до 30. априла 2024. године, Библиотека САНУ је припремила за позајмицу 49 публикација из фонда посебне библиотеке Бранка Ћопића, а позајмљен је такође и део намештаја из спомен-собе Бранка Ћопића. За изложбу „Милутин Миланковић – 100 година од реформе Јулијанског календара“, која се одржава у Музеју науке и технике у периоду од 15. децембра 2023. до 1. априла 2024, Библиотека САНУ је Музеју привремено позајмила број часописа *Гласник: службени лист Српске православне Патријаршије* и осам предмета из спомен-собе Милутина Миланковића.

Обрада општег фонда

Укупно је обрађено 1.600 приновљених монографских публикација, 1.205 монографских публикација из старог фонда (ретроспектива), 15 наслова серијских публикација и 103 јединице некњижне грађе. У електронској бази креирано је укупно 682, а преузето 530 записа, инвентарисано је 1.238 монографских публикација, каталогизовано 1.086 јединица, додељено 1.702 УДК броја и 1.765 предметних одредница.

Редиговано је 85 записа и допуњено 1.472 записа. Креирано је и каталогизовано 88 записа за некњижну грађу, инвентарисано 40, а преузето и допуњено 15. Додељено је 146 УДК бројева и 125 предметних одредница. У нормативној бази CONOR креирано је 1.290 и допуњено 118 нормативних записа.

Обрада издања САНУ

Електронски каталог Библиотеке САНУ увећан је за 106 нових записа за монографске публикације и 1.069 записа за аналитичке јединице. Допуњено је 106 записа за монографске публикације. Креирано је и каталогизовано 770 записа за аналитичке јединице, преузето је и допуњено њих 270, додељено им је 1.330 УДК бројева и 1.327 предметне одреднице. Настављен је унос посебне ознаке јединица са косовско-метохијском тематиком ради израде библиографије радова о Косову и Метохији у издањима САНУ.

Јубиларне библиографије

Библиографија академика Љубомира Максимовића је завршена и предата Издавачком савету на даљу процедуру. Завршен је рад на јубиларној библиографији академика Федора Месингера. Настављен је рад на јубиларним библиографијама академика Федора Хербута, Косте Чавошког и Милана Лојанице.

Документација о члановима САНУ и фототека

Наставља се са прикупљањем и обрадом документације о члановима ДСС, СУД, СКА и САНУ и са пружањем информација о њима. Издато је 595 фотографија чланова Академије и њених претходница и 3 потписа чланова, све у електронском облику. Припремљено је и издато око 2.100 страна разне биобиблиографске грађе, укључујући и различите спискове чланова и друге информације које су захтевале претходно истраживање, као и већи број усмених информација.

Рад са корисницима

У 2023. учлањено је 30 нових корисника и продужено је више од 80 чланских карата па је укупан број уписаних чланова 3.311. Осим њих, услуге Библиотеке без учлањења користе сви чланови САНУ и запослени у САНУ и њеним институтима (око 400 корисника). Читаоница је имала 1.100 посета, а каталог 1.190. У каталогу је поручено за коришћење 2.150 наслова (укупно 3.316 свезака монографија, часописа и приручника). Од тога је у читаоници издато на коришћење 1.264 наслова у 1.667 свезака монографија и часописа, а остале публикације су издате за рад у каталогу, дигитализацију у АВА центру и друге потребе. У читаоници је коришћено

и око 400 приручника. Члановима САНУ и сарадницима на пројектима за рад ван Библиотеке издато је 307 наслова. У оквиру међубиблиотечке позајмице, Библиотека САНУ је сарађивала са Библиотеком Матице српске, Народном библиотеком Србије, Универзитетском библиотеком „Светозар Марковић“, Библиотеком Музеја науке и технике у Београду, Универзитетском библиотеком „Никола Тесла“ из Ниша и мањим градским библиотекама. Електронским путем су достављани чланци и делови публикација на захтев Библиотеке Универзитета Панонија из Мађарске, Националне и свеучилишне књижнице из Загреба, Института за зоологију Биолошког факултета Универзитета у Београду, Југословенске кинотеке, Међународног славистичког центра на Филолошком факултету у Београду, Задужбине Иве Андрића, Митолошког центра Србије из Крагујевца, Завода за заштиту природе Србије из Ниша, Катедре за албанологију Универзитета у Београду, Земаљског музеја у Сарајеву, Музеја науке и технике у Београду, Српског лекарског друштва и Института за савремену историју. У Библиотеци је за потребе чланова САНУ и других корисника фотокопирано 5.116 страна, скенирано 965 страна и одштампано 505 страна, а обрађено за штампу 1.712 страна разноврсне грађе. У каталогу и читаоници доступан је отворен приступ репозиторијуму САНУ ДАИС, као и бази KoBSON (Конзорцијум библиотека Србије за обједињену набавку –он-лајн база преко 35.000 научних часописа и више од 150.000 књига издавача научних информација, пројекат Министарства науке, технолошког развоја и иновација). За Галерију ликовне и музичке уметности САНУ припремљене су књиге за изложбу под називом „Сима Лозанић : витез српске науке“. За Галерију науке и технике САНУ припремљене су књиге за изложбу под називом „Вински летопис Србије“.

Урађена је ревизија приручника у читаоници и настављен је отпис дупликата и оштећених примерака библиотечке грађе. Настављен је рад на ревизији библиотечке грађе издате на коришћење ван Библиотеке. Технички су обрађене све новоприспеле књиге (3.306 примерака), а у каталозима Библиотеке проверена су 4.304 наслова. Настављен је рад на обради референсне збирке Библиотеке и на ретроспективној обради овог фонда у бази COBISSANU. Укупно је обрађено 405 публикација, од тога је преузето и допуњено 175 записа, креирано и каталогизовано по 214, редиговано 16 записа и инвентарисано 408, сигнирано 84 јединица грађе. Додељено је 476 предметних одредница и 407 УДК бројева. У бази CONOR креирано је 80 записа и допуњено 12 записа за нормативне одреднице.

Смештај публикација

Настављен је рад на сређивању магацина, ревизији и отпису публикација и премештању фонда. За отпис је припремљено 2.578 јединица грађе. Књижничари су на место уложили и вратили 8.311 публикација, од којих су 3.617 нове књиге. Корисницима је за рад у читаоници издато 1.112 свески монографских и серијских публикација, а запосленима је за рад издато 3.957 свезака. Корисницима је за рад ван Библиотеке издато 370 књига. За поклон библиотекама у Србији послато је 6.478 књига..

Трибина Библиотеке

У 2023. години одржано је 18 Трибина Библиотеке САНУ. Приказано је укупно 20 књига и 12 зборника радова чланова САНУ, издања САНУ, као и института чији је САНУ оснивач. На Трибини су говорили академици, професори универзитета, доктори наука (укупно 68 говорника). Трибина је 2023. године имала око 1.500 посетилаца.

Изложбе у Библиотеци

Од отварања реновиране Библиотеке САНУ марта 2017. године, у Библиотеци се приређују камерне изложбе поводом јубиларних годишњица српских академикâ, од Српског ученог друштва до данашње Српске академије наука и уметности, као и изложбе које тематски прате научне скупове, трибине, предавања, конференције и друге догађаје у САНУ. Током 2023. године постављено је 9 камерних изложби у просторијама Библиотеке: Милка Ивић (1923–2011) – поводом 100 година од рођења (од 1. фебруара до 3. марта); Антоније Исаковић (1923–2002) – поводом 100 година од рођења (од 8. марта до 7. априла); Михаило Марковић (1923–2010) – поводом 100 година од рођења (од 12. априла до 12. маја); Десанка Максимовић (1898–1993) – поводом 125 година од рођења (од 17. маја до 16. јуна); Душан Матић (1898–1980) – поводом 125 година од рођења (од 21. јуна до 14. јула); Миодраг Мића Поповић (1923–1996) – поводом 100 година од рођења (од 16. августа до 8. септембра); Иван Табаковић (1898–1977) – поводом 125 година од рођења (од 13. септембра до 6. октобра); Никола Хајдин (1923–2019) – поводом 100 година од рођења (од 11. октобра до 3. новембра); Војин Шуловић (1923–2008) – поводом 100 година од рођења (од 8. новембра до 1. децембра); Степан Н. Куљбакин (1873–1941) – поводом 150 година од рођења.

Издања Библиотеке

Издања Библиотеке излазе у оквиру Академијиних серијских публикација. Уредник је управник Библиотеке. У 2023. години је из-

ашао једанаести број годишњака *Трибина Библиотеке САНУ*. У овом броју су објављени текстови изговорени на трибинама у 2022. години. Прикупљени су и припремљени за штампу текстови изговорени на трибинама у 2023. години. Дванаести број годишњака Трибине излази у јануару 2024. године. Изашле су из штампе јубиларне библиографије академикâ Ивана Клајна и Мирјане Живојиновић.

Издања САНУ

Као и сваке године, за *Годишњак САНУ CXXIX* урађена је допуна, ревизија и коректура података у поглављима *Састав Академије и Преминули чланови*. За трећу књигу у едицији САНУ *Живот и стваралаштво жена чланова Српског ученог друштва, Српске краљевске академије и Српске академије наука и уметности* урађена је припрема (уређивање према стандардима и/или комплетна израда у договору с ауторима и уредништвом у погледу обухваћене грађе) и ревизија 12 библиографских прилога, са укупно 2.847 библиографских јединица. За публикације Галерије ликовне и музичке уметности САНУ урађена је библиографија Миће Поповића (589 библиографских јединица), која је објављена, и започет је рад на библиографији Ђорђа Андрејевића Куна (до сада је урађено 160 библиографских јединица). За потребе едиције *Живот и дело српских научника и научника српског порекла* прикупљена је грађа и приређене су библиографије: Борислава Божовића, Васа Бутозана, Владимира Јаковљевића, Милована Јовановића, Богомира Мршуље, Срећка Подвинеца и Владисава Стефановића.

Дигитални архив издања САНУ (ДАИС)

У репозиторијум ДАИС уносе се издања САНУ у ПДФ формату и подаци о њима. Каталогзи Галерије САНУ, монографије у издању САНУ, *Билтен* Фонда САНУ за истраживања у науци и уметности и *Годишњак САНУ* уносе се у целини. Код осталих издања САНУ, тј. зборника радова и периодичних публикација, издвајају се појединачни радови и сваки се уноси засебно. Издања САНУ и радови објављени у њима депонују се са одложеним приступом тј. са забраном приступа и преузимања документа пре истека две године од датума објављивања. Поред уношења радова, монографија и серијских публикација чији је издавач САНУ, корисницима ДАИС-а пружане су информације о издањима и њиховој доступности у најкраћем могућем року, а ауторима радова, на њихов захтев, радови су били достављани електронском поштом. Подаци о депонованим издањима САНУ и радовима уносе се детаљно и по потреби, ради уједначавања, ажурирају. Сваком депонованом издању или раду додељују се кључне речи на српском и енглеском језику. Током 2023. у

репозиторијум ДАИС унето је укупно 10 монографија и 227 радова из 15 зборника. Додељено је преко 1.500 кључних речи на српском и енглеском језику. Библиотекари задужени за овај посао имају привилегије администратора репозиторијума ДАИС.

Рад галерија САНУ

Галерија САНУ

Изложбена и издавачка делатност:

Реализоване изложбе и штампани каталози у Галерији САНУ у Београду

1. Грачаница, сјај уметности у доба краља Милутина. 21. децембар 2022 – 26. фебруар 2023. На отварању изложбе присутне је поздравио и говорнике најавио управник Галерије САНУ академик Душан Оташевић, о изложби су говорили директорка Републичког завода за заштиту споменика културе Дубравка Ђукановић и државни секретар за културу Миодраг Ивановић, а изложбу је отворио дописни члан САНУ Драган Војводић. Број посетилаца у 2023. 13.589; укупан број посетилаца 18.954. Аутор изложбе: Александра Давидов Темерински. Кустос изложбе: Катарина Живановић. Аутор поставке: Борјана Шуваковић. Дизајн изложбе: Зоран Бореновић. Изложба је заједнички пројекат Галерије САНУ и Републичког завода за заштиту споменика културе, реализована је у сарадњи са Народним музејем Србије, Музејем Српске православне цркве, Стратешким пројектом САНУ Историја и културно наслеђе српског народа на Косову и Метохији и Фондацијом „Благо“. Виртуелне садржаје за изложбу припремили су Ненад Вукићевић и Фондација „Благо“, видео-продукцију реализовао је Љубомир Тешић, 3Д модел Грачанице креирали су Лука Стијовић и Вид Савић. Штампан је каталог – монографија број 157 у серији Галерија Српске академије наука и уметности Александре Давидов Темерински са конзерваторским освртом Мирослава Станојловића, Грачаница, сјај уметности у доба краља Милутина, Београд 2022. са 231 репродукцијом у боји и 16 црно-белих фотографија и прилога. Из штампе је 2023. године изашло и друго издање публикације на српском језику и њено енглеско издање.

2. Сава Халугин. Позив на одушевљеност. 14. март – 14. Мај На отварању изложбе присутне је поздравио и говорнике најавио управник Галерије САНУ академик Душан Оташевић. О изложби је говорила аутор Нела Тонковић. Изложбу је отворио председник САНУ академик Владимир С. Костић. На крају се присутнима обратио и аутор скулпту-

ра дописни члан САНУ Сава Халугин. Број посетилаца: 9.102. Аутор изложбе: Нела Тонковић. Организација изложбе: Жаклина Марковић. Дизајн поставке: Blueprint d. o. o. Дизајн студио Београд. Штампан је каталог – монографија број 158 у серији Галерија Српске академије наука и уметности Нела Тонковић, Сузана Вуксановић, Кристина Игњатовић Јововић, Сава Халугин. Позив на одушевљеност, Београд 2023. са 81 репродукцијом у боји и 3 црно-беле фотографије. Публикација је штампана двојезично на српском и енглеском језику.

3. Милорад Бата Михаиловић. Стогодишњица рођења бунтовника академика. 30. мај – 13. Август. На отварању изложбе присутне је поздравио и говорнике најавио управник Галерије САНУ академик Душан Оташевић, затим се присутнима обратио директор Галерије РИМА Александар Милојевић, па је изложбу отворио потпредседник САНУ академик Миодраг Марковић. Број посетилаца: 18.703. Аутори изложбе: Јеша Денегри и Марија С. Ђорђевић. Организација изложбе: Жаклина Марковић. Дизајн поставке: Исидора М. Николић. Изложба је реализована у сарадњи са Галеријом РИМА. Посебно су реализацији пројекта помогли чланови уметникове породице – Светлана и Немања Смичиклас и Маријана Протић. Излагана су дела из приватних колекција и из фондова Народног музеја Србије, Музеја савремене уметности у Београду, Музеја Цептер у Београду и Галерије ликовне уметности поклон збирке Рајка Мамузића у Новом Саду. Штампан је каталог – монографија број 159 у серији Галерија Српске академије наука и уметности: Јеша Денегри и Марија С. Ђорђевић, Милорад Бата Михаиловић. Стогодишњица рођења бунтовника академика, Београд 2023. са 138 прилога у боји и 6 црно-белих фотографија. Публикација је штампана двојезично на српском и енглеском језику.

4. Миодраг Мића Поповић – сликарство перманентне побуне. 5. септембар – 5. Новембар На отварању изложбе присутне је поздравио и говорнике најавио управник Галерије САНУ академик Душан Оташевић, изложбу је отворио председник САНУ академик Зоран Кнежевић. Број посетилаца: 49.096. Аутор изложбе: Весна Круљац. Кустос изложбе: Катарина Живановић. Дизајн поставке: Blueprint d. o. o. дизајн студио Београд (Игор Степанчић). Штампан је каталог – монографија број 160 у серији Галерија Српске академије наука и уметности: Весна Круљац, Миодраг Мића Поповић, сликарство перманентне побуне, Београд 2023. са 157 илустрације у боји и 28 црно-белих снимака. Из штампе је изашло и друго измењено издање публикације на српском језику, штампано је и енглеско издање публикације. Током изложбе емитован је документарни филм Филмских новости Највећи сликари Србије: Мића Поповић, у

режији Милана Стевановића из 2017. године. У периоду 29. август – 3. септембар фирма Alma Quattro је као спонзор рекламирала изложбу Миће Поповића на LED екранима (на локацијама: Макензијева – Катанићева П 237, Јурија Гагарина – Бувљак П 117, Кружни ток, Општина Нови Београд П 118, Тржни центар Ушће П 102 Б, Војводе Мишића пре надвожњака Ц 235, Деспота Стефана – салон Застава 232) и на LCD екранима (на локацијама: Кнеза Михаила – Беоизлог ка Калемегдану – ДУ-БГ, Кнеза Михаила – Краља Петра ка Калемегдану – ДУ-БГ, Обилићев венац – Змај Јовина – ДУ-БГ, Теразије – Теразијска чесма 2 -ДУ-БГ, Трг Републике – Инекс – ДУ-БГ, Узун Миркова – Студентски трг – ДУ-БГ, Васина – Студентски трг – ДУ-БГ).

5. Осликавање храма књиге – из ликовне збирке Народне библиотеке Србије 14. новембар – 10. децембар. На отварању изложбе присутне је поздравио и говорнике најавио управник Галерије САНУ академик Душан Оташевић, о изложби су говорили управник Народне библиотеке Србије Владимир Пишталo и рецензент публикације управница Галерије Матице српске Тијана Палковљевић Бугарски, а изложбу је отворио председник Стручног савета Галерије САНУ академик Владимир С. Костић. Број посетилаца: 10.430. Аутори изложбе: Душан Злоколица, Мирјана Симоски. Аутори поставке: Катарина Живановић, Душан Злоколица, Мирјана Симоски. Дизајн изложбе: Милош Нинковић, Душан Злоколица. Штампан је двојезично (на српском и енглеском језику) каталог у серији Изложбена свеска број 43 Групе аутора (Владимир Костић, Владимир Пишталo, Душан Злоколица, Мирјана Симоски), Осликавање храма књиге, Београд 2023. са 74 репродукције у боји слика из колекције Народне библиотеке Србије и 4 црно-беле документарне фотографије.

6. Сима Лозанић: витез српске науке 26. децембар 2023 – планирано је да изложба траје до 25. фебруара 2024. На отварању изложбе присутне је поздравио и говорнике најавио управник Галерије САНУ академик Душан Оташевић, о изложби су говорили аутор изложбе др Снежана Бојовић и академик Богдан Шолаја, изложбу је отворио председник САНУ академик Зоран Кнежевић. Број посетилаца закључно са 31. децембром 2023: 1.552. Аутор изложбе: Снежана Бојовић. Аутор поставке: Љиљана Радосављевић. Дизајн изложбе: Исидора Ивановић. Штампан је каталог – монографија број 161 у серији Галерија Српске академије наука и уметности: Снежана Бојовић, Сима Лозанић: витез српске науке, Београд 2023. са 119 прилога у боји и 33 црно-беле фотографије. У штампи је и њено енглеско издање. Током изложбе емитован је сегмент документарног филма *Без умора и одмора*, аутора Јоване Миловановић и Душана Цветића, а у продукцији Алумни Филолошког факултета, 2023.

Изложбе које је Галерија САНУ организовала изван Галерије САНУ у Београду:

1. Олга Јеврић – Композиција и структура, Галерија Павиљон у Тврђави, Ниш, 21. фебруар – 31. март. Аутори изложбе: Жаклина Марковић и Дејан Вучетић (Кућа легата).

2. Олга Јеврић – Композиција и структура Музеј савремене уметности Војводине, Нови Сад, 7. април – 7. мај. Аутори изложбе: Жаклина Марковић и Дејан Вучетић (Кућа легата).

3. У великом формату. Слике академика, 20. век. Поклони Уметничкој збирци Српске академије наука и уметности Народни музеј Кикинда (нови изложбени простор) 21. април – 21. јун. Аутор изложбе: Јелена Межински Миловановић. Излаже се избор од 14 радова Марка Челебоновића, Петра Лубарде, Пеђе Милосављевића, Миће Поповића, Младена Србиновића, Владимира Величковића, Бате Михаиловића, Радомира Рељића и Петра Омчикуса.

4. Олга Јеврић – Композиција и структура у Салону Музеја Тера, Кикинда, 13–31. Мај. Аутори изложбе: Жаклина Марковић и Дејан Вучетић (Кућа легата).

5. Олга Јеврић – Композиција и структура, Уметничка галерија Надежда Петровић, Чачак, 3–25. јун. Аутори изложбе: Жаклина Марковић и Дејан Вучетић (Кућа легата). Изложено је 41 дело из Легата САНУ, малог и средњег формата и 25 дела великог формата из Куће легата.

6. Радови Александра Дерока у Уметничкој збирци САНУ, Градска галерија Мостови Балкана (у саставу Спомен-парка Крагујевацки октобар), Крагујевац, 8–26. јун. Аутор изложбе: Јелена Межински Миловановић. Изложена су 23 рада из Уметничке збирке САНУ.

7. Академици – чланови Ладе, 29. јун – 25. јул. Културна установа Галерија `73, Београд. Аутори изложбе: Наталија Церовић, Јелена Межински Миловановић. Изложено је 20 радова 20 сликара и вајара академика из Уметничке збирке САНУ.

8. У великом формату. Слике академика, 20. век. Поклони Уметничкој збирци Српске академије наука и уметности, Галерија Академије наука и уметности Републике Српске, Бања Лука, 19. октобар – 19. Новембар. Аутор изложбе: Јелена Межински Миловановић. Излаже се избор од 14 радова Марка Челебоновића, Петра Лубарде, Пеђе Милосављевића, Миће Поповића, Младена Србиновића, Владимира Величковића, Бате Михаиловића, Радомира Рељића и Петра Омчикуса.

Изложбе и публикације у припреми у Галерији САНУ:

1. Урош Предић. Живот посвећен лепоти и уметности. Кустоси Галерије САНУ су започели процедуре везане за позајмицу експоната за изложбу која је одржана у 2023. години у Галерији матице српске у Новом Саду, а све у договору са ауторима изложбе др Снежаном Мишић и др Игором Борозаном који припремају и нови каталог за поставку у Галерији САНУ. У припреми је и публикација Јелене Межински Миловановић о сликама Уроша Предића у Уметничкој збирци САНУ.

2. Ђорђе Андрејевић Кун. Ауторски тим Мишела Блануша, Ана Панић, др Вида Кнежевић, Андреј Долинка, др Милена Кордић и др Катарина Живановић, у договору са кћерком уметника Миром Кун, интензивно ради на одабиру експоната и припреми ауторских текстова према дефинисаном концепту изложбе. У припреми је и каталог изложбе.

3. Владимир Р. Петковић. Аутор изложбе др Дубравка Прерадовић ради на разradi концепта изложбе. Успостављен је контакт са Народним музејем Србије и дефинисана је сарадња на овом пројекту у оквиру обележавања јубилеја 150 година од рођења академика В. Р. Петковића, као и позајмице из фонда Народног музеја Србије.

4. Уметничка колекција Министарства спољних послова Републике Србије. У сарадњи са Галеријом Матице српске у припреми је поставка радова српских уметника из колекције Министарства спољних послова Републике Србије коју је стручно обрадио тим музејске саветнице др Снежане Мишић. У припреми је и пратећа публикација изложбе.

Односи са јавношћу и друге активности:

Изложба *Сава Халугин. Позив на одушевљеност* у Галерији САНУ била је део манифестација *Музеји за 10* (од 13. до 19. маја) и *Европске ноћи музеја* (13. маја). У уторак, 25. априла у Галерији САНУ одржана је промоција књиге Тијане Палковљевић Бугарски, *Понос нације – 175 година Галерије Матице српске*, Нови Сад, 2023, на којој су у име САНУ присутне поздравили академици Душан Оташевић и генерални секретар Небојша Лалић, а о публикацији говорили мр Данило Вуксановић, проф. др Никола Крстовић, проф. др Бранко Бешлин, др Бранка Кулић и ауторка књиге. Галерија је учествовала у активностима жирија за награду САНУ „Иван Табаковић“ везаним за поновно објављивање јавног позива за пријављивање за награду „Иван Табаковић“, као и за њено промовисање на сајту САНУ и друштвеним мрежама. Као секретар жирија за доделу Награде Иван Табаковић за период 2021–2023. као и на техничкој организацији доделе награде радила је заменик управника Галерије САНУ Јелена Межински Миловановић. Настављена је сарадња

са Галеријом *Хаос* на организовању конкурса, додељивању награде и реализацији изложбе добитника награде уметницима до 40 година за цртеж Фондације „Владимир Величковић“. Галерија је и током 2023, по потреби пружала стручне услуге, односно омогућавала коришћење своје документације – о изложбама, ликовним уметницима академицима, Уметничкој збирци, као и коришћење своје приручне библиотеке, појединцима и установама културе. Галерија САНУ је 2023. испунила упитник / анкету Завода за проучавање културног развика у Београду (Статистичко истраживање о музејима у Србији). На организацији научног скупа *Полемички аспекти српског модернизма после 1945. са посебним освртом на деловање припадника „Задарске групе“*, који је повезао две изложбе посвећене јубилејима уметника-академика – Милорада Бате Михаиловића и Миодрага Миће Поповића, радила је кустос Катарина Живановић.

Награде и признања:

Изложба Никола Добровић. Под заставама модерних покрета одржана у периоду 24. мај – 2. октобар 2022. на свечаном затворању 18. Београдска интернационална недеља архитектуре (БИНА) добила је награду Архитектонски догађај године. Годишња награда Друштва конзерватора Србије додељена је Александри Давидов Темерински као аутору изложбе и каталога и Борјани Шуваковић као аутору дизајна изложбе Грачаница, сјај уметности у доба краља Милутина. одржаној у Галерији САНУ у периоду 21. децембар 2022 – 26. фебруар 2023. За дизајн изложбе Грачаница, сјај уметности у доба краља Милутина Борјана Шуваковић добила је и Награду за рад из области архитектуре унутрашњих простора на Мајској изложби УЛУПУДС-а из Фонда „Александар Шалетић“. Галерији САНУ додељена је захвалницу Дома Војске поводом 70 година постојања.

Документација (изложбе и ликовни уметници):

Продужена је устаљена сарадња на припреми и одабиру материјала за представљање изложби Галерије на интернет сајту САНУ са сарадником за односе са јавношћу САНУ. Припремала се дигитална презентација изложби и других догађаја у организацији Галерије САНУ, односно електронски плакати за изложбену и концертну делатност за екране у излогу Галерије САНУ у улици Кнеза Михаила и у холу зграде САНУ. Настављено је прикупљање документације о ликовним уметницима академицима и активностима Галерије из дневне штампе и средстава јавног информисања за хемеротеку, углавном преко система веб-клипинга (press clipping у електронском облику) са интернет адресе www.ninamedia.co.rs

(чланци се штампају и улажу у хемеротеку: око 2050 јединица о академицима и око 570 јединица о изложбама). Наставиљено је снимање за фототеку Галерије САНУ, достављају се колор фотографије на папиру и у електронској форми на компакт дисковима (tif, jpg) (Драгиша Радуловић – 60 фотографија / 99 електронских снимака, Веселин Милуновић – 130 фотографија / 287 електронских снимака, Јово Марјановић – 75 фотографија / 295 електронских снимака поставки и отварања изложби). Настављена су снимања камером свих поставки изложби и других догађаја у организацији Галерије САНУ (Студио Дизниленд из Београда). Реализовано је снимање виртуелних тура кроз изложбе Грачаница, сјај уметности у доба краља Милутина, Сава Халугин. Позив на одушевљеност, Милорад Бата Михаиловић. Стогодишњица рођења бунтовника академика и Осликавање храма књиге – из ликовне збирке Народне библиотеке Србије (Вук Ненезић). Континуирано се прикупља документација и фотодокументација о животу и раду ликовних уметника чланова САНУ и о активностима Галерије. У инвентарну књигу документације о изложбама инвентарисано је 29, а у књигу документације о академицима 35 нових јединица. Библиотека Галерије САНУ је увећана за 44 нових каталожних јединица/публикација. Настављена је сарадња са Аудиовизуелним архивом и центром за дигитализацију САНУ за који су достављани штампани материјали и документација о изложбама и пратећим програмима изложби (у штампаном и дигиталном облику). Настављена је повремена дигитализација, односно дигитално снимање појединих докумената из фонда Документације Галерије САНУ о академицима и изложбама, углавном за потребе стручњака – корисника, институција и сарадника Галерије САНУ. На изложби Једна сасвим (не)обична српско-француска веза. Олга Кешељевић и Марк Барбеза у Галерији Матице српске у Новом Саду, од 3. марта до 7. маја изложено је тринаест докумената из Документације академика Недељка Гвозденовића која се чува у Документацији Галерије САНУ и то: 1. Честитка за Нову годину, инв. бр. 6043; 2. Писмо са ковертом Олге Барбеза, инв. бр. 6058; 3. Разгледница Олге и Марка Барбеза, инв. бр. 6060; 4. Разгледница Олге и Марка Барбеза, инв. бр. 6061; 5. Разгледница Олге и Марка Барбеза, 22. 5. 1977, инв. бр. 6062; 6. Разгледница Олге и Марка Барбеза; 7. Разгледница Олге и Марка Барбеза, 29. 12. 1975 (?), инв. бр. 6064; 8. Разгледница Олге и Марка Барбеза, 1. 1. 1975, инв. бр. 6065; 9. Разгледница са ковертом Олге и Марка Барбеза, 19. 5. 1976, инв. бр. 6066; 10. Разгледница Олге и Марка Барбеза, 19. 5. 1975, инв. бр. 606; 11. Разгледница Олге и Марка Барбеза, 29. 12. 1976, инв. бр. 6068; 12. Разгледница Олге и Марка Барбеза, 28. 7.

1975, инв. бр. 6069; 13. Коверта писма Олге и Марка Барбеца, инв. бр. 6070.

Уметничка збирка:

Настављено је инвентарисање Збирке у компјутерском инвентарном списку, инвентарној књизи и електронским картонима. За Уметничку збирку САНУ откупљено је од Јоване Поповић-Бенишек из Сремских Карловаца дело Сретена Стојановића под називом Јасна Новак (ћерка академика Виктора Новака), око 1942, бронза, 26 x 17 x 21 cm. Конзервирана су следећа дела из фонда Уметничке збирке САНУ: Ђорђе Јовановић, 1926, оловка на папиру, 360 × 255 mm, потписано доле десно: ЈБИ.; 926.; инв. бр. 166; Музеј Југославије, уз сагласност Задужбине Бранка Ћопића у САНУ, прегледао је и у складу са потребама конзервирао је следећа дела из ове Задужбине: Милош Бајић, Композиција, уље, 680 x 850, инв. бр. 12, Зуко Џумхур, Николетина Бурсаћ, туш, 330 x 230, инв. бр. 2, Зихди Чаколи, Портрет мајке Бранка Ћопића, Соје, 1979, дрворез на папиру, 701 x 502 mm (отисак: 500 x 350 mm), инв. бр. 94, Непознати аутор, Цветови, куће, птице и лептири, вез биљним влакном на грубом платну, 635 x 520, инв. бр. 87, Војо Станић, Фиакин, уље на платну, 320 x 385, инв. бр. 3, Лазар Вујаклија, Пастир, сериграфија, 650 x 500, инв. бр. 81, Пера Мандић, Сеоска будала, уље, 380 x 275, инв. бр. 44, Милован Станић, Портрет Бранка Ћопића, инв. бр. 48; Легат Олге Јеврић: Настављени су обрада и евидентирање архивске грађе у електронским записима, скениране јединице хемеротеке унете су у базу података Легата Олге Јеврић, редовно је ажурирана база података. Легат је током године био отворен за организоване посете сваке среде и видело га је, уз стручно вођење, 438 посетилаца; Појединачно излагање дела у земљи и иностранству: У оквиру поставке Милорад Бата Михаиловић. Стогодишњица рођења бунтовника академика у Галерији САНУ у периоду 30. мај – 13. август изложена је једна слика Милорада Бате Михаиловића, Србија, 1980/1984, инв. бр. 986; На изложби Мића Поповић– сликарство перманентне побуне у Галерији САНУ у периоду 5. септембар – 5. новембар изложене су 4 слике Миће Поповића и то: 1. Професор Михало Ђурић, 1974, инв. бр. 2934; 2. Планирање под човека (Мајмун), 1979, инв. бр. 427; 3. Женски акт у фотељи, 1982, инв. бр. 239; 4. Мртва природа са будилником, (глобусом и лампом), 1983 инв. бр. 988; Изван САНУ, на изложби Једна сасвим (не)обична српско-француска веза. Олга Кешељевић и Марк Барбеца у Галерији Матице српске у Новом Саду, од 3. марта до 7. маја изложена су два дела Недељка Гвозденовића и то: Керамике на светлој основи, 1975–1979, инв. бр. 261 и Керамике на столу / Беле керамике на црвеноплавој

основи, 1975–1977, инв. бр. 386; У Галерији Хаос у Београду на изложби Цртежи Миће Поповића, у периоду од 6. јуна до 6. јула изложен је цртеж Миодрага Миће Поповића, Човек и пас, из Задужбине Бранка Ћопића у САНУ, инв. бр. 17; На изложби Жежева кућица – измишљање бољег света Музеју Југославије у Београду у периоду од 1. новембра 2023. до 30. априла 2024. године изложено је 19 радова из Задужбине Бранка Ћопића у САНУ: Милош Бајић, Композиција, уље, 680 x 850, инв. бр. 12, Зуко Џумхур, Николетина Бурсаћ, туш, 330 x 230, инв. бр. 2, Зихди Чаколи, Портрет мајке Бранка Ћопића, Соје, 1979. дрворез на папиру, 701 x 502 mm (отисак: 500 x 350 mm), инв. бр. 94, Непознати аутор, Цветови, куће, птице и лептири, вез биљним влакном на грубом платну, 635 x 520, инв. бр. 87, Војо Станић, Фиакин, уље на платну, 320 x 385, инв. бр. 3, Лазар Вујаклија, Пастир, сериграфија, 650 x 500, инв. бр. 81, Пера Мандић, Сеоска будала, уље, 380 x 275, инв. бр. 44, Милован Станић, Портрет Бранка Ћопића, инв. бр. 48, Непознати аутор, Партизан, бронза, висина 25,5 cm, инв. бр. 45, Ана Бешлић, Бранко Ћопић, бронза, висина 35 cm, инв. бр. 55, Непознати аутор, Дон Кихот и Санчо Панса, дрво (две фигурине), инв. бр. 74/1-2, Непознати аутор, Народни мексички мотив са две птице, акрил на текстилу, ручно прављеној имитацији папира, 250 x 355, инв. бр. 84, Едо Муртић, Њујорк, темпера, 440 x 600, инв. бр. 14, Табла са потписима пријатеља Бранка Ћопића и портретом писца, 1981. фломастер, мастило и оловка на папиру, 710 x 500, инв. бр. 92, Д. Јовановић, Б. Ћ. после јеретичке приче, 380 x 260, инв. бр. 69, Сафет Зеџ, Бранко са црвеним цветом, темпера, 480 x 345, инв. бр. 8, Ристо Стијовић, Његош, бронза, 23,5 x 21, инв. бр. 80, Милорад Јанић, Карикатура Бранка Ћопића, оловка, 250 x 250, инв. бр. 80, Божидар Јакац, Портрет Бранка Ћопића, угљен, 630 x 500, инв. бр. 1; На изложби Сретен Стојановић, 125 година од рођења у Галерији Факултета ликовних уметности у Београду у периоду од 16. до 30. новембра изложена су два дела Сретена Стојановића и то: Портрет Милутина Миланковића, 1944, инв. бр. 54 и Иво Андрић, 1952, инв. бр. 217.

Концертна делатност:

У Галерији САНУ организовано је 70 концерта. На њима је наступило 120 извођача: 76 солиста, 20 клавирских сарадника, 2 камерна ансамбла. Одзив публике био је добар. Укупно је било око 4400 посетилаца. Највећи број учесника је из Београда. Поред тога, остварена су гостовања солиста и ансамбала из других градова Србије: Новог Сада, Ниша, Ћуприје. Наступали су и уметници из других држава – Грузије и Француске. Остварена је сарадња са Културним центром Београда

и програм који је требало да се одржи у Скупштини града одржан је у Галерији САНУ (Фестивал чембала и неколико концерата), као и са Италијанским центром за културу. У току сезоне обележени су јубилеји: Василија Мокрањца и Драгутина Гостушког. Додела награде „Станојло Рајичић“ за концертну сезону 2021/2022 одржана је 5. јуна, а добитници су чланови Квартета Београдски трио. На аудиције, које су у току године одржаване ради ангажовања младих уметника – дебитаната на концертном подијуму, изашло је 15 кандидата.

Галерија науке и технике САНУ

У току 2023. године, Галерија науке и технике САНУ је реализовала укупно 12 изложби, два предавања Сусрети са ствараоцима „Мастерклас“, предавања у оквиру изложби, две промоције књига, стручна вођења током изложби и учествовала је на манифестацији „Музеји за 10“. Када је у питању издавачка делатност, објављене су четири публикације – каталози изложби у Галерији науке и технике број 49, 50, 51 и 52.

Одржане изложбе у 2023 години:

1. Изложба „Тајне из заборављене архиве“, ауторке проф. др Неле Пушкаш (репризна изложба); 26. децембар 2022. године – 31. јануар 2023. године, укупан број посетилаца: 776,
2. „Наука и информатика за свако дете“, аутора изложбе Стевана Јокића и Љиљане Јокић; 17. фебруар - 4. март 2023. године, Пројекат „Рука у тесту“ у сарадњи са Француским институтом у Београду, број посетилаца на отварању: 73, укупан број посетилаца: 607,
3. Изложба и манифестација „Недеља свести о мозгу 2023“ у организацији Студентске секције Друштва за неуронауке Србије; 13 - 18. март 2023. године, укупан број посетилаца: 231,
4. „У главној улози Миодраг Табачки – поводом педесетогодишњице рада“, аутора дописног члана САНУ Миодрага Табачког; 4. април – 13. мај 2023. године, организатор: Галерија науке и технике САНУ, број посетилаца на отварању: 98, укупан број посетилаца: 1095. Поводом изложбе штампан је каталог: „У главној улози Миодраг Табачки – поводом педесетогодишњице рада“ бр. 49.
5. „X Међународни салон пејзажне архитектуре“ у организацији Удружења пејзажних архитеката Србије – УПАС; 7 – 30. јун 2023. године, Број посетилаца на отварању: 87, укупан број посетилаца: 606.

Поводом изложбе штампан је каталог: „X Међународни салон пејзажне архитектуре“ бр. 50,

6. „Авантура на Балкану 1915 – слике, успомене, сећања“ у организацији Архива Војводине; 6. јул - 5. август 2023. године, број посетилаца на отварању: 72, укупан број посетилаца: 495,

7. „Глас природе” - 75 година Завода за заштиту природе Србије у организацији Завода за заштиту природе Србије; 21. август - 02. септембар 2023. године. Број посетилаца на отварању: 130, укупан број посетилаца: 432,

8. „Кентаурски цртежи“, аутора Уроша Крчадинца; 11 – 30. септембар 2023. године, организатор: Галерија науке и технике САНУ. Број посетилаца на отварању: 110, укупан број посетилаца: 416,

9. „Цркве брвнаре - чувари традиције - Непрекидна молитва под дрвеним сводом“, аутора Станка Костића, фотографа; 4 - 28. октобар 2023. године, број посетилаца на отварању: 134, укупан број посетилаца: 862. Поводом изложбе штампан је каталог: „Цркве брвнаре - чувари традиције - Непрекидна молитва под дрвеним сводом“ бр. 51,

10. „Вински летопис Србије“, аутора Жељка Томановића, дописног члана САНУ и групе аутора: Александар Фотић (Филозофски факултет у Београду); Славица Тодић (Пољопривредни факултет у Београду); Мирослав Николић (Институт за мултидисциплинарна истраживања у Београду); Милица Рат (Природно-математички факултет у Новом Саду) и Томислав Ивановић, новинар, 3 - 29. новембар 2023. године. Број посетилаца на отварању: 170, Укупан број посетилаца: 822. Поводом изложбе штампан је каталог: „Вински летопис Србије“ бр. 52,

11. „О архитектури 2023 - Изазови у дизајну“, у организацији Асоцијације за развој одрживе урбане заједнице – СТРАНД и Галерије науке и технике САНУ, 5 - 19. децембар 2023. године. Број посетилаца на отварању: 82, укупан број посетилаца: 220,

12. „Архитекта као цртач и сликар“, аутора Слободана Малдинија, организација: Асоцијација српских архитеката и Галерија науке и технике САНУ. Број посетилаца на отварању: 132, укупан број посетилаца у децембру: 351.

Циклус предавања Сусрети са ствараоцима „Мастерклас“:

Током 2023. године одржана су два предавања из циклуса Сусрети са ствараоцима „Мастерклас. Прво предавање одржао је дописни члан САНУ Миодраг Табачки, укупан број посетилаца: 65, а друго академик Бранислав Митровић, Укупан број посетилаца: 63.

Од пратећих активности:

Организована су стручна предавања у оквиру изложби „Х Међународни салон пејзажне архитектуре“, Tibor Kiss, Landscape Architect (Tibor Kiss Studio, Cambridge UK): “Једночлани тим – дизајнирање и извођење вртова у УК”, Ивана Лозјанин, маг. инж. шум, Марија Остојић, дипл.инж. пејз.арх: “Шумски велнес”, Сара Лукић, Александар Баумгертел, Јелена Белоица, Предраг Миљковић, Снежана Белановић Симић: “Пољезаштитни појасеви као пракса агрошумарства у функцији еколошких коридора”, Срђан Тадић, архитекта: “Еколошка држава Црна Гора – Архитектура пејзажа” (укључење видео линком), мр Аница Теофиловић, пејз. арх, планер-урбаниста: “Еколошки индекс – од идеје до реализације”, Rebecca Deutsch, Landscape Architect (Шведска): “Климатска архитектура у Шведској”, Nåkan Johnson, Landscape Architect LAR/MSA, founding partner Topia Landskapsarkitekter (Шведска): “Пејзажно пројектовање у Шведској” (укључење видео линком); „Глас природе” - 75 година Завода за заштиту природе Србије“, Вики воли земљу, додела награда за најбољу фотографију, Промоција књиге Заштићена подручја Србије, поздравна реч: Марина Шибалић, в.д. директора Завода за заштиту природе Србије, представљање књиге: др Драгана Остојић, уредник; „Кентаурски цртежи“Трибина „Кентаурски цртежи“, учесници: Урош Крчадинац, аутор изложбе, Аница Туцаков, историчарка уметности и „Цркве брвнаре - чувари традиције - Непрекидна молитва под дрвеним сводом“, Предавање „Куће брвнаре и цркве брвнаре у народном градитељству“, др Тихомир Обрадовић, архитекта, Предавање „Фотографски пројекти Станка Костића као позив за туристички обилазак“, Александар Станојловић, архитекта. У Галерији је одржана и промоција књиге Заштићена подручја Србије у оквиру изложбе „Глас природе” - 75 година Завода за заштиту природе Србије, као и промоција књиге Растко Ћирића „Оживите цртеже“ Учесници: Растко Ћирић, аутор, Зоран Хамовић, директор и главни уредник Издавачке куће „Clio“, Горан Чапјак, декан Факултета примењених уметности, Александра Арванитидис, мултимедијална уметница и педагог. Такође, галерија је учествовала и на манифестацији „Музеји за 10“ и Европској Ноћи музеја са изложбом „У главној улози Миодраг Табачки – поводом педесетогодишњице рада“.

Што се тиче издавачке делатности у 2023. години издате су четири публикације, каталози изложби: „У главној улози Миодраг Табачки – поводом педесетогодишњице рада“ (Галерија науке и технике бр. 49), „Х Међународни салон пејзажне архитектуре“ (Галерија науке и технике бр. 50), „Цркве брвнаре - чувари традиције - Непрекидна молитва под

дрвеним сводом“ (Галерија науке и технике бр. 51) и „Вински летопис Србије“ (Галерија науке и технике бр. 52).

Конзервација и откуп архивалија

Архив је своје фондове обогатио примањем више поклона. Зоставштину књижевника Душана Костића предала је његова ћерка Маја Костић, заоставштину Слободана Селенића његова супруга Мерима Селенић, а заоставштину Душана Каназира његова ћерка Селма Каназир. Госпођа Гордана Матијевић Недељковић поклонила је делимично сачувану архиву Београдског гудачког оркестра „Душан Сковран“. Петар Мишковић је предао молбу академика Војислава Мишковића извршиоцу његове последње воље. Александар Палавестра је предао фотографије из збирке Светислава Касапиновића, а Библиотека САНУ документа из заоставштина Никше Стипчевића, Милана Дединца и Васка Попе. Документа из заоставштине Николе Хајдина преузета су из његовог кабинета. Уз то, фондови су обогаћени и откупом грађе. Од Јоване Поповић Бенишек откупљен је део заоставштине Виктора Новака, а од Здравка Крстановића дневник српског војника у Скопљу из 1914. године, део заоставштине Стевана Бошковића и психолога Љубице Милетић Пантић.

Збирка одликовања увећана је за 219 одличја, што је највећи годишњи пораст ове збирке од када је установљена, тако да сада броји укупно 1.422 предмета. Ради се о одликовањима чији су носиоци Српска академија наука и уметности и више њених чланова: Ђорђе Нешић, Георгије Острогорски, Предраг Милосављевић, Љубица Цуца Сокић, Фанула Папазоглу, Душан Каназир, Никола Хајдин, Слободан Селенић, Радоје Чоловић, Зоран Кнежевић, Милосав Тешић, Владимир Костићи и Сава Халугин. Приручна библиотека Архива увећана је за 35 нових библиотечких јединица, те сада броји 2.649 наслова.

Настављена је обрада већих фондова, а завршено је сређивање заоставштине Лазара Мирковића и Јанка Радовановића (Историјска збирка бр. 14.996), Јована Ристића (Историјска збирка бр. 15.025) Миодрага Томића (Историјска збирка бр. 15.152) и Драгољуба К. Јовановића (Историјска збирка бр. 15.213).

У циљу обезбеђивања додатног простора за смештај архивске грађе, са којим Архив, будући да ради у ненаменским просторијама, има проблем дуги низ година, ове године је направљен значајан помак. Започет је процес прегледања и излучивања грађе у депоу 2, која је ту смештена још почетком 1970-их година. Најпре је сав материјал разврстан по припадности на грађу која је настала радом Академије, односно њених осам института. Уз подршку и савет колега из Службе за

заштиту грађе ван архива Државног архива Србије, направљен је план прегледања и излучивања документационог материјала коме је истекао рок чувања. Њиме је предвиђено да се дрвене полице, на којима је он до сада чуван, замене металним полицама, које ће се убудуће искључиво користити за смештај архивске грађе. Када тај посао буде готов, Архив ће знатно проширити своје смештајне капацитете. Мада целокупан проблем неће тиме бити коначно решен, умногоме ће олакшати пријем грађе која ће убудуће пристизати. При томе, треба нагласити да је Архив током утврђивања најпречих потреба и најважнијих циљева добио велику подршку Председништва САНУ и господина Бојана Бугарчића, управника послова САНУ, чиме је омогућено како решавање тренутних проблема тако конкретизовања дугорочнијих послова.

У потпуности је завршено опремање конзерваторске радионице Архива, која сада поседује све инструменте неопходне за спровођење послова конзервације и рестаурације. Обављена је комплетна рестаурација 133 документа, обима 296 листова.

Грађа Архива излагана је на неколико изложби: „Јежева кућица – измишљање бољег света“ у Музеју Југославије, „Милутин Миланковић –100 година од реформе Јулијанског календара“ у Музеју науке и технике и „Сима Лозанић, витез српске науке“ у Галерији САНУ. Ове поставке трајаће и наредне године. Осим тога, грађа Архива коришћена је за потребе бројних публикација САНУ и камерних изложби у Библиотеци САНУ.

У Аудиовизуелном архиву и центру за дигитализацију САНУ снимљено је 134 рукописа из Старе збирке, што је – од када је овај посао започет 2019. године – рекордан број на годишњем нивоу. Средином ове године сачињен је Правилник о дигитализацији грађе Архива САНУ, чувању и условима коришћења дигитализованих снимака, усвојен од стране Стручног савета Архива, а потом и од Председништва Академије. Посебна пажња у Правилнику посвећена је прецизном утврђивању процеса предаје и враћања грађе са дигитализације, као и условима коришћења снимака. Приликом израде Правилника превасходно се водило рачуна о грађи као културном добру од изузетног значаја и потреби да се јасно дефинишу односи између двеју јединица САНУ, које учествују у овом важном послу.

У читаоници Архива забележено је 385 посета од стране 131 истраживача из Србије и седам иностраних истраживача. За њихове потребе направљено је 1.130 ксерокс-копија и 1.658 дигиталних снимака.

Начин пословања Фонда САНУ

Стручни послови Фонда САНУ у 2023. години реализовани су у Сектору за послове Фонда САНУ за истраживања у науци и уметности, фондација, задужбина и легата, по налогу Управног одбора Фонда САНУ за истраживања у науци и уметности, управника послова САНУ и уз сарадњу са Академијиним одељењима, секторима Службе Академије и њеним јединицама. Управни одбор Фонда су у 2023. години чинили: председник Управног одбора Фонда САНУ: академик Зоран В. Поповић, потпредседник САНУ, секретари одељења САНУ академици: Милан Дамњановић, Одељење за математику, физику и гео-науке, Владимир Стевановић, Одељење хемијских и биолошких наука, Слободан Вукосавић, Одељење техничких наука, Драган Мицић, Одељење медицинских наука, Злата Бојовић, Одељење језика и књижевности, Коста Чавошки, Одељење друштвених наука, Михаило Војводић, Одељење историјских наука и Милан Лојаница до 13.4.2023. од тог датума академик Иван Јевтић, Одељење уметности, представници одељења САНУ: академици: Зоран Радовић, Богдан Шолаја, Велимир Радмиловић, Миодраг Чолић, Александар Лома, дописни члан Павле Петровић, академик Миодраг Марковић, академик Тодор Стевановић; представник Огранка САНУ у Новом Саду, академик Теодор Атанацковић и представник Огранка САНУ у Нишу, дописни члан Влада Вељковић, чланови Управног одбора Фонда САНУ за истраживања у науци и уметности.

Управни одбор Фонда САНУ одржао је у току године две седнице, 13. јуна и 22. децембра 2023. На седницама су усвојене одлуке о усвајању Извештаја о раду одбора и пројеката одељења САНУ у 2022, о усвајању Финансијског плана Фонда САНУ за 2023. годину, о предлозима за усвајање нових индивидуалних пројеката чланова САНУ, о расподели средстава за рад академијских одбора САНУ, о финансирању пројеката од стратешког интереса САНУ, о расписивању конкурса за финансирање пројеката од стратешког интереса САНУ за 2024. годину; разматрана су питања реализације и финансирања Програма научноистраживачких и уметничких активности САНУ и друга питања везана за рад Фонда САНУ за истраживања у науци и уметности.

ОДЕЉЕЊЕ ЗА МАТЕМАТИКУ, ФИЗИКУ И ГЕО-НАУКЕ

ОДБОР ЗА ПАЛЕОФЛОРУ И ПАЛЕОФАУНУ

Председник: академик Милан Судар

Чланови: академик Видојко Јовић, проф. др Владан Радуловић, проф. др Љупко Рундић, проф. др Невенка Ђерић, проф. др Катарина Богићевић, др Дивна Јовановић виши научни сарадник, проф. др Јелена Миливојевић, проф. др Зорица Лазаревић, проф. др Мери Ганић и асистент Јелена Стефановић.

Сарадници: поред наведених чланова у раду Одбора је у 2023. години преко заједничких публикованих радова учествовало и 18 спољњих сарадника и то 7 домаћих и 11 страних истраживача из Аустрије, Немачке, Италије, Румуније, БиХ.

Средином године Пројекат је остао без свог еминентног члана др Рајке Радоичић, која је дуго година успешно учествовала у његовом раду.

Чланови Одбора су били активни у својим индивидуалним и међународним истраживањима која су се развијала кроз рад на неколико тема и сходно плану за 2023. годину.

И поред многобројних тешкоћа на које су истраживачи Одбора наилазили у напорима да обављају своје планиране послове и задатке, ипак су реализовали одређена бројна и у великој мери обимна истраживања из плана за 2023. годину. Постигнути резултати су публиковани, како у часописима (претежно међународним) тако и саопштени на научним конференцијама. Међу њима се могу навести следећа:

(а) као што је већ истакнуто у Извештају за пројекат Ф-22 започет је рад на писању “Bulog Trilogy”, неформалном скупу монографских публикација у којима су приказани резултати дугогодишњих комплексних проучавања Формације Булог (генералне карактеристике, микрофације, депо-зициона историја, литостратиграфија и др.); у оквиру новооформљене Групе Булог која обједињује средњо до касно анизијску седиментну сукцесију Унутрашњих Динарида на просторима Србије,

Босне и Херцеговине и Црне Горе, ревидирана је и поново детаљно описана Формација Булог а такође је и по први пут дефинисана Формација Комарани; проучаване су и детаљно приказане особине типских профила и референтних локалитета свих утврђених литостратиграфских јединица;

(б) истраживане су и документоване радиоларијске асоцијације радиоларита локалитета Крш Градац (ЈЗ Србија) са указивањем на могућност њене боље улоге у реконструкцији средњо-горњојурској геодинамичке историје унутрашњих Динарида Србије;

(в) проучаване су и детаљно описане микрофације и депозициона средина средњо аптских орбитолинских кречњака околине Београд;

(г) описана је алга *Bouénia* као важан произвођач карбоната у доњокредним кречњацима Карпато-балканидског региона;

(д) указано је на силицокластични утицај на доњокредне плитководне фације Гетске карбонатне платформе у источној Србији;

(ђ) приказане су „пontiјске“ остракоде из Мислођина (Обреновац, Србија), панонска језерска ендемична фауна из Заклопаче у околини Београда, као и литостратиграфске карактеристике неогених седимената на простору Паратетиса у Србији, односно Панонског и Дакијског басена;

(е) извршена је реконструкција палеосредине, палеоклиме, као и авифаунистичких остатака локалитета Црвена стијена у околини Никшића (источна Црна Гора);

(ж) указано је на битну улогу ситних сисара, херпетофауне и мекушаца у реконструкцији плеистоценских палеосредине, а такође је приказан и први налазак репатих водоземаца (*Urodela*) у плеистоценској пећинској фауни Србије;

(з) започет је рад на проучавању и корелацији речних тераса Саве и Западне и Јужне Мораве;

и) у оквиру археолошког аспекта истраживања, од стране једног сарадника Одбора, заједно са једним истраживачем Народног музеја из Београда, разматране су археометријске и археолошке анализе камена из Ромулијане у смислу дефинисања појма „Камен за цара“;

(ј) остварен је стручни боравак на Универзитету у Милану где је један сарадник Одбора за своју докторску дисертацију извршио припрему и рад на примени геохемијских анализа на узорцима из доње креде источне Србије.

Одређене активности поједини чланови Одбора су исказали и у стручном раду везаном за област геологије:

(а) при вођењу и уређивању геолошког часописа: „Геолошки анали Балканског полуострва“, односно у раду његовог уређивачког одбора;

(б) један члан је нарочито био активан у раду на историји геологије и рударства у Србији (као члан INHIGEO; као редовни члан Академије инжењерски наука Србије, (в) неколико чланова Одбора активно је у припреми међународне научне конференције „100 years of the Paratethys (Laskarev, 1924) – conceptual history and modern challenges“, коју организује СГД, а суорганизатори су Рударско-геолошки факултет у Београду, САНУ и др.;

Један члан Одбора учествује на пројекту програма „ИДЕЈЕ“ под називом *“Neanderthal and Early Modern Human interactions in the Central Balkans”* који се реализује преко Филозофског и Рударско-геолошког факултета Универзитета у Београду. Поред тога сарадници Одбора су учествовали у раду на међународном пројекту истраживања Црвене стијене „The Origin of controlled fire use“ који финансирају Министарство културе Црне Горе и the United States National Science Foundation (NSF-BCS 1758285). Током периода 2022-2025. исти сарадник учествује на пројекту *“Using climate envelope models to predict spatial and temporal distribution patterns of climate-related Quaternary extinctions”* који финансира Влада Шпаније - Ministerio de Ciencia e innovación (MICINN), Proyectos de generación de conocimiento (projekat broj PID2021-122533NB-I00). Неколико сарадника Одбора учествовало је са сопштемима у раду III Конгреса геолога Босне и Херцеговине септембра месеца који је одржан у Неуму.

У 2023. години чланови Одбора су публиковали 15 библиографских јединица, научних радова и то 1 у часопису са ISI SCI листе из категорије M23, док су 4 објављена у категорији националног часописа међународног значаја (M24), а један рад представља поглавље у тематском зборнику националног значаја. Остале референце су 9 апстракта саопштења са 4 научне конференције међународног значаја (M34).

Djordjević B., Gawlick H.-J., Djerić N., Schlagintweit F. & Radonjić, M., 2023: Middle Aptian Orbitolinid Limestones in Belgrade (Serbia): Microfacies and depositional environment. **Geologia Croatica**, 76(3), 147-156.

Gawlick H.-J., Sudar M., Jovanović D., Lein R., Missoni S.† & Bucur I.I., 2023: From shallow-water carbonate ramp to hemipelagic deep-marine carbonate deposition: Part 1. General characteristics, microfacies and depositional history of the Middle to Late Anisian Bulog sedimentary succession in the Inner Dinarides (SW Serbia). **Geološki anali Balkanskoga poluostrva**, 84(2), 1-39.

Sudar M., Gawlick H.-J., Bucur I.I., Jovanović D., Missoni S.† & Lein R., 2023: From shallow-water carbonate ramp to hemipelagic deep-marine carbonate deposition: Part 2. Sirogojno (Klisura quarry) – the reference section of the Middle to Late Anisian Bulog sedimentary succession in the Inner Dinarides (SW Serbia). **Geološki anali Balkanskoga poluostrva**, 84(2), 41-70.

Sudar M., Gawlick H.-J., Bucur I.I., Jovanović D., Missoni S.† & Lein R., 2023: From shallow-water carbonate ramp to hemipelagic deep-marine carbonate deposition: Part 3. Lithostratigraphy and Formations of the Middle to Late Anisian Bulog sedimentary succession (Bulog Group) in the Dinarides (Bosnia and Herzegovina, Serbia, Montenegro). **Geološki anali Balkanskoga poluostrva**, 84(2), 70-106.

Djerić N. & Vuletić M., 2023: Radiolarian assemblage from radiolarites of the Krš Gradac section (SW Serbia): on the way to a better reconstruction of the Middle-Late Jurassic geodynamic history of the Inner Dinarides. **Geološki anali Balkanskoga poluostrva**, 84(2), 107-116.

Đurić, B., Jovanović, D. & Prochaska, W., 2023: Kamen za cara. Arheometrijske i arheološke analize kamena iz Romulijane. Memorijal Dragoslava Srejovića. **Dragoslav Srejović i multidisciplinarnost**. Zbornik radova, 5, 147-173, Kragujevac. (M45)

Bucur I.I., Sudar M., Jovanović D., Săsăran E. & Pleş G., 2023: Bouenia, important carbonate producer from the Lower Cretaceous limestones of the Carpatho-Balkan region. In: Vlahović I. & Matešić D. (Eds.), 36th International Meeting of Sedimentology (June 12-16, 2023, Dubrovnik, Croatia), Theme 12. Stratigraphic markers and archives, Spec. Sess., 12.2. **The sedimentary role of calcareous green algae, from Paleozoic to modern**, Abstracts Book, p. 378, Dubrovnik.

Stefanović J., Della Porta G., Bucur I. & Radivojević D., 2023: Siliciclastic input on the Lower Cretaceous shallow-water facies of the Getic Carbonate Platform (Eastern Serbia). **Abstract book. 17th BATHRUST Meeting, International Meeting of Carbonate Sedimentologists** (Napoli, Italy, September 5-7, 2023), 104-105.

Jovanović M., Bogičević K., Đurić D., Nenadić D. & Blain H.-A., 2023: Paleoenvironmental and Paleoclimatic Reconstruction of the Crvena Stijena Site (Montenegro, South Europe). **Individual Abstracts of the SAA 88th Annual Meeting**, (Portland, Oregon), 364-365.

Savković A., Bogičević K. & Đurić D. 2023: Avifaunal remains from Crvena stijena (Petrovići, Nikšić, eastern Montenegro). **Individual Abstracts of the SAA 88th Annual Meeting**, (Portland, Oregon), p. 653.

Sudar M., Gawlick H.-J. & Skopljak F., 2023: Bulog Formation in the type area revisited (Sarajevo, Bosnia and Herzegovina) (Buloška formacija u reviziranoj tipskoj oblasti (Sarajevo, Bosna i Hercegovina). U: Skopljak F., Babajić E. & Šarić Ć. (Gl. ur.) **Zbornik sažetaka III Kongres geologa Bosne i Hercegovine**, (Neum, 21-23.09.2023), 2-6 (+ poster), Udruženje/Udruga geologa Bosne i Hercegovine, Ilidža.

Rundić, Lj., 2023. Tipski profil "Pontskih" ostrakoda u Mislođinu (Obrenovac, Srbija). **III kongres geologa BiH, (Neum, 21-23.09.2023)**, **Zbornik radova i knjiga sažetaka**, 14-18.

Bogičević K., Nenadić D., Đurić D., Jovanović M. & Savković A., 2023: Sitni, ali bitni: uloga sitnih sisara, herpetofaune i mekušaca u rekonstrukciji pleistocenskih

paleosredina. **Zbornik sažetaka III Kongresa geologa Bosne i Hercegovine**, (Neum, 21.-23. septembar 2023), 48-53.

Đurić D., Bogičević K., Nenadić D., Jovanović M. & Savković A., 2023: Prvi nalazi repatih vodozemaca (Urodela) u pleistocenskoj pećinskoj fauni Srbije; još jedna kockica u slagalici. **Zbornik sažetaka III Kongresa geologa Bosne i Hercegovine**, (Neum, 21.-23. septembar 2023), 42-47.

Rundić Lj. & Ganić M., 2023: The Lake Panon Endemic Fauna from the Savković Hill Section (Zaklopača, near Belgrade). **Book of Abstracts III Congress of Geologists of Bosnia and Herzegovina**, (Neum, 21-23. 09.2023), p. 26.

ОДБОР ЗА ГЕОДИНАМИКУ ЗЕМЉИНЕ КОРЕ

Председник: академик Владица Цветковић

Чланови: академик Милан Судар, проф. др Слободан Марковић, дописни члан САНУ, проф. др Александар Грубић, проф. др Дејан Прелевић, проф. др Кристина Шарић, доц. др Дејан Радивојевић, др Миленко Буразер, др Иван Дулић и др Ана Младеновић.

У току 2023. године, чланови Одбора за геодинамику Земљине коре имали су више неформалних консултација електронским путем. На овим састанцима је одлучено да активности Одбора буду повезани са истраживањима у оквиру пројекта RECON-TETHYS Фонда за науку Републике Србије. Припремљен је посебан број Геолошких анала Балканског полуострва (84/1), под називом „Understanding geodynamics of the long-lasting Adria – Europe convergence: New constraints from the central Balkans“. Три члана Одбора, Ана Младеновић, Владица Цветковић и Дејан Прелевић, били су гостујући едитори овог посебног издања, при чему је Дејан Прелевић био и међу коауторима на још два објављена рада у истом броју. Члан Одбора Слободан Марковић, дописни члан САНУ организовао је Међународни научни скуп под називом „International Conference Natural Resources and Environmental Risks: Towards a Sustainable Future“; на овом скупу је академик Владица Цветковић одржао једно од уводних предавања под насловом: „Geodynamic history unveiled from rock archives: The case of central Balkan Peninsula“. Током 2023. године, настављен је рад на завршној припреми публикација докторских пројеката Драгане Босић и Стефана Петровића.

Gaynor, S.P., Antić, M.D., Cvetković, V., Šarić, K., Schaltegger, U., 2023: Punctuated, episodic magmatism and mineralization of the Rogozna skarn-hosted Au-Zn-Pb-Cu deposits revealed through highprecision U-Pb zircon geochronology. **Ore Geology Reviews**, 105775, ISSN 0169-1368, Elsevier (3.300).

Hikov A., Vijdea A-M., Peytcheva I., Jordan G., Marjanović P., Milakovska Z., Filipov P., Vetseva M., Baltres A., Alexe V.E., Bălan L-L., Marjanović M., Cvetković V., Šarić, K. & The Simona Project Team, 2023: Assessment of river sediment quality according to the eu water framework directive in large river fluvial conditions. A case study in the lower Danube river basin. **Carpathian Journal of Earth and Environmental Sciences**, 18, 1, 195–211. ISSN Printed: 1842-4090.

Mladenović A., Stojadinović U., Cvetković V., Prelević D., 2023: “Understanding geodynamics of the long-lasting Adria – Europe convergence: New constraints from the central Balkans”, **Geološki anali Balkanskoga poluostrva**, 84(1), 1-4, ISSN: 0350-0608.

Cvetković V., 2023: Lithosphere geodynamics inferred from study of mantle xenoliths. **Book of Abstracts and Contributed Papers, International Conference on Recent Trends in Geoscience Research and Applications 2023**, Belgrade, Serbia & Virtual, October 23–27, 2023, Eds: Aleksandra Nina, Snežana Dragović, and Dejan Doljak; ISBN 978-86-7518-239-9, eISBN 978-86-7518-240-5 (invited lecture)

Cvetković V., 2023: Geodynamic history unveiled from rock archives: The case of central Balkan Peninsula. **Abstract Book, International Conference Natural Resources and Environmental Risks: Towards a Sustainable Future**, Novi Sad, October 13–15, 2023, Eds: Slobodan Marković, Milica Pavkov Hrvojević, and Lazar Lazić; ISBN 978-86-77031-650-8 (invited lecture)

Petrović S., Bakker R. J., Cvetković V., Jelenković, R., 2023: Fluid inclusion study in quartz of the Rudnik Pb-Zn-Cu-Ag skarn deposit, Serbia. In: **Proceedings of Mineral Resources in a Changing World, 17th SGA Biennial Meeting**, Zurich, Switzerland, 1, 97-99; ISBN 978-2-8399-4044-3

Cvetković V., Šarić K., 2023: From volcanology to petrogenesis: an example from Cenozoic volcanic rocks of Serbia. **III Congress of Geologists of Bosnia and Herzegovina with international participation**, Neum, September 20-23, 2023. **Book of abstracts**, 70-72. Udruženje/udruga geologa u Bosni i Hercegovini/ Association of geologists in Bosnia and Herzegovina. Eds: Ferid Skopljak, Elvir Babajić, Čazim Šarić, ISSN 1840-407

Пројекат: ГЕОДИНАМИКА ТЕКТОНОСТРАТИГРАФСКИХ ЈЕДИНИЦА У СРЕДИШЊЕМ ДЕЛУ БАЛКАНСКОГ ПОЛУОСТРВА

Руководилац: академик Милан Судар

Сарадници: академик Владица Цветковић, проф. др Александар Грубић,
проф. др Невенка Ђерић, др Дивна Јовановић, виши научни сарадник,
проф. др Дејан Радивојевић.

Поред наведених истраживача у раду пројекта је у 2023. години, преко заједничких публикованих радова, учествовало и 5 спољних, иностраних сарадника из Аустрије, Румуније, и Босне и Херцеговине.

У оквиру овог пројекта у току 2023. године активности су настављене у правцу прикупљања нових података о развићу и геодинамици присутних јединица у оквиру ЈЗ, централне и источне Србије.

Тако су на овом пројекту остварена истраживања у неколико праваца и приказани су резултати следећих комплексних синтеза:

(а) започет је рад на писању, и за сада су написана три рада и једно саопштење на “Bulog Trilogy”, неформалном скупу монографских публикација у којима су приказани резултати дугогодишњих комплексних проучавања Формације Булог (генералне карактеристике, микрофације, депозициона историја, литостратиграфија и др.); у оквиру новооформљене Групе Булог која обједињује средњо до касно анизијску седиментну сукцесију Унутрашњих Динарида на просторима Србије, Босне и Херцеговине и Црне Горе, ревидирана је и поново детаљно описана Формација Булог а такође је и по први пут дефинисана Формација Комарани; проучаване су и детаљно приказане особине типских профила и референтних локалитета свих утврђених литостратиграфских јединица;

(б) изучавана је радиоларијска асоцијација радиоларита са локалитета Крш Градац из ЈЗ Србије која је указала на бољу реконструкцију средњо-горњојурске геодинамичке историје унутрашњих Динарида;

(в) приказана је еволуција југоисточног дела Панонског басена и њен значај.

Сарадници пројекта су објавили 6 библиографских јединица типа научних публикација од којих су 5 радова штампани у часопису категорије националног часописа међународног значаја (М24), док један представља апстракт саопштења/презентације са међународне научне конференције (М34).

Gawlick H.-J., Sudar M., Jovanović D., Lein R., Missoni S.† & Bucur I.I., 2023: From shallow-water carbonate ramp to hemipelagic deep-marine carbonate deposition: Part 1. General characteristics, microfacies and depositional history of the Middle to Late Anisian Bulog sedimentary succession in the Inner Dinarides (SW Serbia). **Geološki anali Balkanskoga poluostrva**, 84(2), 1-39.

Sudar M., Gawlick H.-J., Bucur I.I., Jovanović D., Missoni S.† & Lein R., 2023: From shallow-water carbonate ramp to hemipelagic deep-marine carbonate deposition: Part 2. Sirogojno (Klisura quarry) – the reference section of the Middle to Late Anisian Bulog sedimentary succession in the Inner Dinarides (SW Serbia). **Geološki anali Balkanskoga poluostrva**, 84(2), 41-70.

Sudar M., Gawlick H.-J., Bucur I.I., Jovanović D., Missoni S.† & Lein R., 2023: From shallow-water carbonate ramp to hemipelagic deep-marine carbonate deposition: Part 3. Lithostratigraphy and Formations of the Middle to Late Anisian Bulog

sedimentary succession (Bulog Group) in the Dinarides (Bosnia and Herzegovina, Serbia, Montenegro). **Geološki anali Balkanskoga poluostrva**, 84(2), 70-106.

Djerić N. & Vuletić M., 2023: Radiolarian assemblage from radiolarites of the Krš Gradac section (SW Serbia): on the way to a better reconstruction of the Middle-Late Jurassic geodynamic history of the Inner Dinarides. **Geološki anali Balkanskoga poluostrva**, 84(2), 107-116.

Radivojević D., 2023: Evolution of southeastern part of the Pannonian Basin and its implications. **Geološki anali Balkanskoga poluostrva**, 84(2), 133-145.

Sudar M., Gawlick H.-J. & Skopljak F., 2023: Bulog Formation in the type area revisited (Sarajevo, Bosnia and Herzegovina) (Buloška formacija u reviziranoj tip-skoj oblasti (Sarajevo, Bosna i Hercegovina). U: Skopljak F., Babajić E. & Šarić Ć. (Gl. ur.) **Zbornik sažetaka III Kongres geologa Bosne i Hercegovine** (Book of Abstracts III Congress of Geologists of Bosnia and Herzegovina), (Neum, 21-23.09.2023), 2-6 (+ poster), Udruženje/Udruga geologa Bosne i Hercegovine, Ilidža.

Пројекат: ПРОУЧАВАЊЕ ОФИОЛИТСКИХ ПОЈАСЕВА ВАРДАРСКЕ ЗОНЕ, ДИНАРИДА И КАРПАТО-БАЛКАНИДА

Руководилац: академик Владица Цветковић

Сарадници: академик Милан Судар, проф. др Дејан Прелевић, проф. др Кристина Шарић, проф. др Сузана Ерић и докторанд Никола Станковић

Све активности пројекта „Проучавање офиолитских појасева Вардарске зоне, Динарида и Карпато-балканида“ у 2023. години биле су синхронизоване са истраживањима на пројекту RECON-TETHYS који је финансиран од стране Фонда за науку Републике Србије. Најважнији резултат представља објављивање прве нумеричке симулације мезозојске геодинамике Балканског полуострва, која се односи на еволуцију Источне вардарске зоне, а што представља предмет докторске дисертације Николе Станковића. Рад је објављен у часопису *Gondwana Research* (катеорија M21a). Поред тога, објављен је још један рад у часопису *Journal of Geophysical Research – Solid Earth* (катеорија M21) који се бави пореклом висококалијског магматизма у области Медитерана. Један део резултата је усмено приказан на уводном предавању под насловом „Geodynamic history unveiled from rock archives: The case of central Balkan Peninsula“; предавање је одржано у склопу Међународне конференције „Natural Resources and Environmental Risks: Towards a Sustainable Future“, која је одржана у Новом Саду од 13. до 15. октобра 2023. године. Поред тога, током 2023. године настављен је теренски рад на подручју планине Јелице и у подручју Лознице и Крупња.

Stanković N., Taras G., Cvetkov V., Cvetković V., 2023: Did the Western and the Eastern Vardar ophiolites originate through a single intra-oceanic subduction? Insight from numerical modelling. **Gondwana Research**, 124, 124-140, ISSN 1342-937X (6.100).

Shu Z-T., Liu S-A., Prelević D., Foley S., Wang Yu-F., Cvetković V., Li Sh., 2023: Recycled Carbonate-Bearing Silicate Sediments in the Sources of Circum-Mediterranean K-Rich Lavas: Evidence From Mg-Zn Isotopic Decoupling. **Journal of Geophysical Research – Solid Earth**, 128, ISSN 2169-9313 (3.900)

Cvetković V., 2023: Geodynamic history unveiled from rock archives: The case of central Balkan Peninsula. **Abstract Book. International Conference Natural Resources and Environmental Risks: Towards a Sustainable Future**, Novi Sad, October 13–15, 2023, Eds: Slobodan Marković, Milica Pavkov Hrvojević, and Lazar Lazić; ISBN 978-86-77031-650-8 (invited lecture)

Пројекат: МИКРОЕЛЕМЕНТИ У РЕШАВАЊУ ГЕОЛОШКИХ ПРОБЛЕМА

Руководилац: академик Видојко Јовић

Сарадници: проф. др Даница Срећковић-Батоћанин и проф. др Виолета Гајић

Пројекат: РЕКОНСТРУКЦИЈА ПАЛЕОКЛИМЕ НА ТЕРИТОРИЈИ СРБИЈЕ ТОКОМ КВАРТАРА

Руководилац: дописни члан Слободан Б. Марковић

Сарадници: проф. др Миливој Б. Гаврилов, проф. др Тин Лукић, др Никола Бачевић, Милица Радаковић, Растко Марковић и Милош Марјановић

Током 2023. године успешно су реализоване све планиране активности везане за теренска истраживања, лабораторијска мерења и писање научних радова планираних у оквиру реализације истраживачког пројекта Ф178. Предвиђена теренска са колегама из Кине, Холандије, САД и Данске су реализована на подручју југоисточне Србије октобра 2023.

Организована је и међународна конференција «ПРИРОДНИ РЕСУРСИ И РИЗИЦИ У ЖИВОТНОЈ СРЕДИНИ: ПУТ КА ОДРЖИВОЈ БУДУЋНОСТИ» у Огранку САНУ у Новом Саду, где су презентовани

резултати истраживања реализовани у оквиру пројекта Ф178. Након конференције биће објављени радови у специјалним издањима водећих међународних часописа *Quaternary*, *Quaternary International* и *Open Geosciences*.

Листа објављених радова током 2023. године је приказана по категоријама радова, по класификацији Министарства, науке и технолошког развоја (2 рада из категорије M21a, 1 рада M21, 4 рада M22 и 2 рада из M23 категорије).

An W., Xu C., Marković S.B., Sun S., Sun Y., Gavrilov M.B., Govedar Z., Hao Q., Guo Z., 2023: Anthropogenic warming has exacerbated droughts in southern Europe since the 1850s. **Communications Earth and Environment**, 4, 232.

Babovic Z., Bajat B., Dokic V., Dordevic F., Draskovic D., Filipovic N., Furht B., Gacic N., Ikodinovic I., Ilic M., Irfanoglu A., Jelenković B., Kartelj A., Klimeck G., Korolija N., Kotlar M., Kovacevic M., gKuzmanovic V., Marinkovic M., Marković S., Mendelson A., Milutinović V., Nešković A., Nešković N., Mitić N., Nikolic B., Novoselov K., Prakash A., Ratković I., Stojadinović Z., Ustyuzhanin A., Zak S., 2023: Research in computing-intensive simulations for nature-oriented civil-engineering and related scientific fields, using machine learning and big data: an overview of open problems. **Journal of Big Data**, 10, 1-21.

Li M., Cai B., Marković S.B., Wang L., Hao Q., Baker A., Gavrilov M.B., Jiang L., Wang F., Wang X., Wang L., Ma Z., Xiao J., Guo Z. 2023. Strength of the winter North Atlantic jet stream has deviated from its natural trend under anthropogenic warming. **Geology**, 514, 1148-1152.

Namier N., Hao Q., Gao X., Fu Y., Marković S. B., Hambach U., Veres D., Mason J. A., Song Y., Deng C., Gavrilov M. B., Markovic R., Guo Z. 2023. Comprehensive magnetic analysis of the tephra in Middle-Late Pleistocene loess records of Serbia, and implications for tephra identification, correlation and loess chronology. **Quaternary Science Reviews**, 313, 108202.

Aleksova B., Lukić T., Milevski I., Spalević V., Marković S. B., 2023: Modelling Water Erosion and Mass Movements (Wet) by Using GIS-Based Multi-Hazard Susceptibility Assessment Approaches: A Case Study Kratovska Reka Catchment (North Macedonia). **Atmosphere**, 14, 1139.

Ponjiger T. M., Lukic T., Wilby R. L., Marković S. B., Valjarević A., Dragicević S., Gavrilov M. B., Ponjiger I., Durlević U., Milanović M. M., Basarin B., Mladjan D., Mitrović N., Grama V., Morar C., 2023. Evaluation of Rainfall Erosivity in the Western Balkans. **Atmosphere**, 14, 104.

Radakovic M. G., Oches E.A., Hughes P. D., Markovic R. S., Hao Q., Peric Z. M., Gavrilovic B., Ludwig P., Lukic T., Gavrilov M. B., Markovic S. B., 2023: Reconstructed Malacothermometer July Paleotemperatures from the Last Nine Glacials over the South-Eastern Carpathian Basin (Serbia). **Atmosphere**, 14, 791.

Marković S. B., Vandenberghe J., Peric Z. M., Filyo D., Bartyik T., Radakovic M. G., Hao Q., Markovic R. S., Lukic T., Tomic N., Gavrilov M. B., Antic A., Cvijanovic I., Sipos G. 2023. Local Differentiation in the Loess Deposition as

a Function of Dust Source: Key Study Novo Orahovo Loess Paleosol Sequence (Vojvodina, Serbia), **Quaternary**, 6, 23.

Lukic T., Radakovic M. G., Markovic R., Thompson W., Ponjiger T. M., Basarin B., Tomic N., Tomovic V. M., Rajic J. P., Gavrilov M. B., Valjarevic A., Sipos G., Filipovic D., Morar C., Markovic S. B. 2023. Initial results of the colorimetric indices of the oldest exposed pedocomplex (Titel loess plateau, Serbia). **Geologia Croatica**, 76, 73-85.

Antic A., Radakovic M. G., Marjanovic M., Markovic S. B., Peric Z. M., Spalevic V., Momcilovic O., Kostadinovic M., Markovic R., Tomic N., 2023: Loess and geotourism potential of the Braničevo District (NE Serbia): From overexploitation to paleoclimate interpretation. **Open Geosciences**, 15, 20220546.

Пројекат: ЈЕДНАЧИНЕ СА СИНГУЛАРИТЕТИМА КРОЗ МЕТОДЕ ФУНКЦИОНАЛНЕ АНАЛИЗЕ

Руководилац: академик Стеван Пилиповић

Учествовао на конференцијама са предавањима по позиву у Москви, Струги, Новом Саду, Бечу, Сарајеву; организатор међународне математичке конференције у Новом Саду; ментор докторске дисертације (води два студента на докторским студијама); председник Огранка САНУ, члан ИО САНУ, потпредседник Српског математичког научног друштва, председник Научног већ МИ САНУ; председник већа докторске школе математике у Србији; председник научног савета у Фонду за науку Србије; члан редакција 8 часописа (5 са СЦИ листе); публиковао 6 радова у иностраним часописима.

Atanackovic T., Janev M., Pilipovic S., 2023: Restrictions in a distributed complex fractional order linear constitutive equations of viscoelasticity, **Physica D: Nonlinear Phenomena**, 45615.

Pilipović S., Scarpalézos D., Vindas J., 2023: Besov regularity in non-linear generalized functions, **Monatshefte fur Mathematik**, 201, 483-498

Jakšić S., Pilipović S., Prangoski B., 2023: Global regularity of Weyl pseudo-differential operators with radial symbols in each phase-space variable. **Pseudo-Differential Operators and Applications**, 14.

Atanacković T., Pilipović S., Seleši D., 2023: Stochastic Zener model with complex order fractional derivatives, **Math. Mech. Solids**, 28, 413-445

Atanasova S., Maksimović S., Pilipović S., 2023: Abelian and Tauberian results for the fractional Fourier and short-time Fourier transforms of distributions, **Int. Transf. Special Funct.**

Jakšić S., Pilipović S., Ψ DOs with radial symbols and spaces of type G, 2023: **Filomat**, 37, 8755-8763

Пројекат: ИНТЕРПОЛАЦИОНИ И КВАДРАТУРНИ ПРОЦЕСИ ЗАСНОВАНИ НА ТЕОРИЈИ ОРТОГОНАЛНОСТИ

Руководилац: академик Градимир В. Миловановић

Према плану за 2023. годину, рад на пројекту се одвијао кроз четири целине (теме), на којима је укупно у току године објављено 13 радова.

(1) Конструктивна теорија ортогоналних полинома: Објављена су три рада, у којима је дато симболичко израчунавање рекурентних коефицијената за Сеге-Бернштајнове тежине на [1], као и развој ортогоналних Лоранових полинома (функција) на полукружници у комплексној равни и примене ([2], [3]).

(2) Специјалне функције и квадратурно-сумациони процеси: Објављено је шест радова, који се односе на квадратурне процесе за ефикасно израчунавање Клаусенових функција [4], развој Гаусових квадратура за интеграцију брзо осцилаторних функција са генералисаним Лагеровом мером [5], екстензије Матиеувих редова, који укључују Нојманове функције [6], добијање нових граница за (p, ν) -проширења бета функција, укључујући и Гаучи-Пинелисове неједнакости [7]. Такође, добијени су сумациони идентитети за Кумерову конфлуентну хипергеометријску функцију ${}_1F_1$ [8], као и низ резултата за Белове полиноме и степене развоје неких композитних функција [9].

(3) Решавање једначина: Објављена су три рада, који се односе на убрзани пројекциони Даи-Лиао-метод за решавање система монотоних нелинеарних једначина са применом на уклањање замућења слике [10], модификовани Даи-Лиао-метод коњугованих градијената на бази апроксимације Хесијана [11], као и на решавање нелинеарне Волтера-Фредхолмове интегралне једначине друге врсте дискретизацијом помоћу квадратура и коришћењем итеративних процеса [12].

(4) Екстремални проблеми и неједнакости: Настављена су истраживања специјалних кватернионских полинома и регуларних функција, која укључују дистрибуцију и границе нула, као и екстензију теореме Енестром-Какеја. У оквиру ове теме објављен је рад [12].

Milovanović G. V., 2023: Symbolic computation of recurrence coefficients for polynomials orthogonal with respect to the Szegő-Bernstein weights. **Foundations of Computational Mathematics**, 6, No. 3, 460 – 473.

Milovanović G. V., 2023: Orthogonality on the semicircle: old and new results. **Electronic Transactions on Numerical Analysis (ETNA)**, 59, 99–115.

Milovanović G. V., 2023: Complex orthogonality on the semicircle and numerical integration and differentiation. **Proceedings Book of MICOPAM 2023 – The 6th Mediterranean International Conference of Pure & Applied Mathematics**

and Related Areas (Paris, August 23–27, 2023), Eds. A. Bayad, M. Alkan, I. Kucukoglu, Önes, pp. 13–17, University of Evry Paris-Saclay, ISBN: 978-2-491766-01-6.

Golubović Z. Lj., Milovanović G. V., 2023: Quadrature processes for efficient calculation of the Clausen functions. **BIT** 63:10, 20 pp.

Milovanović G. V., Stanić M. P., Tomović Mladenović T. V., 2024: Gaussian type quadrature rules related to the oscillatory modification of generalized Laguerre weight functions. **Journal of Computational and Applied Mathematics**, 437, Paper No. 115476, 8 pp.; <https://doi.org/10.1016/j.cam.2023.115476>.

Parmar R. K., Milovanović G. V., Pogány T. K., 2023: Extension Y_v^f Mathieu series and alternating Mathieu series involving Neumann function Y_v . **Periodica Mathematica Hungarica** 86, 191 – 209.

Milovanović G. V., Parmar R. K., Pogány T. K., 2023: Bounds for the (p,v) -extended beta function and certain consequences. **Journal of Mathematical Inequalities**, 17:4, 1433–1441.

Milovanović G. V., Rathie A. K., Vasović N. M., 2023: Summation identities for the Kummer confluent hypergeometric function $1F1(a,b;z)$. **Kuwait Journal of Science**, 50 (2023), 190–193.

Milovanović G. V., Lim D., 2023: Specific values of partial Bell polynomials and series expansions for real powers of functions and for composite functions. **Filomat**, 37:28, 9469–9485.

Ivanov B., Milovanović G. V., Stanimirović P. S., 2023: Accelerated Dai-Liao projection method for solving systems of monotone nonlinear equations with application to image deblurring. **Journal of Global Optimization**, 85, 377–420.

Ivanov B., Milovanović G. V., Stanimirović P. S., Awwal A. M., Kazakovtsev, L. A., Krutikov V. N., 2023: A modified Dai-Liao conjugate gradient method based on a scalar matrix approximation of Hessian and its application. **Journal of Mathematics**, Art. 9945581, 20 pages.

Micula S., Milovanović G. V., 2023: Iterative processes and integral equations of the second kind. **Matrix and Operator Equations and Applications** (M.S. Moslehian, ed.), pp. 661–711, Springer, Cham, 2023.

Milovanović G. V., Mir A., 2023: On the zero bounds of polynomials and regular functions of a quaternionic variable. **Applicable Analysis and Discrete Mathematics**, 17, 216–231.

Пројекат: ПОСЕБНА ПОГЛАВЉА КОМПЛЕКСНЕ АНАЛИЗЕ И ПРИМЕНЕ, ХАРМОНИЈСКА И КВАЗИКОНФОРМНА ПРЕСЛИКАВАЊА

Руководилац: академик Миодраг Матељевић

Разматрали смо нека питања из геометријске теорије функција; Дирихлеов проблем за хармонијска пресликавања, верзије Келогове теореме за хармонијска квазиконформна пресликавања и хиперболичке

метрике, као и верзије Шварцове леме Шварцове леме за хармонијска, хиперболичка хармонијска и плурихармонијска пресликавања, специјалну теорију релативитета и визуализацију.

Mateljević M., Mutavdžić N., 2022: The Boundary Schwarz Lemma for Harmonic and Pluriharmonic Mappings and Some Generalizations. **Bull. Malays. Math. Sci. Soc.**, 45, 3177–3195. <https://doi.org/10.1007/s40840-022-01371-4>

Khalfallah A., Mateljević M. & Purčić B., 2023: Schwarz–Pick Lemma for Harmonic and Hyperbolic Harmonic Functions. **Results Math**, 77, 167.

Mateljević M., Sevost'yanov E., 2023: On the Behavior of Orlicz-Sobolev Mappings with Branching on the Unit Sphere. **Ukr. Math. Bull.**, 19 (2022), No 4, 542–584; **Journal of Mathematical Sciences**, volume 270, pages 467–499.

Arsenović M., Mateljević M., 2022: On the Hölder continuity of ring Q -homeomorphisms 805. **Georgian Mathematical Journal**, Volume 29, Issue 6.

Arsenović M., Mateljević M., 2023: Modulus of continuity of normal derivative of a harmonic functions at a boundary point. **Filomat**, 37:25,8667–8673.

Mateljević M., Mutavdžić N., Khalfallah A., 2023: Lipschitz Continuity for Harmonic Functions and Solutions of the $\overline{\alpha}$ -Poisson Equation. **Axioms** 2023, 12(10), 998.

Kalaj D., Mateljević M., Pinelis I., 2023: Schwarz lemma for real harmonic functions onto surfaces with non-negative Gaussian curvature. **Proceedings of the Edinburgh Mathematical Society**, Volume 66, Issue 2, May 2023, pp. 516–531.

Пројекат: ФИКСНЕ ТАЧКЕ ЗА ПРЕСЛИКАВАЊА НА РАЗНИМ ПРОСТОРИМА

Руководилац: академик Владимир Ракочевић

Сарадници: проф. др Еберхард Малковски, проф. др Дејан Илић, проф. др Милена Петровић, доцент др Марија Цветковић и др Александар Костић

У [1] доказујемо нове резултате у фиксној тачки неких обогатених контракција у ЦАТ(0)просторима. У [2] проучавамо генерализовану Сузуки-Бериндеову контракцију која карактерише Банахове просторе. У [3], [10] и [11] проучавамо Тирићеву -генерализовану контракцију, Тирићеве и Фишерове квазиконтракције и слабо Истратескуове конвексне контракције преко W и V -растојања. У [4] и [6] проучавамо најбоље тачке близине релативно неекспанзивних пресликавања помоћу Ишикавине методе итерације и теореме користећи МНЦ. У [5] проучавају се две нове итеративне шеме за апроксимацију фиксних тачака за пресликавања. У [7] и [8] доказујемо резултате о фиксним тачкама за фамилију пресликавања и класе неекспанзивних пресликавања у Банаховим просторима. У [9]

дати су резултати за генерализовани Дразинов-мероморфни псеудоспектар за вишезначну линеарну релацију.

Panwar A., Lamba P., Rakočević V., Gopal, D., 2023: New fixed point results of some enriched contractions in CAT(0) spaces. **Miskolc Math. Notes**, 24 (2023), no. 3, 1477–1493.

Abbas M., Anjum R., Rakočević V., 2023: A generalized Suzuki–Berinde contraction that characterizes Banach spaces. **J. Appl. Anal**, no. 2, 239–250.

Lakzian H., Kocев D., Rakočević V., 2023: Ćirić-generalized contraction via wt–distance.

Appl. Gen. Topol., 24, no. 2, 267–280.

Gabeleh M., Markin J. T., Rakočević V., 2023: Existence and approximating of common best proximity points of relatively nonexpansive mappings via Ishikawa iteration method.

Fixed Point Theory, 24 (2023), no. 2, 595–610.

Deshmukh A., Gopal D., Rakočević V., 2023: Two new iterative schemes to approximate the fixed points for mappings. **Int. J. Nonlinear Sci. Numer. Simul.**, 24, no. 4, 1265–1309.

Patle P. R., Gabeleh M., Rakočević V., Samei, V., 2023: Mohammad Esmael New best proximity point (pair) theorems via MNC and application to the existence of optimum solutions for a system of ψ -Hilfer fractional differential equations. **Rev. R. Acad. Cienc. Exactas Fís. Nat. Ser. A Mat.** RACSAM 117, no. 3, Paper No. 124, 20 pp.

Pant A., Pant R. P., Joshi M. C., Rakočević V., 2023: Fixed points of a family of mappings and equivalent characterizations. **Filomat**, 37, no. 5, 1391–1397.

Bera A., Chanda A. D., Lakshmi K., Garai H., Rakočević V., 2023: Existence and convergence results for a class of non-expansive type mappings in Banach spaces.

Filomat, 37, no. 4, 1187–1206.

Mahfoudhi K., Saadaoui Bilel., Rakočević V., 2023: Generalized Drazin-meromorphic pseudospectrum for multivalued linear relation. **Filomat**, 37, no. 1, 193–205.

Darko K., Lakzian H., Rakočević V., 2023: Ćirić’s and Fisher’s quasi-contractions in the framework of wt–distance. **Rend. Circ. Mat. Palermo**, (2) 72, no. 1, 377–391.

Zakeri M., Sahleh A., Lakzian H., Rakočević V., 2023: Weakly Istratescu convex contractions. **Rev. R. Acad. Cienc. Exactas Fís. Nat. Ser. A Mat.** RACSAM 117, no. 1, Paper No. 16, 23 pp.

Пројекат: ДЕСКРИПТИВНА КОМБИНАТОРИКА

Руководилац: академик Стево Тодорчевић

Објавио је четири научна рада у водећим међународним часописима из математике који се баве темом пројекта.

Одржао је три пленарна предавања на важним међународним научним скуповима са темама из области дескриптивне комбинаторике.

Todorcevic S., 2023: Basic orders in descriptive combinatorics. **Topology Appl.** 323 Paper No. 108300, 9 pp.

Guzmán O., Todorcevic S., 2023: Forcing with copies of the Rado and Henson graphs. **Ann. Pure Appl. Logic** 174, No. 8, Paper No. 103286, 33 pp.

Raghavan, D., Todorcevic S., 2023: Galvin's problem in higher dimensions. **Proc. Amer. Math. Soc.** 151, No. 7, 3103–3110.

Kuzeljevic B., Todorcevic S., 2023: Cofinal types on ω_2 . **MLQ Math. Log. Q.**, no. 1, 92–103.

Пројекат: ПРОБЛЕМИ КОМБИНАТОРНЕ ТЕОРИЈЕ ПОЛУГРУПА И ГРУПА

Руководилац: дописни члан Игор Долинка

У вези са научно-истраживачким темама пројекта, публикована су два рада:

Carson S., Dolinka I., East J., Gould V., and Zenab R., 2023: Product decompositions of semigroups induced by action pairs. **Dissertationes Mathematicae**, 587, 1-180.

Dolinka I., Gray R. D., 2023: Prefix monoids of groups and right units of special inverse monoids. **Forum of Mathematics, Sigma** 11, Article e97, 19pp.

Публиковање рада бр.2 представља реализацију једне од главних ставки у плану за прошлу годину; истраживања презентована у овој публикацији финализована су у марту и априлу, и представљају прву фазу у програму испитивања који моноиди могу да се појаве као префиксни моноиди, односно моноиди десно инвертибилних елемената коначно презентираних специјалних инверзних моноида. Ови резултати представљају полазну базу за даља истраживања проблема одлучивости алгоритамских проблема у овој области.

Такође, протеклу годину је обележило гостовање др Џејмса Иста у Новом Саду у првој половини септембра. Поред тога што је приведена крају припрема рукописа рада са Н.Рушкуцем о конгруенцијама

варијанти полугрупа трансформација и приложили га за штампу (такође тачка прошлогодишњег плана), отворене су сасвим нове теме за будућу описану тројну истраживачку сарадњу. Оне се тичу карактеризације максималних подгрупа тзв. пројекционих алгебри, инволутивних еквивалентна слободних идемпотентно генерисаних полугрупа.

Најзад, помало неочекивано је ревитализована сарадња са колегама са Уралског федералног универзитета у Јекатеринбургу, Русија, која ће се, по свему судећи, наставити и у 2024. Истраживачка тема су проблеми коначне базе идентитета у степеним полугрупама, инволутивним полугрупама и полупрстенима (коначних) група и инверзних полугрупа.

Пројекат: НУМЕРИЧКА СИМУЛАЦИЈА ВРЕМЕНА И КЛИМЕ

Руководилац: академик Федор Месингер

Сарадници: др Катарина Вељовић, проф. Миодраг Ранчић, др Син Чан Шоу, Душан Јовић, Срђан Јурлина, Ивана Кордић и Иван Ристић

На предлог главног уредника „open access” часописа *Anuario do Instituto de Geociências*, који издаје Савезни универзитет у Рио Жанеиру, припремљен је и објављен рукопис о главним мотивима одлука донетих при развоју Ета модела, и добијеним резултатима.

У сарадњи са Син Чан Шоу групом у Бразилу започет је посао ревизије параметаризације турбулентног затварања по тзв. „Mellor-Yamada 2.5” методу, пошто су уочени проблеми са садашњом шемом према (NCER Office Note 437). Дефинисани су кораци потребни да се избегну неоправдане претпоставке те садашње шеме и написан је документ („road map”) о потребном послу али он није до краја реализован због тешкоћа са рачунарским ресурсима.

Написан је рукопис о главним проблемима савладаним током развоја Ета модела почев од његове замисли 1973. године па до данас, као и резултатима добијеним као резултат. Рукопис је објављен у „open access” часопису Савезног универзитета у Рио Жанеиру. Руководилац пројекта је о резултатима постигнутим на пројекту током године одржао предавања на Колоквијуму за механику Математичког института САНУ у Београду, на Годишњој скупштини Европске геофизичке уније у Бечу, у Савезном универзитету у Рио Жанеиру, и на међународном симпозијуму „Dani diaspore i(akademskih) prijatelja (Crne Gore)” у Подгорици.

Mesinger F., 2023: Cut-cell Eta Model: History and Challenges Overcome. *Anuário do Instituto de Geociências*, 46:56300.

Пројекат: ДИНАМИКА ТЕЛА СУНЧЕВОГ СИСТЕМА

Руководилац: академик Зоран Кнежевић

Сарадници: доцент др Бојан Новаковић, др Горан Дамљановић и др Раде Павловић

Користећи комбинације фреквенција орбиталне лонгитуде перихела и лонгитуде чвора које дефинишу линеарне секуларне резонанце могуће је извести изразе за један број нелинеарних секуларних резонанци дозвољених Даламберовим правилима. Показано је да је додавањем Козаијеве резонанце могуће извести изразе за све резонанце четвртог реда, па је исти алгоритам, поступком екстраполације, примењен и за добијање одговарајуће листе секуларних резонанци шестог реда.

Успешно је завршен рад на мапирању секуларних резонанци у области унутрашњих планета. За мапирање је коришћен семи-аналитички модел који третира сингуларности до којих долази при пресецању путања планета са путањама астероида високих ексцентрицитета, па је тако добијена до сада најдетаљнија мапа секуларних резонанци у поменутој области. Завршена је и анализа малог супер-брзо ротирајућег астероида 2016 GE1, са периодом од само 34 s, за који је на основу астрометријских посматрања детектован ефекат Јарковског значајног интезитета. Коришћењем оригиналне методе, показано је да се измерена вредност ефекта Јарковског може постићи само за мале вредности топлотне инерције.

У оквиру посматрачких активности спроведених у циљу одређивања кривих сјаја астероида, током 2023. године успешно је посматрано неколико астероида. Фокус је био на брзо-ротирајућим објектима, као и на групи потенцијано најстаријих астероида, за које се сматра да припадају једној од древних сударних фамилија. Редукција посматрања је завршена и одговарајући рад је у припреми.

Обављен је део планираних посматрања на 2 m Rozhen NAO BAN телескоп у оквиру SANU-BAN пројеката. Посматрано је 31 двојних и вишеструких звезда и неколико *Gaia Andromeda Photometric Survey (GAPS)* и *Extragalactic Radio Sources (ERS)* објеката за *Gaia* астрометрију и фотометрију. Помоћу телескопа Астрономске станице на Видојевици (40 cm, 60 cm и 1.4 m) снимљено је 13 *Gaia Alerts* објеката (тј. *Gaia-Follow-Up Network for Transients Objects*), 13 објеката *Whole Earth Blazar Telescope (WEBT)* и 26 двојних и вишеструких звезда *lucky-imaging* техником.

Abe H., Abe S., Acciari V. A., Bachev R., Damljjanovic G., Stojanovic M., Vince, O., et al., 2023: Multimessenger Characterization of Markarian 501 during Historically Low X-Ray and Gamma-Ray Activity. **The Astrophysical Journal Supplement Series**, 266:37 (43pp).

Petrushevska T., Leloudas G., Llic, D., Damljjanovic G., et al., 2023: The rise and fall of the iron-strong nuclear transient PS16dtm. **Astronomy and Astrophysics**, 669, A140.

Fenucci M., Gronchi G. F., Novaković B., 2023: Maps of secular resonances in the NEO region. **Astronomy and Astrophysics**, 672, id.A39.

Fenucci M., Novaković B., Marčeta D., 2023: The low surface thermal inertia of the rapidly rotating near-Earth asteroid 2016 GE1. **Astronomy and Astrophysics**, 675, id.A134.

Dhiman V., Gupta A. C., Kurtanidze S. O., Damljjanovic G., Vince O., Bachev R., Jovanovic, M. D., Stojanovic, M., et al., 2023: Multiband optical variability of the TeV blazar PG 1553+113 in 2019. **Monthly Notices Royal Astronomical Society**, 519, 2796-2811.

Raiteri C. M., Villata M., Jorstad S. G., Bachev R., Damljjanovic G., Jovanovic M. D., Stojanovic M., et al., 2023: The optical behaviour of BL Lacertae at its maximum brightness level: a blend of geometry and energetics. **Monthly Notices Royal Astronomical Society**, 522, 102-116.

Jovanovic M. D., Damljjanovic G., Taris F., Gupta A. C., Bhatta G., 2023: Multiband optical variability of a newly discovered 12 blazars sample from 2013-2019. **Monthly Notices Royal Astronomical Society**, 522, 767-791.

Bachev R., Tripathi T., Gupta A. C., Boeva S., Damljjanovic G., Vince O., Stojanovic M., et al., 2023: Intra-night optical flux and polarization variability of BL Lacertae during its 2020-2021 high state. **Monthly Notices Royal Astronomical Society**, 522, 3018-3035.

Raiteri C. M., Villata M., Carnerero M. I., Bachev R., Damljjanovic G., Jovanovic M. D., Stojanovic M., et al., 2023: Extreme photometric and polarimetric variability of blazar S4 0954+65 at its maximum optical and Gamma-ray brightness levels, **Monthly Notices Royal Astronomical Society** 526, 4502-4513.

Damljjanovic G., Stojanovic M., Bachev R., Boeva S., 2023: Gaia Alerts and Bulgarian-Serbian cooperation from 2014 to 2022, Proc. of the XIII Bulgarian-Serbian Astronomical Conference (XIII BSAC), Velingrad (Bulgaria, 3-7 October 2022), **Publ. Astron. Soc. "Rudjer Boskovic"**, No 25, 43-51.

Jovanovic M. D., Damljjanovic G., Taris F., 2023: Comparison and control stars around quasars suitable for the ICRF - Gaia CRF link, Proc. of the XIII Bulgarian-Serbian Astronomical Conference (XIII BSAC), Velingrad (Bulgaria, 3-7 October 2022), **Publ. Astron. Soc. "Rudjer Boskovic"**, No 25, 75-84.

Knežević Z., 2023: Secular resonance maps. Complex Planetary Systems II. **Kavli-IAU Symposium 382, Book of Abstracts**, 22, Namur, Belgium, July 3 to 7.

**Пројекат: ОБЛИЦИ И ПОМЕРАЈИ СПЕКТРАЛНИХ
ЛИНИЈА У ГАСНОЈ ПЛАЗМИ И ГАСНИМ ЕЛЕКТРИЧНИМ
ПРАЖЊЕЊИМА**

Руководилац: академик Никола Коњевић

Сарадници: проф. др Стевица Ђуровић, проф. др Ђорђе Спасојевић

У првом и трећем раду описују се детаљи спектроскопских проучавања, облици спектралних линија неона ИИ УВ у абнормалном тињавом пражњењу. Поред ових проучавања облика линија у трећем раду укључена је успешно и поларизациона спектроскопија неутралних неонових линија.

У другом раду је детаљно описана примена итеративног кинетичког модела за дијагностику гасног пражњења.

У четвртом раду резултати истраживања експерименталних и семикласичних Штаркових параметара неутралних атома јона су анализирани и изведени су одговарајући закључци.

Да би комплетирали ова истраживања, били су коришћени резултати мерења и поређења Штаркових параметара за 1665 спектралних линија које припадају групи од 35 елемената.

Spasojević Dj., Ivanović N. V., Nedić N. V., Rajačić L., Šišović N. V. and Konjević N., 2023:

Study of UV Ne II line shapes in the cathode sheath of an abnormal glow discharge. **Advances in Space Research**, 71, 1293–1306.

Spasojević Dj., Ivanović N. V., Nedić N. V., Vasiljević M., Šišović N. M. and Konjević N., 2023: Iterative kinetic model application in diagnostics of argon abnormal DC glow discharges. **Eur. Phys. J.**, 77:75.

Ivanović N. V., Nedić N. V., Videnović I. R., Spasojević Dj. and Konjević N., 2023: Stark polarization spectroscopy of neon spectral lines for estimating cathode sheath parameters in Grimm-type glow discharge sources. **Spectrochim. Acta Part B: Atomic Spectroscopy**, 208, 106775.

Djurović S., Blagojević B. and Konjević N., 2023: Experimental and semiclassical Stark widths and shifts of neutral and ionized atoms (Critical review for the period 2008 through 2020). **J. Phys. Chem. Ref. Data**, 52, 031503.

Пројекат: ПРОБЛЕМ Н-РЕПРЕЗЕНТАБИЛНОСТИ

Руководилац: академик Милан Дамњановић

Сарадници: проф. др Иванка Милошевић, проф. др Татјана Вуковић,
доцент др Зоран П. Поповић, проф. др Божидар Николић, доцент др
Саша Дмитривић и др Наташа Лазић

Рад на квантној теорији нискодимензионалних система настављен је налажењем индикатора тополошки нетривијалних зона. Заправо, пошто је скуп детерминанти једне репрезентације групе и сам репрезентација, као композиција хомоморфизама, посматрањем ове, детерминантне репрезентације зонских репрезентација, налази се критеријум тополошке нетривијалности зоне. Кад год је детерминантна репрезентација јединична, у питању су тополошки тривијалне зоне, а могућа нетривијалност је индикована нетривијалношћу детерминантне репрезентације. Код монопериодичних система нетривијалност указује на могући померени атомски лимит, а код двопериодичних је у питању Чернов број. Ддатно, започето је истраживање равних зона.

Пројекат: ФИЗИКА СУПЕРПРОВОДНИКА

Руководилац: академик Зоран Радовић

Обављана су истраживања високотемпературне суперпроводности у сарадњи са групом И. Божовића (Brookhaven National Laboratory, USA).

Пројекат: БИОФИЗИЧКИ АСПЕКТИ МУЛТИФУНКЦИОНАЛНОСТИ МИКРОТУБУЛА У ЖИВИМ ЋЕЛИЈАМА

Руководилац: академик Миљко Сатарић

Сарадници: др Далибор Секулић и др Томас Немеш

Биолошке ћелије су изградиле биохемијске,механичке,електричне и генетске мреже намењене да врше базичне животне функције у домену врло различитих димензионих и временских скала. Микротубуле и актин филаменти су главни конституенти таквих мрежа које обезбеђују битну унутарћелијску архитектуру, динамику и сигнализацију. Упркос задржаном ипак неадекватном називу,микротубуле су, у ствари, нано-цевчице јер је њихов пречник 25 нанометара. Микротубуле,између осталог,остварују неке од следећих важних улога у ћелијама: оне су нано-стубићи, носачи структуре ћелије; затим служе и као нано-полуге у процесу деобе ћелија; играју улоге нано-коаксијалних каблова за пренос

јонских струја; најзад, веома важно, оне су нано-пруге за унутарћелијски транспорт уз помоћ мотор протеина (кинезина и динеина).

У овој 2023. години рада на пројекту изучавана је улога јона калцијума као контролног сигналног механизма за интеракцију динеин мотор протеина са микротубулама код цилија и флагела. Публикована су два рада и било једно презентовање на интернационалној конференцији.

Satarić M. V., Nemeš T., Zdravković S., 2023: Calcium messages in flagella are faster than messenger particles. **BioSystems**, 232, 105003.

Satarić M., V., Nemeš T., 2023: On the role of calcium diffusion and its rapid buffering in intracellular signaling. **European Biophysics Journal**, 52, 705-712.

Пројекат: КВАНТНО КОРЕЛИСАНИ ФОТОНИ ПРИ МУЛТИФОТОНСКИМ ПРОЦЕСИМА У НЕЛИНЕАРНИМ СРЕДИНАМА

Руководилац: дописни члан Бранислав Јеленковић

Сарадници: др Дејан Пантелић, др Душан Арсеновић и Марија Ћурчић

Степен амплитудно стиснуте светлости, остварене преко парова квантно корелисаних фотона у процесу четвороструког мешања таласа (ЧМТ) у пари калијума, истраживан је у функцији различитих параметара ЧМТ. Докторска теза са овим резултатима је одбрањена у 2023.

Одређивана је ефикасност нелинеарних процеса, генерисање другог хармоника и спонтане параметријске конверзије у кристалима типа $\chi^{(2)}$ -баријум борат (ВВО). Крајњи резултат је генерисање кванто корелисаних парова фотона на 532 nm, чија временска корелација омогућава коинцидентна мерења и детекцију јако малих сигнала, до нивоа појединачних фотона. Мастер теза са овим резултатима је одбрањена у 2023.

Теоријско разматрање интеракција три електрична поља са атомом са четири нивоа ради испитивања закона конзервације у тим системима. Закони су формулисани преко матричних елемената густине, њиховом линеарном комбинацијом и производима. Елементи матрица густине су формулисани преко оптичких Блохових једначина које садрже чланове спонтане емисије и релаксације кохеренција због коначног времена интеракције. Објављен је рад са овим садржајем и резултатима. Вршена је нанохирургија на мембрани ћелија гљиве са фемтосекундним ласером, прва те врсте на овим ћелијама. Комбинована са patch-clamp методом омогућава идентификацију и истраживање нових јонских канала

у протопластима гљива када су у њиховом природном окружењу. Рад са овим резултатима је прихваћен за штампу.

Ćurčić M., Jelenković B., 2023: Enhanced intensity difference squeezing with a low gain of resonant Four Wave Mixing in potassium vapor. **Optics Communications**, 533, 129301.

Dimitrijevic J., Jelenkovic B. M., Arsenovic D., 2023: Conservation laws of optical Bloch equations for the tripod scheme - contribution of double dark-state. **Physica Scripta**, 98, 025209

Пројекат: МЕТАЛИ НА 2D МАТЕРИЈАЛИМА КАО ЈЕДНОАТОМСКИ КАТАЛИЗАТОРИ И МАГНЕТИ (1АТОМ-2D)

Руководилац: дописни члан Жељко Шљиванчанин

Сарадници: др Срђан Ставрић, др Душан Средојевић и Марко Орозовић

Користећи теорију функционала густине (DFT), истраживана је адсорпција и дедифузија атома кобала и злата на графену синтетисаном на никлу и објашњени су резултати добијени у експерименту, што је детаљно описано у раду 1.

Комбиновањем DFT, Хајзенберговог модела и Монте-Карло симулација испитиван је утицај допирања електронима на магнетне особине једнослоја CrI₃.

Stavrić S., Chesnyak V., del Puppo S., Panighel M., Comelli G., Africh C., Šljivančanin Ž., Peressi M., 2023: 1D selective confinement and diffusion of metal atoms on graphene. **Carbon**, 215, 118486.

ОДБОР ЗА КРАС И СПЕЛЕОЛОГИЈУ

Председник: дописни члан Слободан Б. Марковић

Чланови Одбора: Проф. др Зоран Стевановић - подпредседник, др Јелена Ћалић - секретар, проф. др Весна Димитријевић, др Катарина Богићевић, проф. др Душан Михајловић, проф. др Рајко Димитријевић, проф. др Милутин Љешевић, проф. др Игор Јемцов, проф. др Саша Милановић, др Драган Нешић

Успешно су реализоване различите планиране активности чланова Одбора везане за теренска истраживања пећина и других облика крашког рељефа Србије, реализацију различитих научних и апликативних

пројеката и публиковање научних радова, као и бројна учешће чланова Одбора на научним конференцијама организованих у нашој земљи и у свету.

Одбор је био коорганизатор јубиларног 10. научног скупа „Симпозијум о заштити карста“, одржаног на Златибору 14 – 15. октобра 2023. године. У припреми је нова свеска Зборника радова Одбора за крас и спелеологију.

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА ДИНАМИКУ КЛИМАТСКОГ СИСТЕМА ЗЕМЉЕ И ДЕЛО МИЛУТИНА МИЛАНКОВИЋА

Председник: академик Федор Месингер

Чланови: акад. Зоран Кнежевић, заменик председника, проф. Александар Петровић, секретар, акад. Часлав Оцић, акад. Владимир Стевановић, акад. Ђорђе Шијачки, доп. члан. Слободан Марковић, проф. Ана Вуковић Вимић, проф. Томислав Игић, проф. Владимир Јанковић, проф. Вера Миланковић, Ђорђе Нешић, проф. Југослав Николић

На позив Немачке академије наука *Леополдина* и Пољске академије наука, Извршни одбор САНУ упутио је академика Федора Месингера и проф. Ану Вуковић Вимић да учествују на тзв. Европској конференцији о клими, Варшава, Пољска, 15-16. маја (Warsaw ECC). Конференцију су отворили председници две академије, а следило је главно прегледно предавање, са насловом „Клизање у антропоцен: хоће ли бити изненађења?“, које је презентовао Томас Штокер (Thomas Stocker) са Универзитета Берн. После пленарне дискусије првог дана, следећег су биле паралелне дискусије по групама о посебним темама. Проф. Вуковић Вимић је била модератор дискусије о пољопривреди и коришћењу тла. Главни циљ конференције је био разматрање и на крају усвајање „Саопштења“ конференције (Warsaw Communiqué). Припремљен нацрт овог саопштења разматран је у поменутих дискусијама, и са прихваћеним променама усвојен на крају. Оба наша представника путем својих писмених сугестија утицала су на коначни текст овог Саопштења.

Проф. Вуковић Вимић је учествовала у изради анализа у области процене рањивости и ризика за разне секторе у Србији на климатске промене а ради израде документа „Програм прилагођавања на измењене климатске услове за период 2023-2030“ који је прошао све процедуре по Закону о планском систему, а сачињен је по прописима Закона о климатским променама. Овај документ је планиран за усвајање од стране одговарајуће државне институције. Затим, проф. Вуковић Вимић је

објавила пет радова у научним часописима о утицају климатских промена, један на гајење јабука, други о утицају на здравље, остали о осматрању и моделирању транспорта минералне прашине у климатском систему. Рад са насловом „Промена климе – шта се и зашто догађа“ који су академик Месингер и проф. Вуковић Вимић презентovali на ранијем симпозијуму САНУ објављен је у зборнику „Енергетика и климатске промене & Улога нуклеарне енергетике у енергетској транзицији“, САНУ, 2023, Научни скупови, Књ. ССХVI.

Академик Зоран Кнежевић је 15. септембра учествовао на свечаностиоткривања плоче у част Милутина Миланковића у дворишту Капетан

Мишиног здања, којом приликом је имао краће обраћање присутнима, међу којима је био и г. Лук Берже, председник Европског удружења физичара. Уз то, академик Кнежевић је 15. децембра у Музеју науке и технике отворио изложбу „Милутин Миланковић – 100 година од реформе Јулијанског календара“, реализовану у сарадњи Музеја науке и технике и Удружења Милутин Миланковић.

Проф. др Александар Петровић, је имао излагање *Транстемпоралност и Миланковићев канон*, Округли сто поводом затварања изложбе Време и васељена и окончања Европске престонице културе у Новом Саду. Учествовање на 16. Миланковићевим циклусима и представљање побољшаног тродимензионалног *Модела промене дневних осунчавања током године од полутара до полова* су реализовали Александар Петровић, Радомир Путник и сарадници према израчунавањима у *Канону осунчавања*.

У току је рад с докторантом Александром Илинчићем (заједно с акад. Кнежевићем), на његовој докторској тези „Поимање филозофије и небеске механике у систему природне филозофије Уроша Миланковића“.

Активности КНЦ Милутин Миланковић у Даљу организоване од стране Ђорђа Нешића, биле су:

- 28. маја традиционални 16. Миланковићев циклуси, на којима су испред Одбора учествовали проф. Александар Петровић, дописни члан Слободан Марковић, проф. др Вера Миланковић. Проф. Петровић је говорио о побољшаном 3D моделу секуларног осунчавања израђеном према Канону осунчавања.

- Свечано отворен модел Марса у оквиру „Миланковићевог планетаријума“ – аутори – Радомир Путник“ и ак. вајар Боривој Лукић

- Свечано отворен модел звезданог неба на сталној поставци изложбе о животу и делу М. Миланковића – аутор Станислав Мухић

- Концерт Миланковићу у част – Вера Миланковић, Тања Обреновић, Тамара Шарлија, Влатка Пеко Фуреш

- 24. јуна - предавања о Миланковићу као књижевнику –Осијек– Ђорђе Нешић;

1. децембра - предавање Миланковићеви циклуси и клима– Осијек –Ђорђе Нешић

- 16. децембра — Свечано отварање Миланковићевог сунчаног сата – аутор проф. др. Милутин Тадић. Предавање проф. др Милутина Тадића: Материјализација „Канона осенчавања” у спомен Милутину Миланковићу.

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА СЕЛЕН И МАГНЕЗИЈУМ

Председник: академик Видојко Јовић

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА САРАДЊУ СА НАШИМ НАУЧНИЦИМА И УМЕТНИЦИМА У СВЕТУ

Председник: академик Зоран Радовић

Током 2023. године није било ниједног састанка Одбора. Настављен је контакт са друштвима за сарадњу са дијаспором, као што је Институт за филозофију и друштвену теорију, Универзитета у Београду, који планирају прављење широке базе података о нашим научницима у свету. Прикупили смо прелиминарне податке научника из области физике и медицине.

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА НАУКУ

Председник: академик Миодраг Чолић

Чланови: академик Зоран Кнежевић, академик Зоран В. Поповић, академик Миодраг Марковић, академик Небојша Лалић, академик Стеван Пилиповић, академик Владимир С. Костић, академик Љубомир Максимовић, академик Зоран Петровић, академик Богдан Шолаја, академик Часлав Оцић, академик Милена Стевановић, академик Јасмина Грковић Мејдор, академик Стево Тодорчевић, академик Милан Дамњановић, академик Владимир Стевановић, академик Душан Теодоровић, академик Милан Судар, академик Радмила Петановић, академик Велимир Попсавин, академик Милош Ђуран, академик Слободан Вукосавић, академик Ђорђе Шијачки, дописни члан Слободан Марковић, дописни члан Слободан Грубачић, дописни члан Тања Ђирковић Величковић

Академијски одбор за науку је током 2023. године одржао четири седнице Одбора. Поред тога, рад Одбора се одвијао у континуитету између седница. Теме којима се Одбор бавио биле су разнолике и тицале су се различитих аспеката науке у Србији попут институционалног и пројектног финансирања, међународне сарадње, научне инфраструктуре, односа науке и иновационе делатности, односа науке и високог образовања и могућности за међународну сарадњу.

Посебно се издвајају се следеће групе активности:

1) Активности Радних група Академијског одбора за науку

У првој половини 2023. године, у оквиру Одбора су основане три радне групе усмерене на специфичне релевантне теме. У питању су Радна група за реформу докторских студија у Републици Србији формирана у сарадњи са Академијским одбором за високо образовање, Радна група за праћење Стратегије научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2021. до 2025. године и Радна група за анализу научно-истраживачке делатности у САНУ. Радне групе ће интензивирати свој рад до средине 2024. године.

2) Радни састанци са представницима институција надлежних за јавне политике у области науке

Током 2023. одржана су два радна састанка овог типа. Први састанак је одржан у оквиру друге седнице Одбора 20.3.2023. на коме су учествовали министарка науке, технолошког развоја и иновација др Јелена Беговић, државни секретар у Министарству науке, технолошког развоја и иновација Вукашин Гроздић и помоћница министарке науке, технолошког развоја и иновација др Марина Соковић. Представници Министарства су говорили о стратешким правцима три сегмента рада Министарства науке Републике Србије. Други састанак одржан је 20.06.2023. у оквиру треће седнице Одбора и на њему је учествовала директорка Фонда за науку Републике Србије др Милица Ђурић – Јовичић која је детаљно је представила рад Фонда.

3) Међународна сарадња

У 2023. години чланови Одбора су добијали исцрпне информације о активностима у области међународне сарадње и могућностима за њен даљи развој. Посебна пажња је посвећена иницијативи за оснивање Српског института за напредна истраживања (СИНИ) проф. др Бранислава К. Николића, проф. др Владимира Добросављевића и иностраног члана САНУ Чедомира Петровића. Иницијатива се надовезује на претходне напоре да се сарадња са научном дијаспором укључи у рад САНУ. Такође су представљене активности представника САНУ у међународним институцијама као што су Интернационални савет за на-

уку, Интеракадемијско партнерство, Европска група Интернационалног савета за науку, Управни и Надзорни одбор Године одрживог развоја у науци и почетка рада Декаде одрживог развоја у науци и других институција.

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА ВИСОКО ОБРАЗОВАЊЕ

Председник: академик Владица Цветковић

Академијски одбор за високо образовање САНУ одржао је 2023. године четири састанка. Први састанак је одржан 24.3.2023. Образложена је и разматрана идеја академика Миодрага Чолића, председника Академијског одбора за науку, у вези са оснивањем заједничке Комисије за реформу докторских студија; за чланове из АОВО изабрани су академик Владица Цветковић и професори др Александар Бауцал и др Бранко Урошевић. На састанку је утврђен концепт трећих Разговора о образовању у САНУ с темом акредитације у високом образовању, а разматрана су и друга питања, попут државне матуре, финансирања факултета, школовања наставника итд. Трећи Разговори о образовању у САНУ одржани су 7.4.2023. у Аудиовизуелном архиву САНУ; модератори су били академик Владица Цветковић и проф. др Ана Пешикан, при чему је Ана Пешикан била и главни уводничар. У оквиру рада Комисије за реформу докторских студија у Србији, организована су два састанка: 18.9.2023. и 25.12.2023. на којима је дискутовано тренутно стање у области докторских студија на српским универзитетима и конфигурисан план за даљи рад Комисије. Други (ванредни) састанак АОВО одржан је 24.4.2023. Састанак је имао само једну тачку која се односила на Јавну расправу о Нацрту о изменама и допунама Закона о високом образовању. На састанку је припремљен допис Министарству просвете и формулисани су предлози за корекцију Нацрта Закона о изменама и допунама Закона о високом образовању; материјал је послат Министарству просвете благовремено, али на допис и упућене примедбе није стигао никакав одговор. Трећи састанак је одржан 28.6.2023. На њему је разматрана иницијатива Жељка Томановића, дописног члана САНУ, у вези с покретањем програма стипендирања студената докторских студија на Универзитету у Приштини, како би се обезбедио квалитетан наставни и научни кадар за факултете овог универзитета. Чланови АОВО су подржали идеју и нагласили да је потребно идентификовати приоритете Универзитета у Приштини, како би подршка била циљана. Поред тога, на овом састанку је утврђен концепт четвртих Разговора о образовању у САНУ који би до краја године требало да буду организовани с темом образовања

наставника. Четврти састанак је одржан 23.11.2023. путем електронске поште. Чланови АОВО су упознати с текстом дописа студената поводом именовања Драгослава Бокана у Савет Филолошког факултета; допис је Одбору прослеђен од стране Председника САНУ. Закључено је да се Председнику САНУ одговори да су чланови Одбора уознати са дописом и констатовали да је ово питање изван делокруга рада АОВО. Четврти Разговори су организовани 12.12.2023. у Аудиовизуелном архиву САНУ; проф. Александар Бауцал је модерирао, а уводничари су били: проф. Ива Драшкић Вићановић, деканица Филолошког факултета, проф. Горан Роглић, декан Хемијског факултета и проф. Велимир Шећеров, декан Географског факултета.

ОДЕЉЕЊЕ ХЕМИЈСКИХ И БИОЛОШКИХ НАУКА

ОДБОР ЗА ФИЗИЧКУ ХЕМИЈУ

(академик Славко Ментус)

Пројекат: ЕЛЕКТРОКАТАЛИЗА У САВРЕМЕНИМ ПРОЦЕСИМА КОНВЕРЗИЈЕ ЕНЕРГИЈЕ

Руководилац: академик Славко Ментус

Сарадници: проф. др Гордана Ћирић-Марјановић, проф. др Никола Цвјетићанин, проф. др Игор Пашти, в. проф. др Ивана Стојковић Симатовић, проф. др Биљана Шљукић Паунковић, научни саветник др Милица Вујковић, доцент др Немања Гаврилов, доцент др Ана Доброта

Према плану рада за 2023. годину, предмет истраживања били су термичко понашање материјала, и испитивање електрокатализатора за основне реакције електролизе воде. Што се тиче термичког понашања материјала, термичка стабилност пирофилита модификованог сребром је проверена термогравиметријом (1). Што се тиче електрокатализатора за електролизу воде, површина кобалта модификована родијумом је проверена као електрокатализатор за еволуцију водоника и кисеоника (2,4). Такође је предузето и публиковано испитивање неплатинских бифункционалних електрокатализатора за реакције редукције кисеоника и еволуције кисеоника, што је значајно за практичне горивне ћелије (3, 5, 8). Два саопштења са научних конференција (6,7) односе се на испитивање интеркалних материјале у савременим процесима конверзије енергије.

Саопштења на научним конференцијама:

1. Славко В. Ментус, О професору Џону О'М. Бокрису: осврт на живот и дело, Савремена стремљења у електрохемији у процесу преласка на обновљиве изворе енергије - Научни скуп посвећен 100-годишњици

рођења иностраног члана САНУ Џ. О'М. Бокриса, САНУ 5 јуни 2023, Београд, Књига извода, стр 1.

2. Душан Младеновић, Ана Младеновић, Diogo M.F. Santos, Ауџе В. Yurtcan, Шћепан Миљанић, Славко Ментус, Биљана Шљукић, Бифункционални електрокатализатори на бази прелазних метала за реакције редукције и еволуције кисеоника, Савремена стремљења у електрохемији у процесу преласка на обновљиве изворе енергије, Научни скуп посвећен 100-годишњици рођења иностраног члана САНУ Џ. О'М. Бокриса, САНУ, 5 јуни 2023, Београд, књига извода стр 15.

3. Milica Vujković, Aleksandra Gezović, Danica Bajuk-Bogdanović, Slavko Mentus, Core issues of the sol-gel process for designing a high-quality polyanionic $\text{Na}_4\text{Fe}_3(\text{PO}_4)_2(\text{P}_2\text{O}_7)$ phase, 24th Annual Conference YUCOMAT, 4-8 september 2023, Herceg Novi 2023, Book of Abstracts, ISBN 978-86-919111-8-8, p 59, O.S.32.

4. Aleksandra Gezović, Veselinka Grudić, Slavko Mentus, Milica Vujković, Electrochemical behaviour of $\text{Na}_4\text{Fe}_3(\text{PO}_4)_2\text{P}_2\text{O}_7$ cathode in the lithium nitrate aqueous solution, 24th Annual Conference YUCOMAT YUCOMAT, 4-8 september 2023 Herceg Novi 2023, Book of Abstracts, ISBN 978-86-919111-8-8, p 133, P.S.59.

5. Jadranka Milikić, Dalibor Stanković, Diogo M.F. Santos, Slavko Mentus, Biljana Šljukić, The necessity of bifunctional catalysis in electrochemical energy conversion/storage systems, 25th Meeting of the Portuguese Electrochemical Society, August 30th - September 1st, 2023., Department of Chemistry, University of Coimbra, Coimbra, Portugal, Book of Abstracts, page 19.

Jelić D., Todorović J., Saletović M., Šmitran A., Mentus, S., 2023: Thermal stability and antimicrobial properties of pure and modified pyrophyllite (PYRO/Ag) clay. **Journal of Thermal Analysis and Calorimetry**, 148, Issue 4, 1669 – 1678.

Nedić Vasiljević B., Jovanović A. Z., Mentus S. V. et al., 2023: Galvanic displacement of Co with Rh boosts hydrogen and oxygen evolution reactions in alkaline media. **J Solid State Electrochem**, 27, 1877–1887.

Mladenović D., Mladenović A., Santos, Diogo M. F., Yurtcan A. B., Miljanić Š., Mentus S., Šljukić B., Transition metal oxides for bifunctional ORR/OER electrocatalysts for unitized regenerative fuel cells. **J. Electroanal. Chem.**, 946 (2023) 117709.

Пројекат: ИСТРАЖИВАЊА У МАТЕМАТИЧКОЈ ХЕМИЈИ

Руководилац: академик Иван Гутман

Сарадници: др Борис Фуртула и Изудин Реџеповић

У плану за 2023. годину навели смо две основне проблематике чијим смо се истраживањима намеравали бавити. Због лошег здравственог стања углавном су завршавани и публиковани раније започети послови, мада су урађени и неки нови.

(а) Рад 3 бави се спектралном графовском теоријом.

(в) Рад 1, 2, 4, 5 и 6 баве се истраживањима хемијски занимљивих графовских инваријанти.

Gutman I., Kulli V. R., Furtula B., Redžepović I., 2023: Sombor, nirmala, Dharwad, and F-Sombor indices - A comparative study. **International Journal of Applied Chemistry** 10(2) pp. 7-10.

Gutman I., Redžepović I., Furtula B., 2023: On the product of Sombor and modified Sombor indices. **Open Journal of Applied Discrete Mathematics** 6(2), pp. 1-6.

Arumugam S., A. K. Bhat A. K., Gutman I., Karantha M. P., Poojary R., 2023: Nullity of graphs - A survey and some new results, u knjizi: R. B. Bapat et al. (Eds.), **Applied Linear Algebra, Probability and Statistics**, Springer, Singapore, pp. 155-175.

P. Wei P., Liu M., Gutman I., 2023: On (exponential) bond incident degree indices of graphs. **Discrete Applied Mathematics** 336, pp. 141-147.

Ghalavand A., Gutman I., Tavakoli M., 2023: Irregularity measure of graphs. **Journal of Mathematics** 2023, #4891183.

Yang C., Mao Y., Gutman I., Tong Q., On the Lanzhou index of graphs. **Journal of Algebra, Combinatorics, Discrete Structures and Applications** 10(3), pp. 131-147.

Пројекат: НОВИ БИОАКТИВНИ МОЛЕКУЛИ ЗАСНОВАНИ НА ПРИРОДНИМ ПРОИЗВОДИМА

Руководилац: академик Богдан Шолаја

Сарадници: проф. др Драгана Милић, проф. др Игор Опсеница, др Татјана Коп и др Жељко Жижак

У оквиру овог истраживања у току 2023. године развијена је економична синтеза фулеропиролидина који садрже ароматичне подјединице на једној или две локације пиролидинског прстена. Полазећи од комерцијално доступних алдехида и глицина, у термички индукованој реакцији генерисани су азометински илиди који су *in situ*

подвргнути (3+2)-циклоадицији на фулерен. На тај начин добијена је серија C-супституисаних фулеропиролидина. Паралелно, исти алдехиди и глицин су редуктивним аминавањем помоћу натријум-борхидрида трансформисани до деривата глицина, а потом у присуству формалдехида до N-супституисаних фулеропиролидина. Коначно, употребом комерцијално доступних алдехида и претходно описаних глицино-деривата и фулерена добијени су дисупституисани фулеропиролидини са две ароматичне подјединице позициониране на пиролидинском језгру. Добијена серија једињења подвргнута је испитивању растворљивости, антиоксидативне и антиинфламаторне активности, а на основу добијених резултата утврђен је утицај ароматичних структурних подјединица на активност и биодоступност.

Такође, као део одвојеног потпројекта, у претходном периоду синтетисани су деривата пиримидина, а затим је извршена и дериватизација природног производа артемизинина повезивањем ова два биолошки активна мотива у циљу синтезе хибридних молекула са побољшаним фармакокинетичким особинама. Деривати пиримидина синтетисани су применом реакције Сузукијевог укрштеног купловања полазећи од различито супституисаних 2,4-дихлорпиримидина. У циљу даље дериватизације пиримидинског језгра, реакцијом нуклеофилне ароматичне супституције, различити амини уведени су у положај C-2 пиримидинског језгра. Повезивањем претходно синтетисаних деривата пиримидина и артезуната, деривата природног производа артемизина, синтетисана је библиотека биолошки активних молекула. Синтетисани хибридни молекули су испојили бољу активност према ћелијама неситноћелијског карцинома плућа (сензитивна ћелијска линија са ознаком NCI-H460 и вишеструко резистентна ћелијска линија са ознаком NCI-H460/R) у односу на артемизинин и артезунат. Хибридна једињења су показала потенцијал за реверзију резистенције.

Као посебни потпрограм, током 2023. године истраживања су обухватала и синтезу деривата природног производа склареола у циљу добијања биолошки активних молекула. Нови деривати представљају хибридна једињења која у структури поред природног производа склареола садрже и структурни мотив триазол[1,5-а]пиримидина. Синтетисани деривати су показали бољу активност према вишеструко резистентним ћелијама глиобластома у односу на природни производ. Показано је да поједини деривати модулирају активност Р-гликопротеина (протеина одговорног за развој вишеструке резистенције на лекове).

Stojkovic P., Kostic A., Lupsic E., Terzic Jovanovic N., Jovanovic M., Novakovic M., Nedialkov P., Trendafilova A., Pesic M., Opsenica I. M., 2023: Novel artesunate-pyrimidine-based hybrids with anticancer potential against multidrug-resistant cancer cells. **New J. Chem.**, 47, 6844.

Stojkovic P., Kostić A., Lupsic E., Terzic-Jovanovic N., Novakovic M., Nedialkov P., Trendafilova A., Pesic M., Opsenica I., 2023: Novel hybrids of sclareol and 1,2,4-triazolo[1,5-a]pyrimidine show collateral sensitivity in multidrug-resistant glioblastoma cells. *Bioorganic Chemistry*, 138, 106605.

Пројекат: ФИТОХЕМИЈСКО ИСПИТИВАЊЕ СЕКУНДАРНИХ МЕТАБОЛИТА ИЗ БИЉАКА И ГЉИВА И ЊИХОВИХ БИОТРАНСФОРМИСАНИХ ПРОИЗВОДА

Руководилац: академик Слободан Милосављевић

Сарадници: проф. др Веле Тешевић, проф. др Ирис Ђорђевић, др Милка Јадранин, др Дејан Гођевац, др Мирјана Цветковић, др Мирослав Новаковић, др Бобан Анђелковић, др Гордана Крстић, др Јована Станковић-Јеремић, Ивана Софренић, др Игор Опсеница, Катарина Симић, Стефан Ивановић, Јована Љујић, Даница Савић, Стефан Лекић

(1) Нова хибридна једињења артесуната и пиримидина са анти-канцерогеним потенцијалом против ћелија рака отпорних на вишеструке лекове (наставак започетих радова).

Синтетизовано је 17 хибридних молекула купловањем артесуната, деривата артемизинина, и синтетизованих 4-арил-2-аминопиримидина са циљем да се побољша цитотоксичност, биолошка активност и селективност полазних једињења. Синтетизована хибридна једињења, као и њихови прекурсори су тестирана на хуманим неситним ћелијама хуманог плућног карцинома осетљивим, као и резистентним на вишеструке лекове (multi-drug resistant, MDR). Сва хибридна једињења повезана преко пиперазина била су селективна према неситним ћелијама плућног карцинома показујући IC_{50} вредности испод $5\mu M$. Ове вредности су сличне као код артесуната, међутим, хибридна једињења су показала већу селективност против ћелија канцера.

(2) Нова хибридна једињења склареола и 1,2,4-триазоло[1,5-а]пиримидина са колатералном осетљивошћу према ћелијама глиобластома отпорним на вишеструке лекове (наставак започетих радова).

У оквиру наставка радова започетих у претходном трогодишњем пројектном периоду извршена је синтеза 24 хибридна молекула купловањем природног производа склареола са 1,2,4-триазоло [1,5-а] пи-

римидинима. Циљ ових синтеза је побољшање цитотоксичних својстава, активности и селективности полазних једињења. Шест производа је садржавало 4-бензилпиперазинску везу између полазних јединица, док је у преосталих осамнаест једињења постојала 4-бензилдиаминска веза. Сва једињења су тестирана на ћелијама хуманог глиобластома U-87 и више од половине (16) је довело до значајног смањења броја U-87 ћелија. Два испитивана хибридна једињења су утицала и на различите процесе у ћелијама укључујући ћелијски циклус, смрт ћелије и потенцијал митохондријске мембране, као и промену нивоа реактивних кисеоничних и азотних једињења (ROS/RNS) у ћелијама глиобластома.

(3) Метаболомички увид у хемотаксономију рода *Euphorbia* (млечике)

Ова истраживања су обухватила надземне делове следећих врста рода *Euphorbia*:

E. segueiriana, Neck. Subsp. *seguieriana*, *E. panonica*, *E. cyparissias* L. (Делиблатска пешчара), *E. amygdaloides* (Авала), *E. maculata* (Земунски кеј) и *E. salicifolia* (Кошутњак). Самлевени осушени узорци (50 mg) су екстраховани различитим комбинацијама деутерисаних растварача (различите поларности) са циљем добијања што веродостојнијег хемијског профила. Коришћене су следеће комбинације растварача за екстракцију: 1:1 смеша деутеро метанола и калијум фосфатног пуфера у деутерисаној води (MeOD/KP-D₂O); деутеро метанол (MeOD); 1:1 смеша деутеро метанола и деутеро хлороформа (MeOD/CDCl₃) и деутеро хлороформ (CDCl₃). Критеријуми за одабир растварача за екстракцију били су број сигнала у NMR спектрима, њихов интензитет и резолуција. Коришћене су следеће методе статистичке методе за анализу NMR података: PCA, SIMCA и OPLS-DA. Показано је да примена резултата добијених модела пружа могућност за класификацију и одређивање хемијског профила великог броја врста из рода *Euphorbia*. Штавише, показано је и да приказана оптимизација има велики потенцијал за ефикаснију екстракцију специјалних метаболита карактеристичних за овај род, биомаркера за хемотаксономску класификацију (Реф. 1).

(4) Фитохемијско испитивање дивљерастућих врста рода *Primula* (јагорчевине)

Испитиван је хемијски састав коренова и ризома врсти *Primula veris* subsp. *columnae* (Ten.) Lüdi (Гостиље/Златибор) и *P. acaulis* (L.) L. (Рожанство/Златибор). Применом комбинације стубне хроматографије и препаративне течне хроматографије из (CH₂Cl₂/ CH₃OH, 1:1) екстракта коренова и ризома осушених на ваздуху изоловано је укупно девет једињења из класе бисбибензила, од којих су пет била нова, по први пут

изолована једињења. Једињења су окарактерисана помоћу 1D и 2D NMR, IR, UV и масених спектра. Ово је други случај уопште да је овај тип једињења, иначе карактеристичан за јетрењаче (маховине) нађен у васкуларним биљкама. Од изолованих једињења, два су показала значајну цитотоксичну активност ($IC_{50} \sim 12 \mu M$), али им селективност није била задовољавајућа (Реф. 2).

(5) Наставак истраживања *Cotinus coggygria* (Пуј)

Из $CH_2Cl_2/MeOH$ (2:1) екстракта стабла руја (Делиблатска пешчара), применом стубне хроматографије на силика гелу изолован је нов ауринолигнан, котинигнан Б, и окарактерисан применом 1D и 2D NMR, HR-ESI-MS, IR и UV спектра. Ово је други по реду природни производ овог типа који је до сада пронађен у биљном материјалу (Реф 3).

Sofrenić I., Anđelković B., Gođevac D., Ivanović S., Simić K., Ljujić J., Tešević V., Milosavljević S., 2023: Metabolomics as a Potential Chemotaxonomical Tool: Application on the Selected *Euphorbia* Species Growing Wild in Serbia, **Plants**, 12 (262), 1 – 13.

Novaković M., Ilić-Tomić T., Djordjević I., Andjelković B., Tešević V., Milosavljević S., Y. Asakawa Y., 2023: Bisbibenzyls from Serbian *Primula veris* subsp. *Columnae* (Ten.) Lüdi and *P. acaulis* (L.), **Phytochemistry**, 212 (113719): 1 – 8.

Novakovic M., Todorovic N., Jadranin M., Djordjevic I., Milosavljevic S, Mandic B., Tesevic V., 2023: A New Auronolignan from the *Cotinus coggygria* Heartwood, **Chem. Nat. Comp**, 59 (3): 428 – 430.

Пројекат: РАЗВОЈ НОВИХ СИНТЕТИЧКИХ МЕТОДА И ЊИХОВА ПРИМЕНА У СИНТЕЗИ ПРИРОДНИХ ПРОИЗВОДА И БИОЛОШКИ АКТИВНИХ ЈЕДИЊЕЊА

Руководилац: академик Радомир Н. Саичић

Сарадници: др Радомир Матовић, проф. др Зорана Ферјанчић, проф. др Филип Бихеловић, проф. др Душан Сладић, проф. др Марио Златовић, др Марко Вињуци, доцент др Бојан Вуловић, др Милена Трмчић, Милош Павловић, Александар Јанковић, др Дејан Опсеница, др Сандра Шеган, Невена Каличанин и Александра Ђурђевић-Ђелмаш

Експериментална фаза рада на пројекту „Small Molecule Anti-RNA-virus Therapy. Repurposing Iminosugars and Chloroquine Analogues Against COVID-19“ (акроним: SMART Repurposing), који финансира Фонд за науку Републике Србије, у оквиру Специјалног програма истраживања COVID-19, формално је окончана крајем 2022. године, али је рад на пројекту настављен и током 2023. Током 2023. извршени су допунски

тестови антивирусне активности, анализирани добијени резултати и припремљена публикација, која је прихваћена за штампу у врхунском међународном научном часопису *J. Enzym. Inhib. Med. Chem.*

Настављен је рад на синтези ваихоенсена – тетрацикличног терпена сложене структуре, који је означен као један од највећих синтетичких изазова. Током реализације једног (од два планирана) приступа синтези кључног интермедијера (прекурсора за радикалску полициклизацију), суочили смо се са тешкоћама, које су налагале модификацију иницијалног плана. У току је рад на алтернативној синтези овог молекула, који се заснива на консекутивним анелацијама циклопентанових прстенова и реконструкцији угљеничног скелета у завршним фазама синтезе. Полициклична, крута конформација циљног молекула (као и синтетичких интермедијера) даје овом систему специфичну реактивност, па су бројне (неочекиване) споредне реакције, а неке од планираних трансформација нису се одвијале како је било планирано. Сваки корак захтевао је бројне покушаје и детаљну анализу, па синтеза напредује спорије него што је очекивано. На основу последњих резултата до којих смо дошли, сматрамо да смо превазишли неке од проблема са којима смо се суочавали и очекујемо бржи прогрес у наставку истраживања, која се обављају у оквиру докторске дисертације Александра Јанковића, студента докторских студија.

Настављен је рад на обједињеној тоталној синтези конидиогенона (неколико припадника ове групе терпена, од којих је главна мета конидиогенон Бе), катлејена и фомопсена - природних производа који се одликују сложеним, полицикличним структурама и спектром интересантних биолошких активности. Наши покушаји да остваримо асиметричну индукцију током синтезе заједничког интермедијера, ослањајући се на реакцију описану у литератури (декарбоксилативно асиметрично алиловање) нису уродили плодом, па смо развили алтернативни приступ оптички чистом интермедијеру, који се заснива на ензимској редукацији. Настављен је рад на тоталној синтези фомопсена, при чему је синтетисан кључни интермедијер. Кључни корак у синтези је нова реакција, која до сада није описана у литератури и у току је синтеза модел-једињења, на коме би ова реакција била развијена и оптимизована. Ова истраживања обављају се у оквиру докторске дисертације Милоша Павловића, студента докторских студија.

Настављен је рад на развоју нових катализатора за фотохемијске реакције под дејством видљиве светлости. Катализатори на бази урее се нису показали перспективнима, али су охрабрујући резултати добијени са катализаторима на бази скваримида. Остварена је синтеза модел

једињења за синтезу арктигенина: извршена је 2+2 циклоадиција цинамил-цинамата, а затим је развијена нова метода за редуктивно отварање циклобутанског адукта у цис-супституисани бутиролактон. У току је рад на примени ове методе на синтезу циљног једињења.

Последње три наведене теме реализују се у оквиру пројекта „New Synthetic Methods and their Applications for Rapid Total Syntheses of Complex Natural Products and Bioactive Molecules. Акроним: „New SMART Synthesis“, у оквиру програма ИДЕЈЕ Фонда за науку Републике Србије.

Vulovic B., Saicic R. N., 2023: Cooperative dual catalysis: Combining organocatalysis and transition-metal catalysis to access heterocyclic compounds. **Targets in Heterocyclic Systems**, 2022, 26, 277-312.

Stjepanovic M. N., Jankovic A. V., Vulovic B. Z., Matovic V. R., Saicic R. N., 2023: Synthetic study on the angular triquinanes, **J. Serb. Chem. Soc.**, 88, 975-983.

Ferjancic Z., Bihelovic F., Vulovic B., Matovic R., Trmcic M., Jankovic A., Pavlovic, M., Djurkovic F., Prodanovic R., Djelmas A. D., Kalicanin N., Zlatovic M., Sladic D., Vallet T., Vignuzzi N., Saicic R. N., 2024: Development of iminosugar-based glycosidase inhibitors as drug candidates for SARS-CoV-2 virus via molecular modeling and in vitro studies, **J. Enzyme Inhib. Med. Chem.**, 39, 2289007.

Glusac K., Saicic R. N., 2023: Are science and technology friends or foes? **Nature Chemistry**, 15, 439-442.

Пројекат: КОМПЛЕКСИ МЕТАЛА КАО ПОТЕНЦИЈАЛНИ ТЕРАПЕУТСКИ АГЕНСИ

Руководилац: академик Милош И. Ђуран

Сарадници: др Снежана Рајковић, др Биљана Ђ. Глишић и др Јасмина Никодиновић-Рунић

У току 2023. године реализовани су следећи задаци.

Диметил-6-(пиразин-2-ил)пиридин-3,4-дикарбоксилат (py-2pz) је коришћен као лиганд за синтезу нових бакара(II) и сребро(I) комплекса, $[\text{CuCl}_2(\text{py-2pz})_2]$, $[\text{Cu}(\text{CF}_3\text{SO}_3)(\text{H}_2\text{O})(\text{py-2pz})_2]\text{CF}_3\text{SO}_3 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$, $[\text{Ag}(\text{py-2pz})_2]\text{PF}_6$ и $\{[\text{Ag}(\text{NO}_3)(\text{py-2pz})] \cdot 0,5\text{H}_2\text{O}\}_n$. Комплекси су окарактерисани помоћу спектроскопских и електрохемијских метода, док су њихове структуре одређене дифракцијом рендгенских зрака са монокристала. Антимикробна активност комплекса је испитивана на различитим бактеријским и гљивичним врстама.

Применом ^1H NMR спектроскопије и квантно-хемијских прорачуна испитивана је хидролиза *N*-ацетилованог L-метионилглицина у присуству динуклеарних платина(II) комплекса опште формуле $[\{\text{Pt}(\text{L})(\text{H}_2\text{O})\}_2(\mu-1,5\text{-nphe})]^{4+}$ (1,5-nphe је 1,5-нафтиридин; L је бидентатно координован еилендиамин, ($\pm$)-1,2-пропандиамин и 1,3-пропандиамин). На основу електронских апсорпционих и флуоресцентних мерења испитиван је начин везивања $[\{\text{Pt}(\text{L})\text{Cl}\}_2(\mu-1,5\text{-nphe})]^{2+}$ комплекса за хумани серум албумин.

Синтетисани су и структурно окарактерисани $\{[\text{Ag}(1,6\text{-naph})(\text{H}_2\text{O})](\text{BF}_4)\}_n$ и $[\text{AuCl}_3(1,6\text{-naph})]$ комплекси (1,6-naph је 1,6-нафтиридин). Испитивана је њихова *in vitro* антимикуробна активност на пет бактеријских и две *Candida* врсте. Применом флуоресцентне спектроскопије испитиван је начин везивања ових комплекса за DNA тимуса телета и говеђи серум албумин.

Приказан је преглед резултата формирања комплекса између три природна производа који настају из бактерије *Pseudomonas aeruginosa*, пиоцијанин, пиочелин и пиовердин, и различитих јона прелазних метала, као што су Fe(II/III), Mn(II/III), Ga(III), Cr(III), Ni(II), Cu(II), Zn(II) и Cd(II).

Испитиван је ефекат два нова аналога карбоплатине, $[\text{Pt}(\text{cbdca})(1,2\text{-pn})]$ и $[\text{Pt}(\text{cbdca})(\text{ibn})]$ (cbdca = 1,2-циклобутандикарбоксилат, 1,2-pn = 1,2-пропандиамин и ibn = 1,2-бутандиамин) на ћелијски циклус и индукцију апоптозе.

Синтетисан је и применом спектроскопских мерења и дифракцијом X-зрака са монокристала окарактерисан комплекс цинка(II) са 4-етинил-2,2'-бипиридином (ebpy), $[\text{Zn}(\text{ebpy})\text{Cl}_2]$. Испитиване су интеракције овог комплекса са DNA молекулом тимуса телета и албумином говеђејг серума.

Andrejević T. P., Aleksic I., Kljun J., Počkaj M., Vojnovic S., Nikodinovic-Runic J., Turel I., Djuran M. I., Glišić B. Đ., 2023: Copper(II) and silver(I) complexes with dimethyl 6-(pyrazine-2-yl)pyridine-3,4-dicarboxylate: the influence of the metal ion on the antimicrobial potential of the complex. **RSC Adv.** 13, 4376-4393.

Konovalov B., Đorđević I. S., Franich A. A., Šmit B., Živković M. D., Djuran M. I., Janjić G. V., Rajković S., 2023: Dinuclear platinum(II) complexes with 1,5-nphe bridging ligand: spectroscopic and molecular docking study of the interactions with N-acetylated L-methionylglycine and human serum albumin. **J. Mol. Struct.** 1288, 135810.

Ašanin D. P., Andrejević T. P., Nenadovic M., Rodić M., Vojnovic S., Djuran M. I., Glišić B. Đ., 2023: Comparative study of antimicrobial potential and DNA/BSA binding affinity of silver(I) and gold(III) complexes with 1,6-naphthyridine. **Polyhedron** 244, 116585.

Andrejević T. P., Ašanin D. P., Pantović B., Stevanović N. Lj., Marković V. R., Djuran M. I., Glišić B. Đ., 2023: Metal complexes with valuable biomolecules produced by *Pseudomonas aeruginosa*: a review of coordination properties of pyocyanin, pyochelin and pyoverdines. **Dalton Trans.** 52, 3276-4289.

Jakimov D., Bogdanović V., Djuran M. I., Jurišić V., Kojić V., 2023: In vitro anti-tumor activity of carboplatin and analogues. **J. Coord. Chem.**,

: 10.1080/00958972.2023.2284087; IF 1,9 M23

Andrejević T. P., Ašanin D. P., Crochet A., Stevanović N. Lj., Vučenović I., Zobi F., Djuran M. I., Glišić B. Đ., 2023: Structure and DNA/BSA binding study of zinc(II) complex with 4-ethynyl-2,2'-bipyridine. **J. Serb. Chem. Soc.**, 88, : 10.2298/JSC230605066A; IF 1,0 M23

Пројекат: СИНТЕЗА И БИОЛОШКА ИСПИТИВАЊА НОВИХ АНТИТУМОРСКИХ И АНТИМИКРОБНИХ АГЕНАСА

Руководилац: академик Велимир Попсавин

Сарадници: Др Мирјана Попсавин, редовни професор, др Горан Бенедиковић, виши научни сарадник, др Јована Француз, ванредни професор, др Ивана Ковачевић, ванредни професор, др Бојана Срећо Зеленовић, ванредни професор, др Весна Којић, виши научни сарадник, др Милош Свирчев, доцент, Јелена Кесић, асистент, Сања Ђокић, асистент, Слађана Кекезовић, истраживач сарадник, Бојан Левовник, истраживач приправник

Развијен је нови приступ синтези протулактона А и неколико структурних аналога, полазећи од D-галактозе. У прелиминарним биолошким тестовима, сва једињења су показала снажну цитотоксичност према малигним ћелијама, а била су слабо активна, или потпуно неактивна, према нормалној ћелијској линији MRC-5. Анализом односа структура – биолошка активност (SAR) идентификована су следећа структурна обележја битна за антитуморску активност: стереохемија на C-7, природа супституента на C-5 и присуство метил групе на C-7.

(5R)-Клеистенолид и неколико сродних аналога су синтетизовани полазећи из D-глукозе. Z-Селективна Витигова олефинација и интрамолекулска Мицунобуова реакција представљају кључне кораке ове синтезе. *In vitro* цитотоксичност синтетизованих једињења тестирана је на панелу од осам малигних ћелија и према једној нормалној ћелијској линији (MRC-5). Већина тестираних једињења показала је снажне антипролиферативне ефекте према туморским ћелијама, а сва су показала занемарљиву токсичност према нормалним MRC-5 ћелијама. SAR Анализа је показала да промена стереохемије на C-5 повећава цитотоксичност резултујућих стереоизомера.

Синтетизовани су нови хибриди тиазола и процењена је њихова *in vitro* цитотоксичност према панелу малигних ћелијских линија. Кључни кораци у синтези су: иницијална кондензација одговарајућих алдононитрила са хидрохлоридом етил естра цистеина, уз накнадно третирање насталих тиазолина са диазабициклоундеценном ради формирања тиазолног прстена. Две биоизостере су добијене стереоселективном адицијом 2-(триметил-силил)тиазола на хемиацетале формиране перјодатним раскидањем терминалне диолне функције у заштићеним дериватима D-глукозе. Добијени аналози су показали повољне антипролиферативне ефекте према туморским ћелијским линијама, а били су потпуно неактивни према нормалним ћелијама, MRC-5. SAR Анализом је утврђено да присуство цинаматне групе на C-3 повећава активност одговарајућих молекулских хибрида.

Нови конформационо крути аналози (–)-мурикатацина, са метокси групом на C-5 и алкоксиметил групом на C-7, су синтетизовани и њихова *in vitro* цитотоксичност је испитана на панелу од седам туморских ћелијских линија и према једној нормалној ћелијској линији. Већина аналога су показали задовољавајуће антипролиферативне активности према свим тестираним хуманим малигним ћелијама, док су били неактивни према нормалним ћелијама, MRC-5. SAR Анализа је показала да увођење тетрахидрофуранског прстена и замена C-8 метиленске групе у бочном низу са O-атомом појачавају активност аналога.

Francuz J., Djokić S., Popsavin M., Rodić M. V., Kojić V., Krüger B., Popsavin V., 2023: New synthetic approach to protulactone A and structural analogues. **Synlett**, 34, 1699–1703.

Farkas S., Benedeković G., Stanisavljević S. M., Srećo Zelenović B. M., Popsavin M., Popsavin V., Jakimov D. S., 2023: Synthesis and antiproliferative activity of (5R)-cleistenolide and analogues. **Journal of the Serbian Chemical Society**, 88, 705–713.

Kojić V., Svirčev M., Djokić S., Kovačević I., Rodić M. V., Srećo Zelenović B., Popsavin V., Popsavin M., 2023: Synthesis and antiproliferative activity of new thiazole hybrids with [3.3.0]furofuranone or tetrahydrofuran scaffolds. **Journal of the Serbian Chemical Society**, 88, 467–479.

Stanisavljević S. M., Srećo Zelenović B. M., Popsavin M., Rodić M. V., Popsavin V., Kojić V. V., 2023: Divergent synthesis and antitumour activity of novel conformationally constrained (–)-muricatacin analogues. **Journal of the Serbian Chemical Society**, 88, 113–121.

Пројекат: ЕФЕКТИ ЗАГАЂЕЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ НА ЕКСПРЕСИЈУ И МОДИФИКАЦИЈЕ ПРОТЕИНА ПОРЕКЛОМ ИЗ ХРАНЕ

Руководилац: дописни члан Тања Ћирковић Величковић

Сарадници: др Драгана Станић-Вучинић, др Катарина Смиљанић, др Маја Крстић-Ристивојевић, Маја Младеновић, Теодора Ђукић, Мирјана Радомировић, др Весна Јовановић, др Јелена Аћимовић, др Јелена Мутић, др Никола Глигоријевић, Ана Симовић, Тамара Васовић, Тамара Лујић.

Комплетирано је истраживање на тему функционализације говеђег серума албумина ковалентном модификацијом фикоцијанобилином, пигментом алги који поседује флуоресцентна својства. Истовремено је рађено и на оптимизацији флуоресцентног обележавања антитела истим молекулом. Довршено је испитивање и ковалентног и нековалентног везивања фикоцијанобилина (ПЦБ) за протеин шиљка вируса SARS-CoV-2 и његов рецептор везујући домен (РБД). Такође је испитан утицај формирања ковалентног адукта РБД-ПЦБ на функцију овог протеина у смислу афинитета везивања за АЦЕ2 рецепторе. Развијена су два формата имуно-ПЦР методе, којима је постигнута изузетно осетљива и специфична детекција и квантификација антигена од интереса у комплексним узорцима (биолошке течности, храна). Метода је примењена за квантификацију тропомиозина, једног од главних алергена морских плодова, и нуклеокапсидног протеина вируса SARS-CoV-2. Развијена је и примењена метода на бази протонског NMR за праћење нечистоћа у препаратима нанопластике који се користе у биолошким тестовима. Успостављене су процедуре за испитивање интеракције микропластике и алергена хране, као и дигестивних ензима. Настављена су испитивања везивање овалбумина, трипсина, пепсина, бета-лактоглобулина и екстракта црвеног меса за неколико типова микропластике (полистирен, полипропилен и полиетилен терефталат-ПЕТ), као и испитивање ефеката везивања на структуру ових протеина и, у случају ензима, и на ензимску активност.

Radomirović M., Gligorijević N., Stanić-Vučinić D., Rajković A., Ćirković Veličković T., 2023: Ultrasensitive Quantification of Crustacean Tropomyosin by Immuno-PCR. **Journal of Molecular Sciences**, 24 (20), art. no. 15410.

Kaseke T., Lujic T., Cirkovic Velickovic T., 2023: Nano- and Microplastics Migration from Plastic Food Packaging into Dairy Products: Impact on Nutrient Digestion, Absorption, and Metabolism. **Foods**, 12 (16), art. no. 3043.

Abdelhameed S. A. M., de Azambuja F., Vasović T., Savić N. D., Ćirković Veličković T., Parac-Vogt T. N., 2023: Regioselective protein oxidative cleavage enabled by enzyme-like recognition of an inorganic metal oxo cluster ligand. **Nature Communications**, 14 (1), art. no. 486.

Khulal U., Stojadinovic M., Prodic I., Rajkovic A., Cirkovic Velickovic T., 2023: Comparative digestion of thermally treated vertebrates and invertebrates allergen pairs in real food matrix. **Food Chemistry**, 405, art. no. 134981.

Krishna de Guzman M., Stanic-Vucinic D., Gligorijevic N., Wimmer L., Gasparyan M., Lujic T., Vasovic T., Dailey L.A., Van Haute S., Cirkovic Velickovic T., 2023: Small polystyrene microplastics interfere with the breakdown of milk proteins during static in vitro simulated human gastric digestion. **Environmental Pollution**, 335, art. no. 122282.

Djapovic M., Apostolovic D., Postic V., Lujic T., Jovanovic V., Stanic-Vucinic D., van Hage M., Maslak V., Cirkovic Velickovic T., 2023: Characterization of Nanoprecipitated PET Nanoplastics by ¹H NMR and Impact of Residual Ionic Surfactant on Viability of Human Primary Mononuclear Cells and Hemolysis of Erythrocytes. **Polymers**, 15, 4703.

ОДБОР ЗА БИОЛОГИЈУ

Председник: академик Драгослав Маринковић

Пројекат: АДАПТИВНЕ ГРАНИЦЕ ПОПУЛАЦИОНО-ГЕНЕТСКЕ ПОЛИМОРФНОСТИ

Руководилац: академик Драгослав Маринковић

Сарадници: проф. др Оливера Милошевић-Ђорђевић, проф. др Снежана Станић и проф. др Дарко Грујић

Хомо/хетерозиготни однос наспрамно смештених гена на хомологим хромозомима један је од основа контроле варијабилности квантитативних својстава, која решава сенигму слободне менделистичке алогенске комбинативности наспрам усмерене дарвинистичке селекције. Било која од преживелих класа, заснована на разлици у хомо/хетеро односу, задржава потенцијално подједнаку алогенску варијабилност, што обезбеђује брзу рестаурацију (обнављање) популационе варијабилности у генерацијама које напуштају песималне услове, уз адаптивну полиморфност која се успоставља у оптималним условима.

Djordjević K. M., Arsenijević S. N., Milošević-Djordjević O. M., Marinković, D. M., Grujić D. V., 2023: Pharmacotherapy during pregnancy and its association with genome instability in mother and fetus. **Kragujevac J. Sci.**, 45, 129-147.

Grujić D., Mirkov Lj., Banković D., Virijević K., Marinković D., Milošević-Djordjević O., 2023: Homozygous-recessive characteristics as a biomarker of pre-disposition for COVID-19. **Clinical Nursing Research**, 32(3) 589-600.

Marinkovic D., 2022: Anthropogenetic basis of Mendelian and Darwinian variability; HRC-Test of human population-genetic variation. **OSP Journal of Case Reports**, vol. 4/1, Feb. 2022, 1-4.

Marinkovic D., Cvjeticanin S., 2020: Genetic balances that maintain potential hypo and hyper-activities in physiological and behavioral characters. **Int. J. Res. Studies in Med. Health. Sci.**, Vol. 5, Issue 8, pp 1-3.

Пројекат: ИСПИТИВАЊЕ НАЧИНА НАСЛЕЂИВАЊА ОТПОРНОСТИ СУНЦОКРЕТА ПРЕМА НОВИМ РАСАМА ВОЛОВОДА (OROVANCHE CUMANA WALLR.)

Руководилац: академик Драган Шкорић

Сарадници: мр Звонимир Сакач и др Марија Пакуреану (Maria Pacureanu, Romania)

СРБИЈА

Урађено је умножавање изворних интерспецис хибрида. Настављен је рад са производњом Ф1 и Ф2 комбинација (осетљиви – отпорни генотип). Тестиране су хибридне комбинације на продуктивне вредности. Сво семе се чува за наредну генерацију.

РУМУНИЈА

Осам интерспецис хибрида је тестирано у пољским условима, на локалитету Тари Верде где се појављују нове расе воловода (НА 467, AP-MAX, AP MOL, AP NEG, AP GRO, AP NIV, AP PRA, SEB MAX-3 и контролни хибрид).

Добијени резултати показују да су временске прилике биле веома повољне за експресију воловода. Контролни осетљиви хибрид је био нападнут са 278 стабљика (на 20 биљака). док је на испитиваним интерспецис хибридима број воловода био од 21 до 162

Ово показује да испитани интерспецис хибриди имају различит степен толерантности. Постоји могућност да је дошло до нове варијабилности у популацији воловода. Са сигурношћу се може констатовати да у новој популацији воловода постоји варијабилност која превазилази 8 познатих гена. Пошто се семе воловода преноси на велику удаљеност, постоји могућност да се ове нове расе брзо прошире у Европи.

**Пројекат: ГРАЂА ЗА ВАСКУЛАРНУ ФЛОРУ СРБИЈЕ –
ТАКСОНОМСКИ ПРОБЛЕМИ, ХОРОЛОШКИ ПРИЛОЗИ,
АНАЛИЗЕ, ЗАШТИТА (ГЕОФЛОР)**

Руководилац: академик Владимир Стевановић

**Пројекат: „ИСПИТИВАЊЕ УЛОГЕ SOX ПРОТЕИНА У
ПРОМОВИСАЊУ МАЛИГНОГ ФЕНОТИПА ЋЕЛИЈА“
(СОПРОМАЛ)**

Руководилац: академик Милена Стевановић

Сарадници: др Данијела Дракулић, др Марија Мојсин, др Марија Швиртлих, др Исидора Петровић, др Наташа Ковачевић-Грујичић, др Андријана Лазић, др Милена Миливојевић

Резултати из литературе указују да смањен ниво кисеоника (хипоксија), детектован у микроокружењу већине солидних тумора, утиче на малигне карактеристике ћелија карцинома, посредује у смањеном одговору на хемотерапију, радиотерапију и имунотерапију и корелише са лошом прогнозом код пацијената. У оквиру пројекта биће испитивана промена експресије одабраних SOX транскрипционих фактора у условима изазване хипоксије у ћелијама које воде порекло од тератокарцинома тестиса (*NT2/D1*). Истраживања у оквиру Пројекта показала су да третман кобалт хлоридом-хемијским индуктором хипоксије, доводи до смањене вијабилности ћелија као и повећаног нивоа експресије *SOX2*, *SOX5* и *SOX6* гена. Ови резултати указују на потенцијалну улогу ових гена у сигналном путу индукованом хипоксијом (*hypoxia signaling pathway*) који се активира само у условима ниске концентрације кисеоника, што је типично за микроокружење ћелија рака.

Старење је неизбежан физиолошки процес препознат као један од покретачких фактора за настанак многих болести човека. Као последица старења, репертоар адултних матичних ћелија присутних у различитим органима стално опада, а губитак функције или смрт ових ћелија може довести до смањеног регенеративног потенцијала и развој болести повезаних са старењем. Старење је важан покретач малигних трансформација и епидемиолошке студије указују да учесталост карцинома у многим ткивима корелише са старашћу пацијената. SOX транскрипциони фактори играју важне улоге у само-обнављању и диференцијацији матичних ћелија, а промене у њиховој експресији повезане су са појавом канцера. Сумирани резултати истраживања и литературни подаци указали су на директну корелацију између промене у експресији *SOX* гена у матич-

ним ћелијама и појаве болести везаних за старење, укључујући малигна обољења.

Настављена је упоредна анализа различитих појединачних и мешовитих 2Д и 3Д култура ћелија у циљу успостављања адекватних *in vitro* модел система за испитивање малигног потенцијала карциномских ћелија и улоге њиховог микроокружења. 2Д мешовите културе су генерисане прављењем контактних ко-култура или бесконтактних ко-култура ћелија где је међућелијска интеракција регулисана паракрино. У овим модел системима испитивана је улога активираних фибробласта на малигни потенцијал ћелија, укључујући њихов пролиферативни и миграциони потенцијал. 3Д културе су генерисане прављењем мултићелијских туморских сфероида применом различитих методолошких приступа. Развијен је 3Д модел који садржи ћелије остеосаркома засејане на микропорозним композитним носачима на бази хидрогелова Са-алгината са честицама хидроксиапатита које имитирају коштано ткиво чиме је обезбеђена физиолошки релевантна микрооколина. У циљу што вернијег опонашања специфичних услова у микроокружењу тумора, започето је успостављање 3Д ко-култура ћелија остеосаркома и фибробласта базираним на алгинатним микрочестицама.

Глиобластом (ГБМ) представља најчешћи и најагресивнији примарни малигни тумор мозга. Упркос огромним напорима у истраживању и сталним покушајима проналажења нових терапеутских приступа пацијенти са дијагнозом ГБМ имају јако лошу прогнозу и преживљавање од само 5 година. Боље разумевање основних молекуларних механизма укључених у иницијацију, прогресију, резистенцију и рекуренцију тумора може довести до идентификације нових потенцијалних терапеутских таргета и побољшања третмана ГБМ. Посебна пажња посвећена је новом пољу усмереном на истраживања интеракција *SOX* гена и других некодирајућих РНК (енгл. *lncRNAs-long non-coding RNAs*). Сумиране су и детаљно представљене до сада описане функционалне мреже које се заснивају на интеракцијама између *SOX* гена и других некодирајућих РНК, као и улоге *SOX* преклапајућих транскрипта и *SOX* антисенс РНК у регулацији патогенезе и прогресије ГБМ. Приказане су смернице за будућа истраживања која би омогућила развијање новог терапеутског приступа усмереног на функционалне мреже *SOX* гена и других некодирајућих РНК.

Литературни подаци показују да природни биљни продукти могу да испоље анти-туморска својства и око 49% малих молекула одобрених за третмане тумора у периоду између 1940 и 2014. год представљају ове продукте и њихове деривате. У претходном периоду настављено је са испитивањем анти-туморских особина природних биљних продуката. Цитотоксичне особине метанолског екстракта *Anthriscus cerefolium* су испитиване на следећим ћелијским линијама: ћелијској линији пореклом од цервикалног карцинома (SiHa), ћелијској линији карцинома дојке (MCF7) и ћелијама хепатоцелуларног карцинома (HepG2). Добијени резултати су показали да екстракт има најизраженији анти-пролиферативни ефекат на MCF7 ћелије, нешто мањи на SiHa ћелије, док су највеће концентрације екстракта биле потребне за постизање антипролиферативног ефекта на HepG2 ћелијама. Добијени резултати представљају прве податке о ефекту метанолског екстракта *Anthriscus cerefolium* на ћелије цервикалног карцинома.

Stevanovic M, Lazić A, Schwirtlich M, Stanisavljević Ninković D., 2023: The role of SOX transcription factors in ageing and age-related diseases. **International Journal of Molecular Sciences**, 24: 851.

Stevanović M, Kovačević-Grujičić N, Petrović I, Drakulić D, Milivojević M, Mojsin M., 2023. Crosstalk between SOX genes and long non-coding RNAs in glioblastoma. **International Journal of Molecular Sciences**, 24: 6392.

Banicevic I., Milosevic M., Petrovic J., Menshikh K., Milivojevic M., Stevanovic M., Jankovic R., Cochis A., Stojkovska J., Rimondini L., Obradovic B., 2023: A 3D cell culture model mimicking pathological and physiological conditions in bone. **Bone and Fracture Repair**, July 10-12, 2023, Davos, Switzerland, eCM Periodical, 2023, Collection 1; eCM **Conference Abstracts** (page 43).

Obradovic B., Banicevic I., Petrovic J., Milosevic M., Milivojevic M., Stevanovic M., Jankovic R., Dragoj M., Pesic M., Stojkovska J., 2023: Advantages and challenges in development of perfusion-based 3D cell cultures. **33rd Conference of the European Society for Biomaterials ESB 2023**, September 4-9, 2023, Davos, Switzerland, ESB2023 **Book of Abstracts**, S4.1-O1

Stojkovska J., Banicevic I., Petrovic J., Bojic L., Milivojevic M., Stevanovic M., Jankovic R., Obradovic R., 2023: A direction for reliable osteosarcoma research: a 3D tumour model. **33rd Conference of the European Society for Biomaterials ESB 2023**, September 4-9, 2023, Davos, Switzerland, ESB2023 **Book of Abstracts**, PoB.4.03

Švirtlih M., 2023: SOX transcription factors – choosing between stemness and neuronal differentiation. **8th Congress Serbian Neuroscience Society**, 31 May-02 June 2023, **Book of Abstracts**, p.35.

**Пројекат: ХЕМОТАКСОНОМСКА ИСТРАЖИВАЊА И
БИОЛОШКИ ПОТЕНЦИЈАЛ ГРУПЕ STACHYS RECTA
(LAMIACEAE) СА ПОДРУЧЈА БАЛКАНСКОГ ПОЛУОСТРВА**

Координатор пројекта: дописни члан Марјан Никетић

Руководилац пројекта: др Силвана Петровић

Сарадници: др Јелена Кукић-Марковић, др Љубош Ушјак, др.
Виолета Милутиновић, мср Милана Ранимировић

У оквиру досадашњег рада на пројекту на терену су сакупљени надземни делови у цвету (хербе) из 27 популација представника рода *Stachys* на Балканском полуострву, са подручја Србије, Албаније, Грчке, Северне Македоније и Бугарске. Биљни материјал је осушен на собној температури. Сачињен је преглед порекла сакупљеног биљног материјала. Сакупљени узорци биљног материјала биће анализирани са фитохемијског, биолошког и молекуларног аспекта.

Такође су урађене анализе фенолних састојака у узорцима који су сакупљени током претходних година.

У циљу добијања неких стандардних супстанци за планирану хемијску анализу таксона групе *S. recta*, из сувог метанолног екстракта надземних делова у цвету (хербе) *S. annua* (L.) L., богатог флавоноидима, препаративном хроматографијом на танком слоју силикагела изолована су три флавоноидна хетерозиди. Структурна карактеризација изолованих једињења спроведена је анализом њихових UV, MS и 1H-NMR спектралних података.

Stachys recta L. subsp. *recta*, типски таксон *S. recta* групе, испитиван је у погледу композиције фенолних састојака и антиоксидантне активности. Снажну, концентрационо-зависну антирадикалску (анти-DPPH) активност испољио је суви метанолни екстракт надземних делова у цвету (хербе) ове биљке; у екстракту је одређен и значајан садржај укупних полифенола. Квалитативном и квантитативном LC-MS анализом у екстракту је утврђено присуство 24 фенолна једињења из класа фенол-карбоксилних киселина, фенилетанских хетерозиди и флавоноиди. У флавоноидној фракцији најзаступљенији су били деривати хиполаетина.

Stachys subcrenata Vis., која припада комплексној групи *S. recta*, до сада је спорадично испитивана у погледу композиције секундарних метаболита. Квалитативном LC-MS анализом у сувом метанолном екстракту хербе установљено је присуство 22 фенолна једињења, од чега су четири фенилетанска хетерозиди и већина флавоноиди детектовани по

први пут. Квантитативна LC-MS анализа је показала да су у испитиваном екстракту најзаступљенији били флавоноиди, деривати хиполастина.

Поред тога, номенклатурне напомене дате су за 12 назива таксона који припадају групи *Stachys recta*, а који нису претходно типификовани, заједно са синопсисом имена која су већ типификована. Лектотипови су предложени за 12 валидно објављених назива: *S. albanica*, *S. arenariiformis*, *S. beckeana*, *S. doerfleri*, *S. fragilis* var. *rhodopaea*, *S. labiosa*, *S. linearifolia*, *S. parolinii*, *S. recta* subsp. *olympica*, *S. sideritides*, *S. subcrenata* f. *baldaccii* и *S. tetragona*.

Kukić-Marković J., Petković, M., Niketić M., Petrović S., 2023: Structural elucidation of flavonoids isolated from aerial parts of *Stachys annua* (L.) L. (Lamiaceae). **5th International Conference on Natural Products Utilization: From Plants to Pharmacy Shelf, ICNPU-2023**, Sts. Constantine & Helena, Bulgaria, May 30 - June 02, 2023. **Book of Abstracts**, 194-195.

Kukić-Marković J., Petković, M., Niketić M., Petrović S., 2023: Antiradical activity and phenolic constituents of *Stachys recta* L. subsp. *recta* herb methanol extract. **5th International Conference on Natural Products Utilization: From Plants to Pharmacy Shelf, ICNPU-2023**, Sts. Constantine & Helena, Bulgaria, May 30 - June 02, 2023. **Book of Abstracts**, 196.

Kukić-Marković J., Petković, M., Niketić M., Petrović S., 2023: Фенолни састојци метанолног екстракта хербе *Stachys subcrenata* (Phenolic constituents of *Stachys subcrenata* herb methanol extract). **Други симпозијум „Трећи век ботанике у Војводини”**, Матица српска, Нови Сад, 06. октобар 2023. **Књига сажетака**, 24-26.

Đurović S., Ranimirović M., Tomović G., Niketić M., 2023: Nomenclatural notes for the twelve names related to *Stachys recta* group (Lamiaceae). **3rd International Conference on Botany and Mycology**, Sofia, Bulgaria, September 18, 2023. **Abstract Book**, 29.

Пројекат: УПОРЕДНА МОРФОЛОГИЈА И МОЛЕКУЛАРНА ФИЛОГЕНИЈА ЕРИОФИДНИХ ГРИЊА (ACARI: ACARIFORMES, ERIOPHYOIDEA)

Руководилац: академик Радмила Петановић

Сарадници: проф. др Биљана Видовић, др Татјана Цврковић, Dr Philipp Chetverikov, др Славица Маринковић и Никола Анђелковић

У 2023. години описан је један нови род *Solenidiversum* Vidović и нова врста за науку *Solenidiversum falcatariae* Vidović субфамилије Nothopodinae, трибуса Colopodacini из Папуе Нове Гвинеје. Ова врста ериофиде је значајна по томе што инфицира дрвенасту биљну врсту *Falcataria moluccana* (Miq.) Barneby & Grimes (Fabaceae), изазивајући

еринозе лисне површине, па се разматра као потенцијални кандидат биолошке контроле на Хавајима где је ова биљка интродукована и постала инвазивна. На основу вишегодишњих проучавања фауне ериофидних гриња из субфамилије *Cecidophyinae*, фамилије *Eriophyidae* Србије, у 2023. години, је описана нова врста за науку, *Achaetocoptes dragicae* Marinković & Petanović, која је нађена на биљној врсти *Erica carnea* L. Поред тога објављени су допунски описи шест врста ове субфамилије (*Cecidophyes glaber* (Nal.), *Cecidophyes nudus* Nal., *Cecidophyes psilonotus* (Nal.), *Cecidophyes gymnaspiis* (Nal.), *Cecidophyopsis rosmarinusis* Wang *et al.*, and *Chrecludus quercipodus* Manson) и регистроване још две нове врсте за фауну Србије *Achaetocoptes cerrifoliae* (Labanowski & Soika) и *Bariella bakonyense* . Ripka & Csoka, док су врсте *C. rosmarinusis* and *Ch. quercipodus* забележене по први пут у Европи. За све врсте су приложене секвенце баркодинг региона које су депоноване у Банци гена. Поред тога саопштени су и радови који се односе на таксономски статус популација које насељавају кисело дрво, *Ailanthus altissima* у Европи и Америци и интегративни приступ таксономској карактеризацији врста рода *Aculus* са коштичавих врста воћака.

Marinković S., Cvrković T., Jakovljević M., Vidović, B., Petanović R., 2023: *Cecidophyinae* (Acari: Acariformes) from Serbia: description of a new species, supplementary description of six species and four new records for the fauna. **Systematic & Applied Acarology**, 28(12): 1855-1877.

Vidović B., Cvrković T., Orapa W., 2023: A new genus and new species of eriophyid mites from Papua New Guinea: a potential biological control agent of *Falcatoria moluccana* (Fabaceae). **Acarologia**, 63(3): 933-944.

Marini F., Bon M-Cl., Cvrković T., Cristofaro M., Vidović B., Petanović R., de Lillo E., 2023: Eriophyid mites for the biological control of *Ailanthus altissima* (Sapindales: Simaroubaceae): how many species are available?. **XVI International Symposium on Biological Control of Weeds**, May 7–12 2023, Iguazu, Argentina. Oral presentation Session 1 Taxonomy and biological control. **Book of Abstracts**, p. 80.

Vidović B., Cvrković T., Marinković S., Andelković N., Petanović R., 2023: Harmful and potentially harmful species of eriophyoid mites in Serbia. **8th IOBC-WPRS Meeting “Integrated Control of Plant-Feeding Mites”**, 4 – 7 September 2023, Belgrade, Serbia. **Book of Abstracts**, p. 27.

Andelković N., Cvrković T., Marinković S., Petanović R., Vidović B., 2023: An integrative approach for taxonomic characterization of *Aculus* spp. pests on stone fruits (*Prunus* spp.). **8th IOBC-WPRS Meeting “Integrated Control of Plant-Feeding Mites”**, 4 – 7 September 2023, Belgrade, Serbia. **Book of Abstracts**, p. 27.

Marinković S., Cvrković T., Vidović B., Petanović R., 2023: Population genetics of the global grapevine pest *Colomerus vitis* (Pagenstecher) (Acari: Cecidophyinae:

Colomerini). **8th IOBC-WPRS Meeting “Integrated Control of Plant-Feeding Mites”**, 4 – 7 September 2023, Belgrade, Serbia. **Book of Abstracts**, p.29.

Vidović B., Cvrković T., Petanović R., de Lillo E., Cristofaro M., Bo, M. C., Stutz S., Sforza R., Marini, F., 2023: Eriofidne grinje kao potencijalni agensi biološke kontrole invazivne vrste *Ailanthus altissima* (Simaroubaceae). **XVII Simpozijum o zaštiti bilja**. Zlatibor, 27. - 30. novembar 2023. godine. **Zbornik rezimea**, str.15–16.

Vidović B., Marinković S., Anđelković N., Cvrković T., Petanović, R., 2023: Nove vrste eriofida (Acari: Eriophyoidea) za faunu Srbije zabeležene u poslednjoj deceniji. **XVII Simpozijum o zaštiti bilja**. Zlatibor, 27. - 30. novembar 2023. godine. **Zbornik rezimea**, str. 61.

Пројекат: ПАРАЗИТОИДИ (HYMENOPTERA, BRACONIDAE): МОРФОЛОГИЈА, СИСТЕМАТИКА И ФИЛОГЕНИЈА

Руководилац: дописни члан Жељко Томановић

Сарадници: др Анђелко Петровић, др Корана Коцић, др Владимир
Жикић

Током 2023. учесници пројекта су представили своје резултате на “10th Congress of International Society of Hymenopterists” одржаног у Иашију, Румунија у периоду 23. 7. 2023 до 29. 7. 2023. и на Симпозијуму ентомолога Србије у Новом Саду од 13. 9. 2023. до 16. 9. 2023. Жељко Томановић, дописни члан је током октобра посетио колекцију паразитоида Природњачког музеја у Бечу.

Истраживања инсеката паразитоида у оквиру пројекта Ф131 су довела до описа 7 нових врста за науку, од чега једну из Србије. Публикован је кључ за идентификацију 34 врсте рода *Aphidius* из Србије.

Tomanović Ž., Žikić V., Pietra F., Eustacchio E., Bonelli M., 2023: Braconidae (Hymenoptera) in the Central Southern Alps: the first Alpine record of the alien parasitoid *Lysiphlebus testaceipes* (Cresson) and new species for Italy. **Redia – Journal of Zoology**, 106, 167-174.

Tomanović Ž., Žikić V., Petrović A., 2023: *Aphidius* Nees (Hymenoptera, Braconidae, Aphidiinae) in Serbia: Key to species identification including parasitoid – aphid host list. **Acta Entomologica Serbica**, 28 (2).

Tomanović Ž., Stanković S. S., Petrović A., Villegas C., Zepeda-Paulo F., Lavandero B., Žikić V., 2023: Four New Species of *Pseudephedrus* (Hymenoptera, Braconidae, Aphidiinae) from Chile with a Key to Species Identification. **Neotropical Entomology**, 52: 909–920.

Kocić K., Petrović A., Čkrkić J., van Achterberg C., Tomanović Ž., 2023: *Dyscritulus europaeus* sp. nov. (Hymenoptera, Braconidae, Aphidiinae): descrip-

tion of a new aphid parasitoid species with an identification key for species of the genus. **ZooKeys**, 1175: 285-297.

Tomanović Ž., Petrović A., Kocić K., Čkrkić J., Casiraghi A., Saval, J. M. M., 2023: Two new species of subtribe Monoctonina Mackauer from Europe (Hymenoptera, Braconidae, Aphidiinae). **Zootaxa**, 5293, 575-580.

Popović N., Petrović A., Plećaš M., Čkrkić J., Kocić K., Tomanović Ž., 2023: Effect of seminatural habitats in agricultural landscapes on oilseed rape aphids (Hemiptera: Aphididae) and their parasitoids. **Abstracts of the 10th ISH Congress**, 24-29 July, Iași, România.

Kocić K., Petrović A., Tomanović Ž., 2023: Different or the same? Three species of the genus *Aphidius* Nees (Hymenoptera: Braconidae: Aphidiinae) sharing identical COI barcode region. **Abstracts of the 10th ISH Congress**, 24-29 July, Iași, România.

Tomanović Ž., Čkrkić J., Kocić K., Petrović M., 2023: Genus *Aphidius* Nees (Hymenoptera: Braconidae: Aphidiinae): integrative taxonomy and implications for biological control. **Abstracts of the 10th ISH Congress**, 24-29 July, Iași, România.

Tomanović Ž., Kocić K., Petrović A., 2023: Diverzitet i rasprostranjenje vrsta roda *Toxares* (Hymenoptera, Braconidae, Aphidiinae). **XIV Simpozijum entomologa Srbije**, Novi Sad, 13-16.9. 2023, 75.

Kocić K., Petrović A., Alf Tore Mjós, Tomanović Ž. 2023: Fauna parazitoidnih osa Norveške (Braconidae, Aphidiinae): nove vrste za Norvešku i potencijalno nove vrste za nauku. **XIV Simpozijum entomologa Srbije**, Novi Sad, 13-16.9. 2023, 16.

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА ФЛОРУ И ВЕГЕТАЦИЈУ СРБИЈЕ

Председник: академик Владимир Стевановић

Чланови: академик Милосав Тешић, академик Слободан Милосављевић, дописни члан САНУ Марјан Никетић, проф. др Пал Божа, проф. др Петар Марин, проф. др Раде Цвјетичанин, проф. др Гордана Томовић, проф. др Горан Аначков
проф. др Бојан Златковић, проф. др Марко Сабовљевић, проф. др
Дмитар Лакушић, проф. др Бојан Златковић, мр Олга Васић

Током 2023. год. чланови АО радили су на текстовима за IV том Флоре Србије. Урађени су рукописи за следеће породице ; наставак реда *Malphigiales* fam. *Salicaceae* и fam. *Violaceae*, реда *Malvales*: fam *Cistaceae*, *Malvaceae* (incl. *Tiliaceae*) и *Thymelaeaceae* и реда *Cucurbitales* (fam. *Cucurbitaceae*). У изради су fam *Euphorbiaceae*, *Linaceae*, као и израда недостајућих цртежа биљака за овај том Флоре Србије.

Niketić M., Tomović G., Anačkov G., Djordjević V., Đurović S., Duraki Š., Kabaš E., Lakušić D., Petkovski G., Petrović S., Ranimirović M., Slavkovska V., Ušjak

Lj., Zbiljić M., Zlatković B., Stevanović V., 2022 (публиковано 2023): Material on the Annotated Checklist of Vascular Flora of Serbia. **Nomenclatural, taxonomic and floristic Notes IV. Bulletin of the Natural History Museum in Belgrade**, 15, 27–96.

Đurović S., Ranimirović M., Tomović G., Petkovski G., Niketić M., 2022 (публиковано 2023): Genus *Euphorbia* L. (Euphorbiaceae Juss.) in Serbia based on herbarium data from the collections BEO and BEOU. **Bulletin of the Natural History Museum in Belgrade** 15, 97–120.

Sabovljević M. S., Tomović G., Niketić M., Denchev T. T., Denchev C. M., Sabovljević A. D., Ștefănuț S., Tamas G., Szelağ Z., Assyov B., Savić D., Janošik L., Dudáš M., Kolarčík V., Veljković M., Djordjević V., Šovran S., Knežević A., Dimitrov D., Papp B., Pantović J., Lazarević P., Kabaš E., Kutnar L., Kermavnar J., 2023: New records and noteworthy data of plants, algae and fungi in SE Europe and adjacent regions, 11. **Botanica Serbica** 47, 1, 163–172.

Tomović G., Sabovljević M. S., Assyov B., Kutnar L., Boycheva P., Ivanov D., Papp B., Pantović J., Sabovljević A. D., Šabanović E., Jovanović F., Šovran S., Knežević A., Aleksić G. R., Niketić M., Shivarov V. V., Yaneva G., Ștefănuț S., Bîrsan C-C., Szelağ Z., Djordjević V., Kabaš E., Dudáš M., Kolarčík V., 2023: New records and noteworthy data of plants, algae and fungi in SE Europe and adjacent regions, 12. **Botanica Serbica** 47, 1, 173–182.

Sabovljević M. S., Tomović G., Kunev G., Taşkın H., Bozok F., Šovran S., Knežević A., Cimerman Ž. L., Strgulc N., Krajšek S., Kuzmanović N., Lazarević P., Assyov B., Stoykov D., Szelağ Z., Vladimirov V., Rakonjac A. B., Simić S. B., Sabovljević A. D., Papp B., Pantović J., Stanković M., 2023: New records and noteworthy data of plants, algae and fungi in SE Europe and adjacent regions, 13. **Botanica Serbica** 47(1): 183-194.

Tomović G., Sabovljević M. S., Shivarov V. V., Assyov B., Bozok F., Tamas G., Ștefănuț S., Perić R., Knežević J., Škondrić S., Trbojević I., Milovanović V., Vidaković D., Krizmanić J., Stoykov D., Strgulc, Krajšek S., Trčak B., Djordjević V., Djurović S. Z., Buzurović U., Šabanović E., Knežević A., Šovran S., Papp B., Pantović J., Sabovljević A. D., 2023: New records and noteworthy data of plants algae and fungi in SE Europe and adjacent regions, 14. **Botanica Serbica** 47(2): 347-359.

Simić M., Zlatković B., 2022: Flora around Slavujevac on Rujan mountain (SE Serbia) **Biologica Nyssana** 13 (2): 89-107.

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА ПРОУЧАВАЊЕ ФАУНЕ СРБИЈЕ

Председник: академик Радмила Петановић

Научни секретар: др Георг Џукић

Чланови: академик Владимир Стевановић, дописни члан Жељко Томановић, др Воислав Васић, др Љубодраг Михајловић, др Зоран Марковић, др Анте Вујић, др Љиљана Томовић, др Љубиша Станисављевић, др Срећко Ћурчић, др Владимир Жикић, др Имре Кризманић, др Дејан Стојановић и др Љиљана Протић

Сарадници: др Иво Караман, др Милан Радивојевић, др Снежана Раденковић, др Ивана Живић, др Слободан Макаров, др Александар Ћетковић, др Мирјана Ленхардт, др Душко Ћировић, др Димитрије Радишић и др Милан Пауновић

Секретар: Бранка Поповић

У 2023. години објављен је у издању САНУ зборник радова са научног скупа одржаног 2022. године поводом 150 година од рођења академика Живојина Ђорђевића и представљен на Трибини Библиотеке САНУ. Рад чланова Одбора и у 2023. години допринео је као и претходних година даљем упознавању фауне Србије и систематизацији вишегодишњих истраживања неких група. Активности мониторинга обичних врста птица започете 2021. године су се успешно наставиле и у 2023. години. Мониторинг се врши на приближно 30 локалитета према стандардизованој методологији. У 2023 години покренут је пројекат за успостављање националне базе података о птицама и остваривање протока података са Европским порталом о птицама и настављен међународни програм зимског пописа водених птица, мониторинг моровране као и орнитофауне СРП Слано Копово и СРП Тителски брег. На делу одабраних локалитета спроведен је мониторинг заједница птица у циљу утврђивања везе између промена у заједницама опрашивача и птица, међу којима су значајни предатори опрашивача у склопу пројекта мониторинга опрашивача. Такође је спроведено маркирање једники степског сокола и орла крташа током касног пролећа 2023. године. Сумирани су резултати у оквиру истраживања риба као биоиндикатора загађености вода. Такође су сумирана истраживања еДНА обављена дуж целог тока Дунава (2.850 км) и његових притока, која су указала на могућност не само одређивања квалитативног састава популација риба на испитиваним локалитетима већ и на процену релативне абунданце појединих врста риба овом методом. Настављена су вишегодишња истраживања макоинвертебрата и ихтиофауне водених екосистема на простору Србије као и из области Аквакултуре. Обављена су фаунистичко-таксономска истраживања водених бескичмењака на подручју Копаноника и Лисина, на преко 15 локалитета и циљу праћења стања популација ових организма у оквиру заштићених подручја. Настављен је рад на Црвеној књизи акватичних бескичмењака Србије који је у завршној фази. Истраживања копнених бескичмењака обухватила су тврдокрилце (Coleoptera), бескрилне инсекте (Apterygota), стоноге (Myriapoda) и пауколике животиње (Arachnida). Испитивањима су током ове године били су обухваћени и дневни лептири и копнени пужеви у Споменику природе „Лисине“ у околини Деспотовца, односно Споменику природе „Ресавска пећина“.

Посебна пажња била је посвећена испитивању подземне и земљишне фауне појединих група тврдокрилаца крашких подручја Србије. У прегледу фауне диплопода Специјалног резервата природе ``Засавица``, регистровано је 17 врста, класификованих у шест редова, девет породица и 14 родова. Са истог локалитета је идентификовано је укупно 23 врсте из 10 родова, шест породица и четири реда фауне хилопода. Настављен је рад на фауни паразитских оса (Braconidae, Aphidiinae) Србије. Публикован је кључ за идентификацију 34 врсте рода *Aphidius* које су нађене у Србији. Такође је описана и нова врста за науку *Dyscritulus europaeus* sp. nov. чије је присуство забележено и у Србији. Настављен је мониторинг инсеката опрашивача на више од 30 локалитета. Откривено је 25 нових врста пчела за Србију и потврђено још додатних 26 врста за које не постоје подаци из XXI века. Настављена је реализација обимног плана истраживања фауне инсеката високопланинских области Републике Србије (Стара планина, Голија, Копаоник, Тара, Белег, Бесна Кобила, Сува планина, Ртањ...), затим кањона и клисура Источне Србије (Ђердап, Вратна, Замна, Злотски кањон, Грза, Рготска клисура, Суводолска клисура, Сврљишка клисура, Сићевачка Клисура, Јелашничка клисура, Јерма, Грделичка клисура, Пчиња...), инсеката уз ток Дунава кроз Републику Србију (Фрушка гора, Лабудово окно, Горње Подунавље...), фауне инсеката Јужног Баната (Вршачки брег, Делиблато, Загајица, Нера...). Детерминисан је обиман део материјала за израду Монографије: Фауна Lepidoptera Републике Србије која ће садржати велики број нових врста за фауну Републике Србије. Радом на теми „Фауна надфамилије Chalcidea (Insecta, Hymenoptera) Србије“ детерминисан је обиман материјал из колекције у којој се налази 1116 врста из 18 фамилија ове надфамилије. Број познатих врста у Србији износи 649, а нових врста за фауну Србије је 467. На основу вишегодишњих проучавања фауне ериофидних гриња из субфамилије Cecidophyinae, фамилије Eriophyidae Србије, у 2023. години, је описана нова врста за науку, *Achaetocoptes dragicae* Marinković & Petanović, која је нађена на биљној врсти *Erica carnea* L. Поред тога објављени су допунски описи шест врста ове субфамилије и регистроване још две нове врсте за фауну Србије и две врсте које су забележене по први пут у Европи. За све врсте су приложене секвенце баркодинг региона које су депоноване у Банци гена.

Howard C., Marjakangas E. L., Morán-Ordóñez A., Milanesi P., Abuladze A., Aghababayan K., Ajder V., Arkumarev V., Balmer D., Bauer H. G., Beale Colin M., Bino T., Boyla K., Burfield I., Burke B., Caffrey B., Chodkiewicz T., Del Moral J. C., Mazal V.D., Fernández N., Fornasari L., Gerlach B., Godinho C., Herrando S., Ieronymidou C., Johnston A., Jovicevic M., Kalyakin M.V., Keller V., Knaus

P., Kotrošan D., Kuzmenko T., Leitão D., Lindström Å., Maxhuni Q., Mihelič T., Mikuska T., Molina B., Nagy K., Noble D., Øien I.J., Paquet J. Y., Pladevall C., Portolou D., Radišić D., Rajkov S., Rajković D. Z., Raudonikis L., Sattler T., Saveljić D., Shimmings P., Sjeničić J., Štastný K., Stoychev S., Strus I., Sudfeldt C., Sultanov E., Szép T., Teufelbauer N., Uzunova D., Van Turnhout C., Veleviski M., Vikstrøm T., Vintchevski A., Voltzit O. V., Vorisek P., Wilk T., Zurell D., Brotons L., Lehtikoinen A., Willis S.G., 2023: Local colonisations and extinctions of European birds are poorly explained by changes in climate suitability. **Nature Communications** 14(1). 4304 (2023).

Marjakangas E. L., Bosco L., Versluijs M., Xu Y., Santangeli A., Holopainen S., Mäkeläinen S., Herrando S., Keller V., Voříšek P., Brotons L., Johnston A., Princé K., Willis S. G., Aghababayan K., Ajder V., Balmer D. E., Bino T., Boyla K. A., Chodkiewicz T., Del Moral J. C., Mazal V. D., Ferrarini A., Godinho C., Gustin M., Kalyakin M., Knaus P., Kuzmenko T., Lindström Å., Maxhuni Q., Molina B., Nagy K., Radišić D., Rajkov S., Rajković D. Z., Raudoniki L., Sjeničić J., Stoychev S., Szép T., Teufelbauer N., Ursul S., van Turnhout C. A. M., Veleviski M., Vikstrøm T., Wilk T., Voltzit O., Øien I. J., Sudfeldt C., Gerlach B., Lehtikoinen A., 2023: Ecological barriers mediate spatiotemporal shifts of bird communities at a continental scale. **Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America**, 120 (23), pp. e2213330120.

Stojanović K., Milić D., Ranković Perišić M., Miličić M., Živić, I., 2023: Destiny of two caddisflies species under global climate change. **Diversity**, 15, 995.

Jäch A. M., Brojer M., Mičetić Stanković V., Bošnjak M., Luz D., Dorchin N., Hershkovitz, Y., Novaković B., Živić I., Dorfer W., Bruvo Mađarić B., 2023: *Elmis syriaca* (Kuwert, 1890) and *E. zoufali* (Reitter, 1910) (Coleoptera: Elmidae) confirmed as distinct species based on molecular data, morphology and geographical distribution. **Diversity**, 15, 994.

Rašković B., Poleksić V., Vuković G., Špirović Trifunović B., Božić G., Čupić Miladinović D., Marković Z., Brkić D., 2023: Acute and Subchronic Exposure of the Common Carp (*Cyprinus carpio*) to Herbicide S-Metolachlor. **Water**, 15, 4182.

Kostić-Vuković J.M., Kolarević S.M., Sunjog K., Subotić S., Višnjić-Jeftić Ž., Rašković B., Poleksić V., Vuković B. S., Lenhardt B. B., 2023. Combined use of biomarkers to assess the impact of untreated wastewater from the Danube River, Serbia. **Ecotoxicology**, 32, 583-597.

Pont D., Meulenbroek P., Bammer V., Dejean T., Erős T., Jean P., Lenhardt M., Nagel C., Pekarik L., Schabuss M., Stoeckle B. C., Stoica E., Zornig H., Weigand A., & Valentini A., 2023: Quantitative monitoring of diverse fish communities on a large scale combining eDNA metabarcoding and qPCR. **Molecular Ecology Resources**, 23, 396– 09.

Vesović N., Nenadić M., Vranić S., Vujisić L., Milinčić K. M., Todosijević M., Dimkić I., Janakiev T., Čurčić N. B., Stevanović N., Mihajlović L., Vukočić D. Ž. & Čurčić S., 2023: The chemical composition of the secretions, their antibacterial activity, and the pygidial gland morphology of selected European Carabini ground beetles (Coleoptera: Carabidae). **Frontiers in Ecology and Evolution**, 11, 1120006.

Nenadić M., Stojković D., Soković M., Ćirić A., Dimkić I., Janakiev T., Vesović N., Vujisić L., Todosijević M., Stanković S. S., Ćurčić N. B., Milinčić U., Petrović D., Milinčić M. & Ćurčić S. (2023). The pygidial gland secretion of *Laemostenus punctatus* (Coleoptera, Carabidae): a source of natural agents with antimicrobial, anti-adhesive, and anti-invasive activities. **Frontiers in Ecology and Evolution**, 11, 1148309.

Tomanović Ž., Žikić V., & Petrović A., 2023: *Aphidius* Nees (Hymenoptera, Braconidae, Aphidiinae) in Serbia: Key to species identification including parasitoid – aphid host list. **Acta Entomologica Serbica**, 28 (2), : 10.5281/zenodo.10054201.

Kocić K, Petrović A, Črkić J, van Achterberg C, Tomanović Ž, 2023: *Dyscritulus europaeus* sp. nov. (Hymenoptera, Braconidae, Aphidiinae): description of a new aphid parasitoid species with an identification key for species of the genus. **ZooKeys**, 1175:285297.

Protić Lj., 2023: Novi podaci za faunu Heteroptera Srbije. In: Konjević A. (ed.), Žikić V. (ed.): **XIV Simpozijum entomologa Srbije sa međunarodnim učešćem. Zbornik rezimea**, Novi Sad 13-16. IX 2023: 68-69.

Mudri-Stojnić S., Andrić A., Józán Z., Likov L., Tot T., Grković A., Vujić A., 2023: New records for the wild bee fauna (Hymenoptera, Anthophila) of Serbia. **Journal of Hymenoptera Research**, 96: 761-781.

Tot T., Ačanski J., Grković A., Mudri-Stojnić S., Radenković S., Vujić A., 2023: Rod *Pipizella* Rondani, 1856 (Diptera: Syrphidae) u Srbiji. **XIV Simpozijum entomologa Srbije sa međunarodnim učešćem**, 13-16. septembar 2023, Novi Sad, Serbia, 77-78pp.

Marinković S., Cvrković T., Jakovljević M., Vidović B., Petanović R., 2023: Cecidophyinae (Acari: Acariformes) from Serbia: description of a new species, supplementary description of six species and four new records for the fauna. **Systematic & Applied Acarology**, 28(12): 1855-1877.

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР „ЧОВЕК И ЖИВОТНА СРЕДИНА“

Председник: академик Владимир Стевановић

Чланови: академик Драгослав Маринковић, академик Живорад Чековић, академик Гојко Суботић, академик Видојко Јовић, академик Часлав Оцић, проф. др Ивица Радовић, др Зорка Вукмировић, проф. др Драган Веселиновић, др Воислав Васић, проф. др Бранимир Јованчићевић, проф. др Драган Марковић, проф. др Александар Јововић, др Павле Павловић, др Михаило Црнобрња, проф. др Петар Булат, др Драгица Бркић, проф. др Иван Гржетић, проф. др Светлана Жунић, др Јагош Раичевић, проф. др Ратко Ристић, др Драгана Ђорђевић

Стање животне средине у Србији и однос власти према све већим тешкоћама које се често граниче са немоћи а које становништво има због запостављања решавања многобројних проблема у животној средини

довело је до такве ситуације да је свака активност и иницијатива да се нагомилани проблеми почну решавати осуђена на зид ћутања, немушта правдања и пренебрегавања. У овквим околностима постаје немогуће изабрати проблем у животној средини који би био предмет озбиљне стручне и научне дискусије у САНУ. То је показао и скуп Пројекат Јадар –шта је познато ? , у чијој реализацији је учествовао мали број чланова АО. Сматрам да је дошло време да се АО „Човек и животна средина“ учини ефикаснијим укључивањем нових чланова уместо неактивних или оних који више не желе да учествују у његовом раду из различитих разлога. Ускоро ће ИО и Председништву САНУ бити послат списак нових чланова АО „Човек и животна средина“.

Већина чланова АО за животну средину САНУ су истраживачке и стручне активности које се односе на проблематику Одбора реализовали у матичним научним институцијама.

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА СЕЛО

Председник: академик Драган Шкорић

Чланови: проф. др Милован Митровић, потпредседник, академик Живорад Чековић, академик Часлав Оцић, дописни члан Слободан Марковић, проф. др Зорица Васиљевић, Радош Бајић, проф. др Нада Видић, проф. др Ратко Лазаревић, проф. др Душан Ковачевић, проф. др Зоран Кесеровић, проф. др Жарко Илин, проф. др Петар Булат, проф. др Бранко Тупурдија, проф. др Снежана Ољача, проф. др Ружица Стричевић, др Радмила Пивић, др Драган Терзић, проф. др Љубиша Тописировић, проф. др Алекса Обрадовић, др Раде Јовановић, проф. др Јонел Субић, Његово Преосвештенство епископ шумадијски г. Јован, проф. др Снежана Јанковић и Вера Батина, секретар.

Сарадници Одбора: проф. др Јан Боћански, др Зоран Лугић, др Милан Лукић, др Лука Радоја, господин Милан Простран, господин Никола Михаиловић, господин Мирослав Перић и господин Ристо Костов.

Одржана су четири скупа:

1. ОРГАНСКА ПРОИЗВОДЊА У СРБИЈИ

Скуп је одржан 30 -31. маја 2023. године. Први дан скупа одржан је у Свечаној сали САНУ где је саопштено шест реферата, а други дан учесници су обишли Еко-домаћинство др Ане Чупић у Сопоту, где је представљена органска производња.

Радови са скупа се припремају за штампу.

2. УЛОГА И ЗНАЧАЈ СТОЧАРСТВА У РАЗВОЈУ АГРАРА, ОЧУВАЊУ СЕЛА И ОБЕЗБЕЂЕЊУ СТАНОВНИШТВА ХРАНИВИМА АНИМАЛНОГ ПОРЕКЛА

Скуп је одржан 7. јуна 2023. године, у Свечаној сали САНУ. На скупу је саопштено 11 реферата. Као примере добре праксе, у форми видео-презентације представљено је неколико успешних задруга.

Радови са скупа се припремају за штампу.

3. 22. МЕЂУНАРОДНИ КОНГРЕС О ЗДРАВЉУ СТАНОВНИКА РУРАЛНИХ ПОДРУЧЈА

Конгрес је одржан 14-16. септембра 2023. године у Свечаној сали САНУ. Суорганизатори Конгреса били су Међународно удружење за рурално здравље и медицину и Медицински факултет Универзитета у Београду. Саопштено је 24 реферата учесника из Србије, Хрватске, Италије, Швајцарске, Немачке, Мађарске, Шпаније, Јапана и Кине. Циљ Конгреса је био да се, на основу саопштених реферата, припреме предлози за унапређење доступности здравствених услуга сеоском становништву.

4. БИОЕНЕРГИЈА У ФУНКЦИЈИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ПОЉОПРИВРЕДЕ И СЕЛА

Међународна научна конференција је одржана 19-20. октобра 2023. године у Темишвару. Заједно са Румунском академијом наука (Филијала у Темишвару) и Институтом за економику пољопривреде из Београда, Одбор је као суорганизатор саопштио шест реферата. Исказана је намера да се настави интензивнија сарадња са Румунском академијом.

У оквиру манифестације „Смотра лепоте живота на селу“, 16. јула 2023. године организована је додела награде „Др Ђорђе Радић“ најбољим ученицима завршних разреда свих средњих пољопривредних школа у Србији, која је одржана у Основној школи у Новом селу (Врњачка бања) Награда је установљена 2021. године на иницијативу нашег Одбора.

Одбор је учествовао у организацији традиционалног сајма пољопривреде Шумадије и Поморавља који је одржан у Крагујевцу од 8. до 11. септембра ове године,

на којем су излагали млади задругари који су организовани по нашем програму.

Као и претходних година, у сарадњи са Пољопривредним факултетом из Новог Сада, Одбор је био суорганизатор већ традиционалног саветовања о савременој производњи воћа, као и савременој производњи поврћа.

У току је припрема за штампу зборника радова са скупа „Органска производња у Србији“ и „Улога и значај сточарства у развоју аграра,

очувању села и обезбеђењу стаановништва хранивима анималног порекла“.

Током 2023. године објављен је зборник радова са научног скупа „Како сузбити амброзију – непријатеља здравља људи“.

Настављена је активна сарадња са Министарством за бригу о селу на реализацији „Националног програма за препород села Србије“ у циљу побољшања услова живота и рада на селу од решавања питања егзистенције становника села кроз задруге, доделу средстава за куповину сеоске куће са окућницом, куповину минибусева за превоз сеоског становништва као и организовање културних манифестација.

Одбор је активно подржавао иницијативе за унапређење села, обезбеђујући стручну и научну потпору акционим пројектима одрживог развоја села и пољопривреде у свим општинама и регионима Србије.

Поред многих контаката са референтним институцијама, чланови Одбора су истраживачке и стручне активности које се односе на проблематику Одбора реализовали у матичним научним институцијама.

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА ПРОУЧАВАЊЕ ЖИВОТА И РАДА СРПСКИХ НАУЧНИКА И ПИСАЊЕ ИСТОРИЈЕ САНУ

Председник:

Чланови: академици Драгослав Маринковић, Живорад Чековић, Драган Шкорић, Антоније Ђорђевић, Зоран Поповић, Владимир Бумбаширевић, Радоје Чоловић, Војислав Лековић, Ђорђе Радак, Часлав Оцић, Злата Бојовић и Александар Костић, Славенко Терзић, Светислав Божић, дописни чланови Бранислав Јеленковић и Милан Марић; проф. др Снежана Бојовић, проф. др Драгослав Шумарац, проф. др Александар Грубић, проф. др Александар Николић, проф. др Илија Марић и др Срђан Рудић.

Секретар Одбора: Бранка Поповић

У 2023. години дошло је до застоја у раду Одбора, пошто није именован нови председник. Одбор није одржао ниједну седницу. Ипак, залагањем академика Радоја Чоловића, објављена је 19. књига Едиције „Живот и дело српских научника“ која садржи 13 радова о следећим научницима:

1. Јеврем В. Недељковић (1888-1977)
2. Урош Ружичић (1891-1966)
3. Радмило Јовановић (1893-1961)
4. Бранко М. Шљивић (1895-1963)

5. Момчило Ст. Мокрањац (1899-1967)
6. Благоје Ковачевић (1900-1959)
7. Борислав Р. Божовић (1913-1987)
8. Момчило Митровић (1921-1996)
9. Никола Хајдин (1923-2019)
10. Ђорђе Злоковић (1927-2017)
11. Веселинка Шушић (1934-2018)
12. Милорад Митковић (1950-2021)
13. Марко Анђелковић (1945-2020)

Што се тиче рада Одбора у проширеном саставу чији је задатак био да организује рад на писању историје САНУ, стање је непромењено у односу на извештај за 2020. годину.

ОДЕЉЕЊЕ ТЕХНИЧКИХ НАУКА

Пројекат: БАЗЕ ПОДАТАКА ЗА МОДЕЛОВАЊЕ РАЗВОЈА ИЗВОРА НЕРАВНОТЕЖНЕ ПЛАЗМЕ И ЊИХОВЕ ПРИМЕНЕ У БИОМЕДИЦИНИ И БИОТЕХНОЛОГИЈАМА

Руководилац: академик Зоран Љ. Петровић

Сарадници: др Гордана Маловић, др Саша Дујко, др Невена Пуач,
др Драгана Марић, др Никола Шкоро, др Марија Пуач,
проф. др Оливера Шашић, др Јелена Марјановић,
др Илија Симоновић и Анђелија Петровић

Основне активности током 2023. године биле су усмерене ка финализацији радова повезаних са селективном апоптозом ћелија рака, за примену каталитичких сонди и одређивање профила метастабила у *flowing afterglow* систему на атмосферском притиску и у анализи новоразвијене технике за снимање струјно напонских карактеристика електричног пражњења у гасовима у условима када систем осцилује. Настављен је рад на анализи пресека за новоразвијене гасне диелектрике, односно гасове за расхладне системе и дефинисање њихових основних процеса потребних за опис у моделима плазме. Такође су публиковани подаци за транспорт електрона у радиофреквентним пољима у гасу N_2O .

Отворена је активност у домену дефинисања неравнотежне природе процеса у гасу и гасним пражњењима, имајући посебно развој комплексних система у ансамблима гаса и активних честица које могу да остварују везе са другим честицама.

Публикован је један рад у рецензираном међународном часопису са WOS листе, један рад у националном/међународном часопису

Selaković N., Gligoriјеvić H., Čavić M., Puač H., Malović N., Radulović S., Petrović Z. Lj., 2023: Plasma needle-induced cell cycle arrest of human lung carcinoma cells A549 via p21-dependent pathway. **European Physical Journal Plus**, 138:1090.

Petrović Z. LJ., Puač N., Tomić S., Petrović A., Škoro N., Bekić M., Vučević D. and Čolić, M., 2023: On the Use of Low Temperature Plasma to Induce Dendritic

Cell-Mediated Anti-Tumor Response. **The 14th EU-Japan Joint Symposium on Plasma Processing (JSPP-14)**. ABSTRACT BOOK I31 43-44. INVITED PAPER I31, OIST Okinawa Institute of Science and Technology Japan, April 16th –April 21st 2023.

Dupljanin S., Šašić O., Petrović Z. Lj., Mirjanić D., 2023: Transport Characteristics of Electrons in Nitrous Oxide (N_2O) under the Influence of Crossed Electric and Magnetic DC Fields. **Contemporary Materials**, XIV-2 (2023) 126-135 10.7251/COMEN2302126D.

**Пројекат: ПРОБЛЕМИ ФОРМУЛИСАЊА И РЕШАВАЊА
МАТЕМАТИЧКИХ МОДЕЛА КОЈИ ОПИСУЈУ КРЕТАЊЕ,
СТАБИЛНОСТ И ОПТИМАЛНИ ОБЛИК ЕЛАСТИЧНИХ И
ВИСКОЕЛАСТИЧНИХ ШТАПОВА**

Руководилац: академик Теодор Атанацковић

Сарадник: др Марко Јанев

Примена уопштеног фракционог рачуна у проблемима механике значајно се проширила. У оквиру пројекта радили смо на испитивању својстава фракционих извода и интеграла која су важна у применама. То се, пре свега, односи на меморијске и/или нелокалне ефекте које фракциони изводи и интегрални могу да опишу. Следеће важно питање којим смо се бавили јесте проблем одређивања закона конзервације, тј. првих интеграла диференцијалних једначина које у себи садрже изводе реалног и комплексног реда. У оквиру пројекта радили смо и на проблемима оптимизације облика еластичних тела, као и на примени фракционог рачуна у фармако-кинетици.

Радило се и на примени уопштеног фракционог рачуна у проблемима механике. Анализирани су варијациони принципи механике као и проблеми провођење топлоте са меморијским ефектима. Испитиван је и проблем добијања закона конзервације (првих интеграла) једначина кретања за случај када се у њима јављају фракциони изводи.

Atanackovic T. M., Pilipovic S., 2023: Zener Model with General Fractional Calculus: Thermodynamical Restrictions. **Fractal Fract.** 2023, 6, 617.

Rehlicki Lukešević L., Janev M., Novakovic B. N., Atanackovic T. M., 2003: Moving point load on a beam with viscoelastic foundation containing fractional derivatives of complex order. **Acta Mechanica**, <https://doi.org/10.1007/s00707-022-03429-7>

Пројекат: РАЗВОЈ МАТЕРИЈАЛА И СТРУКТУРА СА ЈАКИМ ЕЛЕКТРОНСКИМ КОРЕЛАЦИЈАМА

Руководилац: академик Зоран В. Поповић

Сарадници: др Ненад Лазаревић, др Маја Шћепановић, др Марко Опачић, др Ана Милосављевић, др Сања Ђурђић-Мијин, др Бојана Вишић и др Чедомир Петровић

У 2023. години истраживања су била усмерена на проучавање својстава нове класе материјала слојевите структуре са јаким електронским корелацијама (тзв. van der Waals материјали). Ови материјали су интересантни због њихове могуће примене у спинтроници, магнетоелектроници и биомедицини. Истраживања су била првенствено усмерена на проучавање динамике решетке, електрон-фонон и спин-фонон интеракције у $\text{Mn}_3\text{Si}_2\text{Te}_6$, коришћењем Раманове спектроскопије заједно са ДФТ прорачунима динамике решетке. У 2023 години објављен је један рад из ових истраживања у реномираном међународном часопису *Physical Review B*, и једно саопштење на међународној конференцији.

Узорци за ова истраживања су обезбеђени сарадњом са др Чедомиром Петровићем из Брукхевен националне лабораторије (САД), иностраним чланом САНУ.

Djurdjic Mijin S., Šolajić A., Pešić J., Liu Y., Petrovic C., Bockstedte, Bonanni A., Popović Z. V., Lazarević N., 2023: Spin-phonon interaction and short-range order in $\text{Mn}_3\text{Si}_2\text{Te}_6$. **Physical Review**, B107, 054309.

Djurdjic Mijin S., Šolajić A., Abeykoon A. M. M., Milosavljević A., Šćepanović M., Liu Y., Pešić J., Petrovic C., Lazarević N., Popović Z. V., 2023: Raman Spectroscopy Study of magnetic Quasi-two-dimensional materials. **11th International Conference of the Balkan Physical Union, Belgrade 2023, Book of abstracts**, p.110.

Пројекат: МЕРЕЊЕ ОСОБИНА ДИЕЛЕКТРИКА ПРИ РФ И МИКРОТАЛАСНИМ УЧЕСТАНОСТИМА

Руководилац: академик Антоније Ђорђевић

Сарадници: проф. др Драган Олћан, др Нина Обрадовић, Јована Петровић, Сузана Филиповић и доцент др Јелена Динкић

Испитиване су електричне особине композитних материјала на бази керамике и полимера.

Започета су истраживања у области електричне резистивне томографије са циљем да се побољшају постојећи методи и развију нови методи решавања инверзног проблема.

Obradović N., Filipović S., Fahrenholtz W. G., Marinkovic B. A., Rogan J., Lević S., Đorđević A., Pavlović, V. B., 2023: Morphological and Structural Characterization of MgAl₂O₄ Spinel. **Science of Sintering**, vol. 55, no.1, pp. 1–10.

Dinkić J., Nikolic Stevanovic M., Djordjevic A., 2023: Physical Models for Influence of Substrate Permittivity on the Gain of Microstrip Antennas. **IEEE Transactions on Antennas and Propagation**, vol. 71, no. 11, November 2023, pp. 9078–9083.

Dinkic J., Levic S. M., Nedovic V., Obradovic N., Djordjevic A., 2023: Radio-frequency electrical characterization of viable-cell suspensions. **The Book of Abstracts CNN TECH 2023**, Zlatibor, July 04–07, p. 38.

Пројекат: МЕТОДЕ РАЧУНАРСКЕ ИНТЕЛИГЕНЦИЈЕ У САОБРАЋАЈНОМ ИНЖЕЊЕРСТВУ

Руководилац: академик Душан Теодоровић

Сарадници: проф. др Катарина Вукадиновић, проф. др Милош Николић
и доцент др Александар Јовановић

Академик Душан Б. Теодоровић, редовни члан САНУ, руководио је пројектом “Методе рачунарске интелигенције у саобраћајном инжењерству”. Током 2023. године је објавио два научна рада.

Започео је са писањем монографије “Urban Traffic Congestion”.

Teodorović, D., Nikolić, M., 2023: Work Zone Scheduling Problem in the Urban Traffic Networks. **Economic Themes**, 61 (1), 1-18.

Jovanović, A., Kukić, K., Stevanović, A., Teodorović, D., 2023: Restricted crossing U-turn traffic control by interval Type-2 fuzzy logic. **Expert Systems with Applications**, 211, 118613.

Пројекат: НАНОСТРУКТУРЕ У УСЛОВИМА НАМЕТНУТИМ ПАРАМЕТРИМА СРЕДИНЕ

Руководилац: академик Велимир Р. Радмиловић

Сарадници: др Снежана Гојковић, др Маја Обрадовић, др Вук
Радмиловић

Циљеви истраживања у 2023. г. били су:

а) Испитивање специфичне активности реакције оксидације етанола у алкалној средини коришћењем двије врсте Pd-Cu наночестица на угљеничним носачима високо развијене површине: 1). Pd наночестице декорисане различитим степеном покривености површине субмонослојем Cu; 2). Наночестице Pd-Cu легур. Циљ је био да се добије потпунија слика о интринзитном утицају бакра на активност паладијума. У испитивању структуре катализатора и праћења кинетике реакције оксидације етанола коришћене су комплементарне методе трансмисионе електронске микроскопије, конвенционалне и високорезолуционе, енергодисперзиона спектроскопија икс-зрачења, као и циклична волтаметрија. Као референтни катализатори, коришћени су Pd/C и Pt/C. Установљено је да додатак бакра катализаторима на бази паладијума повећава њихову активност, као и да се највећа активност добија уколико је атомски однос Pd:Cu у интервалу 2:1 до 4:1. Најактивнијим се показао Cu@Pd/C са $\theta(\text{Cu}) = 0.21$ катализатор у потенциодинамичким условима, мада је Pd-Cu/C катализатор био супериорнији при потенциостатичком тестирању. Оба испитивана Pd-Cu/C катализатора показала су нешто слабије резултате у поређењу са Pt/C катализатором, Установљено је, такође, да иако је активност реакције оксидације етанола била већа са Pt/C катализатором, кинетика реакције значајно је опадала у току 30 минута, при испитивању потенциостатске стабилности.

Obradović M. D., Lačnjevac U.Č., Radmilović V. V., Gavrilović-Wohlmuther A., Kovač J., Rogan, J. R., Radmilović V. R., Gojković S. LJ., 2023: Palladium-copper bimetallic surfaces as electrocatalysts for the ethanol oxidation in an alkaline medium. **Journal of Electroanalytical Chemistry**, 944, 117673.

Payne M. I., Zhang M., Radmilović V. R., Kumar P., Asta M., Ritchie R. O. and Minor A. M., 2023: In-situ TEM Deformation of High Entropy Alloys. **MandM2023, International Conference, Microscopy and Microanalysis**, Minneapolis, Minnesota, USA; July 23-27. Microscopy and Microanalysis, 29 (2023) 1518.

Radmilović V. R., 2023: Energy as one of the biggest challenges in 21st century. Serbian Ceramic Society Conference: Advanced Ceramics and Application XI: New Frontiers in Multifunctional Material Science and Processing; Serbian Academy of Sciences and Arts, Belgrade, September 18-20. **The Book of Abstracts**. (Invited plenary talk).

Radmilović, V. R., 2023: Energy: one of the biggest challenges in 21st century. **The 54th International Conference on Mining and Metallurgy**, October 18-21, Bor Lake, Serbia: **Proceedings of IOC2023**, p. 3. (Invited plenary talk)

Пројекат: АЛГОРИТМИ ЗА УВЕЋАЊЕ ЕНЕРГЕТСКЕ ЕФИКАСНОСТИ ВЕТРОГЕНЕРАТОРА

Руководилац: академик Слободан Н. Вукосавић

Сарадници: др Жељко Деспотовић, Bruno Chiodi и Љиљана Перић

Електрична мрежа се убрзано мења, она постаје децентрализована и садржи све већи број електронски управљаних извора и потрошача. Присуство хармонијског изобличења мрежног напона, поремећаји фреквенције, фазног става и амплитуде напона значајно утичу на рад ветроелектрана. У раду [1] дат је оригинални приступ сузбијању поремећаја у савременим мрежама заснован на електронски управљаним статичким претварачима. Оригинални приступ сузбијању мрежних хармоника дат је у раду [2]. Ветроелектране се могу градити са асинхроним машинама, и тада захтеви робусности и поузданости намећу рад без давача на вратилу. У раду [3] дат је нови приступ одређивању брзине обртања вратила заснован на детекцији роторских жлебних хармоника. Резултати публиковани у радовима [1], [2] и [3] су верификовани експериментално, у реалним условима рада мрежних инвертора који повезују ветроелектране на електричну мрежу.

Markovic A., Vukosavic S., 2024: Novel approach for modeling and attenuation of power waves in large – scale power systems. **International Journal of Electrical Power & Energy Systems**, 155(B), 109626.

Joksimović M. G., Perić L. S., and Vukosavić, S. N., 2023: Closed-loop Harmonic Suppression for Grid Connected 3-phase PWM Inverters. **IEEE Transactions on Power Electronics**, : 10.1109/TPEL.2023.3332819.

Milic A., Vukosavic S. N., 2023: Sensorless Speed and Vector Control of Induction Motor Based on Rotor Slot Harmonics. **IEEE Applied Power Electronics Conference and Exposition (APEC)**, March 2023, pp. 2780-2787.

Vukosavic S. N., 2023: Computer-assisted design of electrical machines and electronic power converters. **The 2nd International Conference on Electrical Motors and Generators ICEMG**, Sabzevar, Iran, March 1-2, 2023. (invited paper).

Пројекат: РАЗВОЈ ТЕХНОЛОШКИХ ПОСТУПАКА ЗА ПРОИЗВОДЊУ БИОДИЗЕЛА НА БАЗИ БИООБНОВЉИВИХ И ОТПАДНИХ СИРОВИНА

Руководилац: дописни члан Влада Вељковић

Сарадници: проф. др Ивана Банковић Илић, проф. др Зоран Тодоровић, Универзитет у Нишу, др Марија Миладиновић, Универзитет у Нишу, др Драган Тротер, др Биљана Ђорђевић, Милица Петковић

Истраживања у 2023. години обухватила су развој развојем процеса добијања уља из уљане репице хладним пресовањем, водено-етанолних екстраката из чајне прашине *Polygonum aviculare* и биодизела на бази био-обновљивих, природних и отпадних сировина. Детаљно је анализирана производња биодизела од уља ланика. Бројне уљане сировине (уља уљане репице, рицинуса и црне слачице, мешавине уља, коришћено уље, уље отпадних коштица шљиве и отпадна маст) и катализатори различитог порекла (калцијум-оксид, отпадна филтрациона погача из производње шећера из шећерне репе, пепели добијени сагоревањем остатака љуски шљиве и кукурузне крудељке) су примењени у производњи биодизела. Истражен је, такође, утицај еутектичких растварача на бази лецитина, ментола, триетаноламина и холин-хлорида (глицелин) на производњу биодизела. Истраживан је и комбиновани ефекат одабраних сојева нативних квасаца и комерцијалних деривата инактивисаних квасаца на квалитет и сензорне карактеристике вина сорти Совињон бели и Грашеvine (Грашац).

Промовисане су две истакнуте монографије националног значаја које су резултат пројекта у 2022. години:

Вељковић В.Б., Биберџић М.О., Банковић–Илић И.Б., Стаменковић О.С., Уље кукуруза као сировина за производњу биодизела, Технолошки факултет Универзитета у Нишу, Српска академија наука и уметности – Огранак САНУ у Нишу, 2022. Свечана сала Технолошког факултета у Лесковцу, 20.4.2023.

Вељковић В.Б., Марјановић Јеромела. А.М, Костић М.Д., Рајковић Д.Д., Стаменковић О.С., ЛАНИК: могућности у производњи уља и биогорива, Технолошки факултет Универзитета у Нишу, Српска академија наука и уметности – Огранак САНУ у Нишу, 2022. Мултимедијална сала Универзитета у Нишу, 27.11.2023.

Nježić Z. B., Kostić M. D., Marić B. D., Stamenković O. S., Šimurina O. Š., Krstić J. B., Veljković V. B., 2023: Kinetics and optimization of biodiesel production from rapeseed oil over calcined waste filter cake from sugar beet processing plant. **Fuel**, 334, Part 1 (2023) 126581.

Stamenković O. S., Gautam K., Singla-Pareek S. L., Dhankher O. P., Djalović I. G., Kostić M. D., Mitrović P. M., Pareek A., Veljković V. B., 2023: Biodiesel production from camelina oil: Present status and future perspectives. **Food and Energy Security**, 12(1), e340.

Kostić M. D., Bijelić A. B., Stamenković O. S., Veljković V. B., 2023: Kinetics of the used cooking oil transesterification in the presence of slaked lime and the triethanolamine:menthol deep eutectic solvent. **Environmental Progress and Sustainable Energy**, e14070.

Đorđević B. S., Kostić M. D., Todorović Z. B., Stamenković O. S., Veselinović L. M., Veljković V. B., 2023: Triethanolamine-based deep eutectic solvents as co-solvents in biodiesel production from black mustard (*Brassica nigra* L.) seed oil. **Chemical Engineering Research and Design**, 195, 526–536.

Todorović Z. B., Mitrović P. M., Zlatković V., Grahovac N. L., Banković-Ilić I. B., Trotter D. Z., Marjanović-Jeromela A. M., Veljković V. B., 2023: Optimization of oil recovery from oilseed rape by cold pressing using statistical modeling. **Journal of Food Measurement and Characterization**, <https://doi.org/10.1007/s11694-023-02138-6>.

Todorović Z. B., Đorđević B. S., Trotter D. Z., Veselinović Lj. M., Zdujić M. V., Veljković V. B., 2023: Effects of temperature on physicochemical properties of the lecithin based deep eutectic solvents and their use in the CaO-catalyzed transesterification. **Hemijska Industrija**, 77, 53–67.

Miladinović M. R., Pavlović S., Banković-Ilić I. B., Stamenković O. S., Veljković V. B., 2023: Utilization of waste plum stones as a source of oil and catalyst for biodiesel production. **Hemijska Industrija**, 77(1), 39–52.

Kostić M. D., Đorđević B. S., Stamenković O. S., Veljković V. B., 2023: Optimization of the biodiesel production from plum kernel oil over corn cob ash. **VIII International Congress “Engineering, Environment and Materials in Process Industry”**, March 20–23, 2023., Jahorina, Republika Srpska, Bosna i Hercegovina, **Book of abstracts**, p. 150.

Kostić M. D., Đorđević B. S., Stamenković O. S., Todorović Z. B., Veljković V. B., 2023: The plum kernel oil methanolysis in the presence of the menthol-based deep eutectic solvent. **VIII International Congress “Engineering, Environment and Materials in Process Industry”**, March 20–23, Jahorina, Republika Srpska, Bosna i Hercegovina, **Book of abstracts**, p. 151.

Petković M. Z., Miladinović M. R., Banković-Ilić I. B., Stamenković O. S., Veljković V. B., 2023: Kinetics of CaO-catalyzed methanolysis of oil blends. **VIII International Congress “Engineering, Environment and Material in Process Industry”**, University of East Sarajevo, Faculty of Technology Zvornik, **Book of Abstracts**, p. 147.

Petković M. Z., Miladinović M. R., Banković-Ilić I. B., Stamenković O. S., Veljković V. B., 2023: The effect of the oil blend composition on the methanolysis reaction rate. **VIII International Congress “Engineering, Environment and Material in Process Industry”**, University of East Sarajevo, Faculty of Technology Zvornik, **Book of Abstracts**, p. 148.

Stojković I. J., Pavićević V. P., Banković-Ilić I. B., Veljković V. B., 2023: Comparing purification methods of crude biodiesel obtained by transesterification of various oily feedstocks over calcium-based catalysts. **15th Metallurgical & Materials Engineering Congress of South-East Europe, Book of Abstracts**, p. 45.

Troter D. Z., Đokić-Stojanović D. R., Todorović Z. B., Veljković V.B., 2023: Waste lard ethanolsysis by calcium oxide-triethanolamine catalytic system. **XV International Symposium "Novel technologies and sustainable development"**, Leskovac, Serbia, 20.10.2023.-21.10.2023. **Book of Abstracts**, CHE-1. p. 125.

Troter D. Z., Todorović Z. B., Veljković V. B., 2023: Transesterification of inedible commercial castor oil at moderate conditions. **XV International symposium "Novel technologies and sustainable development"**, Leskovac, Serbia, 20.10.2023.-21.10.2023. **Book of Abstracts**, CHE-2. p. 126.

Todorović, Z. B., Mitrović P. M., Zlatković V., Grahovac N. L., Banković Ilić I. B., Troter D. Z., Marjanović Jeromela A. M., Veljković V. B., 2023: Comparison of full factorial, face central composite, and Box-Behnken designs in optimization of rapeseed screw pressing. **XV International Symposium "Novel Technologies and Sustainable Development"**, **Book of Abstracts**, p. 127.

Petković M. Z., Miladinović M. R., Banković-Ilić I. B., Đorđević B. S., Kostić M. D., Stamenković O. S., Veljković V. B., 2023: A kinetic analysis of the radish oil/castor oil blend methanolysis over calcium oxide. **XV International Symposium "Novel Technologies and Sustainable Development"**, **Book of Abstracts**, p. 130.

Troter D. Z., Todorović Z. B., Đokić-Stojanović D. R., Đorđević B. S., Veljković V. B., 2023: Glyceline as a safe purification agent of crude biodiesel produced from inedible oil under mild conditions. **XXVI Congress of Society of Chemists and Technologists of Macedonia with International Participation**, Ohrid, North Macedonia, 20.9.2023.-23.9.2023. **Book of Abstracts**, CE P-1, p. 182.

Troter D. Z., Đokić-Stojanović D. R., Cvejić A. B., Veličković T. R., Todorović Z. B., Stamenković O. S., Veljković V. B., 2023: Ekološki-prihvatljiva katalitička kombinacija CaO/trietanolamin u sintezi etil-estara masnih kiselina iz otpadnih ulja suncokreta. **X memorijalni naučni skup iz zaštite životne sredine „Docent dr Milena Dalmacija"**, 30.3.2023.-31.3.2023. Novi Sad, Republika Srbija, Knjiga radova [Elektronski izvor], OR-5, 6 strana.

Troter D. Z., Todorović Z. B., Veličković A. V., Avramović J. M., Stamenković O. S., Veselinović Lj. M., Veljković V. B., 2023: Tehnološki postupak dobijanja metil-estara masnih kiselina iz suncokretovog ulja u prisustvu sirovog biodizela kao kosolventa i kalcijum-oksida kao katalizatora. **Tehnološki fakultet u Leskovcu**, 04 br. 4/32-VI od 23.6.2023. godine. Priznato od MNO za materijale i hemijske tehnologije 6.10.2023. godine.

Пројекат: РАЗВОЈ КОМПЈУТЕРСКИХ МОДЕЛА И СОФТВЕРА ЗА БИОЛОШКЕ СИСТЕМЕ И ЊИХОВА ПРИМЕНА У МЕДИЦИНИ

Руководилац: академик Милош Којић

Сарадници: Владимир Симић и Богдан Милићевић

Овај пројекат је део научне делатности велике групе углавном младих сарадника са Универзитета у Крагујевцу, из Института за информационе технологије Универзитета, и ИР центра за бионжењринг БиоИРЦ. Циљ је развој метода и софтвера за моделирање биомедицинских проблема, њихове верификације и примене. У протеклој 2023. настављен је рад на моделирању транспорта лекова у ткиву и тумору, и на моделима плућа који обухватају механику, струјање ваздуха, крвоток, транспорт лекова и размену кисеоника. Мултискални и мултифизички модели се заснивају на Којићевом транспортном моделу (КТМ). Развијен је оригинални механички модел који укључује микромеханику система алвеола. КТМ је примењен на моделирање ослобађања лека из импланта у генералној примени. Такође, развијен је модел за процену утицаја тромбозита на метастазу

Део рада на пројекту представљен је у публикацијама [1-3] , а нова методологија је сумирана у књизи [4].

Milosevic M., Milicevic B., Simic V., Anic M., Kojic M., Jakovljevic Dj., and Nenad Filipovic., 2023: Application of In Silico Trials for the Investigation of Drug Effects on Cardiomyopathy-Diseased Heart Cycle Properties. **Appl. Sci.** **2023**, 13,11780.

Milosevic M., Simic V., Nikolic A., Shao N., Hashimoto C. K., Biana Godin, Leonard F., Liu X., Kojic M., 2023: Modeling critical interaction for metastasis between circulating tumor cells (CTCs) and platelets adhered to the capillary wall. **Computer Methods and Programs in Biomedicine**, 242, 107810.

Milićević B., Milošević M., Simić V., Preveden A., Velicki L., Jakovljević Dj, Bosnić Z., Pičulin M., Žunković B., Kojić, M. and Filipović N., 2023: Machine learning and physical based modeling for cardiac hypertrophy. **HELIYON** (2023).

Пројекат: АНАЛИЗА ПОДАТАКА У ОДАБРАНИМ ДОМЕНИМА (ДАН)

Руководилац: дописни члан Владан Девеџић

Сарадници: др Соња Димитријевић, др Урош Крчадинац и Петар
Лакчевић

Истраживања су у 2023. години обухватила следеће:

Анализа података о учинку квалитетних студената на курсевима из програмирања коришћењем програмског језика Java. Циљ анализе био је да се утврди утицај додељивања тзв. отворених беџева (Open Badges) уместо класичног оцењивања на мотивацију тих студената. Резултати показују да се студенти са високим учинком осећају мање мотивисаним у смислу надмашивања лошијег учинка других и имају мање страха да неће довољно научити ако добију беџеве, а не редовне оцене. Такође, мали део таквих студената ће бити у потпуности ангажован на курсу уколико им се додељују беџеви уместо оцена (присуствовање / довршавање задатака), док ће већина похађати курс уз завршавање неколико задатака или само похађати. Показало се такође да њихова мотивација – оцена, или жеља да заиста нешто науче – није у корелацији са похађањем наставе, извршавањем задатака и истицањем беџева.

Модел анализе података из музичке индустрије – више нових структурираних скупова података (datasets).

Модел анализе сентимента у области трговине на берзи (почетак докторске дисертације П. Лакчевића).

Tomić B., Jovanović J., Milikić N., Devedžić V., 2023: Open badges and achievement goal orientation: a study with high-performing student programmers. **Journal of Computing in Higher Education**, Springer Nature, 2023. : <https://doi.org/10.1007/s12528-023-09365-2>.

Devedzic V., Agarwal, B., Gupta M. K., (Eds.), 2023: **Proceedings of the International Conference on Intelligent Computing, Communication and Information Security: ICICIS 2022** (Jaipur, India, Dec 2022). Springer Nature Singapore, 2023. ISBN: 978-981-9913-72-5, 978-981-9913-73-2,

Devedzic V., 2023: I've been around for a long, long year: AI in image processing and image generation. Keynote talk, **The 7th International Conference on Vision, Image and Signal Processing, ICVISP 2023**, Dali, China, November 24-26.

Devedzic V., 2023: "Was Magic in the AI(r)?" Keynote talk, **The 15th International Symposium "Novel Technologies and Sustainable Development"**, Leskovac, Serbia, October 20-21.

Devedzic V., 2023: "Ask yourself: do you know what AI is?" Keynote talk, , **World Conference on Data Science & Statistics 2023** Frankfurt, Germany, June 26-28.

Devedzic V., 2023: "What is AI, really? And what can it become?" Keynote talk, **The 6th International Conference on Information Technology & Systems, ICITS'23**, Cusco, Peru, April 24-26.

Devedzic V., "People Say AI – What Do They Really Mean by That?" Keynote talk, **The 8th International Conference on Information and Education Innovations, ICIEI 2023**, Manchester, UK, April 13-15.

Devedzic V., "Identity of AI", Keynote talk, **International Conference on Emerging Trends in Expert Applications & Security, ICE-TEAS 2023**, Jaipur, India, February 17-19.

Пројекат: НАПРЕДНЕ ТЕХНИКЕ ЗА ИНФОРМАЦИОНУ БЕЗБЕДНОСТ И БЛОКЧЕЈН ТЕХНОЛОГИЈУ

Руководилац: дописни члан Миодраг Ј. Михаљевић

Сарадници: Милица Кнежевић, Милан Тодоровић и др Александар Радоњић

Развијање напредних техника за унапређење инфраструктуре и применљивости сајбер простора су опште препознати као неки од савремених приоритета у области информационо-комуникационих технологија, а додатно са све већом експанзијом система са вештачком интелигенцијом. Циљеви рада укључују и напредне технике за информациону безбедност и за блокчејн технологију као и примене у системима са вештачком интелигенцијом. Информациона безбедност треба да омогући да све предности сајбер простора не постану и потенцијална улазна врата за злоупотребе, а блокчејн технологија додатно отвара могућности са нове примене у сајбер простору и подршку системима са вештачком интелигенцијом. Током 2023. године, истраживачке активности и публиковани резултати су били у следећим доменама: (а) Примене блокчејн технологије за контролу приступа подацима и редукције потрошње електричне енергије применом напредних блокчејн консензус протокола приказано у радовима [1] и [3]; (б) Детекција малициозних компонента и праћење активности у сајбер простору приказано у радовима [2] и [4]; (в) неке примена блокчејн технологије у вештачкој интелигенцији и обрнуто приказано у [6] и [7] (г) примене блокчејн технологије у medicine, електроенергетици и неке напредне технике за информациону безбедност и блокчејн технологију приказано у [5] [8] и [9].

1. Mihaljevic M. J., Todorovic M., and Knezevic M., 2023: An Evaluation of Power Consumption Gain and Security of Flexible Green Pool Mining in Public Blockchain Systems, **Symmetry**, 2023, vol. 15, 924.

2. Zhang S., Hu C., Wang L., Mihaljevic M. J., Xu S., and Lan T., 2023: A Malware Detection Approach Based on Deep Learning and Memory Forensics. **Symmetry**, 2023, vol. 15, 758.

3. Mihaljević M. J., Knežević D., Urošević J., Wang L., and Xu S., 2023: An Approach for Blockchain and Symmetric Keys Broadcast Encryption Based Access Control in IoT. **Symmetry**, 2023, vol. 15, 299.

4. Xu S., Wang F., Wang L., Mihaljević M. J., Zhang S., Shao W., and Huang Q., 2023: Trusted Auditing of Data Operation Behaviours in Cloud based on Blockchain and TEE. **2023 IEEE Intl Conf on Parallel & Distributed Processing with Applications, Big Data & Cloud Computing, Sustainable Computing & Communications, Social Computing & Networking (ISPA/BDCloud/SocialCom/SustainCom)**, Dec. 21-24, **Proceedings**, pp. 447-455.
 5. Savic M., Vuksa N., Mihaljevic M. J., 2023: An architecture for verified medical data distribution employing blockchain technology. **Mathematics for human flourishing in the time of COVID-19 and post COVID-19** , pp. 41-52, De Gruyter, 2023.
 6. Mihaljević M. J., 2023: Data Security for AI Systems Training Employing Advanced Blockchain Techniques. Invited talk at **2023 International Conference on the Cooperation and Integration of Industry, Education, Research and Application** (Data Science and Technology Session), Shandong Academy of Sciences, Jinan, China, 08 Dec. 2023.
 7. Mihaljević M. J., 2023: Artificial Intelligence for Blockchain Technology and Vice Ver a, Keynote Talk at The **Second Serbian International Conference on Applied Artificial Intelligence (SICAAI)**, May 19-20, Kragujevac, Serbia, **Book of Abstracts**, p. 23.
 8. Mihaljevic M. J., 2023: «Блокчејн технологија за напредне електроенергетске мреже» («Blockchain Technology for Advanced Power Grids»). **Енергетика и климатске промене**, Српска Академија Наука и Уметности, 97-119.
 9. Mihaljević M. J., 2023: Ilustrativni napretci u tehnikama kriptologije i blokčejn tehnologije (Illustrative Advances in Cryptology and Blockchain Technology Techniques), **Naučni simpozijum Nauka i male zemlje: Sinergija Dijaspore, Matice i Prijatelja Crne Gore, Zbornik radova**, knjiga 162, str. 409-415
-

**Пројекат: ДОБИЈАЊЕ ХЕТЕРОСТРУКТУРНИХ ТАНКИХ
ФИЛМОВА НА БАЗИ ЛАНТАН-МАНГАНАТА ЗА
КОНТРОЛИСАНУ ПРОМЕНУ ФИЗИЧКИХ СВОЈСТАВА
ПРИМЕНОМ СПОЉАШЊЕГ ЕЛЕКТРИЧНОГ ПОЉА ИЛИ
СВЕТЛОСНИХ ИМПУЛСА**

Руководилац: дописни члан Владимир В. Срдић

Сарадници: проф. др Марија Милановић, др Јелена Вукмировић,
др Бранимир Бајац, проф. др Горан Стојановић и Даница Пипер

Допирани епитаксијални LaMnO_3 танки филмови (дебљине око 20 nm) су добијени применом методе депозиције из течне фазе уз помоћ полимера (ПАД). Добијени су епитаксијални филмови на монокристалном SrTiO_3 (001) супстрату код којих је, сагласно саставу $\text{La}_{1-x}\text{Sr}_x\text{MnO}_3$, удео Sr био $x = 0,1, 0,3$ и $0,5$. За депозицију је коришћена спин-техника. Испитиван је утицај удела стронцијума на структуру и магнетне својства епитаксијалног филма.

Поред тога су добијене и двослојне LSMO/BSTO хетероструктуре на монокристалном SrTiO₃ (001) супстрату ПАД техником. Анализиране су различитим техникама, при чему је посебно значајно било мерење магетног понашања у температурном интервалу од 5 до 300 К..

Истраживања су била орјентисана и на моделовање структуре и електронских својстава LaMnO₃ и допираног-LaMnO₃ применом теорије функционала густне (ДФТ).

Vukmirović J., Joksović S., Piper D., Nesterović A., Novaković M., Rakić S., Milanović M., Srdić V. V., 2023: Epitaxial growth of LaMnO₃ thin films on different single crystal substrates by polymer assisted deposition. **Ceramics International**, 49, 2366–2372.

Bossini, D. M., Juraschek D. M., Geilhufe R. M., Nagaosa, N., Balatsky A. V., Milanović M., Srdić V. V., Šenjug P., Topić E., Barišić D., Rubčić M., Pajić D., Arima T., Savoini M., Johnson S. L., Davies C. S., Kirilyuk A., 2023: Magnetoelectrics and multiferroics: theory, synthesis, characterisation, preliminary results and perspectives for all-optical manipulations. **Journal of Physics D: Applied Physics**, 56, 273001.

Piper D., Vukmirović J., Toković I., Kukovec A., Szenti I., Novaković M., Milanović M., Srdić V. V., 2023: Epitaxial bilayer La_{0.7}Sr_{0.3}MnO₃/Ba_{0.7}Sr_{0.3}TiO₃ thin films obtained by polymer assisted deposited. **Processing and Application of Ceramics**, 17 [2], 197–202.

Срдић, В. В., 2023: Епитаксијални раст танких филмова на бази LaMnO₃. **Anali - САНУ**, 18, 63–76.

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА ЕНЕРГЕТИКУ

Председник: академик Слободан Н. Вукосавић

Чланови: академици Зоран Поповић, Нинослав Стојадиновић, Зоран Петровић, Федор Месингер, Дејан Поповић и Владица Цветковић, проф. др Миодраг Месаровић и проф. др Никола Рајаковић

Током 2023. године чланови Академијског одбора за енергетику радили су на анализи техничких, еколошких и финансијских аспеката хидроенергетике и њене спреге са водопривредом и водоснабдевањем. Чланови и сарадници Одбора допунили су и проширили документ *Развој електроенергетике Републике Србије* који даје преглед расположивих заменских извора, и који на основу анализа и симулација даје препоруке прилагођене потребама надлежног Министарства у доношењу одлука о енергетској транзицији. Документ садржи преглед стања у српској енергетици, анализу развоја електроенергетике и сагледавање путева енергетске транзиције од 2022. до 2060. године, уз ослонац на податке из

референтних извора, званичних докумената, научних и стручних радова, студија и пројекција, и уз коришћење резултата истраживања и анализа које су спровели чланови и сарадници Одбора. Чланови Одбора су учествовали у јавној расправи о Интегрисаном националном климатском и енергетском плану, сугерисали су предлагачима да повуку постојећи предлог плана, прижили одговарајуће образложење и дали предлоге у складу са науком, струком и интересима грађана.

Академијски одбор за енергетику организовао је научни скуп *Хидроенергетика региона југоисточне Европе*. Скуп одржан 12. и 13. октобра 2023. године окупио је водеће стручњаке у релевантним областима. Хидроенергетска постројења у Републици Србији и региону југоисточне Европе имају кључни значај за производњу електричне енергије, као један од најпоузданијих обновљивих извора енергије. Део су интегралних речних система који доприносе управљању водама, наводњавању, снабдевању питком водом и сузбијању природних непогода (суша и поплава), и имају велики значај за све државе региона и њихове грађане. Употребна вредност хидроелектрана и термоелектрана Републике Србије као и њихови енергетски и финансијски ефекти значајно су увећани њиховим усклађеним коришћењем и координисаним управљањем. Многе од постојећих термоелектрана у Обреновцу и Костолцу (блокови ТЕНТ Б1 и Б2, Костолац Б3) остаће у погону све до половине 21. века. Раздвајањем хидроелектрана и термоелектрана у засебне целине или предузећа начинила би се значајна штета за српску електроенергетику и грађане Србије, и зато се треба уздржати од сваке реорганизације или трансформације која би нарушила функционалност целине коју данас чини мешовити систем хидроелектрана и термоелектрана. Ангажовање домаће струке у планирању хидроенергетике, електропривреде и енергетике уопште је од кључног значаја због околности да се ради о виталним питањима у којима мале земље немају простора да праве велике грешке нити да понављају грешке великих земаља. Ангажовање странаца у решавању питања од крупног друштвеног интереса може довести до нежељених резултата, поготову у случају где је упитно њихово познавање стања у српској енергетици и где им се достављају непоуздани, проблематични улазни подаци. Исход научне и стручне расправе у погледу локација за градњу нових РХЕ су у великој мери сагласни са исходима анализа и сугестијама др Мирка Милентијевића, датим на III Симпозијуму о енергетици Југославије у САНУ. Приоритет треба дати реализацији РХЕ Бистрица, чија ће снага значајно допринети електроенергетском систему Србије чак и у варијанти где је капацитет акумулације свега 55 GWh. Планирани капацитети РХЕ Ђердап

3 у великој мери премашују потребе Србије, док је специфична цена (однос уложеног новца и остварених складиштајних капацитета) знатно неповољнија него у случају РХЕ Бистрица.

Чланови Одбора су одлучили да радове изложене на одржаном скупу, као и одговарајуће дискусије и закључке публикује у виду зборника. Одбор је наставио праксу израде периодичних извештаја о најзначајнијим новинама, догађајима и достигнућима у области енергетике. Поред наставка сарадње са организацијама и институцијама са којима је већ остварен контакт, Академијски одбор за енергетику је наставио сарадњу са Академијским одбором „Човек и животна средина“, као и са универзитетским наставницима и истраживачима који раде у области енергетике и екологије. Документи о активностима Одбора и одговарајућим исходима доступни су на интернет-страници <http://www.odborzaenergetiku.rs>.

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА МАТЕРИЈАЛЕ

Председник: академик Велимир Р. Радмиловић

Чланови: академици Милан Дамњановић, Славко Ментус, Зоран Љ. Петровић, Зоран В. Поповић, Зоран Радовић, Радомир Н. Саичић, Миодраг Чолић и Богдан Шолаја, дописни члан Владимир Срдић

Чланови ван САНУ: др Зорица Бранковић, др Дана Васиљевић Радовић, др Радош Гајић, др Бранимир Гргур, др Мирослав Драмићанин, др Ђорђе Јанаћковић, др Бранко Матовић
и др Нина Обрадовић

Академијски одбор за материјале одржао је у 2023. години три састанка.

На првом састанку, одржаном 07.02.2023, предавање је одржао др Радош Гајић, научни саветник у пензији, Институт за физику у Београду, под насловом «2Д материјали». Састанку је присуствовало 13 чланова Одбора.

На другом састанку, одржаном 14.03.2023, предавање је одржао др Бранимир Р. Гргур, редовни професор, Технолошко-металуршки факултет, Универзитет у Београду, под насловом «Изазови електрохемијског складиштења електричне енергије». Састанку је присуствовало 11 чланова Одбора.

На трећем састанку, одржаном 25.04.2023, предавање је одржао дописни члан САНУ Владимир Срдић, под насловом "Ултрабрза динамика магнетизације –Хетерогени танки филмови на бази LaMnO_3 ".

За потпредседника АО за материјале, на предлог академика Велимира Радмиловића, Одбор је изабрао дописног члана Владимира Срдића. Овај предлог је потврдило Председништво САНУ.

Од средстава која је АОМ доделио Фонд за науку САНУ, у 2023. години, у договору са потпредседником Одбора, дописним чланом Владимиром Срдићем, наручен је 1 лаптоп рачунар и 1 штампач, укупне вредности око 150.000,00 динара.

ОДЕЉЕЊЕ МЕДИЦИНСКИХ НАУКА

Пројекат: ПАТОЛОШКА МОРФОЛОГИЈА И МОРФОЛОШКО-КЛИНИЧКЕ КОРЕЛАЦИЈЕ У КАРДИОВАСКУЛАРНИМ БОЛЕСТИМА (УКЉУЧУЈУЋИ И ИСТОРИЈСКЕ АСПЕКТЕ)

Руководилац: академик Владимир Кањух

Сарадници академици: Миодраг Остојић, Нинослав Радовановић,
Небојша Лалић, Ђорђе Радак, Небојша Радуновић, Петар Сеферовић,
Горан Станковић и Бела Балинт

Сарадници изван САНУ (азбучним редом): проф. др Небојша
Антонијевић, проф.др Милика Ашанин, проф. др Раде Бабић, проф.
др Бранко Белеслин, асист.др Ивана Буразор, проф.др Босиљка
Вујисић Теших, проф. др Љиљана Гојковић Букарица, проф.др Нина
Јапунџић Жигон, доц.др Марија Здравковић, проф.др Димитра
Калимановска Оштрић, др Снежана Кањух, др Младен Кочица, проф.
др Софија Ластић Малетић, проф. др Весна Лачковић, проф. др Милан
Недељковић, проф. др Александра Новаковић, проф. др Слободан
Обрадовић, проф. др Дејан Опрић, проф.др Сања Радојевић Шкодрић,
проф.др Арсен Ристић, проф.др Синиша Стојковић, проф. др Гордана
Теофиловски Парапид, проф.др Слободан Цветковић.

У току 2023. године објавио 32 библиографске јединице, од тога:
1 Интернационалну научну монографију са 8 радова (2 прештампана);
2 рада у другим књигама; 9 радова у часописима; 5 сажетка и 7 чланака
типа *Varia*. На српском језику штампано је 15 радова а на енглеском или
енглеско-српском 17 радова. В.К. је први аутор у 11 радова.

Истраживана је следећа проблематика: у Интернационалној
монографији ECPD II (XXXII књига у којима је ВК (ко)уредник или (ко)
аутор и његова 1463. библиографска јединица), на српском и енглеском
језику, у следећих 8 радова: (1) показан је рад ECPD-а, I-XII његових
интернационалних летњих кардиолошких школа и 2 интернационалне
монографије; (2,3) 2 истраживачка рада о концепцији F.Torrent-Guasp-a

о миокарду срчаних комора као отвореној хеликоидној коморној миокардној траци између корена плућне артерије и аорте, са убедљивим макроскопским налазом али упитном ембриологијом; (4) размотрена је корелација хистопатолошких атеротромботичних лезија коронарних артерија са клиничким ентитетима акутног коронарног синдрома (први рад овакве врсте у српској медицинској литератури); (5) рад о једној од најчешћих урођених срчаних мана - Tetralogia Fallot, о којој најпре брину педијатријски кардиолози а касније адултни кардиолози (њеним палијативним хируршким третирањем је отпочела модерна кардиологија урођених срчаних мана); (6) позитивни ефекти резвератрола из црног вина на кардиоваскуларни систем и метаболичке функције човека; (7) лечење инфаркта миокарда код трудница и (8) изазови у дијагностици исхемијске болести срца код асимптоматских пацијената са дијабетесом.

Затим, 2 рада из превентивне медицине: "Посебност кардиоваскуларне превенције код жена (проблематиком женског кардиолошког здравља се у САД бави N. Kass Wenger а у нас проф.др З.Васиљевић Покрајчић и асист.др Б.Парапид) и "Од медитеранске дијете и начина исхране, преко "полипила" до ChatGpt-а. Поред раније српске, сада је штампана и енглеска верзија рада о Ђорђу Јоанновићу, најистакнутијој личности Медицинског факултета у Београду у току његове 100-годишњице рада; 2 значајна рада на српском и енглеском језику о хипоплазичном синдрому левог срца, смртоносној урођеној срчаној мани, која данас захваљујући ингениозној палијативној троделној операцији Norwood-а, доживљавају одрасло доба; рад о холистичком приступу болеснику са коронарном атеротромбозом (а не само истраживање његових вулнерабилних атеросклеротичних плоча); 3 рада о крвављењу и антитромбоцитној терапији; инфаркт миокарда у случају постојања само једне коронарне артерије и проблематика миокардних мостова – да ли су пријатељи, непријатељи или и једно и друго.

Књига Владимира Кањуха са 8 његових поглавља (2 прештампана):

Kanjuh V., (gl. i odg. ured., ko-ured. Wong N. D. i Duško Vulić) i sar., 2023: *Internacionalna monografija ECPD II: Novi trendovi u prevenciji, dijagnostici i lečenju kardiovaskularnih bolesti*. Str. 1- 293. Izd. Evropski centar za mir i razvoj (ECPD) Univerziteta za mir Ujedinjenih nacija, Beograd, 2023.(radovi na srpskom, bilingvalni srpsko-engleski i na engleskom jeziku). Monografija sadrži sledećih 8 radova Vladimira Kanjuha sa sar. (2 preštampana):

Kanjuh V., Wong, N. D., Vulić, D., 2023: A. Evropski centar za mir i razvoj (ECPD) Univerziteta za mir Ujedinjenih nacija. B. Internacionalne letnje kardiološke škole I-XII. C. 2 Internacionalne monografije s održanim predavanjima (Umesto predgovora).// A. European Center for Peace and Development (ECPD) of the United Nations University for Peace. B. International summer cardiology schools

I-XII. C. 2 International monographs with held lectures I-II (Instead of a preface). Bilingvalni rad. str./pp 6-20.

Kanjuh V, Kočica M, Lačković V, Teofilovski Parapid G, Antonijević N, Kanjuh S., 2023: Konceptija Francisco ("Paco") Torrent-Guasp-a o miokardu srčanih komora kao otvorenoj helikoidnoj komornoj miokardnoj traci između korena plućne arterije i aorte // Conception of Francisco ("Paco") Torrent-Guasp about the ventricular myocardium as an open helicoid ventricular myocardial band between the roots of pulmonary artery and aorta. Bilingvalni rad. Str./ pp 48-61. Preštampano iz: **Medici.com**, Banja Luka, 2020, XVI (98), 74 - 81.

Kočica M. J, Antúnez Montes O, Y., Corno A. F., Sosa Olavarria A., Rudež I., Karadžić Kočica M. M., Dimić N., Mijović V., Grujić M., Cvetković D., Šoškić Lj., Antonijević N., Puškaš L., Jakovljević V. LJ., Davidović G., Kanjuh V., 2023: Ventricular Myocardial Fiber Architecture: Having The Masterplan, What Else Do We Need? Str.62 – 87.

Kanjuh V., Radojević Škodrić S., Lačković V., Stojković S., Burazor I., Kanjuh S., 2023: Histo-patološke aterosklerotične lezije koronarnih arterija u kliničkim entitetima akutnog koronarnog sindroma (morfološko-kliničke korelacije). // Histopathological atherosclerotic lesions of the coronary arteries in clinical entities of acute coronary syndrome (morphological-clinical correlations). Bilingvalni rad. Str.99-113. Preštampano ali prekomponovano iz: **Medici.com** (Banja Luka, R.S.) 2021; XVIII (105): 99 – 119.

Kanjuh V., Lačković V., Todorović V., Kalimanovska Oštrić D., Tanasković I., Burazor I., Kanjuh S., 2023: Tetralogija i pentalogija Fallot// Tetralogy and Pentalogy of Fallot. Bilingvalni rad. str.129– 150.

Gostimirović M., Rajković J., Kanjuh V., Gojković Bukarica Lj., 2023: Efekti rezveratrola na kardio-vaskularnu i metaboličku funkciju čoveka. Summary in English. str.229 -238.

Antonijević N., Gošnjić N., Ranković I., Jovanović Lj., Veljić I., Stojanović M., Čulafić M., Vezmar Kovačević S., Mladen J., Kočica M. J., Karadžić Kočica M. M., Matić D., Kanjuh V., Lečenje infarkta miokarda u trudnica // Pharmacotherapy of acute myocardial infarction in pregnancy. Bilingvalni rad. Str.253– 284.

Beleslin B., Lalić N., Kanjuh V., Izazovi u dijagnostici ishemijske bolesti srca kod asimptomatskih pacijenata sa dijabetesom. Str.285 – 289.

2 ПОГЛАВЉА У КЊИЗИ КАРДИОЛОГИЈА ПРЕВЕНТИВА

Parapid B., Lalić K., Gojnić Dugalić M., Kanjuh V.I., Kass Wenger N., 2023: Posebnost kardiovaskularne prevencije kod žena. U knj. **Kardiologija preventiva** kroz 120 pitanja i odgovora. 34.Ogranak Američkog koledža kardiologa za Srbiju i Republiku Srpsku, Udruženje kardiologa Srbije, Udruženje kardiologa Republike Srpske. Beograd, 2023. Gl.ured. B.Beleslin, Uređ. odbor M.Nedeljković, D.Vulić V.Giga. Str. 181-2.

Beleslin B., Ostojić M., Kanjuh V., 2023: Od mediteranske dijetе i načina ishrane, preko "polipila" do ChatGpt-a. U knj. **Kardiologija preventiva** kroz 120 pitanja i odgovora. 34.Ogranak Američkog koledža kardiologa za Srbiju i Republiku Srpsku, Udruženje kardiologa Srbije, Udruženje kardiologa Republike Srpske. Beograd, 2023. Gl.ured. B.Beleslin, Uređ. odbor M.Nedeljković, D.Vulić V.Giga. Str. 185-7.

9 РАДОВА IN EXTENSO У ЧАСОПИСИМА

Kanjuh V., Radojević Škodrić S., Davidović L., Lalić N. M., 2023: Prof. Dr. Đorđe Joannović, corresponding member of the Serbian Royal Academy of Sciences, dean, pathologist and the first Serbian oncologist, one of the world's pioneers in the study of autoaggression, the most tragic figure in the century-long history of the Faculty of Medicine (151 years since birth and 90 years since death). **Medical Research**, 56 (2): 1-16.

Kanjuh V., Radojević Škodrić S., Lalić N. M., Deljanin Ilić M., Antonijeвић N., Kočica M., 2023: Sindrom hipoplazije levog srca: Izolovana atrezija aortnog otvora // Hypoplastic left heart syndrome (HLHS): Isolated atresia of the aortic opening. Bilingvalni rad. **Balneoclimatologia. Aktuelnosti u kardiologiji**, 47 (1): 3-27.

Kanjuh V., Gojković Bukarica Lj., Beleslin B., Ristić A., Antonijeвић N., Zdravković M., 2023: Sindrom hipoplazije levog srca: Najteži oblik: Atrezija otvora aorte udružena s atrezijom mitralnog ušća // Hypoplastic left heart syndrome (HLHS): The most severe form: Atresia of the aortic opening associated with atresia of the mitral orifice. **Balneoclimatologia**, 47 (3):9-31.

Kanjuh V., Radojević Škodrić S., Lalić N. M., Beleslin B., Parapid B., Kanjuh S., 2023: Sanacija vulnerabilnih koronarnih aterotrombotičnih ploča je najvažnija, ali nedovoljna. Potreban je holistički pristup bolesniku sa aterotrombozom // Repair of vulnerable coronary atherotrombotic plaques is the most important, but insufficient. A holistic approach is required to the patient with atherotrombosis. Bilingvalni rad. **Medici.com**, XX (115): 70 – 7.

Antonijeвић N., Gošnjić N., Petrović D., Birovljev Lj., Matić D., Uščumlić A., Antonijeвић J., Tešić M., Ušević Č., Novaković T., Savić N., Kanjuh V., 2023: Possible solutions to complex bleeding related problems in patients receiving antiplatelet therapy. XXIX Slovensko-Česká konferencia o hemostáze a tromboze s medzinárodnou účasťou. **Vaskularna medicina**, 15 (S1): 7-9.

Antonijeвић N., Gošnjić N., Petrović D., Matić D., Bošković N., Antonijeвић J., Aleksandrić S., Uščumlić A., Novaković T., Savić N., Klarić M., Leković Z., Lojović N., Ušević A., Koračević G., Kanjuh V., 2023: **Managment of bleeding in patients on antiplatelet therapy**. 6th congress of Macedonian society for transfusion medicine with international participants; 1-4. novembar 2023; Skoplje. **Mac Med Review**, 77 (110): 77-80.

Antonijeвић N., Gosnjić N., Petrović D., Bošković N., Aleksandrić S., Uščumlić A., Matić D., Novaković T., Savić N., Cvetić V., Lukić B., Ušević Č., Koračević G., Dilić M., Kanjuh V., 2023: Novine u lečenju bolesnika koji koriste antitrombotičnu terapiju i imaju akutno krvarenje. **XXIV Kongres Udruženja kardiologa Srbije. Srce i krvni sudovi**, 42: 40-1.

Al-Nooryani A., Abudaqa L., Beleslin B., and Kanjuh V., 2023: STEMI in patient with anomalous single vessel coronary artery. **Ann Clin Med Case Rep.**,V10 (22): 1-3.

Parapid B., Kanjuh V., 2023: **Myocardial Bridge: Friend, Enemy, or Frenemy?** Short Editorial. **Arq Bras Cardiol.**, 120(7):

АПСТРАКТИ

Antonijević N., Mitrović P., Gošnjić N., Petrović D., Ušćumlić A., Uštević Č., Aleksandrić S., Velinović V., Klarić M., Lojović N., Leković Z., Klač J., Birovljev L., Matić D., Rajić D., Antonijević J., Tesić M., Novaković T., Savić N., Kanjuh V., 2023: Novelty in the approach to the patients with antiplatelet drugs induced bleeding. VII Kongres Udruženja Koronarnih jedinica Srbije. Vrnjačka Banja 8.9.-10.9.2023. **The Journal of Emergency Cardiology 2023; 1 (Abstract Supplement): 4-5.**

Antonijević N., Uštević Č., Damjanović B. N., Gošnjić N., Tešić M., Koraćević G., Matić D., Birovljev Lj., Ušćumlić A., Lojović N., Klarić M., Klač J., Velinović V., Živić K., Božović Z., Gligorijević J., Budimirović Đ., Leković Ž., Kanjuh V., 2023: Terapijske mogućnosti kod bolesnika sa implantiranim intrakoronarnim stentovima i reakcijom preosetljivosti na pojedine antitrombocitne lekove. Ln: Nagorni A. **XXII kongres udruženja internista Srbije**; 8-11. Jun 2023; Vrnjačka Banja. **Rezime**, Pr 04, str.17.

Antonijević N., Petrović D., Gošnjić N., Uštević Č., Velinović V., Klarić M., Lojović N., Klač J., Leković Ž., Aleksandrić S., Antonijević J., Kanjuh V., 2023: Plućna embolija kod akutnog moždanog udara u zadnjem slivu. Ln: Munjiza D. **XII Multidisciplinarni stručni skup Specijalne bolnice „Sveti Sava“**; 3.novembar 2023; Beograd. **Rezime**, str. 28.

Gligorijević J., Božović Z., Živić K., Antonijević J., Budimirović Đ., Antonijević N., Kanjuh V., 2023: Značaj determinacije etiopatogeneze u lečenju bolesnika sa plućnom hipertenzijom. **Apstrakt. Kongres internista Srbije** 8-10. 06. 2023.

Burazor I., Đokić O., Marić M., Čolić M., Kanjuh S., Kanjuh V., 2023: Potencijal za optimizaciju promenljivih faktora rizika: prekomerna telesna težina i gojaznost kod pacijenata sa dokazanom aterosklerotskom koronarnom bolešću. **Srce i krvni sudovi**, Vol 42: str 19. Suplement sažetaka XIV kongresa Udruženja kardiologa Srbije.

Пројекат: АКУТНИ КОРОНАРНИ СИНДРОМ (ИСТРАЖИВАЊЕ ВУЛНЕРАБИЛНОСТИ ПЛАКА, КРВИ И МИОКАРДА): ОПТИМАЛНО ЛЕЧЕЊЕ И ОДРЕЂИВАЊЕ ПРОГНОСТИЧКИХ ФАКТОРА

Руководилац: академик Миодраг Ч. Остојић

Сарадници: академик Владимир Кањух, академик Горан Станковић, проф. др Драгана Шобић, проф. др Миљко Ристић, проф. др Босилка Вујисић-Тешић, проф. др Милан Недељковић, проф. др Јелена Степановић, проф. др Бранко Белеслин, проф. др Синиша Стојковић, доцент др Милика Ашанин, доцент др Ана Ђорђевић-Дикић, доцент др Ивана Недељковић, доцент др Милица Деклева, доцент др Наташа Марковић, др Војислав Гига, др Татјана Потпара, доцент др Данијела Трифуновић, проф. др Весна Стојанов, проф. др Бранко Јаковљевић,

др Милан Добрић, др Милорад Тешић, др Ивана Станковић и др Ана Ушћумлић.

Пројекат је мултидисциплинаран и сарадници су такође академик Небојша Лалић, проф. др Катарина Лалић, доцент др Александра Јотић, доцент др Оливера Вуковић, доцент др Срђан Миловановић, проф. др Мирослав Ковачевић, доцент др Дејана Поповић и други. С обзиром на то да је главни истраживач ангажован да ради и у Институту за кардиоваскуларне болести „Дедиње“ такође су у пројекат 2018. године укључени проф. др Милован Бојић, проф. др Александра Николић, проф. др П. Оташевић, проф. др Н. Тасић, проф. др Раде Бабић, др Дуско Нежић и други. Нови сарадници су сви на докторским студијама из кардиологије. У пројекат је укључен и CNR, Institute for clinical physiology из Пизе, Италија, са Eugenio Pisanò-м, иностраним чланом САНУ

Реч је о интегрисаном мултидисциплинарном пројекту и приступу дијагностици и лечењу болесника са акутним коронарним синдромом, истраживањем узрока, као и прогнозом. Циљ истраживања је дефинисање оптималне реперфузије примарном перкутаном коронарном интервенцијом (pPCI). У дугорочном току се прате тотални и кардиоваскуларни морталитет, фатални и нефатални инфаркт, фатални и нефатални цереброваскуларни инфаркт, нова реваскуларизација миокарда и хоспитализација због погоршања болести (срчана инсуфицијенција и погоршање коронарне болести). Планирано је инвазивно и неинвазивно функционално испитивање коронарне болести срца, као и срчане функције након pPCI после акутног коронарног синдрома.

Ostojic M. C., Arnautovic N., Nežic D., Raguš T., Micovic S., Otasevic P., Nikolic, T., Tasic N., Kovacevic-Preradovic T., Stanetic B., Unic-Stojanovic D., Dobric M., Milojevic M., Veljkovic S., Boskovic N., Djokic D., Cucic L., Mihajlovic V., Kotur Stevuljevic J., Ivanovic I., Balint B., Hinic S., Boric S., Djajic V., Bojic M., 2023: Syntax Score II Version 2020: External Validation of Patients Treated by Coronary Artery Bypass Grafting in a Single Large Volume Cardio-surgical Center. **JACC** March 7, Volume 81, Issue 8, suppl A.

Zrnić-Čirić M., Kotur-Stevuljević J., Stanković I., Đordjević B., Baralić I., Ostojić M., 2023: Association of octacosanol supplementation with redox status in patients on chronic statin therapy. **J Med Biochem.**, 42(1): 47-57.

Juricic S. A., Stojkovic S. M., Galassi A. R., Stankovic G. R., Orlic D. N., Vukcevic V. D., Milasinovic D. G., Aleksandric S. B., Tomasevic M. V., Dobric M. R., Nedeljkovic M. A., Beleslin B. D., Dikic M. P., Banovic M. D., Ostojic M. C., Tesic M. B., 2023: Long-term follow-up of patients with chronic total coronary artery occlusion previously randomized to treatment with optimal drug therapy or percutaneous revascularization of chronic total occlusion (COMET-CTO). **Front Cardiovasc Med.**, 9, 9:1014664.

Gaibazzi N., Ciampi Q., Cortigiani L., Wierzbowska-Drabik K., Zagatina A., Djordjevic-Dikic A., Manganelli F., Boshchenko A., Borguezan-Daros C., Arbucci R., Marconi S., Lowenstein J., Haberka M., Celutkienė J., D'Andrea A., Rodriguez-Zanella H., Rigo F., Monte I., Costantino M. F., Ostojic M., Merli E., Pepi M., Carerj S., Kasprzak J. D., Pellikka P. A., Picano E., 2023: Multiple Phenotypes of Chronic Coronary Syndromes Identified by ABCDE Stress Echocardiography. Stress Echo 2030 study group., **J. Am. Soc. Echocardiogr.** S0894-7317(23)00652-1.

Zagatina A., Rivadeneira Ruiz M., Ciampi Q., Wierzbowska-Drabik K., Kasprzak J., Kalinina E., Begidova I., Peteiro J., Arbucci R., Marconi S., Lowenstein J., Boshchenko A., Manganelli F., Čelutkienė J., Morrone D., Merli E., Re F., Borguezan-Daros C., Haberka M., Saad A. K., Djordjevic-Dikic A., Ratanasit N. C., Rigo F., Colonna P., Pretto J. L. C. E. S., Mori F., D'Alfonso M. G., Ostojic M., Stanetic B., Preradovic T. K., Costantino F., Barbieri A., Citro R., Pitino A., Pepi M., Carerj S., Pellikka P. A., Picano E., Stress Echo 2030 Study Group., 2023: Rest and Stress Left Atrial Dysfunction in Patients with Atrial Fibrillation. **J. Clin. Med.**, 11;12(18): 5893.

Babic M. D., Veljkovic S., Lakcevic J., Babic R., Ostojic M., Petrovic M., Boljevic D., Tomic S., Bojic M., Nikolic A., 2023: Telemedicine in the Era of a Pandemic: Usefulness of a Novel Three-Lead ECG. **Diagnostics**, 28, 13(15): 2525.

Dobrić M., Furtula M., Tešić M., Timčić S., Borzanović D., Lazarević N., Lipovac M., Farkić M., Ilić I., Boljević D., Rakočević J., Aleksandrić S., Juričić S., Ostojić M., Bojić M., 2023: Current status and future perspectives of fractional flow reserve derived from invasive coronary angiography. **Front Cardiovasc Med.**, 6,10:1181803.

Ostojic M., Djajic V., Kovacevic-Preradovic T., Vulic D., 2023: Alcohol zero: the end, the beginning of the end, or just the end of the beginning? **Explor. Cardiol.**, 1: 35–41.

Пројекат: ИСТРАЖИВАЊЕ НАПРЕДОВАЊА ПАРКИНСОНОВЕ БОЛЕСТИ И ХЕТЕРОГЕНОСТИ ФЕНОТИПСКЕ ЕКСПРЕСИЈЕ (ИНПБХФЕ)

Руководилац: академик Владимир С. Костић

Сарадници: проф др Ивана Новаковић, проф. др Наташа Драгашевић и
доцент др Игор Петровић

Највећи део напора био је усмерен на изучавање утицаја генских варијација на одређене карактеристике Паркинсонове болести, али и других неуро-дегенеративних болести које су често праћене паркинсонизмом. Праћени су морфолошки корелати и допринос генетских варијетета у Вилсоновој болести, као и морфолошке карактеристике генетских форми дистоније. Завршена је и студија која је пратила генотипско-фенотипске корелације болесника са Хантингтоновом болешћу.

Kresojević N., Perović I., Stanković I., Tomić A., Lukic M. J., Marković V., Stojković T., Mandić G., Janković M., Marjanović A., Branković M., Novaković I., Petrović I., Dragašević N., Stefanova E., Svetel M., Kostić V., 2023: Clinical and Genetic Features of Huntington's Disease Patients From Republic of Serbia: A Single-Center Experience. **J Mov Disord**, 2023 Sep;16(3):333-335. : 10.14802/jmd.23028. 5

Albano L., Agosta F., Basaia S., Cividini C., Stojkovic T., Sarasso E., Stankovic I., Tomic A., Markovic V., Canu E., Stefanova E., Mortini P., Kostic V. S., Filippi M., 2023: Altered Functional Connectivity of the Subthalamic Nucleus in Parkinson's Disease: Focus on Candidates for Deep Brain Stimulation. **J Parkinsons Dis**. 2023;13(5):797-809. : 10.3233/JPD-230005.

Stanković I., Jovanović Č., Vitković J., Svetel M., Pekmezović T., Tomić A., Kresojević N., Marković V., Ječmenica Lukić M., Petrović I., Dragašević-Mišković N., Kostić V., 2023: Long-term outcome of patients with neurological form of Wilson's disease compliant to the de-coppering treatment. **J Neurol**, 270(7):3492-3498. : 10.1007/s00415-023-11681-7.

Пројекат: УЛТРАСТРУКТУРНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ЋЕЛИЈА И ТКИВА У МЕТАБОЛИЧКИМ ПОРЕМЕЋАЈИМА (УЛКАМЕТ)

Руководилац: академик Владимир Бумбаширевић

Сарадници: проф. др Тамара Кравић-Стевовић, др Тамара Мартиновић
и др Дарко Ћирић

У току 2023. године истраживане су ултраструктурне промене у јетри, са посебним освртом на макрофаге јетре код C57BL/6 J мишева на режиму исхране са високом садржајем масти, нетретираних или третираних метформином, односно симвастатином, лекова који се често примењују код особа оболелих од дијабетеса. Примена оба лека (метформина и симвастатина) довела је до смањења оштећења јетре услед исхране са високим садржајем масти, превенирајући развој не-алкохолног стеатохепатитиса, смањујући број макрофага у јетри, као и проценат ових ћелија са липидним капима у цитоплазми у поређењу са овим ћелијама у јетри мишева нетретираних метформином и симвастатином. Поред тога, за разлику од макрофага код нетретираних мишева, макрофаги у јетри третираних симвастатином и метформином нису испољавали липидне капи у лизозомима. Ови налази пружају нови увид у ефекте ова два медикамента на јетру у овом експерименталном моделу дијабетеса типа 2 и пружају додатни основ за примену статина у терапији овог обољења (1).

Поред тога, у испитивању експерименталног аутоимунског енцефалитиса запазили смо у лимфним чворовима присуство Мот (Mott) ћелија

(које садрже мултипла сферична Раселова телашца) помоћу светлосне и електронске микроскопије. Присуство ових ћелија указује на повећану продукцију имуноглобулина у експерименталном аутоимунском енцефалитису, те тако упућује на улогу Б ћелија у патогенези овог анималног модела мултипле склерозе (2).

Ciric D., Kravic-Stevovic T., Bumbasirevic V., Petricevic S., Jovanovic S., Trajkovic V., Martinovic T., 2023: Effects of metformin and simvastatin treatment on ultrastructural features of liver macrophages in HFD mice. **Ultrastructural Pathology**, 47(1):1-11.[This work was supported by the Ministry of Education, Science and Technological Development of the Republic of Serbia [175038,41025]; Serbian Academy of Sciences and Arts [F-35].]

Martinovic T., Vidicevic S., Ciric D., Bumbasirevic V., Stanojevic Z., Tasic J., Petricevic S., Isakovic A., Cemerikic Martinovic V., Drndarevic N., Trajkovic V., Kravic-Stevovic T., 2023: The presence of Mott cells in the lymph nodes of rats with experimental autoimmune encephalomyelitis. **Histochem Cell Biol.** : 10.1007/s00418-023-02252-y. Online ahead of print. [Acknowledgements This work was partly supported by the Ministry of Science of the Republic of Serbia (grant numbers 41025 and 175090) and Serbian Academy of Sciences and Arts (grant number F-35).]

Пројекат: ИМУНОРЕГУЛАЦИЈСКИ МЕХАНИЗМИ У ЗДРАВЉУ И БОЛЕСТИ

(РАНИЛИ НАЗИВ ИМУНОБИОЛОГИЈА ДЕНДРИТСКИХ ЋЕЛИЈА У ЗДРАВЉУ И
БОЛЕСТИ)

Руководилац: академик Миодраг Чолић

Сарадници: Виши научни сарадник Сергеј Томић, проф. др Драгана Вучевић, научни сарадник др Душан Михајловић, научни саветник Алиса Груден Мовсесијан, научни саветник др Љиљана Софронић Милосављевић, научни сарадник Милан Марковић, др сци мед Миле Ераковић, проф др Милош Дука и истраживач приправник Марина Бекић. Сарадници из иностранства: проф Вићенцо Амендола, Универзитет у Падови, Ранко Шкрбић и Наташа Миљуш, Мед.фак Бања Лука, Марија Дракул, Марина Радановић, Смиљка Цицмил и Дејан Бокоњић, Мед.фак. Фоча; Гордана Коцић, Мед.фак.Ниш

У оквиру овог пројекта који се финансира из Фонда САНУ за истраживање у науци и уметности али и из других извора (Министарство науке просвете, науке и технолошког развоја Србије, Медицинских факултета у Фочи и Бања Луци) настављена су истраживања имунских механизма хроничног запаљења и тумора као и ефекти полифенола из екстракта коре нара на имунорегулацијске механизме. Такође су

настављена испитивања цитотоксичног ефекта комбинованих наночестица злата и бора за потребе биоимицинга, неутрофилних гранулоцита код деце од цистичне фиброзе и модулацијском ефекту нових оралних антидијабетика на дендритске ћелије и имунски одговор у ћелијским културама. Из пројекта је објављено 7 радова у целости у међународним часописима (M21a, M21 и M22).

Čolić, M., Miljuš, N., Đokić, J., Bekić, M., Krivokuća, A., Tomić, S., Radojević, D., Radanović, M., Eraković, M., Ismaili, B., et al., 2023: Pomegranate Peel Extract Differently Modulates Gene Expression in Gingiva-Derived Mesenchymal Stromal Cells under Physiological and Inflammatory Conditions. **Int. J. Mol. Sci.**, 24, 15407.

Drakul, M., Tomić, S., Bekić, M., Mihajlović, D., Vasiljević, M., Rakočević, S., Đokić, J., Popović, N., Bokonjić, D., Čolić, M., 2023: Sitagliptin Induces Tolerogenic Human Dendritic Cells. **Int. J. Mol. Sci.**, 24, 16829.

Scaramuzza S., Coviello V., Forrer D., Artiglia L., Badocco D., Pastore P., Ghigna P., Postuma I., Cansolino L., Ferrari C., Bortolussi S., Vago R., Spinelli A. E., Bekić M., Čolić M., & Amendola, V., 2023: A Laser Synthesis Route to Boron-Doped Gold Nanoparticles Designed for X-Ray Radiotherapy and Boron Neutron Capture Therapy Assisted by CT Imaging. **Advanced Functional Materials**, 33(42), 2303366.

Drakul M., Čolić M., 2023: Immunomodulatory activity of dipeptidyl peptidase-4 inhibitors in immune-related diseases. **Eur J Immunol.**, 53(12):e2250302.

Bakalović, G., Bokonjić, D., Mihajlović, D., Čolić, M., Mališ, V., Drakul, M., Tomić, S., Jojić, I., Rakočević, S., Popović, D., et al., 2023: Dysfunctions of Neutrophils in the Peripheral Blood of Children with Cystic Fibrosis. **Biomedicines**, 11, 1725.

Kocić G., Hadzi-Djokić J., Colić M., Veljković A., Tomović K., Roumeliotis S., Smelcerović A., Liakopoulos V., 2023: The Role of Nucleases Cleaving TLR3, TLR7/8 and TLR9 Ligands, Dicer RNase and miRNA/piRNA Proteins in Functional Adaptation to the Immune Escape and Xenophagy of Prostate Cancer Tissue. **Int J Mol Sci.**, 28;24(1):509.

Cicmil S., Cicmil A., Pavlic V., Krnić J., Sladoje Puhalo D., Bokonjić D., Čolić M., 2023: Periodontal Disease in Young Adults as a Risk Factor for Subclinical Atherosclerosis: A Clinical, Biochemical and Immunological Study. **J. Clin. Med.**, 12, 2197.

Пројекат: КОНТРОЛНИ ЕНДОКРИНОЛОШКИ МЕХАНИЗМИ У РЕГУЛАЦИЈИ ТЕЛЕСНЕ ТЕЖИНЕ У ГОЈАЗНИХ ОСОБА

Руководилац: академик Драган Мицић

Сарадници: Академик Владимир Костић, Проф др Вера Поповић-Бркић, Проф др Александра Кендерешки, Проф др Мирјана Шумарац-

Думановић, Проф др Снежана Половина Проф др Сандра Пекић, Проф др Мирјана Докнић,

У току 2023. године настављена су планирана испитивања ендокринолошких поремећаја у гојазних особа.

Анализирана је повезаност између гојазности и цревно-мождане осовине и резултати анализе су публиковани у виду ревијског рада у *Acta Endocrinol* (Buchar); IF: 1,0. Као едиторијал је публикован рад који се односи на ефекте ендокриних ометача на репродуктивну функцију у жена у часопису *Acta Endocrinol* (Buchar); IF: 1,0. Процена ризика за настајање типа 2 шећерне болести код младих жена публикована је у часопису *Diagnostics*; IF: 3,992. Анализа вредности инсулина и Ц-реактивног пептида током седмодневног праћења након лапараскопске или отворене холецистектомије публикована је у часопису *Српски Архив за целокупно лекарство*; IF: 0,2.

Руководилац пројекта је одржао пет предавања по позиву (четири на међународним састанцима и једно на домаћем састанку).

У току 2024 године је планирано да се наставе истраживања која су предвиђена пројектним планом. У оквиру истраживања анализираће се ефекти примене дијете те нових форми медикаментозне и хируршке терапије у лечењу гојазности. Посебно ће бити анализирана нове хипотезе за објашњење етиопатогенезе гојазности.

Micic D., Polovina S., Micic D., Macut Dj., 2023: Obesity and Gut-Brain Axis. **Acta Endocrinol**, 19 (2): 234 – 240.

Macut D., Opalić M., Popović M., Ognjanović S., Bjekić Macut J., Livadas S., Petrović T., Hrnčić D., Stanojlović D., Vojnović Milutinović D., Micić D., Mastorakos G., 2023: The Effects of Endocrine Disruptors on Female Gonadal Axis: An Update. **Acta Endocrinol**, 19 (1): 81- 86.

Livadas S., Paparodis R., Anagnostis P., Gambineri A., Bjekić Macut J., Petrović T., Yildiz B., Micić D., Mastorakos, G., Macut D., 2023: Assesment of Type 2 Diabetes Risk in Young Women with Polycystic Ovary Syndrome. **Diagnostics**, 13 (12): 2067

Micić D., Polovina S., Lončar Z., Doklešić K., Gregorić P., Arsenijeвић V., Čeranić M., Micić D., Ivančević N., 2023: Insulin sensitivity and C-reactive protein levels after laparoscopic and open cholecystectomy – seven-day follow-up. **Srpski Arhiv za celokupno lekarstvo**, 151 (9 - 10): 561-565.

Пројекат: СКРИНИНГ КАРЦИНОМА ПРОСТАТЕ

Руководилац: академик Јован Хаџи-Ћокић

Сарадници: академик Зоран Ковачевић, академик Владимир Кањух, дописни члан САНУ Татјана Симић, проф. др Драгослав Башић, проф. др Миодраг Аћимовић, проф. др Дејан Драгичевић, проф. др Иван Игњатовић, проф. др Јасмина Марковић-Липковски, проф. др Љубинка Величковић, проф. др Зоран Џамић, проф. др Саша Војинов, доцент др Александар Јаничић, доцент др Весна Ћорић, доцент др Андреј Вељковић, доцент др Сања Станковић

О значају скрининг програма на карциноме најбоље говори податак да је Светска здравствена организација истакла значај ефикасног и контролисаног скрининга у смањењу морталитета од карцинома раног дијагностиком. Питање са којим се СЗО суочава је да ли систем постојеће дијагностике може да пружи висококвалитетни програм скрининга. Сврха скрининг тестова за карцином простате је откривање раног стадијума карцинома код асимптоматских особа, како би се поставила правовремена дијагноза и предузело адекватно рано лечење, чиме би се тренутни узрок смртности од карцинома простате, који је око 8% свих карцинома, смањено. Повећана учесталост карцинома простате је резултат продужења животног века људи, јер је важан фактор ризика старост пацијената, што имплицира да се скрининг треба да фокусира на старију популацију. Међу епигенетским факторима водеће место припада начину исхране, професионалној изложености токсинима, пушењу, излагању зрачењима и другим токсичним ноксама, тако да треба детектовати потенцијалне факторе околине и радне средине. Постављање дијагнозе карцинома простате је поуздано, уколико се приступа комбинованим клиничко-лабораторијским прегледом. Како PSA не исказује увек специфичност раног туморског маркера, јер може бити повећан и неспецифично (запаљењски процеси, хипертрофије и слично), „overdiagnosis“, односно лажно позитивни налаз може довести до непотребних интервенција. Особине туморског маркера за рано откривање карцинома простате су да буде довољно осетљив да открије мале микрофокалне форме у раној фази; требало би да буде специфичан за дату врсту карцинома, да није присутан у не-канцерогеним (здравим и бенигним) стањима и да се ослобађа само као одговор на канцерогенезу. Истраживања на овом пројекту односе се на праћење механизма који канцерску ћелију доводе у стање неконтролисане пролиферације, дедиференцијације, поремећене апоптозе, неоангиогенезе и редиференцијације. У трагању за променама које се могу детектовати у канцерској ћелији, а које би могле бити од интереса за рану детекцију карцинома су до сада испитивани: маркери оксидативног стреса (ензимски и неензимски маркери), ензими метаболизма нуклеинских киселина, регулације транскрипционе и танслационе

активности (Dicer RNase, PIWI, AGO2, TARB) и катаболизма нуклеотида (ендонуклеазе, ксантин оксидаза), маркери апоптозе (Каспазе 1 и 3, однос Bcl2/Bax), транскрипциони фактори (NF-kB, Nrf2) фактори инфламације (RNaseL, цитокински профил), фактори неоангиогенезе (VEGF, Angiogenin), маркери Стем ћелија (CD34), као и нови фактори диференцијације и редиференцијације малигног фенотипа.

**Пројекат: УТИЦАЈ ИНСУЛИНСКЕ РЕЗИСТЕНЦИЈЕ НА
РАЗВОЈ ДИЈАБЕТЕСА, АТЕРОСКЛЕРОЗНЕ ВАСКУЛАРНЕ
БОЛЕСТИ И НЕУРОДЕГЕНЕРАТИВНИХ ОБОЉЕЊА (ИР-
ДИЈАБЕТЕС)**

Руководилац: академик Небојша М. Лалић

Сарадници: академик Владимир С. Костић, академик Горан Станковић, проф. др Александра Јотић, проф. др Катарина Лалић, проф др Весна Бјеговић Микановић, проф др Иванка Марковић, доцент др Наташа Рајковић, доцент др Љиљана Лукић, др Марија Маћешић, др Јелена Станарчић доцент Сандра Сингх Лукач, др Љубица Стошић и др Нина Крако

У току 2023. године изучавани су предиктори срчане инсуфицијенције и хроничне болести бубрега у дијабетесу, као и генетски маркери микроваскуларних компликација дијабетеса. Анализиране су терапијске могућности превенције компликација у преддијабетесу. Такође, настављена су изучавања у области гестацијског дијабетеса, као и примене савремених технолошких терапијских опција (инсулинске пумпе) у дијабетесу.

Ceriello A., Lalic N., Montanya E., Valensi P., Khunti K., Hummel M., Schnell O., 2023: NT-proBNP point-of-care measurement as a screening tool for heart failure and CVD risk in type 2 diabetes with hypertension. **J Diabetes Complications**, 37(3): 108410.

Andjelic J. M., Radojkovic D., Nikolic A., Rakicevic L., Babic T., Jelic D., Lalic N. M., 2023: Matrix Metalloproteinase-2 (MMP-2) and-9 (MMP-9) Gene Variants and Microvascular Complications in Type 2 Diabetes Patients. **Balkan J Med Genet.**, 1;25(1): 35-40.

Yi T.W., Smyth B., Di Tanna G.L., Arnott C., Cardoza K., Kang A., Pollock C., Agarwal R., Bakris G., Charytan D. M., de Zeeuw D., Heerspink H. J. L., Neal B., Wheeler D.C., Cannon C. P., Zhang H., Zinman B., Perkovic V., Levin A., Mahaffey K. W., Jardine M., 2023: CREDENCE Trial Investigators (Lalic NM.). Kidney and Cardiovascular Effects of Canagliflozin According to Age and Sex: A

Post Hoc Analysis of the CREDENCE Randomized Clinical Trial. **Am J Kidney Dis.**, Jul;82(1):84-96.e1.

Gabriel R., Boukichou-Abdelkader N., Gilis-Januszezwska A., Makrilakis K., Gómez-Huelgas R., Kamenov Z., Paulweber B., Satman I., Djordjevic P., Alkandari A., Mitrakou A., Lalic N., Egido J., Más-Fontao S., Calvet J. H., Pastor J. C., Lindström J., Lind M., Acosta T., Silva L., Tuomilehto J., 2023: On Behalf Of The E-Predice Consortium. Reduction in the Risk of Peripheral Neuropathy and Lower Decrease in Kidney Function with Metformin, Linagliptin or Their Fixed-Dose Combination Compared to Placebo in Prediabetes: A Randomized Controlled Trial. **J Clin Med.**, 3;12(5): 2035.

Jotic A. Z., Stoiljkovic M. M., Milicic T. J., Lalic K. S., Lukic L. Z., Macesic M. V., Stanarcic Gajovic J. N., Milovancevic M. M., Pavlovic V. R., Gojnic M. G., Rafailovic D. P., Lalic N. M., 2023: Development of ALOHa-G Risk Score for Detecting Postpartum Dyslipidemia Among Normoglycemic Women with Previous Gestational Diabetes: **Observational Cohort Study. Diabetes Ther.**, 14(5):857-867.

Zanetti D., Stell L., Gustafsson S., Abbasi F., Tsao P. S., Knowles J. W., RISC Investigators (Lalic NM)., Zethelius B., Ärnlöv J., Balkau B., Walker M., Lazzeroni L. C., Lind L., Petrie J. R., Assimes T. L., 2023: Plasma proteomic signatures of a direct measure of insulin sensitivity in two population cohorts. **Diabetologia**, 66(9):1643-1654.

Ceriello A., Rodbard H. W., Battelino T., Brosius F., Cosentino F., Green J., Ji L., Kellner M., Koob S., Kosiborod M., Lalic N., Marx N., Nedungadi T. P., Parkin C. G., Rydén L., Sheu W. H., Standl E., Vandvik P. O., Schnell O., 2023: Taskforce of the Guideline Workshop. Data from network meta-analyses can inform clinical practice guidelines and decision-making in diabetes management: perspectives of the taskforce of the guideline workshop. **Cardiovasc Diabetol.**, 13, 22(1):277.

Lincoff A. M., Brown-Frandsen K., Colhoun H. M., Deanfield J., Emerson S. S., Esbjerg S., Hardt-Lindberg S., Hovingh G. K., Kahn S. E., Kushner R. F., Lingvay I., Oral T.K., Michelsen M. M., Plutzky J., Tornøe C. W., Ryan D. H., 2023: SELECT Trial Investigators (Lalic NM). Semaglutide and Cardiovascular Outcomes in Obesity without Diabetes. **N Engl J Med.**, 14, 389(24):2221-2232.

Giglio R. V., Patti A. M., Stoian A. P., Ciaccio M., Banerjee Y., Lalic N., Stulnig T. M., Kempler P., Rizzo M., 2023: Inherited hypertriglyceridemias: the familial chylomicronemia syndrome. **Diabetes Stoffwechsel und Herz**, 32 (2):96-99.

Battelino T., Brosius F., Ceriello A., Cosentino F., Green J., Kellner M., Koob S., Kosiborod M., Lalic N., Marx N., Nedungadi T. P., Rydén L., Rodbard H. W., Ji L., Sheu W. H., Standl E., Parkin C. G., Schnell O., 2023: Guideline Development for Medical Device Technology: Issues for Consideration. **J Diabetes Sci Technol**, 17(6):1698-1710.

Пројекат: ИСТОРИЈА СРПСКЕ МЕДИЦИНЕ

Руководилац: академик Радоје Чоловић

Сарадници: доцент др Наташа Чоловић и др Владимир Радак

У Матици српској сарадник је Српског биографског речника и Енциклопедије српског народа, у којој је члан редакције за област медицине, стоматологије и ветерине за коју је написао 5 прилога за наредну књигу.

Руководилац пројекта у 2023. години одржао је следећа предавања:

1. Др Емерих П. Линденмајер. Одржано на састанку Секције за историју медицине СЛД 23.03.2023.
2. Академик Урош Ружичић. Живот и дело. Одржано на научном скупу лекара Црне Горе „Слух деце“ у Пљевљима 14.04.2023.
3. Академик Ксенофон Шаховић. Живот и дело. Одржано 26.04.2023. на научном скупу у САНУ посвећено академику Шаховићу.
4. Академик Урош Ружичић, оснивач и утемељитељ неонатологије у Србији. Одржано на седници Одељења медицинских наука САНУ 26.04.2023.
5. Академик Урош Ружичић, оснивач и утемељитељ неонатологије у Србији. Одржано на 188 седници Секције за историју медицине 27.04.2023.
6. Историја анатомије и анатомских атласа 9.05.2023. у Универзитетској библиотеци „Светозар Марковић“.
7. Проф. др Милан Јовановић Батут. Живот и дело. Одржано на научном скупу у САНУ посвећено др Милану Јовановићу Батуту 16.05.2023.
8. Role of military surgeons in the early development of inguinal hernia surgery in Serbia. Одржано на 2. конгресу Удружења херниолога Србије а поводом 20. година од оснивања. Чачак, 25.05.2023.
9. Др Стеван Иванић. Одржано на 14. конгресу историчара медицине, Чачак, 4.07.2023.
10. Проф. др Ђорђе Бркић. Одржано на 14. конгресу историчара медицине, Чачак, 4.07.2023.
11. Проф. др Јован Славковић. Одржано на 14. конгресу историчара медицине, Чачак, 4.07.2023.
12. Проф. др Ернест Мисловицер. Одржано на 14. конгресу историчара медицине, Чачак, 4.07.2023.
13. Стране санитетске мисије у ослободилачким ратовима српског народа 1912-1918. Одржано приликом полагања венаца и цвећа на

спомен плоће санитарским мисијама на зграи СЛД. Одржано 24. 9. 2023.

14. Др Тома Леко и ануларни панкреас. Одржано на 14. конгресу историчара медицине,. Чачак, 4.07.2023.

15. Милан Јовановић Батут. Одржано у склопу промоције едиције САНУ „Живот и дело српских научника“. Сомбор, 3. 10. 2023.

16. Лечење пуштањем крви некад и данас. Одржано за широку публику у сали Скупштине општине „Врачар“, 11. 10. 2023.

17. Развој урологије у Србији од 1872-1950. године. Одржано на отварању IV националног конгреса Уролошке секције Српског лекарског друштва и III конгреса Балканске уролошке асоцијације. Београд, хотел Холтон, 19. 10. 2023.

18. Милош Богдановић, први професор гинекологије и акушерства и оснивач Катедре и Клинике за гинекологију и акушерство Медицинског факултета у Београду. Одржано на састанку Секције за историју медицине СЛД 23. 11. 2023.

19. 100 година од смрти проф. др Војислава Ј. Субботића, родоначелника хирургије у Србији. Одржано на састанку Секције за историју медицине СЛД, 5. 12. 2023.

Референце:

Чоловић Р., 2023: Операције на штитастој жлезди на Хируршком одељењу Опште државне болнице у Београду до 1922. године. 800 година српске медицине. **Трећи београдски зборник 2**. ISBN 978-86-6061-148-4, COBISS.SR-ID 113751049, 715-724.

Чоловић Р., 2023: Операције на дојци на Хируршком одељењу Опште државне болнице у Београду до 1922. године. 800 година српске медицине. **Трећи београдски зборник 2**. ISBN 978-86-6061-148-4, COBISS.SR-ID 113751049, 725-734.

Чоловић Р., 2023: Операције на грудном кошу на Хируршком одељењу Опште државне болнице у Београду до 1922. године. 800 година српске медицине. **Трећи београдски зборник 2**. ISBN 978-86-6061-148-4, COBISS.SR-ID 113751049, 735-741.

Чоловић Р., 2023: Шта су српски лекари знали о повредама срца на почетку XX века? 800 година српске медицине. **Трећи београдски зборник 2**. ISBN 978-86-6061-148-4, COBISS.SR-ID 113751049, 743-747.

Чоловић Р., 2023: Предговор. У књизи (ур. акад. Владан Ђорђевић) **Живот и дело српских научника. Књига 19**. ISBN 978-86-7025-991-1. COBISS.SR-ID, стр. V-VIII.

Чоловић Р., Чоловић Н., 2023: Урош Ружичић (1891-1966). У књизи (ур. акад. Владан Ђорђевић) **Живот и дело српских научника. Књига 19**. ISBN

978-86-7025-991-1. COBISS.SR-ID 12312489. Српска академија наука и уметности, стр. 55-109.

Чоловић Р., Чоловић Н., 2023: Радмило Јовановић (1893-1961). У књизи (ур. акад. Владан Ђорђевић) **Живот и дело српских научника**. Књига 19. ISBN 978-86-7025-991-1. COBISS.SR-ID 12312489. Српска академија наука и уметности, стр. 110-131.

Чоловић Р., Чоловић Н., 2023: Бранко Шљивић (1895-1963). У књизи (ур. акад. Владан Ђорђевић) **Живот и дело српских научника**. Књига 19. ISBN 978-86-7025-991-1. COBISS.SR-ID 12312489. Српска академија наука и уметности, стр. 132-166.

Чоловић Р., 2023: Благоје Ковачевић (1900-1959). У књизи (ур. акад. Владан Ђорђевић) **Живот и дело српских научника**. Књига 19. ISBN 978-86-7025-991-1. COBISS.SR-ID 12312489. Српска академија наука и уметности, стр. 213-237.

Чоловић Р., 2023: Борислав Божовић (1913-1987). У књизи (ур. акад. Владан Ђорђевић) **Живот и дело српских научника**. Књига 19. ISBN 978-86-7025-991-1. COBISS.SR-ID 12312489. Српска академија наука и уметности, стр. 239-276.

Чоловић Р., 2023: Момчило Митровић (1950-2021). У књизи (ур. акад. Владан Ђорђевић) **Живот и дело српских научника**. Књига 19. ISBN 978-86-7025-991-1. COBISS.SR-ID 12312489. Српска академија наука и уметности, стр. 277-309.

Чоловић Р., 2023: Милорад Митковић (1950-2021). У књизи (ур. акад. Владан Ђорђевић) **Живот и дело српских научника**. Књига 19. ISBN 978-86-7025-991-1. COBISS.SR-ID 12312489. Српска академија наука и уметности, стр. 421-501.

Чоловић Р., 2023: 100 година од смрти професора Војислава Ј. Суботића, родоначелника хирургије у Србији и првог редовног професора хирургије на Медицинском факултету у Београду (1859–1923). **Српски архив за целокупно лекарство**, 151(11-12): 742.747.

Чоловић Р., 2023: 50 година Неуропсихијатријске клинике до поделе на Клинику за неурологију, Клинику за психијатрију и Клинику за децу неурологију и психијатрију (1983.). **Синапса**, 31-32: 32-36.

Чоловић Р., Чоловић Н., 2023: Кратка историја анатомије и анатомских атласа. У књизи (уреднице: Драгана Михаиловић, Гордана Лазаревић, Сунчица Глишић, Драгана Столић) **Култура сећања: Медицина, биоетика, нацизам, етика у библиотекарству. Зборник радова са округлог стола**. COBISS.SR-ID133369097. Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“, стр. 9-33.

Пројекат: ИЗУЧАВАЊЕ ФЕТОПЛАЦЕНТНОГ РАЗВОЈА У ТРУДНОЋИ НАСТАЛОЈ АСИСТИРАНОМ РЕПРОДУКЦИЈОМ

Руководилац: академик Небојша Радуновић

Садржај пројекта:

– Студије контрактилности миометријума породиља које су трудноћу оствариле уз помоћ асистираних репродуктивних технологија и породља које су трудноћу зачеле природно

– тестови мотивационог понашања – мотивационо и нагонско понашање малих експерименталних животиња повезано са репродукцијом и исхраном- тест је важан за испитивање репродуктивног понашања

– проучавање бихејвиоралних карактеристика коморбидитета у домену менталног здравља који су карактеристични за обољења мале карлице жена и мушкараца, нарочито у погледу моделовања хроничног бола у малој карлици. У посебном фокусу су били и емоционални одговори и карактеристике спавања у специфичним популационим групама у сарадњи са Проф Др Оливером Станојловић, Лабораторија за неурофизиологију Института за медицинску физиологију “Рихард Бурјан” Медицинског факултета у Београду

– истраживања у другим областима важним за хуману репродукцију у сарадњи са Проф Др Светлана Спремовић Рађеновић Институт за гинекологију и акушерство КЦС.

Stanojlović O., Hrnčić D., Vojnović-Milutinović D., Mladenović D., Šutulović N., 2023: Environmental Impact on the Hypothalamus-Pituitary-Ovary Axis. **Environmental Endocrinology and Endocrine Disruptors**. Endocrinology. Editors: Pivonello R, Diamanti-Kandarakis E, Springer Nature Switzerland AG: 1-25.

Šutulović N., Vesković M., Puškaš N., Zubelić A., Jerotić Dj., Šuvakov S., Despotović S., Grubač Ž., Mladenović D., Macut Dj., Rašić-Marković A., Simić T., Stanojlović O., Hrnčić D., 2023: Chronic Prostatitis/Chronic Pelvic Pain Syndrome Induces Depression-Like Behavior And Learning-Memory Impairment: A Possible Link With Decreased Hippocampal Neurogenesis And Astrocytes Activation. **Oxid Med Cell Longev** 2023:3199988.

Vasović D., Vesković M., Šutulović N., Hrnčić D., Takić M., Jerotić Đ., Matić M., Stanojlović O., Ivković S., Jovanović Macura I., Mladenović D., 2023: Shortened Daily Photoperiod Alleviates Anxiety-like Behaviour by Antioxidant Effect and Changes Serum Fatty Acid Profile in Diabetic Rats. **Journal of Personalized Medicine**, 13(5):744.

Vesković M., Mladenović D., Hrnčić D., Šutulović N., Stanojlović O., 2023: Alpha-lipoic acid and betaine: pathophysiological mechanisms and therapeutic potential

in cardiovascular diseases. **6th International Congress od Cardioneurology KARNEF 2023**, Pirot, Serbia, May 29th – 30th 2023. **Abstract book**, p86-93.

Šutulović N., Grubač Ž., Zubelić A., Vesković M., Mladenović D., Rašić-Marković A., Macut Dj., Dodurga Y., Stanojlović O., Hrnčić D., 2023: Brain EEG ictal features of lindane epilepsy induced in rats with chronic prostatitis. **11th IBRO World Congress of Neuroscience**, Granada, Spain, September 9th – 13th 2023. **IBRO Neuroscience Reports**, 15(suppl. 1):S649.

Hrnčić D., Šutulović N., Mirković M., Bošković V., Dodurga Y., Secme M., Vesković M., Mladenović D., Rašić-Marković A., Stanojlović O., 2023: Ferulic acid modulates ictal brain activity in a refractory model of lindane-induced seizures. **11th IBRO World Congress of Neuroscience**, Granada, Spain, September 9th – 13th 2023. **IBRO Neuroscience Reports**, 15(suppl. 1):S583.

Stanojlović O., Šutulović N., Secme M., Vesković M., Mladenović D., Rašić-Marković A., Hrnčić D., Dodurga Y., 2023: Lindane-induced seizures in rats: delta sleep peptide modulation of its severity. **11th IBRO World Congress of Neuroscience**, Granada, Spain, September 9th – 13th 2023. **IBRO Neuroscience Reports**, 15(suppl. 1):S648.

Rašić-Marković A., Đurić E., Šutulović N., Vesković M., Mladenović D., Macut Đ., Hrnčić D., Stanojlović O., 2023: The influence of high-fat diet and obesity on postpartum anxiety and depression-like behaviour in rat dam. **11th IBRO World Congress of Neuroscience**, Granada, Spain, September 9th – 13th 2023. **IBRO Neuroscience Reports**, 15(suppl. 1):S768.

Šutulović N., Grubač Ž., Zubelić A., Vesković M., Mladenović D., Rašić-Marković A., Macut Dj., Dodurga Y., Stanojlović O., Hrnčić D., 2023: Chronic aerobic physical activity reduces brain hyperexcitability in an experimental model of chronic prostatitis/chronic pelvic pain syndrome. **8th congress of Serbian neuroscience society with international participation**, Belgrade, Serbia, May 31st – June 2nd 2023. **Abstract book**, p.54.

Hrnčić D., Šutulović N., Dodurga Y., Secme M., Grubač Ž., Vorkapić M., Vesković M., Mladenović D., Rašić-Marković A., Stanojlović O., 2023: Anxiety-related behavior and inflammation: experimental and translational aspects. **8th congress of Serbian neuroscience society with international participation**, Belgrade, Serbia, May 31st – June 2nd 2023. **Abstract book**, p.43.

Djurić E., Šutulović N., Jovanović T., Sikiraš M., Hrnčić D., Stanojlović O., Rašić-Marković A., Dams on high-fat diet have metabolic disturbances and decreased anxiety-like behavior. **8th congress of Serbian neuroscience society with international participation**, Belgrade, Serbia, May 31st – June 2nd 2023. **Abstract book**, p.67.

Grubač Ž., Šutulović N., Jerotić Dj., Šuvakov S., Macut Dj., Rašić-Marković A., Simić T., Stanojlović O., Hrnčić D., 2023: Anxiety-related behavioral alterations time evolution in model of chronic sleep fragmentation: correlation with redox distress. **8th congress of Serbian neuroscience society with international participation**, Belgrade, Serbia, May 31st – June 2nd 2023. **Abstract book**, p.79.

Vasović D., Ivković S., Jovanović-Macura I., Major T., Živanović A., Milašin J., Nikolić N., Simonović J., Šutulović N., Hrnčić D., Stanojlović O., Mladenović D., 2023: The effect of light/dark cycle changes on vascular permeability, inflamma-

tion and visual cycle in streptozotocin-induced diabetic retinopathy in rats. **8th congress of Serbian neuroscience society with international participation**, Belgrade, Serbia, May 31st – June 2nd 2023. **Abstract book**, p.112.

Пројекат: ЕЛЕКТРОНСКА АНАЛИЗА ТЕКСТУРЕ ПЛАКА У ПРЕВЕНЦИЈИ И ЛЕЧЕЊУ РЕСТЕНОЗЕ НАКОН КАРОТИДНЕ ЕНДАРТЕРЕКТОМИЈЕ

Руководилац: академик Ђорђе Радак

Сарадници: проф. др Dimitri Mickhailidis, проф. др Есма Исеновић, проф. др Alison Holliday, проф. др Предраг Стевановић, проф. др Ненад Илијевски, проф. др Драган Сагић, проф. др Петар Оташевић, проф. др Миодраг Јовић, проф. др Милош Максимовић, асист. др Предраг Матић, асист. др Предраг Гајин, асист. др Слободан Танасковић, асист. др Срђан Бабић, асист. др Михаило Нешковић

База података за праћење лечења каротидне болести сада садржи податке о раним и удаљеним резултатима лечења преко 10.000 болесника (big data). Анализирају се резултати медикаментозне терапије, стентинга и операција. Пратимо: факторе ризика, лабораторијске налазе, претходну терапију, ранија обољења, дијагностичке детаље (ултразвук, ЦТ мозга, ангиографија), врсту и исход интервентне процедуре. Анализа резултата омогућава повезивање детаља интервенције, фактора ризика и удружених обољења са раним и удаљеним резултатима лечења каротидне болести.

Ђорђе Радак се као директор хирургије Еуромедик (10 операционих и едоваскуларних сала) посветио развоју и стандардизовању нових терапијских метода и минимално инвазивних процедура у хирургији артеријског и венског система, уз усклађивање хируршких екипа. Креирани су услови са комплетну модерну васкуларну хирургију и едоваскуларне интервенције уз проширење репертоара класичних васкуларних операција, уз освајање нових едоваскуларних, комбинованих и хибридних интервенција, и максималну редукцију ризика. Основни циљ је да се велике васкуларне интервенције претворе у стандардизоване и безбедне процедуре.

У току 2023. год. објавио је у целини 6 радова у часописима индексираним у CC/Sci index citation. Одржао је 3 предавања по позиву на *Vein MeetUp Congress*-у Опатија, May 2023: *Chasing a little rabbit we neglected the big bear*, и председавање на сесији *Chronic Venous Disease as a risk factor*. Оржао је предавање по позиву III Конгресу балканске уролошке асоцијације и Уролошке секције СЛД Октобар 2023. *Surgical technique for the treatment of RCC with IVC tumor thrombus: tips, tricks and pitfalls*.

Експертска комисија за каротидну болест Delphi consensus expert panel који чини 30 одабраних експерата из целог света, наставља са радом. Delphi consensus студија резултирала је дуго чеканом важном публикацијом “Clinical Response to procedural stroke following carotid endarterectomy” (Eur J Vasc Endovas Surg).

Tanaskovic S., Sagic D., Radak Dj., Antonic Z., Kovacevic V., Vukovic M., Aleksic N., Radak S., Nenezic D., Cvetkovic S., Isenovic E., Vucurevic G., Lozuk B., Babic A., Babic S., Matic P., Gajin P., Unic-Stojanovic D., Ilijevski N., 2023: Carotid Restenosis Rate After Stenting for Primary Lesions Versus Restenosis After Endarterectomy With Creation of Risk Index. **J Endovasc Ther.**, (4):580-591.

Vukašinović D., Maksimović M., Tanasković S., Marinković J., Gajin P., Ilijevski N., Vasiljević N., Radak Đ., Vlajinac H., 2023: Body mass index and early outcomes after carotid endarterectomy. **PLoS One.**, 20;17(12):e0278298.

Tanaskovic S., Ilic M., Radak Dj., Gajin P., Kovacevic V., Babic S., Ilijevski N., 2023: Antegrade dissection of external iliac artery after failed attempt of common femoral artery chronic total occlusion angioplasty. **Srp Arh Celok Lek**, 150 (11-12):694-698.

Vukašinović D., Maksimović M., Tanasković S., Marinković J. M., Radak Đ., Maksimović J., Vujčić I., Prijović N., Vlajinac H., 2023: Body Mass Index and Late Adverse Outcomes after a Carotid Endarterectomy. **Int J Environ Res Public Health**, 20(3):2692.

Lukic N., Macvanin M. T., Gluvic Z., Rizzo M., Radak Dj., Suri J. S., Isenovic E. R., 2023: SGLT-2 inhibitors: The next-generation treatment for Type 2 Diabetes Mellitus. **Curr Med Chem**. 2023 Oct 19. : 10.2174/0109298673251493231011192520. Online ahead of print. PMID: 37855338 M22 IF 4.1

Meershoek A. J. A., de Waard D. D., Trappenburg J., Zeebregts C. J., Bulbulia R., Kappelle J. L. J., de Borst G. J., 2023: Delphi consensus experts panel. Clinical Response to Procedural Stroke Following Carotid Endarterectomy: A Delphi Consensus Study. **Eur J Vasc Endovasc Surg.**, 62(3):350-357.

ПРОЈЕКАТ: ЗНАЧАЈ АНТИРЕФЛУКСНЕ ХИРУРШКЕ ПРОЦЕДУРЕ НАКОН ЕНДОСКОПСКЕ РАДИОФРЕКВЕНТНЕ АБЛАЦИОНЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ У ЛЕЧЕЊУ БОЛЕСНИКА СА BARRET-ОВИМ ЈЕДЊАКОМ

Руководилац: академик Предраг Пешко

Сарадници: проф. др Александар Симић, доцент др Предраг Сабљак, доцент др Дејан Стојаков, др Огњан Скробић, др Ebrahimi Keramatollah, др Дејан Величковић, др Владимир Шљукић, др Ненад Ивановић

У току 2023. године настављен је рад на пројекту при медицинском одељењу САНУ по називном “Значај антирефлуксне хируршке процедуре након ендоскопске радиофреквентне аблационе технологије у лечењу болесника са Барретт-овим једњаком”. Пацијенти су позивани на редовне ендоскопске контроле, које су биле праћене биопсијама и одређивањем хистопатологије третираног дисталног једњака. У склопу пројекта, досадашњи резултати су сумирани, и полсати на публикацију у часопис “Scientific reports”, рад је тренутно под ревизијом. План је да се у пројекат додају будући пацијенти са Баретовим једњаком којима би се поред процедура укљученим у досадашњи протокол одредио и функционални статус једњака коришћењем манометрије високе резолуције.

Пројекат: СТАВОВИ ЈАВНОСТИ У СРБИЈИ О ЛЕГАЛИЗАЦИЈИ ЕУТАНАЗИЈЕ

Руководилац: Академик Душица Лечић Тошевски

Учесници: Проф. др Богдан Лубардић, Православни богословски факултет Универзитета у Београду; доцент др Чедо Миљевић, Институт за ментално здравље, Медицински факултет Универзитета у Београду; ванредни проф. др Предраг Дедеић, Факултет за пословне студије и право, Универзитет Унион Никола Тесла; доцент др Зоран Букумирић, Катедра за медицинску статистику и информатику, Медицински факултет Универзитета у Београду; Др Маја Пантовић, dr sci, клинички асистент, Клиника за психијатрију, КЦС

Еутаназија, медицинска пракса намерног завршетка живота да би се избегли бол и патња као део “прогресивних вредности” савремене цивилизације и резултат институционалних и друштвених промена, легализована је у неколико развијених земаља Запада. На почетку примењивана је само за пацијенте у терминалним стадијумима болести које су праћене неподношљивом патњом. У неким земљама, међутим, дозвољена је и за особе са психијатријским поремећајима, уз образложење да су ти поремећаји хронични а патња коју они узрокују дуготрајнија него код соматских болести. Пре неколико година Влада Републике припремила је Преднацрт о “праву на достојанствену смрт” у чијем члану 86 пише: “Право на еутаназију, као право физичког лица на сагласни, добровољни и достојанствени прекид живота, може се изузетно остварити ако се испуне прописани хумани, психосоцијални и медицински услови”. Једина јавна расправа до сада (“Правни, теолошки и психијатријски аспекти еутаназије”) организована је у САНУ 3. новембра 2021. године у оквиру циклуса предавања “Контроверзе у медицини”.

Дебата о еутаназији у 21. веку представља најважнију тему биоетике и расправу о моралним вредностима и стању савременог човека. Та дебата мора укључити религијска, етичка, правна и практична питања а у њој треба да учествују лекари, представници Цркве, правници и јавност. Циљ студије је да се испитају ставови грађана Србије према легализацији еутаназије/медицински потпомогнутог самоубиства.

Истраживање ће укључити репрезентативни узорак а испитаници ће анонимно попуњавати онлајн упитник. Упитник ће бити послат представницима Цркве, лекарским и правним удружењима, здравственим радницима, као и студентима разних факултета. Након објављивања резултата истраживања обезбедио би се критички потенцијал за разборито и неисхитрено расуђивање о овом значајном питању.

У току претходне године припремана је одговарајућа литература и прикупљени међународни упитници како би се формирао оригинални инструмент за нашу популацију. Припремљена је монографија "Контроверзе у медицини" (руководилац пројекта је уредник, аутор предговора и чланка о биоетици и психијатријским аспектима еутаназије; проф. Богдан Лубардић аутор је чланка о теолошким аспектима еутаназије). Монографија је позитивно рецензирана, примљена од стране Одељења медицинских наука и одобрена за штампу од стране Извршног одбора САНУ.

Пројекат: СРЧАНА ИНСУФИЦИЈЕНЦИЈА: УНАПРЕЂЕЊЕ ПРЕВЕНЦИЈЕ, ДИЈАГНОСТИКЕ, ЛЕЧЕЊА И РЕХАБИЛИТАЦИЈЕ

Руководилац: академик Петар М. Сеферовић

Сарадници: академици Владимир Кањух, Нинослав Радовановић, Јован Хаџи Ђокић, Небојша Лалић, Небојша Радуновић, Војислав Лековић, Ђорђе Радак

Ван САНУ (азбучним редом): Милика Ашанин, Ивана Вељић, Владан Вукчевић, Војислав Гига, Горан Лончар, Горан Давидовић, Марина Дељанин-Илић, Драган Динчић, Александра Ђоковић, Ненад Филиповић, Бранислава Ивановић, Младен Кочица, Гордана Крљанац, Катарина Лалић, Ружица Максимовић, Владимир Милорадовић, Иван Милинковић, Дејан Милашиновић, Дејан Орлић, Петар Оташевић, Синиша У. Павловић, Марија Половина, Горица Радовановић, Славица Радовановић, Арсен Д. Ристић, Јелена Сеферовић, Дејан Симеуновић, Драган В. Симић, Горан Станковић, Иван Станковић, Сања Станковић, Синиша Стојковић, Анастасија Стојшић-Милосављевић, Милорад Тешић, Данијела Трифуновић, МаријаЗдравковић

Активности на Пројекту су у току 2023. године биле изузетно велике и интензивне, уз учешће великог броја експерата. Професор Сеферовић је успоставио тесну сарадњу Удружења за срчану слабост Србије (где је Председник) и Српске Академије наука и уметности. Њихова заједничка активност је усмерена на организовање лекара, здравствених радника, болесника и целокупне јавности у борби против срчане слабости, као једног од највећих здравствених проблема данашњице.

У току ове године проф. Сеферовић је одржао 32 предавања по позиву на интернационалним конгресима у 18 земаља у свету, и објавио је 25 радова у врхунским интернационалним часописима. Деветнаест најбољих се налази у прилогу овог извештаја.

Одржан је јубиларни 21. Интернационални конгрес клиничке кардиологије и срчане инсуфицијенције CardioS 2023, који је постигао велики успех. Конгрес је био под покровитељством САНУ а проф Сеферовић био председник Организационог одбора. На CardioS-у 2023 је учествовало 670 учесника из 8 земаља.

САНУ и Удружење за срчану слабост Србије су изабрани као чланови конзорцијума за Европски мегапројект STRATIFYHF (HORIZON-HLTH-2022-STAYHLTH-01-04-two-stage; Research and Innovation action; Trustworthy artificial intelligence (AI) tools to predict the risk of chronic non- communicable diseases and/or their progression). У конзорцијуму овог четворогодишњег пројекта је ангажовано 14 врхунских европских универзитета са циљем коришћења вештачке интелигенције у раном откривању и дефиницији фактора ризика за срчану слабост.

У 2023. години изашао је дуго очекивани Европски уџбеник срчане слабости (ESC Textbook of Heart Failure), где је професор Сеферовић главни уредник. Овај Уџбеник има 6 уредника 283 аутора са 1000 страна око 100 оргиналних илустрација. Издавач је једна од најугледнијих издавачких кућа у свету Oxford University Press. Уџбеник представља савремену едукативну платформу у области срчане слабости која је изванредан извор знања. Уџбеник ће у току 2024. године ће бити преведен на француски и кинески језик.

Епидемиолошко истраживање срчане инсуфицијенције у Европи (HFA Observe Survey) је завршено крајем 2023. године. Прикупљени су високо квалитетни епидемиолошки подаци из 48 Европских земаља. У овом пројекту, поред Европског удружења за срчану слабост и Удружења за срчану слабост Србије учествује и Српска академија наука и уметности. Завршне консултације ће бити обављене у току марта 2024, а након тога се очекује објављивање резултата у Европском часопису за срчану слабост до средине године.

Током 2023. године је започето спровођење значајног пројекта процене квалитета дијагностике и лечења срчане слабости у земљама средње и источне Европе, Пројект Европских центара за срчану слабост (Central/Eastern Europe Quality of Care Centres) који окупља 20 центара из 10 европских земаља. У току 2024. године оствариће се прикупљање и анализа података, што ће омогућити увид у примену дијагностичких и терапијских принципа и реализацију мера за даље унапређење лечења срчане слабости у овом делу Европе. У овај пројекат је укључена и Српска академија наука и уметности.

У Београду је од 17. до 18. марта 2023. године одржан Интернационални конгрес клиничке кардиологије и срчане инсуфицијенције, CardioS 2023. на коме је један од организатора већ традиционално САНУ. На Конгресу су, поред низа активности, промовисана 2 Илустрована водича Удружења за срчану слабост Србије, који су посвећени акутној срчаној слабости и кардиоонкологији.

Удружење за срчану слабост Србије, Црногорско удружење за срчану слабост и САНУ су у Будви 18. јуна 2023. одржали интерактивни Симпозијум на коме су дискутоване и резимиране најважније клиничке и терапијске новине у области лечења HFpEF-а. Појавом SGLT2 инхибитора (емпаглифлозина и дапаглифлозина) први пут у историји медицине/кардиологије, лечење HFpEF-а је постало ефикасно и безбедно. У току састанка још једном је промовисан Илустровани водич Удружења за срчану слабост Србије, Срчана слабост са очуваном ејекционом фракцијом, урађен у сарадњи са Српском академијом наука и уметности. Овај водич веома добро резимира најшири дијагностички и терапијски аспект овог обољења. Практични значај овог илустрованог водича је велики јер ће омогућити најширу имплементацију овог лечења.

У току 2023. године професор Сеферовић је конкурисао за добијање стратешког пројекта Српске академије наука и уметности са темом "Срчана слабост је победива: побољшање квалитета лечења срчане слабости у републици Србији (СПАС)". Циљ овог пројекта је побољшање дијагностике и лечења срчане слабости у Републици Србији спровођењем свеобухватне едукације здравствених радника који лече оболеле од срчане слабости, као и увођењем рачунарског програма вештачке интелигенције намењеног пружању помоћи лекарима приликом одлучивања о оптималном приступу лечењу.

У САНУ је 15. и 16. новембра 2023. године одржан Конгрес Европске радне групе за болести срчаног мишића и перикарда који је окупио више од 600 учесника. САНУ, Удружење за срчану слабост Србије и професор

Сеферовић су активно учествовали као организатори овог истакнутог међународног састанка који је по општој оцени био веома успешан.

Настављен је рад са Удружењем болесника са срчаном слабошћу и Удружењем медицинских сестара и техничара који се баве лечењем срчане слабости који су заједнички пројекти Удружења за црчану слабост Србије и Српске Академије наука и уметности. Ова Удружења имају за циљ бољу организацију болесника са срчаном слабошћу и координирају заједничке активности сестара, медицинских радника, болесника и њихових породица у циљу едукације и побољшања стања болесника.

У свечаној сали САНУ је 30. јануара 2024. одржан састанак поводом посете професора Томаса Лушера, изабраног Председника Европског удружења кардиолога са темом "Будућност кардиологије". Професор Лушер је један од најистакнутијих истраживача у области кардиологије и спада у 0,1% најуспешнијих експерата у свету. Он је изразио задовољство поводом успешне сарадње са САНУ и поводом могућности да се ова сарадња још више продуби у будућности.

Seferović P. M., Polovina M., Rosano G., Bozkurt B., Metra M., Heymans S., Mullens W., Bauersachs J., Sliwa K., de Boer R. A., Farmakis D., Thum T., Olivetto I., Rapezzi C., Linhart A., Corrado D., Tschöpe C., Milinković I., Bayes Genis A., Filippatos G., Keren A., Ašanin M., Krljanac G., Maksimović R., Skouri H., Ben Gal T., Moura B., Volterrani M., Abdelhamid M., Lopatin Y., Chioncel O., Coats A. J. S., 2023: State-of-the-art document on optimal contemporary management of cardiomyopathies. **Eur J Heart Fail.** Nov:1899-1922.

Polovina M., Tschöpe C., Rosano G., Metra M., Crea F., Mullens W., Bauersachs J., Sliwa K., de Boer R. A., Farmakis D., Thum T., Corrado D., Bayes-Genis A., Bozkurt B., Filippatos G., Keren A., Skouri H., Moura B., Volterrani M., Abdelhamid M., Ašanin M., Krljanac G., Tomić M., Savarese G., Adamo M., Lopatin Y., Chioncel O., Coats A. J. S., Seferović P. M., 2023: Incidence, risk assessment and prevention of sudden cardiac death in cardiomyopathies. **Eur J Heart Fail.** 25:2144-2163.

Lund L. H., Crespo-Leiro M. G., Laroche C., Garcia-Pinilla J. M., Bennis A., Vataman E. B., Polovina M., Radovanovic S., Apostolovic S. R., Ašanin M., Gackowski A., Kaplon-Cieslicka A., Cabac-Pogorevici I., Anker S. D., Chioncel O., Coats A. J. S., Filippatos G., Lainscak M., McDonagh T., Mebazaa A., Metra M., Piepoli M., Rosano G. M., Ruschitzka F., Savarese G., Seferović P. M., Iung B., Popescu B. A., Maggioni A.P., 2023: ESC EORP HF III National Leaders and Investigators. Rationale and design of the ESC Heart Failure III Registry - Implementation and discovery. **Eur J Heart Fail.**, 25:2316-2330.

Bayes-Genis A., Krljanac G., Zdravković M., Ašanin M., Stojšić-Milosavljević A., Radovanović S., Kovačević T. P., Selaković A., Milinković I., Polovina M., Glavaš D., Srbinska E., Bulatović N., Miličić D., Čikeš M., Babić Z., Šikić J., Kušljugić Z., Hudić L.D., Arfsten H., Meems L. M. G., Metra M., Rosano G., Seferović P. M., 2023: Young Investigators of the Peptide for Life Initiative. The

‘peptide for life’ initiative in the emergency department study. **ESC Heart Fail.** Dec 13. : 10.1002/ehf2.14625.

Metra M., Adamo M., Tomasoni D., Mebazaa A., Bayes-Genis A., Abdelhamid M., Adamopoulos S., Anker S. D., Bauersachs J., Belenkov Y., Böhm M., Gal T. B., Butler J., Cohen-Solal A., Filippatos G., Gustafsson F., Hill L., Jaarsma T., Jankowska E. A., Lainscak M., Lopatin Y., Lund L. H., McDonagh T., Milicic D., Moura B., Mullens W., Piepoli M., Polovina M., Ponikowski P., Rakisheva A., Ristic A., Savarese G., Seferovic P., Sharma R., Thum T., Tocchetti C. G., Van Linthout S., Vitale C., Von Haehling S., Volterrani M., Coats A. J. S., Chioncel O., Rosano G., 2023: Pre-discharge and early post-discharge management of patients hospitalized for acute heart failure: A scientific statement by the Heart Failure Association of the ESC. **Eur J Heart Fail.**, 25:1115-1131.

Moura B., Aimo A., Al-Mohammad A., Keramida K., Ben Gal T., Dorbala S., Todiere G., Cameli M., Barison A., Bayes-Genis A., Von Bardeleben S., Bucciarelli-Ducci C., Delgado V., R Mordi I., Seferovic P., Savarese G., Čelutkienė J., Rapezzi C., Emdin M., Coats A., Metra M., Rosano G., 2023: Diagnosis and Management of Patients with Left Ventricular Hypertrophy: Role of Multimodality Cardiac Imaging. A Scientific Statement of the Heart Failure Association of the ESC. **Eur J Heart Fail.**, Aug 15. : 10.1002/ehf.2997. Epub ahead of print. PMID: 37581253.

Vazir A., Kapelios C. J., Agaoglu E., Metra M., Lopatin Y., Seferovic P., Mullens W., Filippatos G., Rosano G., Coats A. J., Chioncel O., 2023: Decongestion Strategies in patients presenting with acutely decompensated heart failure: a worldwide survey among physicians. **Eur J Heart Fail.**, Aug 10. : 10.1002/ehf.2985. Epub ahead of print. PMID: 37565377.

Anker S. D., Usman M. S., Anker M. S., Butler J., Böhm M., Abraham W. T., Adamo M., Chopra V. K., Ciccoira M., Cosentino F., Filippatos G., Jankowska E. A., Lund L. H., Moura B., Mullens W., Pieske B., Ponikowski P., Gonzalez-Juanatey J. R., Rakisheva A., Savarese G., Seferovic P., Teerlink J. R., Tschöpe C., Volterrani M., von Haehling S., Zhang J., Zhang Y., Bauersachs J., Landmesser U., Zieroth S., Tsioufis K., Bayes-Genis A., Chioncel O., Andreotti F., Agabiti-Rosei E., Merino J. L., Metra M., Coats A. J. S., Rosano G. M. C., 2023: Patient phenotype profiling in heart failure with preserved ejection fraction to guide therapeutic decision making. A scientific statement of the Heart Failure Association, the European Heart Rhythm Association of the European Society of Cardiology, and the European Society of Hypertension. **Eur J Heart Fail.**, 25(7):936-955. : 10.1002/ehf.2894. Epub 2023 Jul 17. PMID: 37461163.

Shahim B., Shahim A., Adamo M., Chioncel O., Benson L., Crespo-Leiro M. G., Anker S. D., Coats A. J. S., Filippatos G., Lainscak M., McDonagh T., Mebazaa A., Piepoli M. F., Rosano G. M. C., Ruschitzka F., Savarese G., Seferovic P., Volterrani M., Crespo Leiro M., Segovia Cubero J., Amir O., Palic B., Maggioni A. P., Metra M., Lund L. H., 2023: Prevalence, characteristics and prognostic impact of aortic valve disease in patients with heart failure and reduced, mildly reduced, and preserved ejection fraction: An analysis of the ESC Heart Failure Long-Term Registry. **Eur J Heart Fail.**, 25(7):1049-1060.

Metra M., Tomasoni D., Adamo M., Bayes-Genis A., Filippatos G., Abdelhamid M., Adamopoulos S., Anker S. D., Antohi L., Böhm M., Braunschweig F., Gal T. B., Butler J., Cleland J. G. F., Cohen-Solal A., Damman K., Gustafsson F., Hill L., Jankowska E. A., Lainscak M., Lund L. H., McDonagh T., Mebazaa A., Moura

B., Mullens W., Piepoli M., Ponikowski P., Rakisheva A., Ristic A., Savarese G., Seferovic P., Sharma R., Tocchetti C. G., Yilmaz M. B., Vitale C., Volterrani M., von Haehling S., Chioncel O., Coats A. J. S., Rosano G., 2023: Worsening of chronic heart failure: definition, epidemiology, management and prevention. A clinical consensus statement by the Heart Failure Association of the European Society of Cardiology. **Eur J Heart Fail.**, 25(6):776-791.

Metra M., Adamo M., Tomasoni D., Mebazaa A., Bayes-Genis A., Abdelhamid M., Adamopoulos S., Anker S. D., Bauersachs J., Belenkov Y., Böhm M., Gal T. B., Butler J., Cohen-Solal A., Filippatos G., Gustafsson F., Hill L., Jaarsma T., Jankowska E. A., Lainscak M., Lopatin Y., Lund L. H., McDonagh T., Milicic D., Moura B., Mullens W., Piepoli M., Polovina M., Ponikowski P., Rakisheva A., Ristic A., Savarese G., Seferovic P., Sharma R., Thum T., Tocchetti C. G., Van Linthout S., Vitale C., Von Haehling S., Volterrani M., Coats A. J. S., Chioncel O., Rosano G., 2023: Pre-discharge and early post-discharge management of patients hospitalized for acute heart failure: A scientific statement by the Heart Failure Association of the ESC. **Eur J Heart Fail.**, 25(7):1115-1131.

Adler Y., Ristić A. D., Imazio M., Brucato A., Pankuweit S., Burazor I., Seferović P. M., Oh J. K., 2023: Cardiac tamponade. **Nat Rev Dis Primers.**, 20;9(1):36.

Adamo M., Chioncel O., Benson L., Shahim B., Crespo-Leiro M. G., Anker S. D., Coats A. J. S., Filippatos G., Lainscak M., McDonagh T., Mebazaa A., Piepoli M. F., Rosano G. M. C., Ruschitzka F., Savarese G., Seferovic P., Shahim A., Popescu B. A., Iung B., Volterrani M., Maggioni A. P., Metra M., Lund L. H., 2023: Prevalence, clinical characteristics and outcomes of heart failure patients with or without isolated or combined mitral and tricuspid regurgitation: An analysis from the ESC-HFA Heart Failure Long-Term Registry. **Eur J Heart Fail.**, 25(7):1061-1071.

Chioncel O., Adamo M., Nikolaou M., Parissis J., Mebazaa A., Yilmaz M. B., Hassager C., Moura B., Bauersachs J., Harjola V. P., Antohi E. L., Ben-Gal T., Collins S. P., Iliescu V. A., Abdelhamid M., Čelutkienė J., Adamopoulos S., Lund L. H., Cicoira M., Masip J., Skouri H., Gustafsson F., Rakisheva A., Ahrens I., Mortara A., Janowska E. A., Almaghraby A., Damman K., Miro O., Huber K., Ristic A., Hill L., Mullens W., Chieffo A., Bartunek J., Paolisso P., Bayes-Genis A., Anker S. D., Price S., Filippatos G., Ruschitzka F., Seferovic P., Vidal-Perez R., Vahanian A., Metra M., McDonagh T. A., Barbato E., Coats A. J. S., Rosano G. M. C., 2023: Acute heart failure and valvular heart disease: A scientific statement of the Heart Failure Association, the Association for Acute CardioVascular Care and the European Association of Percutaneous Cardiovascular Interventions of the European Society of Cardiology. **Eur J Heart Fail.**, 25(7):1025-1048.

Kapelios C. J., Benson L., Crespo-Leiro M. G., Anker S. D., Coats A. J. S., Chioncel O., Filippatos G., Lainscak M., McDonagh T., Mebazaa A., Metra M., Piepoli M. F., Rosano G. M. C., Ruschitzka F., Savarese G., Seferovic P. M., Volterrani M., Maggioni A. P., Lund L. H., 2023: Participation in a clinical trial is associated with lower mortality but not lower risk of HF hospitalization in patients with heart failure: observations from the ESC EORP Heart Failure Long-Term Registry. **Eur Heart J.**, 1;44(17):1526-1529.

Gustafsson F., Damman K., Nalbantgil S., Van Laake L. W., Tops L. F., Thum T., Adamopoulos S., Bonios M., Coats A. J., Crespo-Leiro M. G., Mehra M. R., Filippatos G., Hill L., Metra M., Jankowska E., de Jonge N., Kaye D., Masetti

M., Parissis J., Milicic D., Seferovic P., Rosano G., Ben Gal T., 2023: Inotropic therapy in patients with advanced heart failure. A clinical consensus statement from the Heart Failure Association of the European Society of Cardiology. **Eur J Heart Fail.**, 25(4):457-468.

Kapłon-Cieślicka A., Benson L., Chioncel O., Crespo-Leiro M. G., Coats A. J. S., Anker S. D., Ruschitzka F., Hage C., Drożdż J., Seferovic P., Rosano G. M. C., Piepoli M., Mebazaa A., McDonagh T., Lainscak M., Savarese G., Ferrari R., Mullens W., Bayes-Genis A., Maggioni A. P., Lund L. H., on behalf of the Heart Failure Association (HFA) of the European Society of Cardiology (ESC) and the ESC Heart Failure Long-Term Registry Investigators., 2023: Hyponatraemia and changes in natraemia during hospitalization for acute heart failure and associations with in-hospital and long-term outcomes - from the ESC-HFA EORP Heart Failure Long-Term Registry. **Eur J Heart Fail.** Apr 27, : 10.1002/ehf.2873. Epub ahead of print.

Tromp J., Jackson A. M., Abdelhamid M., Fouad D., Youssef G., Petrie M. C., Bauersachs J., Sliwa K., van der Meer P., Investigators of the ESC EORP PPCM Registry., 2023: Thromboembolic events in peripartum cardiomyopathy: results from the ESC EORP PPCM registry. **Eur J Heart Fail.**, : 10.1002/ehf.2871. Epub ahead of print.

Seferović P. M., Polovina M., Veljić I., Ašanin M., 2023: Obesity in HFpEF with and without diabetes - Risk factor or innocent bystander?. **Eur J Prev Cardiol.**, Jul 8:zwad226. : 10.1093/eurjpc/zwad226. Epub ahead of print.

Adamopoulos S., Miliopoulos D., Piotrowicz E., Snoek J. A., Panagopoulou N., Nanas S., Niederseer D., Mazaheri R., Ma J., Chen Y., Popovic D., Seferovic P., Girola D., Corrà U., Coats A. J., Metra M., Rosano G. M. C., Volterrani M., Salvioni E., Agostoni P., Piepoli M., 2023: International Validation of Metabolic Exercise test data combined with Cardiac and Kidney Indexes (MECKI) Score in Heart Failure. **Eur J Prev Cardiol.**, 2023 Jun 8:zwad191. : 10.1093/eurjpc/zwad191. Epub ahead of print.

Tsutsui H., Albert N., M., Coats A. J. S., Anker S. D., Bayes-Genis A., Butler J., Chioncel O., Defilippi C. R., Drazner M. H., Felker G. M., Filippatos G., Fiuzat M., Ide T., Januzzi J. L. Jr., Kinugawa K., Kuwahara K., Matsue Y., Mentz R. J., Metra M., Pandey A., Rosano G., Saito Y., Sakata Y., Sato N., Seferovic P. M., Teerlink J., Yamamoto K., Yoshimura M., 2023: Natriuretic Peptides: Role in the Diagnosis and Management of Heart Failure: A Scientific Statement From the Heart Failure Association of the European Society of Cardiology, Heart Failure Society of America and Japanese Heart Failure Society. **J Card Fail.**, May;29(5):787-804. : 10.1016/j.cardfail.2023.02.009. Epub 2023 Apr 17.

Chioncel O., Benson L., Crespo-Leiro M. G., Anker S. D., Coats A. J. S., Filippatos G., McDonagh T., Margineanu C., Mebazaa A., Metra M., Piepoli M. F., Adamo M., Rosano G. M. C., Ruschitzka F., Savarese G., Seferovic P., Volterrani M., Ferrari R., Maggioni A. P., Lund L. H. Comprehensive Characterization of Non-Cardiac Comorbidities in Acute Heart Failure- an analysis of ESC-HFA EORP Heart Failure Long-Term Registry. **Eur J Prev Cardiol.**, May 13:zwad151. : 10.1093/eurjpc/zwad151. Epub ahead of print.

Пројекат: ПРОЦЕНА ЕФИКАСНОСТИ ПРИКУПЉАЊА, *EX VIVO* ПРОЦЕСИРАЊА И КРИОКОНЗЕРВАЦИЈЕ МАТИЧНИХ ЋЕЛИЈА ИЗ КОСТНЕ СРЖИ И МОБИЛИСАНИХ У ПЕРИФЕРНУ КРВ

Руководилац: академик Бела Балинт

Сарадници: проф. др Милена Тодоровић, проф. др Нада Крагуљак,
проф. др Ивана Урошевић, проф. др Ненад Илијевски, др Саша
Боровић, доц. др Слободан Мићовић

Матичне ћелије (Мћ) карактеришу потенцијал за самообнављање, пролиферацију и диференцијацију у функционалне зреле ћелије. Постоје ембрионалне и «ткиво специфичне» адултне Мћ – које су пореклом из костне сржи, периферне и умбиликалне крви или из неких «не-хематопоеетских» соматских извора. Циљеви пројекта били су увођење сопственог протокола обраде и процена терапијске ефикасности Мћ у трансплантацијској и регенеративној медицини.

Оптимизацијом оригиналног протокола прикупљања и *ex vivo* процесирања/замрзавања добијени су следећи резултати: 1) принос ћелија = 80%; 2) вијабилност ћелија = 65% (тест искључења трипан плавог), односно $\geq 95\%$ (примена проточне цитометрије; тест 7-ААД). Извођењем програмираног замрзавања са компензацијом ослобођене топлоте фузије и диметилсулфосида (криопротектор) степен опоравка одмрзнутих ћелија био је 70%. Показано је да Мћ могу бити складиштени у механичком замрзивачу: 1) до пет година на температури $-90\pm 5^\circ\text{C}$ и 2) десет или више година на температури $-140\pm 5^\circ\text{C}$ уз свођење на минимум појаву криооштећења.

У наредном периоду планира се побољшање протокола аферезе Мћ («*harvesting*») ради избора: 1) најпогоднијег протокола мобилизације (*the «just-in-time» mobilization strategy*) и термина прикупљања («*timing*») и 2) што погоднијих процедура *ex vivo* манипулације Мћ. Биће испитивана корелација између дозе (броја) датих $\text{CD}34^+$ и $\text{CD}34^+/\text{CD}90^+$ ћелија и динамике реконституције хематопоезе после трансплантација Мћ (АБО подударних и инкомпатибилних). Од посебног значаја би било процена ефикасност протокола G-CSF плус плериксафора у односу на режиме мобилизације само применом G-CSF на основу приноса ћелија $\text{CD}34^+$ и кинетике прихватања калема након трансплантације Мћ.

Balint B., Pavlovic M., Todorovic M., 2023: Biocellular treatments: From stem cell concepts to graft-engineering and clinical use. **Bulet Transfus**, 64(1-2): 20–3.

Todorovic M., Balint B., Kraguljac Kurtovic N., Sefer D., Djunic I., Stojkovic O., 2023: Poor graft function – causes and potential solutions. **Med Pregl**, 75(Suppl 1): 45–9

Todorovic M., Kraguljac Kurtovic N., Sefer D., Djunic I., Dinic M., Balint B., 2022: Allogeneic stem cell transplantation as a therapeutic challenge. **Bulet Transfus**, 64(1-2): 75–7.

Dinić M., Balint B., Tamaš O., 2023: Therapeutic plasma exchange in disabling relapses in multiple sclerosis and neuromyelitis optica spectrum disorder – treatment controversies. **Bulet Transfus**, 64(1-2): 96–8.

Milosevic M., Balint B., Ilić I., Dukuljev N., Otasevic P., 2023: C-reactive protein apheresis in acute myocardial infarction. **Curr Pharm Des**, 29(8): 555–8.

Todorovic Balint M., Lemajic N., Jurisic V., Pantelic S., Stanisavljevic D., Kraguljac Kurtovic N., Balint B., 2023: An evidence-based and risk-adapted G-CSF versus G-CSF plus plerixafor mobilization strategy to obtain a sufficient CD34+ cell yield in the harvest for autologous stem cell transplants. **Translational Oncology**, <https://doi.org/10.1016/j.tranon.2023.101811>.

Balint B., Pavlovic M., Abazovic Dz., Toroman S., Grubovic Rastvorcova R. M., Dinić M., Todorovic Balint M., 2023: Cellular cryobiology – a review of basic concepts and “operating-design” of cryopreserved cells. **Vojnosanitetski Pregled**, <https://doi.org/10.2298/VSP230711044B>.

Balint B., Pavlovic M., Todorovic Balint M., 2023: Application of (cyt)apheresis for “cell-based” hemobiotherapy of immune-mediated disorders and cancers. **Mac Med Rewiev**, 77(Suppl 110): 36–4.

Todorovic Balint M., Balint B., 2023: Allogeneic stem cell transplantation – success and risks of the procedure. **Mac Med Rewiev**, 77(Suppl 110): 70–3.

Krstic P., Elez M., Zivanovic-Todoric B., Ostojic G., Balint B., Malesevic M., et al., 2023: Development of therapy approach in patient with chronic granulocyt leukemia: case report. **Serb J Exp Clin Research**, : 10.2478/sjecd-2018-0074

Ostojic M., Arnautovic N., Nežić D., Ragus S., Micovic S., Otasevic P., Nikolic A., Tasic N., Kovacevic-Preradovic T., Stanetic B., Unic-Stojanovic D., Dobric M., Milojevic M., Veljkovic S., Boskovic N., Djokic D., Cucic L., Mihajlovic V., Kotur-Stevuljevic J., Ivanovic I., Balint B., et al., 2023: SYNTAX score II version 2020: External validation of patients treated by coronary artery bypass grafting in a single large volume cardio-surgical center. **J Am Coll Cardiol**, 81(8 Suppl): 1155.

Balint B., Pavlovic M., Todorovic M., 2023: The use of apheresis in personalized cell-mediated treatment of prostate cancer. In: Kocic G, Hadzi Djokic J, Simic T, eds. **Prostate cancer: advancements in the pathogenesis, diagnosis and personalized therapy**. Heidelberg: Springer-Nature. 2023; ISBN 978-3-031-51711-2.

**Пројекат: ИНТЕРВЕНТНО ЛЕЧЕЊЕ БОЛЕСНИКА СА
АКУТНИМ КОРОНАРНИМ СИНДРОМОМ – ОД РАНЕ
ДИЈАГНОСТИКЕ ДО КОМПЛЕКСНИХ ПЕРКУТАНИХ
КАРДИОВАСКУЛАРНИХ ИНТЕРВЕНЦИЈА**

Руководилац: академик Горан Станковић

Сарадници: академик Владимир Кањух, др Милика Ашанин
и др Маја Живковић

Кардиоваскуларна обољења представљају најчешћи узрок смрти у Републици Србији. Интревентно лечење болесника са акутним коронарним синдромом (АКС) представља најефикаснију методу лечења и повезано је са смањењем краткорочне и дугорочне стопе смртности. Савремена истраживања на овом пољу кардиологије усмерена су на боље разумевање патофизиолошких механизма које би омогућило ефикаснију и прецизнију дијагностику, и последично терапијску стратификацију болесника, као и на испитивања нових технологија и процедуралних техника који би довеле до побољшања клиничког исхода. Основна активност овог пројекта састоји се у координацији сакупљања, анализе, интерпретације и презентације података стручној и широј јавности, из области интервентног лечења болесника са АКС у водећим универзитетским и академским центрима у Републици Србији.

Међуинституционални регистар болесника са АКС

У 2023. наш фокус је био мултиинституционални проспективни регистар SINERGY-ACUTE (Acute and Long-term Outcomes of Patients With Acute Myocardial Infarction Treated With PCI) инвазивно лечених болесника са АКС у водећим универзитетским и академским центрима. Координатор овог регистра је професор Горан Станковић, испред Универзитетског клиничког центра Србије, уз учешће Клиничко-болничког центра Б. Коса, који представља доцент др М. Здравковић, и Института за нуклеарне науке „Винча“, коју представља професорка др Маја Живковић. SINERGY-ACUTE је направљен у форми интернет-регистра, са стандардизованим уносом података из свих центара и пријављен је на сајту www.clinicaltrials.gov под редним бројем NCT04506047. Фокус SINERGY-ACUTE регистра у 2023. години био је организација елективних кардиолошких интервенција код не-ковид болесника са АКС у салама за катетеризације срца, као и збрињавање ковид позитивних болесника са акутним коронарним синдромом. Додатни циљеви су били: 1) испитивање ефекта тромбектомије на процедурални резултат у случају успореног протока (no-reflow) код пацијената са СТЕМИ који су подвргнути перкутаној коронарној интервенцији (ПКИ), као и

учесталост нежељених клиничких исхода повезаних са одсуством протока у инфарктној артерији; 2) процена клиничких резултата комплетне реваскуларизације свих лезија у односу на реваскуларизацију само инфаркте лезије, код болесника са СТЕМИ и вишесудовном коронарном болести, према старости болесника; 3) анализа узрока рестенозе стента код пацијената са АКС након њихове уградње у остијална сужења циркумфлексне или предње десцендентне гране леве коронарне артерије, у циљу бољег планирања и стандардизације приступа лечењу коронарних лезија на остијуму артерија.

Појединачне истраживачке иницијативе и међународна сарадња

Током 2023. године, циљеви пројекта у САНУ остваривали су се кроз следеће појединачне иницијативе и међународну сарадњу на пољу инвазивног лечења болесника са АКС. 1) Испитивање ефекта колхицина и спиронолактона на прогнозу болесника са акутним инфарктом миокарда (CLEAR-SINERGY) у сарадњи са проф. Санцит Џолијем и институтом PHRI (Population Health Research Institute) из Канаде; 2) Испитивање утицаја промена у функцији коронарне микроциркулације на величину инфаркта миокарда, у сарадњи са проф. Хавијер Есканедом из Hospital Clinico San Carlos из Мадрида; 3) Утврђивање значаја интракоронарне оптичке томографије у лечењу болесника са срчаним застојем ван болнице (CAOCT); 4) Утврђивање вредности кардијалне магнетне резонанце у процењивању величине инфаркта и настанка срчане слабости код болесника са акутним инфарктом миокарда лечених инвазивном процедуром, у сарадњи са проф. Хавијер Есканедом из Hospital Clinico San Carlos из Мадрида и доц. др Маријом Здравковић из Клиничко-болничког центра Б. Коса, у Београду; 5) Испитивање оптималне дужине трајања двојне антиагрегационе терапије након уградње стента код болесника са повишеним ризиком од крварења, у сарадњи са проф. Марком Валђимилијем, из Università della Svizzera Italiana (USI), из Лугана, Швајцарска; 6) Процена клиничке ефикасности и безбедности примене лека селатогрел када се самостално примењује у дози од 16 мг након појаве симптома који указују на акутни инфаркт миокарда (АИМ) код испитаника код којих постоји ризик од поновне појаве акутног инфаркта миокарда (SOS-AMI), у сарадњи са проф. Дипак Батом из Маунт Синај болнице, из Њујорка.

Конгрес СИНЕРГИЈА

Традиционални међународни кардиолошки састанак СИНЕРГИЈА 2023 (Српски конгрес интервентне кардиологије, кардиоваскуларног имиџинга и терапије лековима), организован је уживо 14 и 15 септембра 2023. године, под покровитељством САНУ, са ограниченим on-line преношењем пленарних сесија. Конгрес је имао 1300 регистрованих

учесника, са 56 иностраних предавача из 31 земље и преко 150 домаћих предавача.

Предавања и публикациије

У 2023 години председавао је и одржао 21 предавање на међународним скуповима и универзитетима у Сан Франциску, Минеаполису, Сент Луису, Њу Делхију, Дубаију, Рио де Жанеиру, Паризу, Варшави, Кракову, Атини, Софији, Истамбулу. Такође је организовао и модерирао 9 вебинара о савременом лечењу коронарних бифуркација (у сарадњи са EuroPCR, Medtronic, Visible heart lab, University of Minnesota, SAD), као и 20 предавања по позиву на on-line кардиолошким конгресима индијског, кинеског, азијско-пацифичког и латиноамеричког удружења интервентних кардиолога. Објавио је 17 радова у часописима индексираним у JCR (од тога 13 радова у часописима категорије M21 и M21a). Према индексној бази SCOPUS, његови радови су цитирани 13355 пута, са Х-индексом 52.

Juricic S. A., Stojkovic S. M., Galassi A. R., Stankovic G. R., Orlic D. N., Vukcevic V. D., Milasinovic D. G., Aleksandric S. B., Tomasevic M. V., Dobric M. R., Nedeljkovic M. A., Beleslin B. D., Dikic M. P., Banovic M. D., Ostojic M. C., Tesic M. B., 2023: Long-term follow-up of patients with chronic total coronary artery occlusion previously randomized to treatment with optimal drug therapy or percutaneous revascularization of chronic total occlusion (COMET-CTO). **Front Cardiovasc Med.**, Jan 9;9:1014664.

Cirillo P., Di Serafino L., Gamra H., Zimarino M., Barbato E., Briguori C., Amat-Santos I. J., Chieffo A., Erglis A., Gil R. J., Kedev S. A., Petrov I., Radico F., Niglio T., Nakamura S., Costa R. A., Kanic V., Perfetti M., Pellicano M., Maric K., Tesorio T., Vukcevic V., Esposito G., Stankovic G., 2023: EuroBifurcation Club. Impact of dual antiplatelet therapy duration on clinical outcome after coronary bifurcation stenting: results from the Euro Bifurcation Club registry. **Panminerva Med.**, Mar;65(1):1-12.

Arunothayaraj S., Lassen J. F., Clesham G. J., Spence M. S., Koning R., Banning A. P., Lindsay M., Christiansen E. H., Egred M., Cockburn J., Mylotte D., Brunel P., Ferenc M., Hovasse T., Wlodarczak A., Pan M., Silvestri M., Erglis A., Kretov E., Chieffo A., Lefèvre T., Burzotta F., Darremont O., Stankovic G., Morice M. C., Louvard Y., Hildick-Smith D., 2023: Impact of technique on bifurcation stent outcomes in the European Bifurcation Club Left Main Coronary Trial. **Catheter Cardiovasc Interv.**, Feb;101(3):553-562.

Wang Z., Yang J., Li C., Huang J., Fezzi S., Chen E., Cai W., Stankovic G., Wijns W., Chen L., Tu S., 2023: Dynamic assessment of the left main-left circumflex bending angle: Implications for ostial left circumflex artery in-stent restenosis after successful two-stent PCI. **Int J Cardiol.**, May 1;378:11-19.

Milićević B., Milošević M., Simić V., Trifunović D., Stanković G., Filipović N., Kojić M., Cardiac hypertrophy simulations using parametric and echocardiogra-

phy-based left ventricle model with shell finite elements. **Comput Biol Med.**, May;157:106742.

Kumar S., Molony D., Khawaja S., Crawford K., Thompson E. W., Hung O., Shah I., Navas-Simbana J., Ho A., Kumar A., Ko Y. A., Hosseini H., Lefieux A., Lee J. M., Hahn J. Y., Chen S. L., Otake H., Akasaka T., Shin E. S., Koo B. K., Stankovic G., Milasinovic D., Nam C. W., Won K. B., Escaned J., Erglis A., Murasato Y., Veneziani A., Samady H., 2023: Stent underexpansion is associated with high wall shear stress: a biomechanical analysis of the shear stent study. **Int J Cardiovasc Imaging.**, Jul;39(7):1375-1382.

Pan M., Lassen J. F., Burzotta F., Ojeda S., Albiero R., Lefèvre T., Hildick-Smith D., Johnson T. W., Chieffo A., Banning A. P., Ferenc M., Darremont O., Chatzizisis Y. S., Louvard Y., Stankovic G., 2023: The 17th expert consensus document of the European Bifurcation Club - techniques to preserve access to the side branch during stepwise provisional stenting. **EuroIntervention**, May 15;19(1):26-36.

Cangemi S., Burzotta F., Bianchini F., DeVos A., Valenzuela T., Trani C., Aurigemma C., Romagnoli E., Lassen J. F., Stankovic G., Iaizzo P. A., 2023: Configuration of two-stent coronary bifurcation techniques in explanted beating hearts: the MOBBEM study. **EuroIntervention**, Aug 7;19(5):e423-e431.

Arunothayaraj S., Behan M. W., Lefèvre T., Lassen J. F., Chieffo A., Stankovic G., Burzotta F., Pan M., Ferenc M., Hovasse T., Spence M. S., Brunel P., Cotton J. M., Cockburn J., Carrié D., Baumbach A., Maeng M., Louvard Y., Hildick-Smith D., 2023: Stepwise provisional versus systematic culotte for stenting of true coronary bifurcation lesions: five-year follow-up of the multicentre randomised EBC TWO Trial. **EuroIntervention**, May 16;19(4):e297-304.

d'Entremont M. A., Alazzoni A., Dzavik V., Sharma V., Overgaard C. B., Lemaire-Paquette S., Lamelas P., Cairns J. A., Mehta S. R., Natarajan M. K., Sheth T. N., Schwalm J. D., Rao S. V., Stankovic G., Kedev S., Moreno R., Cantor W. J., Lavi S., Bertrand O. F., Nguyen M., Couture É. L., Jolly S. S., 2023: No-reflow after primary percutaneous coronary intervention in patients with ST-elevation myocardial infarction: an angiographic core laboratory analysis of the TOTAL Trial. **EuroIntervention**, Aug 7;19(5):e394-e401.

Maznyczka A., Arunothayaraj S., Egred M., Banning A., Brunel P., Ferenc M., Hovasse T., Wlodarczak A., Pan M., Schmitz T., Silvestri M., Erglis A., Kretov E., Lassen J. F., Chieffo A., Lefevre T., Burzotta F., Cockburn J., Darremont O., Stankovic G., Morice M. C., Louvard Y., Hildick-Smith D., EBC MAIN (European Bifurcation Club Left Main Coronary Stent study) investigators, 2023: Bifurcation left main stenting with or without intracoronary imaging: **Outcomes from the EBC MAIN trial Catheter Cardiovasc Interv.**, Sep;102(3):415-429.

Giga V., Boskovic N., Djordjevic-Dikic A., Beleslin B., Nedeljkovic I., Stankovic G., Tesic M., Jovanovic I., Paunovic I., Aleksandric S., 2023: Heart Rate Recovery as a Predictor of Long-Term Adverse Events after Negative Exercise Testing in Patients with Chest Pain and Pre-Test Probability of Coronary Artery Disease from 15% to 65. **Diagnostics** (Basel), Jun 30;13(13):2229.

Bujak K., Verardi F. M., Arevalos V., Gabani R., Spione F., Rajwa P., Milasinovic D., Stankovic G., Gasior M., Sabaté M., Brugaletta S., 2023: Clinical outcomes following different stenting techniques for coronary bifurcation lesions:

a systematic review and network meta-analysis of randomised controlled trials. **EuroIntervention**, Oct 23;19(8):664-675.

Milasinovic D., Brugaletta S., Jelic D., Stankovic G., 2023: OCT guidance for evaluation and treatment of the long-term consequences of inadequate ostial left circumflex stenting. **EuroIntervention**, Dec 4;19(10):e863-e864.

Lefèvre T., Pan M., Stankovic G., Ojeda S., Boudou N., Brilakis E. S., Sianos G., Vadalà G., Galassi A. R., Garbo R., Louvard Y., Gutiérrez-Chico J. L., di Mario C., Hildick-Smith D., Mashayekhi K., Werner G. S., 2023: CTO and Bifurcation Lesions: An Expert Consensus From the European Bifurcation Club and EuroCTO Club. **JACC Cardiovasc Interv.**, Sep 11;16(17):2065-2082.

Samant S., Bakhos J. J., Wu W., Zhao S., Kassab G. S., Khan B., Panagopoulos A., Makadia J., Oguz U. M., Banga A., Fayaz M., Glass W., Chiastra C., Burzotta F., LaDisa J. F. Jr., Iaizzo P., Murasato Y., Dubini G., Migliavacca F., Mickley T., Bicek A., Fontana J., West N. E. J., Mortier P., Boyers P. J., Gold J. P., Anderson D. R., Tchong J. E., Windle J. R., Samady H., Jaffer F. A., Desai N. R., Lansky A., Mena-Hurtado C., Abbott D., Brilakis E. S., Lassen J. F., Louvard Y., Stankovic G., Serruys P. W., Velazquez E., Elias P., Bhatt D. L., Dangas G., Chatzizisis Y. S., 2023: Artificial Intelligence, Computational Simulations, and Extended Reality in Cardiovascular Interventions. **JACC Cardiovasc Interv.**, Oct 23;16(20):2479-2497.

Lunardi M., Louvard Y., Lefèvre T., Stankovic G., Burzotta F., Kassab G. S., Lassen J. F., Darremont O., Garg S., Koo B. K., Holm N. R., Johnson T. W., Pan M., Chatzizisis Y. S., Banning A. P., Chieffo A., Dudek D., Hildick-Smith D., Garot J., Henry T. D., Dangas G., Stone G., Krucoff M. W., Cutlip D., Mehran R., Wijns W., Sharif F., Serruys P. W., Onuma Y., 2023: Definitions and Standardized Endpoints for Treatment of Coronary Bifurcations. **EuroIntervention**, Dec 4;19(10):e807-e831.

Пројекат: ИСТРАЖИВАЊЕ МЕХАНИЗАМА РЕДОКС ХОМЕОСТАЗЕ У НЕМАЛИГНИМ И МАЛИГНИМ ОБОЉЕЊИМА УРОГЕНИТАЛНОГ ТРАКТА

Руководилац: дописни члан Татјана Симић

Сарадници: Ана Савић Радојевић, Марија Пљеша Ерцеговац,
Марија Матић, Татјана Ђукић, Весна Ћорић, Ђурђа Јеротић, Тамара
Станисављевић

Изучавани су механизми поремећене редокс хомеостазе код болесника са COVID-19, болесника са туморима тестиса и туморима уротелијума. Настављене су активности на следећим пројектима:

1) Пројекат „Association of antioxidant enzymes polymorphisms with extracellular vesicles content in CKD patients“ (ANTENEVS), Програм сарадње српске науке са дијаспором: ваучери за размену знања.

2) Институционални пројекат МФУБ, број 200110

3) COST акција CA211265:»Personalized medicine in chronic kidney disease: improved outcome based on Big Data»

Markovic M., Ranin J., Bukumiric Z., Jerotic D., Savic-Radojevic A., Pljesa-Ercegovac M., Djukic T., Ercegovac M., Asanin M., Milosevic I., Stevanovic G., Simic T., Coric V., 2023: Matic M. GPX3 Variant Genotype Affects the Risk of Developing Severe Forms of COVID-19. **Int J Mol Sci**, 24 (22) art. no. 16151.

Radic Savic Z., Coric V., Vidovic S., Vidovic V., Becarevic J., Milovac I., Reljic Z., Mirjanic-Azaric B., Skrbic R., Gajanin R., Matic M., Simic T., 2023: GPX3 rs8177412 Polymorphism Modifies Risk of Upper Urothelial Tumors in Patients with Balkan Endemic Nephropathy. **Medicina** (Kaunas), 59 (8) art. no. 1421.

Petrovic M., Simic T., Djukic T., Radic T., Savic-Radojevic A., Zekovic M., Durutovic O., Janicic A., Milojevic B., Kajmakovic B., Zivkovic M., Bojanic N., Bumbasirevic U., Coric V., 2023: The Polymorphisms in GSTO Genes (GSTO1 rs4925, GSTO2 rs156697, and GSTO2 rs2297235) Affect the Risk for Testicular Germ Cell Tumor Development: A Pilot Study. **Life** (Basel), 13 (6) art. no. 1269.

Asanin M., Ercegovac M., Krljanac G., Djukic T., Coric V., Jerotic D., Pljesa-Ercegovac M., Matic M., Milosevic I., Viduljevic M., Stevanovic G., Ranin J., Simic T., Bukumiric Z., Savic-Radojevic A., 2023: Antioxidant Genetic Variants Modify Echocardiography Indices in Long COVID. **Int J Mol Sci**, 24 (12) art. no. 10234.

Nikic P., Dragicevic D., Jerotic D., Savic S., Djukic T., Stankovic B., Kovacevic L., Simic T., Matic M., 2023: Polymorphisms of Antioxidant Enzymes SOD2 (rs4880) and GPX1 (rs1050450) Are Associated with Bladder Cancer Risk or Its Aggressiveness. **Medicina** (Kaunas), 59 (1) art. no. 131

ОДБОР ЗА КАРДИОВАСКУЛАРНУ ПАТОЛОГИЈУ

Председник: академик Владимир Кањух

Чланови САНУ академици: Миодраг Остојић (потпредседник),
Нинослав Радовановић, Драган Мицић, Миодраг Чолић, Радоје
Чоловић, Небојша М. Лалић, Ђорђе Радак, Небојша Радуновић, Петар
Сеферовић, Горан Станковић, Бела Балинт и Душица Лечић Тошевски.

Изван САНУ (азбучним редом): Проф.др Небојша Антонијевић,
проф.др Милика Ашанин, проф.др Раде Бабић, проф.др Бранко
Белеслин, проф.др Зорана Васиљевић Покрајчић, проф.др Душан
Велимировић, проф.др Босиљка Вујисић Тешић, проф.др Љиљана
Гојковић Букарица, проф.др Марина Делјанин Илић, проф.др Стеван
Илић, др Младен Кочица, др Снежана Кањух (технички секретар),
проф.др Софија Ластаћ Малетић, проф.др Весна Лачковић, проф.др
Горан Милашиновић, проф.др Милан Недељковић, проф.др Александар
Нешковић, проф.др Александар Новаковић, проф.др Арсен Ристић,

проф.др Синиша Стојковић, проф.др Ђурица Стојшић, проф.др Гордана Теофиловски Парипид, проф.др Слободан Цветковић и проф.др Милица Чоловић.

Инострани чланови: Василиос Танопулос, Еуђенио Пикано, Феликс Унгер, Антонио Коломбо, Гаetano Тиене, Дренка Шећеров Зечевић, Душко Вулић, Александар Лазаревић, Сашко Кедев, Евгениј Шљахто, Брукс Едвардс и Карољ Лапиш.

У 2023. изашла је из штампе Интернационална монографија II Европског центра за мир и развој Универзитета за мир Уједињених Нација (ECPD UN) "Novi trendovi u prevenciji, dijagnostici i lečenju kardiovaskularnih bolesti", гл. и одг. уред. академик САНУ В.Кањух, ко-уред. академици АНУРС ND Wong и Д.Вулић, технички помоћник гл. и одг. уред. др С.Кањух, у тиражу од 1000 примерака, са 25 билингвалних радова (српско-енглеских) или само енглеских. Аутори из Одбора су: В.Кањух, М.Кочица, Д.Вулић, Д.Шећеров Зечевић, В.Лачковић, С.Кањух, М.Недељковић, М.Дељанин Илић, Љ.Гојковић Букарица, Н.Антонијевић, Б.Белеслин и НМ.Лалић. Рецензенти су били чланови Одбора Г.Станковић и А.Ристић.

Од 19-23.јуна 2023. одржана је XIV интернационална, летња, кардиолошка школа ECPD UN у Бечићима, хотел Спленидид, Црна Гора. Предавачи су били из САД, Ирске, Румуније, Србије, БиХ (Федерација и Р.Српска) а слушаоци из Србије, Црне Горе, Словеније и БиХ. Од чланова Одбора, предавачи су били: В.Кањух (online), председник Програмског савета Школе, М.Остојић, Б.Белеслин, М.Недељковић и Д.Вулић.

Сви важнији кардиолошки састанци у Србији и делом у Р.Српској били су у ко-организацији или под покровитељством Одбора.

Одбор је одржао свој редовни, годишњи Састанак чланова и сарадника (око 100 учесника) 13.децембра 2023. у Свечаној сали САНУ, који је, у ствари, био "Прослава 41.године успешног рада Одбора". Прославу су поздравили председник САНУ академик З. Кнежевић и заменик секретара Одељења медицинских наука академик М. Чолић. Високо позитивно су оценили рад Одбора, који је најстарији, најбројнији и најуспешнији одбор САНУ захваљујући залагању његовог руководства.

Академик В.Кањух, председник, академик М.Остојић, потпредседник и др С.Кањух, технички секретар Одбора одржали су 50' реферат "41.година рада Одбора за кардиоваскуларну патологију САНУ". Одбор је почео са радом 1982. Председници су били академици: В.Арновљевић, Б.С. Ђорђевић и В.Кањух. Значајни чланови Одбора су били академик И.Папо, проф.др С.Недељковић и инострани члан САНУ Американац ЈЕ.Edwards. Одбор је постигао да наша српска кардиологија буде **инте-**

грална, тј. не само адултна клиничка као што је била на почетку, јер је развила кардио-хирургију, педијатријску кардиологију, кардиоваскуларну: патологију, епидемиологију, фармакологију, геријатрију, нефрологију и неурологију. Такође, Одбор је постао **“кровна стручно-научна институција српске кардиологије”** окупивши све врсне посленике интегралне кардиологије.

Чланови Одбора су пратили кардиолошке компликације у пандемији COVID-19 и написали бројне радове и релевантне препоруке. За време пандемије, будући да нису много путовали, сели су и написали бројне одличне књиге, које су на Прослави цитиране (аутори и наслови).

На крају подељене су захвалнице Одбора, заинтересованим младим лекарима дата је *gratis* поменута Интернационална монографија и за све учеснике Прославе уприличен је коктел-ручак у Салону клуба САНУ.

Прославу 41.године успешног рада Одбора пратио је Танјуг (пренео је интегрално поздравне говоре З.Кнежевића и М.Чолића), дневни лист Политика (интервјуом са В.Кањуком и у новогодишњем броју штампана је фотографија на пола странице чланова и сарадника Одбора), ТВ Прва и Пинк, М.Пушац је приредио извештај о Прослави у *Medici.com* (Бања Лука, Р.Српска) 2023; XXI (121):56-8. Издавачки одбор САНУ одобрио је штампање књиге “41.година рада Одбора за КВП САНУ” аутора В.Кањука у 2024.години.

ОДБОР ЗА ИМУНОЛОГИЈУ И АЛЕРГОЛОГИЈУ

Председник: академик Миодраг Чолић

Заменик: академик и члан Бела Балинт

Чланови: академик Небојша Лалић, дописни члан Татјана Симић, др Сергеј Томић, проф. др Драгана Вучевић, проф. др Владимир Трајковић, др Ђорђе Миљковић, проф. др Немања Дамњанов, проф. др Бранка Боначи Николић и др Љиљана Софронић Милосављевић

Најзначајнија делатност Одбора је била промоције научних истраживања у области имунологије и алергологије. Одбор је одржао у САНУ научни састанак посвећен Светском дану имунологије (27.04. 2023) у сарадњи са Друштвом имунолога Србије. Представљени су најзначајнији резултати, пре свега млађих истраживача, који су објављени у престижним међународним часописима.

Академик Миодраг Чолић је као стални представник САНУ у Интеракадемском партнерству, Интернационалном савету за науку, Европске радне групе Интернационалног савета за науку, Европском фонду за науку, члан Управног и надзорног одбора Декаде одрживог

развоја у науци. У овим асоцијацијама учествовао је на Годишњим скупштинама и неколико конференција одржаних онлајн и уживо. Сваки од чланова је презентовао своје радове и учествовао у другим активностима у оквиру индивидуалних активности.

ОДБОР ЗА ТУМОРЕ УРОГЕНИТАЛНОГ СИСТЕМА

Председник: академик Јован Хади-Ђокић

Чланови: академици: Зоран Ковачевић, Владимир Кањух, Предраг Пешко, Ђорђе Радак и Небојша Радуновић, дописни члан Татјана Симић, проф. др Иван Игњатовић, проф. др Јасмина Марковић-Липковски, проф. др Драгослав Башић, проф. др Миодраг Аћимовић, проф. др Дејан Драгичевић, проф. др Љубинка Величковић, проф. др Гордана Коцић, др Александар Јаничић, др Милан Петровић, др Весна Ђорић, др Миломир Туфегџић, др Владимир Васић, др Томислав Пејчић (секретар Одбора), проф. др Зоран Џамић, проф. др Саша Војинов, проф. др Дејан Драгичевић, проф. др Гордана Коцић, доцент др Андреј Вељковић, др Миломир Туфегџић и доцент др Сања Станковић

Одбор за туморе урогениталног система Медицинског одељења САНУ је основан 2008. године. У 2023. години, чланови Одбора су се и даље бавили истраживањем постављених циљева, међу којима су:

- скрининг карцинома простате у Србији
- епидемиолошке студије карцинома простате у Србији
- промене клиничког и патолошког стадијума урогениталних тумора у последњој декади, у односу на раније периоде
- дијагностика и лечење тумора мокраћне бешике
- тотална цистектомија и уринарне деривације
- епидемиолошке студије карцинома мокраћне бешике у Србији
- уринарни ПСА као маркер бенигне хиперплазије простате
- тумори бубрега са продором у в.реналис и доњу шупљу вену
- чланови Одбора су се бавили изучавањем ткива простате различите величине после операције Тхулиум ласером.

Током 2023. године, чланови Одбора су објавили више радова и учествовали са рефератима на многим конгресима и стручним састанцима у земљи и иностранству.

У организацији Одбора организован је научни скуп, 21.12.2023. године, под називом Реконструктивне операције на пенису, који је био посвећен академику Сави Перовићу. Скупу је присуствовало 200 акредитованих стручњака из те области и 10 предавача по позиву из иностранства.

Petrovic M., Simic T., Djukic T., Radic T., Savic-Radojevic A., Zekovic M., Durutovic O., Janicic A., Milojevic B., Kajmakovic B., Zivkovic M., Bojanic N., Bumbasirevic U., Coric V., 2023: The Polymorphisms in GSTO Genes (GSTO1 rs4925, GSTO2 rs156697, and GSTO2 rs2297235) Affect the Risk for Testicular Germ Cell Tumor Development: A Pilot Study. **Life** (Basel), May 27;13(6):1269.

Bumbasirevic U., Zivkovic M., Petrovic M., Coric V., Lisicic N., Bojanic N., Treatment options in stage I seminoma. **Oncol Res.**, Jan 12;30(3):117-128.

Janicic A., Petrovic M., Zekovic M., Vasilic N., Coric V., Milojevic B., Zivkovic M., Bumbasirevic U., 2023: Prognostic Significance of Systemic Inflammation Markers in Testicular and Penile Cancer: A Narrative Review of Current Literature. **Life** (Basel). Feb 21;13(3):600.

ОДБОР ЗА МУЛТИДИСЦИПЛИНАРНА ИСТРАЖИВАЊА ШЕЋЕРНЕ БОЛЕСТИ

Председник: академик Небојша М. Лалић

Чланови: академици Владимир Кањух, Владимир С. Костић, Миодраг Остојић, Владимир Бумбаширевић, Драган Мицић, Миодраг Чолић, Душица Лечић Тошевски, Небојша Радуновић, Ђорђе Радак, Петар Сеферовић, Горан Станковић и Марко Бумбаширевић

Сарадници изван САНУ: проф. др Александра Јотић, проф. др Катарина Лалић, проф. др Милан Недељковић, проф. др Бранко Белеслин, проф. др Марина Светел, проф. др Елка Стефанова, проф. др Марија Мостарица Стојковић и проф. др Иванка Марковић

Одбор је у току 2023. године наставио рад на развоју мултидисциплинарног приступа у изучавању шећерне болести. У току 2023.године, Одбор је био коорганизатор 13 Српског конгреса о шећерној болести одржаног у Београду у децембру 2023. Поред тога, чланови Одбора су држали предавања у оквиру 59. конгреса Европске асоцијације за студију дијабетеса у септембру, на годишњем састанку Америчке асоцијације за дијабетес, на интернационалним дијабетолошким састанцима у Румунији, Израелу, Македонији, Хрватској, Републици Српској.

Ceriello A., Lalic N., Montanya E., Valensi P., Khunti K., Hummel M., Schnell O., 2023: NT-proBNP point-of-care measurement as a screening tool for heart failure and CVD risk in type 2 diabetes with hypertension. **J Diabetes Complications**, Mar; 37(3): 108410.

Andjelic J. M., Radojkovic D., Nikolic A., Rakicevic L., Babic T., Jelic D., Lalic N. M., Matrix Metalloproteinase-2 (MMP-2) and-9 (MMP-9) Gene Variants and Microvascular Complications in Type 2 Diabetes Patients. **Balkan J Med Genet.**, Mar 1;25(1):35-40.

Yi T. W., Smyth B., Di Tanna G. L., Arnott C., Cardoza K., Kang A., Pollock C., Agarwal R., Bakris G., Charytan D. M., de Zeeuw D., Heerspink H. J. L., Neal B., Wheeler D. C., Cannon C. P., Zhang H., Zinman B., Perkovic V., Levin A., Mahaffey K. W., Jardine M., CREDENCE Trial Investigators (Lalic N. M.), 2023: Kidney and Cardiovascular Effects of Canagliflozin According to Age and Sex: A Post Hoc Analysis of the CREDENCE Randomized Clinical Trial. **Am J Kidney Dis.**, Jul;82(1):84-96.e1.

Gabriel R., Boukichou-Abdelkader N., Gilis-Januszewska A., Makrilakis K., Gómez-Huelgas R., Kamenov Z., Paulweber B., Satman I., Djordjevic P., Alkandari A., Mitrakou A., Lalic N., Egido J., Más-Fontao S., Calvet J. H., Pastor J. C., Lindström J., Lind M., Acosta T., Silva L., Tuomilehto J., 2023: On Behalf Of The E-Predice Consortium. Reduction in the Risk of Peripheral Neuropathy and Lower Decrease in Kidney Function with Metformin, Linagliptin or Their Fixed-Dose Combination Compared to Placebo in Prediabetes: A Randomized Controlled Trial. **J Clin Med.**, 2023 Mar 3;12(5):2035.

Jotic A. Z., Stoiljkovic M. M., Milicic T. J., Lalic K. S., Lukic L. Z., Macesic M. V., Stanarcic Gajovic J. N., Milovancevic M. M., Pavlovic V.R., Gojnic M. G., Rafailovic D. P., Lalic N. M., 2023: Development of ALOHa-G Risk Score for Detecting Postpartum Dyslipidemia Among Normoglycemic Women with Previous Gestational Diabetes: Observational Cohort Study. **Diabetes Ther.**, May;14(5):857-867.

Zanetti D., Stell L., Gustafsson S., Abbasi F., Tsao P. S., Knowles J. W.; RISC Investigators (Lalic N. M.); Zethelius B., Ärnlöv J., Balkau B., Walker M., Lazzeroni L. C., Lind L., Petrie J. R., Assimes T. L., 2023: Plasma proteomic signatures of a direct measure of insulin sensitivity in two population cohorts. **Diabetologia**, Sep;66(9):1643-1654.

Ceriello A., Rodbard H.W., Battelino T., Brosius F., Cosentino F., Green J., Ji L., Kellerer M., Koob S., Kosiborod M., Lalic N., Marx N., Nedungadi T. P., Parkin C. G., Rydén L., Sheu W. H., Standl E., Vandvik P. O., Schnell O., 2023: Taskforce of the Guideline Workshop. Data from network meta-analyses can inform clinical practice guidelines and decision-making in diabetes management: perspectives of the taskforce of the guideline workshop. **Cardiovasc Diabetol**, Oct 13;22(1):277.

Lincoff A. M., Brown-Frandsen K., Colhoun H. M., Deanfield J., Emerson S. S., Esbjerg S., Hardt-Lindberg S., Hovingh G. K., Kahn S. E., Kushner R. F., Lingvay I., Oral T. K., Michelsen M. M., Plutzky J., Tornøe C. W., Ryan D. H., 2023: SELECT Trial Investigators (Lalic NM). Semaglutide and Cardiovascular Outcomes in Obesity without Diabetes. **N Engl J Med**, Dec 14;389(24):2221-2232.

Giglio R. V., Patti A. M., Stoian A. M., Ciaccio M., Banerjee Y., Lalic N., Stulnig T. M., Kempler P., Rizzo M., 2023: Inherited hypertriglyceridemias: the familial chylomicronemia syndrome. **Diabetes Stoffwechsel und Herz**, 32 (2):96-99.

Battelino T., Brosius F., Ceriello A., Cosentino F., Green J., Kellerer M., Koob S., Kosiborod M., Lalic N., Marx N., Nedungadi T. P., Rydén L., Rodbard H. W., Ji L., Sheu W. H., Standl E., Parkin C. G., Schnell O., 2023: Guideline Development for Medical Device Technology: Issues for Consideration. **J Diabetes Sci Technol.**, Nov;17(6):1698-1710.

ОДБОР ЗА ЕНДОКРИНОЛОГИЈУ И УТИЦАЈ ПРИРОДНИХ ФАКТОРА

Председник: академик Драган Мицић

Чланови: академици Владимир Кањух, Владимир Костић и Небојша Лалић, проф. др Мирјана Шумарац-Думановић, доцент др Снежана Половина, проф. др Александра Кендерешки, проф. др Ђуро Маџут, проф. др Милош Жарковић, проф. др Катарина Лалић и проф. др Александра Јотић

У току 2023. године Одбор за ендокринологију и утицај природних фактора организовао је 12 Новембра 2023 Научни скуп: Новине у гојазности-2023 у свечаној сали САНУ. На научном скупу је учествовало шеснаест реномираних експерата из САНУ, Медицинског факултета у Београду, Медицинског факултета у Новом Саду, Медицинског факултета у Нишу и Института за биолошка истраживања „Синиша Станковић“ у Београду. Међу предавачима је било и шест чланова Одбора за ендокринологију и факторе спољашње средине. Током предавања на научном скупу су саопштена нова сазнања о етиопатогенези гојазности, епидемиологији гојазности, вези између гојазности и појединих масовних незаразних обољења. Посебно су размотрени примена физичке активности, медикаментозне и хируршке терапије у лечењу гојазности.

ОДБОР ЗА ХУМАНУ РЕПРОДУКЦИЈУ

Председник: академик Небојша Радуновић

Чланови: академици Владимир Кањух, Владимир Костић, Драган Мицић, Миодраг Чолић, Јован Хаџи-Ђокић, Небојша Лалић, Ђорђе Радак, Душица Лечић-Тошевски и инострани члан САНУ Вељко Влаисављевић

Изван САНУ (азбучним редом): проф. др Слободан Арсенијевић, проф. др Тихомир Вејновић, проф. др Саша Кадија, проф. др Оливера Контић, др Даница Маринац-Дабих, др Јелена Мартиновић, проф. др Жељко Миковић, проф. др Снежана Ракић и проф. др Ненад Шуловић

Као резултат сарадње Одбора за хуману репродукцију Сану и Српске асоцијације за гинеколошку и репродуктивну ендокринологију (САГРЕ) одржан је Први интернационални конгрес САГРЕ са учешћем водећих стручњака из Србије и света из одредјене области гинеколошке и репродуктивне ендокринологије са циљем да се систематизују искуства кроз препоруке и водиче ради унапређења струке и акредитоване континуиране медицинске едукације.

Примарна оваријална инсуфицијенција повезана са фрагилним Х КМЕ. Спектар поремећаја повезаних са фрагилним Х - од молекуларне дијагностике до клиничке презентације.

Резултати истраживања у сарадњи са Лабораторијом за неурофизиологију Института за медицинску физиологију приказани су и у радовима:

“Environmental Impact on the Hypothalamus-Pituitary-Ovary Axis. In Environmental Endocrinology and Endocrine Disruptors”. **Endocrinology**, Springer Nature Switzerland AG 2023:1-25. ISBN: 978-3-030-38366-4,

“Chronic Prostatitis/Chronic Pelvic Pain Syndrome Induces Depression-Like Behavior And Learning-Memory Impairment: A Possible Link With Decreased Hippocampal Neurogenesis And Astrocytes Activation”. **Oxid Med Cell Longev**, 2023; 2023:3199988.

“Shortened Daily Photoperiod Alleviates Anxiety-like Behaviour by Antioxidant Effect and Changes Serum Fatty Acid Profile in Diabetic Rats”, **Journal of Personalized Medicine**, 2023; 13(5):744.

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА ОБРАЗОВАЊЕ

Председник: академик Владимир Бумбаширевић

Активност чланова Академијског одбора за образовање током 2023. године била је највећим делом усмерена ка организацији научно стручних дебата под називом *Разговори о образовању у САНУ* заједно са Академијским одбором за високо образовање. Основни циљ ових дебата је идентификовање главних узрока настанка неког одређеног проблема, те формулација конкретних предлога за његово превазилажење. Током 2022. године одржане су две дебате, а у 2023. године одржане су такође две дебате, трећа и четврта.

Трећи *Разговори о образовању* под називом „Кључни изазови у осигурању квалитета у високом образовању у Србији” одржани су 6. априла 2023. године у просторијама Аудиовизуелног архива САНУ. Уводно предавање одржала је проф. др Ана Пешикан, а у дискусији су учествовали присутни представници Националног акредитационог тела, ректори и други представници академске заједнице, као и чланови два Академијска одбора. Наведени су многи проблеми везани за процес акредитације високошколских установа, као и различите препоруке за унапређење овог процеса.

Четврти *Разговори о образовању* који су одржани у просторијама Аудиовизуелног архива САНУ 12. децембра 2023. године били су посвећени проблему образовања будућих наставника. Модератор овог са-

станка био је професор Александар Бауцал. Уводна предавања су одржали декани три факултета Универзитета у Београду (проф. Горан Роглић, декан Хемијског факултета, проф. Ива Драшкић Вићеновић, деканица Филолошког факултета, и проф. Велимир Шећеров, декан Географског факултета) и изнели платформу усвојену на Сенату Универзитета у Београду за решавање проблема изузетно малог интересовања за наставничке смерове на факултетима. У подужој дискусији учествовали су представници факултета УБ, као и других универзитета, као и чланови два одбора.

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА СРПСКО ПИТАЊЕ

Председник: академик Владимир С. Костић

Чланови: академик Зоран В. Поповић, академик Љубомир Максимовић, академик Зоран Кнежевић, академик Стеван Пилиповић, академик Градимир Миловановић, академик Владимир Стевановић, академик Зоран Љ. Петровић, академик Драган Мицић, академик Злата Бојовић, академик Коста Чавошки, академик Михаило Војводић, академик Милан Лојаница, академик Зоран Радовић, дописни члан Владица Цветковић, академик Милош Ђуран, академик Слободан Вукосавић, академик Владимир Бумбаширевић, академик Небојша Радуновић, академик Зоран Кривокапић, академик Љубиша Ракић, академик Миро Вуксановић, дописни члан Љубинко Раденковић, академик Александар Костић, академик Часлав Оцић, академик Гојко Суботић, академик Љубодрог Димић, дописни члан Мира Радојевић, дописни члан Драган Војводић, академик Славенко Терзић, академик Светислав Божић.

Секретар: Бранка Поповић.

Одбор је образован ради интердисциплинарног, научно утемељеног проучавања низа питања и области од виталног интереса за Србију, у које спадају: питање Косова и Метохије, положаја српског народа у суседним земљама; заштита културно-уметничке баштине и утврђивање њеног српског идентитета, историјски, уставно-правни, економски и религијски аспекти, гео-стратегијско опредељење, питање језика и демографско питање, корпус људских права, безбедност, међународни односи, нематеријално наслеђе, ресурси и друга.

У 2023. години одржана су три састанка: један ванредни (13. марта), и два редовна (16. маја и 9. октобра) на којима се разговарало о начину и обиму оглашавања Академије поводом збивања на Косову и Метохији, узрокованих деловањем међународне заједнице.

ОДЕЉЕЊЕ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

ОДБОР ЗА ОНОМАСТИКУ

Председник: академик Александар Лома

Чланови: академик Александар Лома (председник Одбора), дописни члан САНУ Љубинко Раденковић, академик АНУРС Слободан Реметић, проф. др Драгољуб Петровић, проф. др Радојица Јовићевић, др Звездана Павловић, научни саветник, проф. др Мато Пижурица, проф. др Недељко Богдановић, др Јованка Радић, научни саветник, проф. др Владимир Поломац и др Мирјана Петровић-Савић, виши научни сарадник (секретар Одбора).

Сарадници: мср Јована Тодорић, мср Матија Нешовић, мср Мирјана Обрадовић, мср Марија Луковић и мср Биљана Стојановић (рођ. Стаменковић).

Пројекат: ОНОМАСТИЧКА ИСТРАЖИВАЊА СРПСКОГ ЈЕЗИЧКОГ ПРОСТОРА И ИЗДАВАЊЕ ЧАСОПИСА „ОНОМАТОЛОШКИ ПРИЛОЗИ“

Руководилац: академик Александар Лома

У протеклој години било је теренских истраживања, али у мањем обиму од планираних. Једна сарадница (Биљана Стојановић, рођ. Стаменковић) провела је на терену 18 дана на територији општине Крушевац (жупа Загрлате). Прикупљена грађа (2100 података) предата је Одбору за ономастику у електронском облику.

Склопљен је и припремљен за штампу двоброј XXVIII–XXIX *Ономатолошких прилога* за 2023. годину. Започело се прикупљање радова за XXX књигу часописа. Подразумева се да су сви чланови Одбора позвани да најаве своје прилоге.

Настављен је рад на *Речнику старосрпских личних имена*.

Настављена је сарадња са Аудиовизуелним архивом и центром за дигитализацију САНУ и Одбору за ономастику је предата скенирана

грађа са терена Косова и Метохије (око 250 000 ономастичких података). Отпочело се са скенирањем грађе из других делова Србије и бивше Југославије (око 450 000 ономастичких података).

На основу елабората урађеног у сарадњи са Одсеком за дигитализацију Института за српски језик САНУ „Смернице за израду и дизајн интерфејса за ономастичку грађу Одбора за ономастику САНУ“ (Александар Лома, Снежана Петровић, Мирјана Петровић-Савић, Ана Шпановић и Ленка Бајчетић) отпочео је рад на пројекту *Српски дигитални именовник*. Постојећа база је постављена на сервер, а у току је њена надградња, као и израда онлајн платформе (дизајн, кориснички интерфејс и повезивање са базом података). Финансијску подршку за прву фазу пројекта (600.000 динара) обезбедила је САНУ.

Средства Фонда за научна истраживања САНУ уплаћена Одбору у овој години — сведена као и прошле године на 150 000 динара — утрошена су на ауторске хонораре (исплату сакупљене грађе), путне трошкове и дневнице сарадника за теренска истраживања.

ОДБОР ЗА КРИТИЧКА ИЗДАЊА СРПСКИХ ПИСАЦА

Чланови Одбора: академик Злата Бојовић, (председник), дописни члан Миливој Ненин, проф. др Љиљана Јухас-Георгиевска, проф. др Томислав Јовановић.

После повлачења дописног члана Слободана Грубачића из рада у Одбору за критичка издања српских писаца, Одбор има само три члана. У 2023. години Одбор планира проширење новим члановима и избор председника Одбора. У новом саставу, у коме ће бити и стручњаци за нову књижевност, Одбор ће донети план за нова издања.

Током 2023. године настављен је рад на текућим припремама издања.

Приређивач критичког издања трећег дела *Бранковићеве хронике* (који ће, можда, због обима имати два тома) проф. др Ана Кречмер бавила се у највећој мери рашчитавањима двојезичних фрагмената, у рукопису *Хронике*.

Настављен је рад је рад на припреми критичког издања: *Доментијаново Житије Светог Саве*. На припреми тог издања ангажовани су проф др Томислав Јовановић и проф. др Љиљана Јухас-Георгиевска.

Појединачни извештаји о раду чланова Одбора, са усредсређеношћу на прилоге најближе садржају његовога рада.

АКАДЕМИК ЗЛАТА БОЈОВИЋ

Објавила је двадесет радова. Приредила је из рукописа (автографа) до сада непознату историјско-легендарну драму Антуна Фарчића (о турској опсади Корчуле 1571 – *Турци под Корчулом*), као и низ докумената, писама и неколико песама из његове недавно откривене рукописне заоставштине (друго издње, 2023). На основу неистражене грађе (делом непознате), писала је о Јовану Дучићу и о драмама Иве Војновића, о односу између Јована Дучића и Иве Војновића; реконструисала је књижевну представу о Боју на Косову у најстаријим дубровачким и которским делима (драми, ораторијуму, аналима); писала је о представи Будве и Паштровића у млетачким извештајима XVII. века.

Избор из библиографије:

Јован Дучић и Иво Војновић, у зб.: **Јован Дучић – песник и дипломата**. Београд, Српска академија наука и уметности, Београд, 2022, 85-93.

Антун Фарчић (1894-1975), у књ.: **Антоније П. Фарчић, једна историја приморских Срба**. Београд, Информатика-Институт за новију историју Срба, Друго издање, 2023, 9-23.

Књижевно дело Антуна Фарчића, у књ.: **Антоније П. Фарчић, једна историја приморских Срба**. Београд, Информатика-Институт за новију историју Срба, Друго издање, 2023, 404-415.

Антоније Фарчић, *Турци под Корчулом*, историјска драма. Приређено из рукописа, у књ.: **Антоније П. Фарчић, једна историја приморских Срба**. Београд, Информатика-Институт за новију историју Срба, Друго издање, 2023, 417-532.

Херцеговина и Босна XV и XVI века у делима дубровачких писаца и у документима, у зб.: **Зборник научних радова у част проф. др Мирку Скакићу**. Бања Лука, Универзитет у Бањој Луци, Филолошки факултет, 2023, 107-122.

Књижевно памћење српске седњовековне историје, Дани српског духовног преображења XXX, **Средњи век у српској науци, историји, књижевности и уметности XIII**, Деспотовац-Београд, 2023, 29-36.

Заборављена драма Иве Војновића о песникињи Аници Бошковић, **Братство**, Београд, 2023, XXVII, 81-86.

Budva i Paštrovići u mletačkim izveštajima, **Međunarodni naučni simpozijum Paštrovići & Venecija**. Povodom obilježavanja 600 godina od potpisivanja Paštrovsko-Mletačkog ugovora (1423-2023), Knjiga sažetaka, Petrovac na moru, 2023, 27-28.

Миливој Ненин, дописни члан САНУ

Руководилац је пројекта Историја српске књижевне периодике Матице српске. Уредник је у *Српском биографском речнику* Матице српске; члан Уређивачког одбора едиције Десет векова српске књижевности Издавачког центра Матице српске; уредник је едиције

Матица Издавачког центра Матице српске;, као и уредник едиције Банат, Банатског културног центра из Новог Милошева.

У Аналима Огранка САНУ у Новм Саду за 2022. годину (из 2023. године) објавио је прилог: *Над преписком Милоша Црњанског*.

Проф. др Зорица Несторовић

У оквиру научног пројекта „Критичко издање дела Иве Андрића” Задужбине

Иве Андрића била је ангажована као руководилац пројекта, уредник издања и приређивач.

У домену уредничких послова издвајају се књиге 21 и 22 Петог кола

Критичког издања дела Иве Андрића чија је штампа довршена почетком 2023:

Иво Андрић, *Есеји (1914–1921)*, коло 5, књ. 21, приредили Јана Алексић и Милан Потребих. Задужбина Иве Андрића, Београд, 2022. (број страна: 343;

Иво Андрић, *Есеји (1922–1940)*, Критичко издање дела Иве Андрића, коло 5, књ. 22, приредили Јана Алексић, Милан Потребих, Зорица Несторовић, Задужбина Иве Андрића, Београд, 2022. (број страна: 877)

**ОДБОР ЗА ИЗРАДУ РЕЧНИКА СРПСКОХРВАТСКОГ
КЊИЖЕВНОГ И НАРОДНОГ ЈЕЗИКА САНУ**

Председник: академик Милосав Тешић

Чланови Одбора су: академик Александар Лома, академик Слободан

Реметић, др Даринка Гортан Премк, др Драгољуб Петровић, др Мато Пижурица, др Љубомир Поповић, др Мирослав Николић, др Милица Радовић Тешић, др Душко Витас и др Неђо Јошић (у својству руководиоца Одсека за лингвистичка истраживања савременог српског језика и израду *Р. САНУ*).

**Пројекат: ИЗРАДА РЕЧНИКА СРПСКОХРВАТСКОГ
КЊИЖЕВНОГ И НАРОДНОГ ЈЕЗИКА САНУ**

Рад на 22. књизи *Р. САНУ* у 2023. години одвијао се у фази суредакције, техничке редакције и рецензија. Граничне речи ове књиге (после првог прелома достављеног Одељењу језика и књижевности) су *Покупић—послужитељство*. Књига ће носити 2022. годину као годину

издања. После првог прелома радиће се на уређивању и дотеривању рукописа, на његовој техничкој редакцији и припреми за штампу.

Рад на 23. књизи *Р. САНУ* (која би од речи *послужити (се)* па даље обухватала 20–25 секција) одвијао се у више фаза. За 17 секција завршене су обе суредакције, а остатак рукописа припрема се по постојећој процедури. (Да би се 23. књига у потпуности припремила за штампу потребно је, поред осталог, да у наредној години буде и рецензирана.)

Рад на 24. књизи *Р. САНУ* одвијао се у фази основне обраде, помоћне редакције, редакције и суредакције. (Све секције прошле су фазу основне обраде, а неке од њих и фазу редакције, ретке и фазу суредакције).

Рад на 25. књизи *Р. САНУ* тек је у почетној фази: завршено је 10 секција на нивоу основне обраде.

ОДБОР ЗА НАРОДНУ КЊИЖЕВНОСТ

Председник: дописни члан Љубинко Раденковић

Чланови: Академик Злата Бојовић, проф. др Бошко Сувајцић (Филолошки факултет у Београду), проф. др Соња Петровић (Филолошки факултет у Београду), проф. др Немања Радуловић (Филолошки факултет у Београду), др Лидија Делић, научни саветник (Институт за књижевност и уметност у Београду)

Тежиште рада Одбора било је усмерено ка новом и дугорочном пројекту „Српска народна књижевност. Предања“. У првој етапи рада 2023-2024. године, припрема се књига грађе под називом „Српска демонолошка предања“. На овом рукопису ангажовани су дописни члан САНУ Љубинко Раденковић и др Драгана Ђурић, научни сарадник Балканолошког института САНУ. У овој години обрађена је грађа Архива САНУ, Етнографска збирка и део грађе из научне периодике.

Чланови одбора објавили су више радова у научним часописима и зборницима о важним категоријама српске народне књижевности – о схватању простора (слика Индије), животињама (пас, бик), романтичарским схватањима митологије, те о јунацима у епској поезији, итд.

Дописни члан Љубинко Раденковић (део објављених радова приказан је у Извештају о раду *Одбора за српски језик и књижевност у поређењу са другим језицима и књижевностима*)

„Симболика бачве у народној култури – неке словенске паралеле“. *Савремена српска фолклористика XX*, Београд-Топола 2022, 227–238.

„Представе о псу у народној култури Срба у општесловенском контексту“. **Слово и човек. К 100-летию со дня рождения академика Н.И. Толстого.** Москва : Институт славяноведения РАН, „Индрик“, 2023, 468-496.

„Свети извори код Срба“. **Братство 27**, Београд 2023, 11-27.

ПРОФ. ДР НЕМАЊА РАДУЛОВИЋ

Где ружа и лотос цвета. Слика Индије у српској књижевности и култури 19. и 20. века. Београд: Федон, 2023.

„Voices of the people in letters. The romantic concept of folklore as cultural transfer Europe-Serbia/Serbia-Europe“. **Cultural Transfer Europe-Serbia: Methodological Issues and Challenges**, ed. S.G.Marković. Belgrade: Faculty of Political Sciences-Dosije Studio. 2023. 145-170.

„Ново схватање митологије у српској култури 19.в.“ **Културни трансфер Европа-Србија у XIX веку**, Ур. С.Г.Марковић. Београд: Институт за европске студије-Досије. 167-196.

Др Лидија Делић, НАУЧНИ САВЕТНИК.

„Sympathy for the Devil. Прилог типологији – романи Мирјане Новаковић и Добрила Ненадића“. **Злобници, зликовци, чудовишта, психопате. Књижевно-лингвистичко-културолошка хумано(по)етика: добар, лош, зао**, Марија Лојаница, Никола Бубања, Милош Ковачевић, ур. Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, Андрићград: Андрићев институт, 2023, 13–25.

„Бик у систему фолклорног мишљења“. **Народна умјетност 60/2**, Загреб, 2023, 187–201.

„Предање о чудесном излечењу: тридесет година касније“. **Народна умјетност 60/2**, Загреб, 2023, 29–41.

„Прилог типологији јунака у српској усменој епици“. **Зборник Матице српске за књижевност и језик 71/1** (2023): 330–334.

ОДБОР ЗА ЕТИМОЛОШКИ РЕЧНИК СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Пројекат: ЕТИМОЛОШКИ РЕЧНИК СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Председник: академик Александар Лома.

Чланови: академици Александар Лома, Јасмина Грковић Мејдор, Миро Вуксановић, академик АНУРС Слободан Реметић, проф. др Мато Пижурица, проф. др Софија Милорадовић, др Јасна Влајић-Поповић, др Марта Бјелетић и др Снежана Петровић.

Сарадници: академик Александар Лома, др Јасна Влајић-Поповић, др Марта Бјелетић, др Снежана Петровић, др Марија Вучковић, проф. др Орсат Лигорио, др Јелена Јанковић, др Ана Шпановић, др Жељко Степановић, др Соња Манојловић и мср Марија Раденковић.

План рада на пројекту за 2023. годину испуњен је у највећој мери.

1. Основне активности

а) Рад на Четвртој свесци *Етимолошког речника српског језика* (Бл-Бљ) састојао се од следећих активности:

- финална редакција одредница – укупно 18 а.т. (0,5 а.т. – А. Лома; 4 а.т. – М. Вучковић; 0,8 а.т. – О. Лигорио; 6 а.т. – Ј. Јанковић; 1.2 а.т. – С. Манојловић; 2 а.т. – Ж. Степановић; 3 а.т. – А. Шпановић);
- уреднички послови на финалној верзији одредница (А. Лома);
- техничко уређивање текста (увода, одредница Ј. Ј. и С. М., укупно 10 а.т. – М. Вучковић; одредница Ј. Ј. и М. В. – О. Лигорио);
- припрема збирног документа – укупно 18 а.т. (М. Вучковић);
- техничко сређивање и коректура пре и после прелома – укупно 18 а.т. (М. Вучковић, Ј. Јанковић, Ж. Степановић, А. Шпановић);
- прегледање нултог отиска (Ј. Јанковић, Ж. Степановић, А. Шпановић);
- координација рада на припреми преломљене свеске за штампу, комуникација са штампаријом (Ј. Јанковић).

б) Планирање и организација рада на Петој свесци ЕРСЈ (М. Вучковић, Ј. Јанковић, О. Лигорио, Ж. Степановић, А. Шпановић);

- досад обрађено – укупно 8,6 а.т. (М. Вучковић, Ј. Јанковић, О. Лигорио, С. Манојловић, Ж. Степановић, А. Шпановић).

в) Рад на првом тому *Приручног етимолошког речника српског језика* (А–Ј) састојао се од следећих активности:

- састављање списка Историјских извора (А. Лома);
- ревизија историјских потврда у оквиру одредница (М. Бјелетић, Ј. Влајић-Поповић, А. Лома, С. Петровић);
- унос редакторских напомена (М. Бјелетић, Ј. Влајић-Поповић, А. Лома, С. Петровић);
- ревизија одредница (М. Бјелетић, Ј. Влајић-Поповић, А. Лома, С. Петровић);
- састављање Глосара стручних термина (Ј. Влајић-Поповић);
- редиговање Глосара стручних термина (М. Бјелетић, Ј. Влајић-Поповић, А. Лома, С. Петровић);
- ревизија списка Литературе и Скраћеница и сегмента литературе у свим одредницама (Ј. Влајић-Поповић);
- ревизија списка Историјских извора (Ј. Влајић-Поповић, С. Петровић);
- техничка редакција (М. Бјелетић, Ј. Влајић-Поповић, С. Петровић);

- коректура (М. Бјелетић, Ј. Влајић-Поповић, С. Петровић);
- координација активности на припреми ПЕРСЈ 1 за штампу (М. Бјелетић).

г) Рад на речнику *Закона о рудницима* деспота Стефана Лазаревића (А. Лома, Ж. Степановић).

д) Рад на пословима дигитализације састојао се од следећих активности:

- писање пријаве за учешће на конкурс Министарства културе, назив пројекта *Етимологија онлајн – Дигитализација етимолошких речника српског језика* (С. Петровић, А. Шпановић, Ј. Бајчетић);

- менторски рад са мср Матијом Нешовићем и мср Јованом Тодорић – увођење у дигиталну хуманистику и обучавање за рад у Охуге-у (А. Шпановић);

- осмишљавање програма радионице *Дигитална хуманистика (напредни ниво)* у оквиру Летње школе србистике за средњошколце у НОКЦ „Вук Караџић“ (С. Петровић, А. Шпановић);

- предавање „Дигитална хуманистика. Пројекти ИСЈ САНУ“ на секцији *Дигитална хуманистика (напредни ниво)* у оквиру Летње школе србистике за средњошколце у НОКЦ „Вук Караџић“, Тршић, 21. јули (С. Манојловић);

- предавање „Дигитална хуманистика – прошлост на нов начин“ на секцији *Дигитална хуманистика* у оквиру првог Лингвистичког семинара за студенте српске филологије *Методологија лингвистичких истраживања савременог српског језика*, у НОКЦ „Вук Караџић“, Тршић, 2. новембар (А. Шпановић).

ђ) Библиотека Етимолошког одсека попуњена је извесним бројем нових наслова куповином, фотокопирањем и разменом публикација са иностраним колегама. Електронска библиотека Одсека допуњена је са око 120 наслова (Ж. Степановић).

е) Одбрањена је докторска дисертација „Из лексике Гаврила Стефановића Венцловића. Недељна слова од Ускрса до Педесетнице у *Мачу духовном*“ на Филолошком факултету Универзитета у Београду, 26. јуна (С. Манојловић).

ж) Настављен је рад на једној докторској дисертацији (М. Раденковић).

2. Остало

а) Чланство у редакцијама часописа *Ономатолошки прилози* (А. Лома, главни уредник), *Вопросы ономастики* (А. Лома), *Јужнословенски филолог* (Ј. Влајић-Поповић, А. Лома), *Зборник радова Византолошког*

института (А. Лома), *Lucida intervalla* (А. Лома, О. Лигорио) и *Зборник Матице српске за славистику* (М. Бјелетић).

б) Сарадници Одсека рецензирали су у току 2023. године следеће:

– монографије: Јасмина Грковић-Мејџор, *Студије из историјске семантике*, Нови Сад – Сремски Карловци: Издавачка књижарница Зорана Стојановића (А. Лома, Ј. Влајић-Поповић); Silvo Torkar, *Rokopisna zbirka slovenskih krajevnih imen iz Metelkove zapuščine*, Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni center SAZU (А. Лома); А. Шпановић, *Романизми Старе Црне горе и Брда – етимолошка студија*, Београд: Институт за српски језик САНУ, едиција *Монографије* (А. Лома, С. Петровић, О. Лигорио); Indirectly attested Dalmatian Romance Varieties : Survey and Perspectives. *From Restsprachen to Contemporary Endangered Languages*, Leiden: Brill (О. Лигорио); Марија Ћинђић, *Семантичко-деривациона анализа турцизама у савременом српском језику*, Београд: Институт за српски језик САНУ, едиција *Монографије* (С. Петровић);

– радове у часописима: *Гласник Српског археолошког друштва* (А. Лома), *Јужнословенски филолог* (Ј. Влајић-Поповић), *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику* (О. Лигорио), *Зборник Матице српске за славистику* (М. Вучковић), *Зборник Матице српске за историју* (А. Лома), *Lucida intervalla* (А. Лома, О. Лигорио), *Наш језик* (М. Бјелетић), *Onomastica* (О. Лигорио), *Slavia Meridionalis* (Ј. Јанковић), *Славистика* (О. Лигорио), *Теме* (А. Лома); обе свеске овогодишњег *Јужнословенског филолога*, LXXIX 1 и 2 (А. Лома);

– радове у зборнику *Годишната конференција на Института за бугарски језик* (О. Лигорио).

в) О. Лигорио је био члан програмског одбора међународне конференције *Fundamentals and Advances in Balkan Linguistics* у организације Филолошког факултета у Београду

г) О. Лигорио је био члан програмског одбора *Међународне годишње конференције Института за бугарски језик »Проф. Љубомир Андрејчин«*.

д) Ј. Јанковић је учествовала на пројекту израде *Појмовника српских лингвистичких термина*, који се реализује у оквиру Одсека за стандардни језик Института за српски језик САНУ (објављено је 3,6 а.т.).

ђ) Ј. Јанковић је била члан пројектног тима „Митолошке основе словенског фолклора“, у оквиру Одбора за српски језик и књижевност у поређењу са другим језицима и књижевностима САНУ (бавила се темом: „Гљиве у језику, митологији и народној култури словенских народа“).

е) Ј. Јанковић је сарађивала са Институтом за славистику Пољске академије наука у Варшави на славистичкој електронској библиографској бази *iSybislaw*.

ж) Предавања по позиву, промоције:

– Предавање „Feminyty we współczesnym języku serbskim | Фемининитиви у савременом српском језику“, у оквиру међуакадемијског *Mobility* пројекта (ID number: SASA-SAS-21-04): *New words, new media, new social and language tendency in Serbia and Slovakia* у Институту за славистику Пољске академије наука у организацији „ON-SCIENCE. Nauka on-line. Przeciwdziałanie wykluczeniu w międzynarodowej przestrzeni wirtualnej“, 26. јануар (Ј. Јанковић);

– Свечана академија *Стогодишњица рођења академика Никите И. Толстоја*, „Словенска географска терминологија у истраживањима Никите И. Толстоја“, САНУ, 18. април (А. Лома);

– Предавање „Магични свет дијалекатске лексике (у знак сећања на проф. М. Златановића)“ у оквиру новог културног програма који је покренула Библиотека „Бора Станковић“ у Врању – „Дијалог са традицијама : Инспирисано истраживачким радом проф. др Момчила Златановића“, 22. мај (М. Бјелетић);

– Предавање „*Казује краљ Дарије : Поглед у натписе ахеменидске Персије*“, *Карловачка летња школа старих језика и култура II*, Сремски Карловци, 19. август (О. Лигорио);

– Промоција књиге А. Ломе *И на небу и на земљи. Огледи о коренима српске и словенске усмене епике*, Трибина Библиотеке САНУ, 10. октобар (А. Лома);

– Промоција речника *Етимолошки речник српског језика. Св. 4, Бл–Бљ и Приручни етимолошки речник српског језика. Т. 1, А–Ј*, Трибина Библиотеке САНУ, 12. децембар (А. Лома, М. Бјелетић).

з) Чланство у комисијама:

– А. Лома је био члан комисије за одбрану докторске дисертације мр Соње Манојловић (26. јуна на Филолошком факултету у Београду), као и члан комисије за њен избор у звање научни сарадник;

– А. Лома и М. Бјелетић су били чланови комисије за избор Виктора Савића у звање научни саветник;

– М. Вучковић и Ј. Јанковић су биле чланови комисије за реизбор Жељка Степановића у звање научни сарадник;

– А. Лома и М. Вучковић су изабрани за чланове комисије за избор Јелене Јанковић у звање виши научни сарадник;

– А. Лома је био члан комисије за одбрану докторске дисертације мр Исидоре Толић (26. децембра), за одбрану мастер-рада Алексе

Кривошије (4. јула) и Јустине Шибул (13. октобра) на Филозофском факултету у Београду;

– М. Вучковић је била члан комисије за реизбор Снежане Вучковић у звање ванредни професор, Катедра за српски језик са јужнословенским језицима, Филолошки факултет Универзитета у Београду;

– С. Петровић је била члан комисије за избор асистента за предмет арапски језик и култура на Филолошком факултету Универзитета у Београду, као и члан комисије за избор вишег лектора за предмет арапски језик и култура на истом факултету;

– А. Лома је био члан комисија за изборе у научна звања на Филозофском факултету у Београду и у Балканолошком институту САНУ.

и) Менторство:

– Ј. Јанковић је постављена за унутрашњег ментора мср М. Раденковић (од 25. јануара).

ј) С. Петровић и А. Шпановић су учествовале у раду Уређивачког одбора сајта ИСЈ и пропратним пословима око уређења сајта.

к) М. Бјелетић је обављала дужност председника Научног већа Института за српски језик САНУ.

л) С. Петровић је као члан Управног одбора Института за српски језик САНУ учествовала у његовом раду.

љ) Чланство у Удружењу истраживача институтâ хуманистичких наука (М. Бјелетић, С. Петровић).

3. Међународна сарадња

1. Сарадња на међународним научним пројектима

а) Чланство у Поткомисији за морфонолошку транскрипцију у оквиру Међународне радне групе *Опшесловенског лингвистичког атласа* при Међународном комитету слависта (М. Бјелетић, А. Лома).

б) Учешће у билатералном међуакадемијском пројекту између САНУ и МАНУ „Језик у простору и времену (македонски ~ српски)“ (руководилац пројекта са српске стране: академик А. Лома, учесници на пројекту: М. Бјелетић, С. Петровић, Ј. Влајић-Поповић, М. Вучковић).

в) Сарадња на међународној лингвистичкој библиографији *Linguistic bibliography / Bibliographie linguistique* – објављен је том за 2023. годину (Ј. Влајић-Поповић).

г) Учешће на међународном пројекту *Семинар словенских студија* [Seminari d'Estudis Eslaus] Институт за културу и истраживачки рад Универзитета Помпеу Фабра, Барселона [Institut de cultura de la UNIVERSITAT POMPEU FABRA] (С. Петровић).

2. Учешће у раду међународних научних тела и организација

– Учешће на састанцима Националних координатора међународног пројекта DARIAH-ERIC (С. Петровић, А. Шпановић).

5. Учешће на научним скуповима

1. VI међународна интердисциплинарна научна конференција *Słowiańszczyzna dawniej i dziś. Język, literatura, kultura*, Instytut Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Wrocławskiego, 23–24. фебруара, Вроцлав, Пољска (Ј. Јанковић);

2. Научна конференција *Philologia Serbica*, Катедра за србистику Филолошког факултета Универзитета у Бањој Луци, 28. март, Бања Лука (М. Вучковић);

3. Међународна научна конференција „Толстовские чтения. Слово и человек. К 100-летию со дня рождения акад. Н.И. Толстого“, 5–8. јуна, Јасна Пољана (М. Бјелетић);

4. XIX конгрес Савеза славистичких друштава Србије, Филолошки факултет, 23–25. августа, Београд (С. Манојловић);

5. Међународна научна конференција *Nowe jakości, nowe wartości i współczesne tendencje na obszarze Słowiańszczyzny (od językoznawstwa do informacji naukowej)*, Instytut Slawistyki Polskiej Akademii Nauk, Centrum Slawistycznej Informacji Naukowej IS PAN, 13. октобар, Варшава, Пољска (Ј. Јанковић);

6. Међународна научна конференција *Slavic Dialects in the Age of Digital Technologies. Dialect Sources and Their Current Processing*, Словенски институт Чешке академије наука и уметности, 19–20. октобра, Праг (С. Петровић, А. Шпановић);

7. Међународна научна конференција *Језици и културе у времену и простору II*, Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду, 18–19. новембра, Нови Сад (М. Вучковић).

6. Кадровска ситуација

а) Ј. Јанковић је реизабрана у звање *научни сарадник*.

б) Ж. Степановић је реизабран у звање *научни сарадник*.

в) С. Манојловић је изабрана у звање *научни сарадник*.

г) Покренут је поступак за избор у звање *виши научни сарадник* (Ј. Јанковић).

7. Прослава 40 година Етимолошког одсека ИСЈ САНУ

а) Представљање рада Етимолошког одсека на Трибини Библиотеке САНУ поводом промоције речника *Етимолошки речник српског језика. Св. 4, Бл–Бљ и Приручни етимолошки речник српског језика. Т. I, А–Ј*, 12. децембар, САНУ (А. Лома, М. Бјелетић);

б) Припрема Powerpoint презентације за Трибину Библиотеке САНУ, 12. децембар, САНУ (Ј. Јанковић);

в) Активности везане за популаризацију етимологије: покренута је научнопопуларна Инстаграм акција „Из пера етимолога“ на адреси https://www.instagram.com/isj_sanu/ (координатор акције и припрема текстова: А. Шпановић; редакција: А. Шпановић, М. Вучковић, Ј. Јанковић; учешће: М. Вучковић, Ј. Јанковић, С. Манојловић, М. Раденковић, Ж. Степановић; М. Нешовић, Ј. Тодорић).

8. Разно

– Ј. Јанковић је присуствовала радионици о коришћењу веб-корпуса PDRS 1.0. у организацији пројекта *Јавни дискурс у Републици Србији* а уз помоћ Фонда за науку Републике Србије, 27. април, ИСЈ САНУ.

9. Објављивање ауторских монографија и радова сарадника

а) Током 2023. године објављене су 3 монографије, 10 чланака (у целини или у изводу) и 1 некролог.

Монографије:

Етимолошки речник српског језика (Бл-Бљ), Четврта свеска, А. Лома (уредник), Марија Вучковић, Јелена Јанковић, Маја Калезић, Орсат Лигорио, Александар Лома, Соња Манојловић, Жељко Степановић, Ана Шпановић (аутори), Београд: Српска академија наука и уметности, Институт за српски језик САНУ, 2023. ISBN 978-86-82873-93-8 ISBN 978-86-82873-03-7 (низ)

Приручни етимолошки речник српског језика 1 (А – Ј). А. Лома (уредник), М. Бјелетић, Ј. Влајић-Поповић, А. Лома, С. Петровић (аутори), Београд: ИСЈ САНУ, 2023, XLVI + 494. ISBN 978-86-82873-94-5 ISBN 978-86-82873-95-2 (низ)

Лома, Александар: **И на небу и на земљи. Огледи о коренима српске и словенске усмене епике**. Београд: Српска књижевна задруга (Коло 114, књ. 768), 480 стр. ISBN 978-86-379-1515-7

Чланци објављени у целини или у изводу, некролози:

Бјелетић М., 2023: Семантичка анализа срп. дијал. глагола *капе(м)* као пут ка семантичкој реконструкцији псл. **karati*. **Слово и човек: к 100-летию со дня рождения академика Никиты Ильича Толстого** / отв. ред. С.М. Толстая, Москва: Индик, 49–62.

Бјелетић М., 2023: In memoriam: Hanna Popowska-Taborska (22. март 1930 – 6. децембар 2022). **Зборник Матице српске за филологију и лингвистику** 66/1, 175–178 [некролог].

Влаић-Поповић Ј., 2023: Србска етимологическа лексикографија — текући момент. **Acta Linguistica Petropolitana**, 19/2, 17–42.

Вучковић М., 2022: Допринос Радета Ухлика проучавању супстандардне лексике ромског порекла у српско-хрватском језику, у: Тибор Варади, Биљана Сикимић (ур.), **Допринос Радета Ухлика лингвистици и култури Рома : зборник радова са научног скупа одржаног 5. новембра 2019.**, Београд: САНУ, 2022, 139–151.

Вучковић М., 2023: О чиниоцима који доприносе различитим резултатима позајмљивања истог глагола: студија случаја. **Jezici i kulture u vremenu i prostoru 11 – sažeci**, Filozofski fakultet, Novi Sad, Snežana Gudurić, Anđelka Gemović, Predrag Kovačević (ur.), Novi Sad: Filozofski fakultet, 186 [апстракт].

Đorđević V., Janković J., Nikolić M., 2022: New words and gender equality in Serbian – does discrimination exist?. **Jazykovedný časopis** 73/3, Bratislava 2022, 421–450. ISSN 0021-5597 (tlačená verzia/print) ISSN 1338-4287 (verzia online) 10.2478/jazcas-2023-0016.

Јанковић Ј., 2023: Уз један важан јубилеј: етимологија у радовима објављеним у часопису *Наш језик* (1932–2023), **Наш језик** 54/1, Београд: Институт за српски језик САНУ, 69–86. ISSN 0027-8084 УДК 811.163.41'373.6 ; 050НАШ ЈЕЗИК»1932/2022».

Лигорио О., 2023: Ново издање Маретићевог превода *Налопакхјане?*, **Lucida intervalla** 52/2, 5–31.

Лигорио О., 2023: Још о далматороманским реликтима у *Etimološkom rječniku hrvatskoga jezika*. (Из балканског латинитета XVI.). **Зборник Матице српске за филологију и лингвистику** 66/2, 7–17.

Ligorio O., 2023: The (Re)construction of Illyrian for the Motion Picture Illyricum. **Fundamentals and Advances in Balkan Linguistics**, Belgrade University, November 16–18, Belgrade, 57 [апстракт].

Ligorio, O., 2023: Ozvučenje ploviva u dalmatoromanskim reliktima : Nasumična ili uslovljena promjena?. **Jezici i kulture u vremenu i prostoru 11**, Filozofski fakultet u Novom Sadu, 18–19. novembar, Novi Sad, 98 [апстракт].

Лома А., 2023: С.-хорв. *врѣ, врѣи* ‘добродетельный; достойный; отменный, отличный’ на общеславянском фоне. **Этимология как образ жизни**. Коллективная монография к 70-летию академика А. Е. Аникина, ответственный редактор И. Е. Ким, Санкт-Петербург: Алетейя, 76–86.

б) Током 2023. године у штампу је предато 5 радова.

9 финансијски извештај

Ставке предвиђене финансијским планом за 2023. годину испуњене су у мери у којој је то општа ситуација дозвољавала.

ОДБОР ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ У ПОРЕЂЕЊУ СА ДРУГИМ ЈЕЗИЦИМА И КЊИЖЕВНОСТИМА

Председник: дописни члан Љубинко Раденковић

Чланови: Дописни члан САНУ Зоран Пауновић,
дописни члан САНУ Миодраг Лома, проф. др Дејан Ајдацић,
Универзитет у Гдањску (Пољска), др Драгана Ђурић, научни сарадник
Балканолошког института САНУ

Рад Одбора обављан је на три пројекта: 1. *Митолошке основе словенског фолклора* (руководилац: дописни члан САНУ Љубинко Раденковић; сарадници: др Драгана Ђурић, научни сарадник Балканолошког института САНУ, др Јелена Јанковић, научни сарадник Института за српски језик САНУ. Део резултата рада на пројекту представљају објављени радови о светим изворима, о изучавању словенске митологије Р. Јакобсона (Љ, Раденковић), посмртним обредима и словенским представама о души (Д. Ђурић) и о гљивама у словенској митологији (Јелена Јанковић).

2. Пројекат: *Препород мита у филологији и књижевности* (руководилац дописни члан Миодраг Лома; сарадници др Вук Петровић, Филолошки факултета у Београду и др Ведран Цвијановић, Пословни факултета Универзитета Сингидунум. Тежиште истраживања било је везано за препород мита као главне теме романтичарског модернизма и његови одједи у XX веку. Објављени су радови о Шлегелу и неким питањима поезике (М. Лома).

3. Пројекат: *Етнички стереотипи: како Словени виде једни друге* (руководилац: проф. др Дејан Ајдацић; сарадници проф. др Људмила Поповић, Филолошки факултет, Београд; др Ивана Лазич Коњик, Институт за српски језик САНУ; др Моника Лашкевич, Филолошки факултет, УМЦС Лублин.

У оквиру пројекта објављени су радови о познавању српског фолклора у Русији, о путописима као извору сазнања о јужнословенским народима. О пољском виђењу Русије (Д. Ајдацић).

Сви чланови Одбора учествовали су рефератима на међународном научном скупу у Огранку САНУ у Нишу *Језик мржње у интерперсоналном и јавном говору*, који је одржан 17. и 18. октобра 2023., чији је иницијатор и један од организатора био и овај Одбор.

Раденковић, Љ., Допринос Романа Јакобсона изучавању словенске митологије, *Глас CDXXXV*, Одељење језика и књижевности, књ, 33, Београд 2023, 27–38..

Раденковић, Љ., „Свети извори код Срба“, *Братство* 27, Београд 2023, 11-27.

Раденковић, Љ., О језику нишких медија, *Језик нишких медија*, Огранак САНУ у Нишу, Институт за српски језик САНУ, Београд 2023, 17–19.

(Део резултата Љ. Раденковића приказан је у Извештају Одбора за народну књижевност.)

Лома М., 2023: Увод Фридриха Шлегела у његов *Разговор о поезији*. **Глас CDXXXV Српске академије наука и уметности**, Одељење језика и књижевности, књ. 33, Београд, стр. 61–83.

Лома М., 2023: Увиди Ђорђија Вуковића у поетску синестезију. **Зборник Матице српске за књижевност и језик**, књ. 71, св. 1, Нови Сад, стр. 7–30.

Ајдачић Д., 2023: Српски фолклор у руској фолклористици 19. века. **Савремена српска фолклористика 12**. Београд: Удружење фолклориста Србије, Комисија за фолклористику МКС и др. / Уред. Данијела Петковић, Дејан Ајдачић, с. 105–116.

Ајдачић Д., 2023: О wybranych słowiańskich motywach zbioru *Klechdy, starożytne podania i powieści ludu polskiego i Rusi* Kazimierza Władysława Wójcickiego. **Literatura ludowa**, vol. 67, no. 1–2, s. 53–64.

Ајдачић Д., 2023: Veze putopisa *Put po Dalmaciji* (1774) Alberta Fortisa i putopisa poljskog plemića Aleksandra Sapjeha *Put po slovenskim krajevima* (1811). **I gigli nel campo. Studi in onore di Ljiljana Banjanin**, a cura di Giulia Baselica, Persida Lazarević, Olja Perišić, Alessandria: Edizioni dell’Orso, s. 289–305.

Ђурић Д., 2023: Zoomorfna obeležja duša pokojnika u verovanjima nekih slovenskih naroda. **Narodna umjetnost** 60/2, Zagreb: 139–151.

Ђурић Д., 2023: Обичајни поступци приликом умирања човека у кући – неке словенске паралеле. **Савремена српска фолклористика**, XII, Београд: Удружење фолклориста Србије, 263–276.

Ђурић Д., 2023: Женски дани као митолошка бића у народним веровањима и предањима Јужних и Источних Словена. **Братство**, XXVII, Београд: 53–64.

Јанковић Ј., 2023: Гљиве у српској народној култури. **Jezici i kulture u vremenu i prostoru**, 11 – Sažeci, Filozofski fakultet, Novi Sad, 2023, 64.

ОДБОР ЗА ПРОУЧАВАЊЕ ИСТОРИЈЕ КЊИЖЕВНОСТИ

Председник: академик Злата Бојовић

Чланови: дописни члан Јован Делић, проф. емеритус др Славко Гордић, проф. емеритус др Душан Иванић, проф. др Станиша Тутњевић, др Марко Недић, проф. др Љиљана Јухас Георгиевска, проф. др Зорица Несторовић, секретар Одбора, проф. др Горан Максимовић

У 2023. години Одбор је проширен избором два нова члана за област нове књижевности, тако да сада у саставу има пет чланова: академик Злата Бојовић (председник), дописни члан Миливој Ненин, проф. др Љиљана Јухас-Георгиевска, проф. др Томислав Јовановић, проф. др Томислав Јовановић.

После повлачења дописног члана Слободана Грубачића из рада у Одбору за критичка издања српских писаца, Одбор има само три члана. У 2023. години Одбор планира проширење новим члановима и избор председника Одбора. У новом саставу, у коме ће бити и стручњаци за нову књижевност, Одбор ће донети план за нова издања.

Током 2023. године настављен је рад на текућим припремама издања.

Приређивач критичког издања трећег дела *Бранковићеве хронике* (који ће, можда, због обима имати два тома) проф. др Ана Кречмер бавила се у највећој мери бавити рашчитавањима двојезичних фрагмената, у рукопису *Хронике*.

Настављен је рад је рад на припреми критичког издања: *Доментијаново Житије Светог Саве*. На припреми тог издања ангажовани су проф др Томислав Јовановић и проф. др Љиљана Јухас-Георгијевска.

Појединачни извештаји о раду чланова Одбора, са усредсређеношћу на прилоге најближе садржају његовога рада.

АКАДЕМИК ЗЛАТА БОЈОВИЋ

Објавила је двадесет радова. Приредила је из рукописа (автографа) до сада непознату историјско-легендарну драму Антуна Фарчића (о турској опсади Корчуле 1571 – *Турци под Корчулом*), као и низ докумената, писама и неколико песама из његове недавно откривене рукописне заоставштине (друго издње, 2023). На основу неистражене грађе (делом непознате), писала је о Јовану Дучићу и о драмама Иве Војновића, о односу између Јована Дучића и Иве Војновића; реконструисала је књижевну представу о Боју на Косову у најстаријим дубровачким и которским делима (драми, ораторијуму, аналима); писала је о предсави Будве и Паштровића у млетачким извештајима XVII. века.

Избор из библиографије:

Јован Дучић и Иво Војновић, у зб.: **Јован Дучић – песник и дипломата**, Београд, Српска академија наука и уметности, Београд, 2022, 85-93.

Антун Фарчић (1894-1975), у књ.: **Антоније П. Фарчић, једна историја приморских Срба**, Београд, Информатика-Институт за новију историју Срба, Друго издање, 2023, 9-23.

Књижевно дело Антуна Фарчића, у књ.: **Антоније П. Фарчић, једна историја приморских Срба**, Београд, Информатика-Институт за новију историју Срба, Друго издање, 2023, 404-415.

Антоније Фарчић, *Турци под Корчулом*, историјска драма. Приређено из рукописа, у књ.: **Антоније П. Фарчић, једна историја приморских Срба**, Београд, Информатика-Институт за новију историју Срба, Друго издање, 2023, 417-532.

Херцеговина и Босна XV и XVI века у делима дубровачких писаца и у документима, у зб.: **Зборник научних радова у част проф. др Мирку Скакићу**, Бања Лука, Универзитет у Бањој Луци, Филолошки факултет, 2023, 107-122.

Књижевно памћење српске седњовековне историје, Дани српскога духовног преображења XXX, **Средњи век у српској науци, историји, књижевности и уметности**, XIII, Деспотовац-Београд,, 2023, 29-36.

Заборављена драма Иве Војновића о песникињи Аници Бошковић, **Братство**, Београд, 2023, XXVII, 81-86.

Budva i Paštovići u mletačkim izveštajima, **Međunarodni naučni simpozijum Paštovići & Venecija**, Povodom obilježavanja 600 godina od potpisivanja Paštrovsko-Mletačkog ugovora (1423-2023), Knjiga sažetaka, Petrovac na moru, 2023, 27-28.

Миливој Ненин, дописни члан САНУ

Руководилац је пројекта Историја српске књижевне периодике Матице српске. Уредник је у *Српском биографском речнику* Матице српске; члан Уређивачког одбора едиције Десет векова српске књижевности Издавачког центра Матице српске; уредник је едиције Матица Издавачког центра Матице српске; као и уредник едиције Банат, Банатског културног центра из Новог Милошева.

У Аналима Огранка САНУ у Новм Саду за 2022. годину (из 2023. године) објавио је прилог: *Над преписком Милоша Црњанског*.

Проф. др Зорица Несторовић

У оквиру научног пројекта „Критичко издање дела Иве Андрића” Задужбине

Иве Андрића била је ангажована као руководилац пројекта, уредник издања и

приређивач.

У домену уредничких послова издвајају се књиге 21 и 22 Петог кола

Критичког издања дела Иве Андрића чија је штампа довршена почетком 2023:

- Иво Андрић, *Есеји (1914–1921)*, коло 5, књ. 21, приредили Јана Алексић и Милан Потребих. Задужбина Иве Андрића, Београд, 2022. (број страна: 343;

- Иво Андрић, *Есеји (1922–1940)*, Критичко издање дела Иве Андрића, коло 5, књ. 22, приредили Јана Алексић, Милан Потребих, Зорица Несторовић, Задужбина Иве Андрића, Београд, 2022. (број страна: 877)

СТАРОСЛОВЕНСКИ ОДБОР

Председник: академик Јасмина Грковић-Мејџор

Чланови: академик Јасмина Грковић-Мејџор, академик Александар Лома, проф. др Гордана Јовановић, мр Душица Грбић, археограф саветник, проф. др Томислав Јовановић, проф. др Љиљана Јухас-Георгиевска, проф. др Татјана Суботин-Голубовић, проф. др Светлана Томин, проф. др Ирена Шпадијер, проф. др Виктор Савић, научни саветник (секретар), мр Миланка Убипарип, археограф саветник, др Владан Тријић, археограф саветник, проф. др Марина Курешевић.

Настављен је рад на припреми зборника научних радова посвећених делу Ватрослава Јагића, у сарадњи са Старословенистичким одсеком Института за српски језик САНУ (преписка с ауторима и примање завршених ауторских прилога).

Технички рад на редиговању дела библиографије ћириличног писма, који се реализује у сарадњи с Фондом „Ђорђе Зечевић“ за унапређење и заштиту ћириличног писма при САНУ, започела је Марина Нинић, руководилац Библиографског одељења.

Скромна финансијска средства којима располаже Одбор мањим делом су издвојена за плаћање скенирања преписке Стојана Новаковића и Ватрослава Јагића за потребе зборника научних радова посвећених делу Ватрослава Јагића, а остатак средстава распоређен је у виду врло скромних хонорара на десет сарадника (већином студената) који претежно волонтерски уносе црквенословенску грађу у рачунар.

Списак објављених радова

Грковић-Мејџор, Јасмина. **Студије из историјске семантике**. Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића, 2023.

Грковић-Мејџор, Јасмина. „О пореклу оптативне употребе глаголског придева на -л.“ **Јужнословенски филолог**, LXXVIII/2 (2022): 147–158 [2023].

Грковић-Мејџор, Јасмина. „Градуелност нормативних решења.“ **Јужнословенски филолог**, LXXVIII/2 (2022): 773–777 [2023].

Грковић-Мејџор, Јасмина. „Роман Јакобсон у потрази за суштином језика.“ **Глас САНУ**, CDXXXV, Одељење језика и књижевности, књ. 33 (2023): 13–26.

Грковић-Мејџор, Јасмина. „О историјском речнику српског језика.“ **Трибина Библиотеке САНУ**, год. XI, бр. 11 (2023): 2010–214.

Гркович-Мейджор, Ј. „И. Бьелакович. Терминология в литературных языках сербов XVIII и XIX веков (астрономия).“ **Славяноведение** (2023, № 6): 143–145.

Лома, Александар. **И на небу и на земљи. Огледи о коренима српске и словенске усмене епике**. Коло 114, књ. 768. Београд: Српска књижевна задруга, 480 стр.

Лома, Александар, [М. Вучковић, Ј. Јанковић, М. Калезић, О. Лигорио, С. Манојловић, Ж. Степановић, А. Шпановић]. Александар Лома (ур.). **Етимолошки речник српског језика**, св. 4, бл-бљ. Београд: САНУ, Институт за српски језик САНУ, 2023, 212 стр.

Лома, Александар, [М. Бјелетић, Ј. Влајић-Поповић, С. Петровић]. Александар Лома (ур.). **Приручни етимолошки речник српског језика**, том 1, А-Ј. Београд: Институт за српски језик САНУ, 2023, XLVI + 494 стр.

Лома, Александар. „С.-хорв. *врѣ*, *врѣи* ‘добродетельный; достойный; отменный, отличный’ на общеславянском фоне.“ И. Е. Ким (отв. ред.). **Этимология как образ жизни**. Коллективная монография к 70-летию академика А. Е. Аникина. Санкт-Петербург: Алетейя, 76–86.

Грбић, Душица. „Празнични минеј Божицара Вуковића из хиландарске ћелије Кожина.“ **Археографски прилози**, 44 (2022): 69–96 [2023].

Грбић, Душица, Гордана Ђилас, Александра Драпшин. **Библиотека Матице српске**. Поводом 185 година од отварања за јавност 1838. Нови Сад: Библиотека Матице српске, 2023.

Грбић, Душица. „Записи у Минеју за април (Москва, 1710) у библиотеци манастира Грабовца.“ Весна Петровић (ур.). **Манастири и библиотеке чувари културне баштине**. Зборник радова са стручног скупа одржаног 18. и 19. маја 2022. године у манастиру Велика Ремета. Ириг: Српска читаоница, Велика Ремета: Манастир Велика Ремета, 2023, 16–26.

Грбић, Душица. „Стара штампана књига у библиотекама фрушкогорских манастира.“ **Сусрети библиографа у спомен на др Георгија Михаиловића** год. 23 (2023): 391–397 [приказ].

Грбић, Душица. „Рукописне књиге у библиотекама фрушкогорских манастира.“ **Годишњак Библиотеке Матице српске за 2022** (2023): 268–272 [приказ].

Јовановић, Томислав. „Апокриф Јосифова повест у три српска преписа.“ **Зборник у част професора Мирка Скакића**. Бања Лука: Филолошки факултет, 2023, 35–72.

Јовановић, Томислав. „О болестима и начину лечења у гатарским списима старе српске књижевности.“ **800 година српске медицине**. Зборник радова Једанаестог конгреса историчара медицине. Трећи Београдски зборник, 1. Београд: Српско лекарско друштво, 2023, 103–110.

Јовановић, Томислав. „Одломци Даниловог зборника из цркве села Попинци.“ **Средњи век у српској науци, историји, књижевности и уметности**, XIII. Дани српскога духовног преображења, XXX. Деспотовац: Деспотовац: Народна библиотека „Ресавска школа“, Београд: Институт за српски језик САНУ, 2023, 69–89.

Јовановић, Томислав. „Слово о Исааку у хиландарској Палеји са тумачењем.“ **Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор**, LXXXIX (2023): 117–130.

Јовановић, Томислав. „Слово о дванаест снова цара Шакиша у српским преписима.“ **Годишњак Катедре за српску књижевност са јужнословенским књижевностима за школску 2022/2023. годину**, XVIII, Филолошки факултет Универзитета у Београду, Београд, 2023, 11–35.

Јовановић, Томислав. *О Зборнику краљева и архиепископа српских. Зборник краљева и архиепископа српских*. Библиотека „Ортограф“, Књ. 11, Т. I. Београд: Чигоја штампа, 2023, 268 страна [у штампи].

Архиепископ Данило Други, *Житија*. Српскословенски текст приредио Томислав Ж. Јовановић. **Зборник краљева и архиепископа српских**. Библиотека „Ортограф“, Књ. 11, Т. II. Београд: Чигоја штампа, 2023, 520 страна [у штампи].

Данилов Ученик, Данилови настављачи, *Житија*. Српскословенски текст приредио Томислав Ж. Јовановић. **Зборник краљева и архиепископа српских**. Библиотека „Ортограф“, Књ. 11, Т. III. Београд: Чигоја штампа, 2023, 238 страна [у штампи].

Јухас-Георгиевска, Љиљана. „Ходочашћа Светог Саве у виђењу јеромонаха Доментијана.“ **Научни састанак слависта у Вукове дане**, 52/2 (2023): 25–34.

Јухас-Георгиевска, Љиљана. „Похвала као структурни елемент српских житијанастих у XIII и првим деценијама XIV века.“ **Семинар српског језика, књижевности и културе**. Предавања, 12. Београд: МСЦ, 2023, 5–17.

Суботин-Голубовић, Татјана. „Евергетидски типик и химнографски зборници Милутиновог доба.“ Влада Станковић, Драгољуб Марјановић (ур.). **Седам векова од упокојења светог краља Милутина**. Тематски зборник. Врање: Православна Епархија врањска, Свеправославно друштво „Преподобни Јустин Ћелијски и Врањски“, Београд: Катедра и Семинар за Византологију Филозофског факултета Универзитета у Београду, Ниш: Центар за византијско-словенске студије, 2022, 85–93.

Суботин-Голубовић, Татјана. „Рукописи манастира Свете Тројице Русинице у селу Муштушту код Призрена.“ **Археографски прилози**, 44 (2022): 109–123.

Суботин-Голубовић, Татјана. „Минеј (рукопис бр. 391) из старе збирке Народне библиотеке у Београду, данас у Дебрецину.“ **Црквене студије**, 20 (2023): 593–601.

Суботин-Голубовић, Татјана. „Култ святого Спиридона Тримифунтского в средневековой Сербии (по письменным источникам).“ Ж. Л. Левшина (сост. и отв. редактор). **Семнадцатые Загребинские чтения**. К 80-летию Вячеслава Михайловича Загребина. Санкт-Петербург: Российская национальная библиотека, 2023, 192–200.

Суботин-Голубовић, Татјана. „Ћирилица у средњовековној Србији.“ **Међународен форум за кирилицата «И ний сме дали нешто на света»**. Софија: Арс Милениум МММ, 2023, 213–225.

Томин, Светлана [Ивана Иванић]. „Јеромонах Макарије, цетињски и влашки штампар – питање идентитета.“ **Зборник Матице српске за књижевност и језик**, 70/2 (2022): 371–397 [2023].

Томин, Светлана, [Наташа Половина]. „Владарски пар као тип владарске моћи (супруге владара у српским средњовековним повељама).“ **Зборник научних радова у част проф. др Мирку Скакићу**, Бања Лука: Филолошки факултет, 2023, 73–89.

Томин, Светлана. „Јелена Гатилузио, жена које нема?“ Giulia Baselica, Persida Lazarević Di Giacomo, Olja Perišić (ed.). **I gigli nel campo. Studi in onore di Ljiljana Banjanin**. [Зборник радова у част проф. Љилијане Бањанин]. Edizioni dell'Orso, 2023.

Томин, Светлана. „Dominika Gapska, *Woman church state. Cults of the female saints in the writings of Serbian Orthodox church*, Cracow 2021. **Књиженство**, 13, 2023, online [приказ].

Савић, Виктор Д. „Морфолошки архаизми Српског рјечника из 1818. године.“ **Научни састанак слависта у Вукове дане**, 52/1, Београд: Међународни славистички центар – Филолошки факултет у Београду 2023, 43–51.

Савич, В. «Монастырь Хиландар и собрание сербских грамот.» **Доминанты сербской культуры. Лекции по сербской культуре, истории и языку**. Москва: Московский государственный университет им. М. В. Ломоносова – Филологический факультет, 2023, 9–38.

Савић, Виктор. „Рукописи Словенске Библије.“ Родољуб Кубат. **Лексикон библијске херменеутике**. Београд: Службени гласник, Филон, 2022, 540–542 [2023].

Савић, Виктор Д. „О проблему формирања ћириличног писма. Неколика прилога.“ **Јужнословенски филолог**, LXXVIII/2 (2022), 177–207 [2023].

Савич, В. „Принцип общей контекстуализации в сербской диахронической лингвистике.“ **Acta linguistica Petropolitana**. Труды Института лингвистических исследований, Том 19, часть 2. Из материалов интернет-конференции „современные методы изучения сербского языка в синхронии и диахронии“ (Россия, 17–18 мая 2021 года), (Санкт-Петербург, 2023), 39–71.

Савић, Виктор Д. „Ка проблему српске етничке консолидације и просторног обликовања српског језичког типа – од познопрасловенског до старосрпског (VII–XIV век).“ **Границе српског језика**. Зборник радова са Треће интеркатедарске српистичке конференције. Тршић, 17–19. јун 2022. Београд: Завод за унапређење образовања и васпитања, 2023, 29–61.

Савић, Виктор. „Историјске теме српског језика у Колу.“ **Плаве очи српске књижевности. Коло СКЗ као огледало развоја српске књижевности и језика**. Зборник радова, Коло CXIV, Књига 769, Београд, 2022, 376–410 [2023].

Савић, Виктор. „Белешке уз издање: о техничкој редакцији.“ **Живот у манастиру Хиландару 1900–1909**. Написао игуман Методије С. Миловановић, Београд: Манастир Хиландар, 2023, 251–257.

Савић, Виктор, [Мариновић, Милена]. „Установљени материјални докази српске државности у Црногорском приморју у IX вијеку.“ **Светигора**, 311 (Васкрс 2023), 48–50.

Тријић, Владан (ур.). Мошин, Владимир, Љупка Васиљев, Димитрије Богдановић, Мирослава Гроздановић-Пајић. **Рукописи Музеја Српске**

православне цркве: збирка Радослава М. Грујића. Књига I. *Археографски опис*. Св. II. Београд: Народна библиотека Србије, Музеј Српске православне цркве, 2023.

Курешевић, Марина Ф., [Исидора Г. Бјелаковић]. „Осврт на историјске границе српског књижевног језика (жанр, простор, време и социјална стратификација.“ **Границе српског језика**. Зборник радова са Треће интеркатедрарске србистичке конференције. Тршић, 17–19. јун 2022. Београд: Завод за унапређење образовања и васпитања, 2023, 115–130.

Kurešević, Marina, [Vladimir Polomac, Isidora Bjelaković, Aleksandra Colić Jovanović, Sanja Petrović]. „Digitizing Cyrillic Manuscripts for the Historical Dictionary of the Serbian Language Using Handwritten Text Recognition Technology.“ **Slovēne**, 12/1 (2023): 295–316.

Курешевић, Марина, [Александра Цолић Јовановић]. „*Infinitivus pro imperativo* устарим српским нелитургијским наративним текстовима.“ **Зборник Матице српске за филологију и лингвистику**, LXVI/2 (2023): 19–35.

Курешевић, Марина. „Ilona Janyšková, Helena Karlíková, Vít Boček (eds.). Old Church Slavonic Heritage in Slavonic and Other Languages. *Studia etymologica Brunensia* 25. Nakladatelství Lidové noviny: Praha 2021, 340 стр.“ **Зборник Матице српске за филологију и лингвистику**, LXVI/1 (2023): 179–184 [приказ].

Курешевић, Марина. „Борис Стојковски, Ивана Безрукова. *Култ Светог Бенедикта код православних хришћана у средњем веку*. Нови Сад: Архив Војводине – Фондација „Светозар Милетић“, 2022, 348 стр.“ **Зборник Матице српске за филологију и лингвистику**, LXVI/2 (2023): 129–133.

Курешевић, Марина. „Војна лексика у преписима Српске Александриде: између прасловенског наслеђа и иновација.“ **53. међународни научни састанак слависта у Вукове дане**. Тезе и резимеи. Београд: МСЦ, 2023, 14–15.

Курешевић, Марина. „Историјска лексикографија српског језика: о изворима и лексичкој грађи за историјски речник српског језика.“ **Анали Огранка САНУ у Новом Саду**, 2023 [приказ].

Курешевић, Марина. „О ћирилици рукописних текстова профаног карактера из XVI века са тла Босне.“ **Рачански зборник**, 27/28 (2023): 96–109.

Пројекат: СРПСКО-НЕМАЧКЕ КЊИЖЕВНЕ И КУЛТУРНЕ ВЕЗЕ

Руководилац: дописни члан Слободан Грубачић

Од важнијих публикација у 2023. години издваја књигу ”Немачка средњовековна књижевност” у издању САНУ (451 стр.). Коаутор: Миодраг М. Вукчевић. Уредник Слободан Грубачић.

Досадашње приступе у раду пројеката, од којих су неки изузетно вредни и значајни, чине махом изолована настојања да се поједини аспекти осветле из посебне, често уске перспективе. Целовита слика нам још увек измиче јер су многа подручја остала непокривена или тек овлаш размотрена.

Као корак ка систематском и дугорочном прожимању култура, један правац истраживања могло би представљати испитивање *немачких утицаја на позоришни живот у Србији*. По природи ствари, културолошки приступ би захватио све области културе, заједно са мотивима заснованим на аутентичном културном прожимању, са посебним нагласком на утицаје у књижевности.

У рад би свакако био укључен и др Миодраг Вукчевић са Филолошког факултета у Београду.

Од личних пројеката најављује завршетак рада на мотивима апокалипсе у књижевности (Андрић, Бекет, Бернхард, Клабунд, Кафка). Апокалипса европске душе оно је што заокупља писце о којима је реч у овој књизи. У временима великих искушења књиге ове врсте се пишу саме. Јер и сама књижевност јесте апокалипса: њено је основно значење подизање вела, *откривење*. Понекад се чини, каже Андрић у *Знаковима поред пута*, да ће само једна једина „реч открочења зазвонити, планути, подићи небеса и обасјати земљу и нас који смо са земљом везани.”

ОДБОР ЗА ДИЈАЛЕКТОЛОШКЕ АТЛАСЕ

Председник: академик Александар Лома

Чланови: проф. др Слободан Реметић, редовни члан АНУРС, проф. др Бранислав Остојић, редовни члан ЦАНУ, др Љубинко Раденковић, дописни члан САНУ, проф. др Драгољуб Петровић, проф. др Мато Пижурица, проф. др Недељко Богдановић, проф. др Мирослав Николић, проф. др Софија Милорадовић, проф. др Радивоје Младеновић, проф. др Никола Рамић, проф. др Рада Стијовић и проф. др Жарко Бошњаковић.

Основни и једини задатак Одбора за дијалектолошке атласе САНУ је израда дијалектолошких атласа. Основан је као *Међуакадемијски одбор за дијалектолошке атласе*, а након укидања међуакадемијских одбора поверен је на старање Одељењу језика и књижевности САНУ. Основни задаци Одбора су рад на *Српском дијалектолошком атласу* (СДА) и на домаћем сектору *Општесловенског лингвистичког атласа* (ОЛА), *Општекарпатског дијалектолошког атласа* (ОКДА) и *Европског лингвистичког атласа* (АЛЕ).

Председник Одбора је проф. др Александар Лома, редовни члан САНУ. Остали чланови Одбора су: проф. др Слободан Реметић, редовни члан АНУРС, проф. др Бранислав Остојић, редовни члан ЦАНУ, др Љубинко Раденковић, дописни члан САНУ, проф. др Драгољуб Петровић, проф. др Мато Пижурица, проф. др Недељко Богдановић, проф. др Мирослав Николић, проф. др Софија Милорадовић, проф. др Радивоје Младеновић, проф. др Никола Рамић, проф. др Рада Стијовић и проф. др Жарко Бошњаковић.

Ради ефикаснијег рада на наведеним пројектима својевремено су при Одбору основане комисије за АЛЕ, ОЛА, ОКДА и СДА.

Комисију за АЛЕ сачињавају: проф. др А. Лома, редовни члан САНУ (председник), проф. др Д. Петровић, проф. др М. Пижурица, проф. др Н. Богдановић, проф. др С. Реметић, редовни члан АНУРС (секретар), и др Снежана Петровић.

Комисију за ОЛА чине следећи стручњаци: проф. др Д. Петровић, проф. др С. Реметић, редовни члан АНУРС (председник), проф. др М. Пижурица, проф. др Н. Богдановић, проф. др С. Милорадовић, проф. др Гордана Драгин, проф. др Жарко Бошњаковић, академик Александар Лома, др Марта Бјелетић, др Марина Јуришић, др Мирјана Петровић-Савић, проф. др Драгана Радовановић и доц. др Данка Урошевић. Такође, због потребе припреме лексичког тома који је нашој страни додељен, у рад Комисије су укључени сви стални сарадници на пројекту *Дијалектолошка истраживања српског језичког простора* (данашњи Дијалектолошки одсек Института за српски језик САНУ).

Комисију за СДА, чији је председник проф. др С. Реметић, редовни члан АНУРС, сачињавају чланови комисије за ОЛА и следећи стручњаци: проф. др Р. Младеновић, проф. др Н. Рамић, проф. др Мирослав Николић, проф. др Јордана Марковић, проф. др Р. Стијовић и проф. др Михај Н. Радан (Темишвар). Такође, због потребе опсежнијих теренских истраживања и припреме првог тома, у рад Комисије су укључени сви стални сарадници на пројекту *Дијалектолошка истраживања српског језичког простора* (данашњи Дијалектолошки одсек Института за српски језик САНУ).

Комисију за ОКДА (*Опитекарпатски дијалектолошки атлас*), поред председника проф. др Д. Петровића, сачињавају и проф. др М. Пижурица и проф. др С. Реметић, редовни члан АНУРС. Будући да је 2004. године, као заједничко издање Српске академије наука и уметности, Института за српски језик САНУ и Филозофског факултета у Новом Саду, објављен последњи, 7. том *Опитекарпатског дијалектолошког атласа*, практично је завршена најважнија фаза рада на овом међународном

научном пројекту. Међутим, пре неколико година послати су мађарском тиму подаци за одређена питања из ОКДА везана за српске пунктове ради будуће анализе, тако да се очекује нова фаза сагледавања материјала овога атласа из балканске перспективе, тј. отпочињање његове валоризације.

Већину послова обављају, као и до сада, чланови Одбора и његових комисија. По потреби, углавном у теренским испитивањима за потребе *Српског дијалектолошког атласа*, бивају ангажовани сарадници из Института за српски језик САНУ и из одговарајућих (високо)школских установа.

Европски лингвистички атлас

Наши представници у Уређивачком одбору Атласа европских језика (А. Лома, С. Петровић) нису добили позив ни за овогодишњи састанак Уређивачког одбора АЛЕ.

Општесловенски лингвистички атлас

У текућој години у потпуности је изостало редовно годишње заседање Међународне комисије и Радне групе *Општесловенског лингвистичког атласа* (ОЛА), чак и у онлајн виду, иако су чланови Српске националне комисије за ОЛА заузели став да политика не сме имати уплив у послове струке, поготово што тога није било никада раније у сличним ситуацијама, те да постоји опасност да такво поступање озбиљно угрози наставак рада на вишедеценијском научном пројекту. Допис са појашњењем оваквог нашег става упутио је председник Српске националне комисије за ОЛА академик АНУРС Слободан Реметић. Нашем тиму је начињена штета због немогућности наставак рада на пробним картама лексичког тома ОЛА *Горное овцеводство*. Наиме, нису нам достављени материјали, у више наврата тражени, како бисмо могли наставити започети посао: уређени су индекси за сва пробна питања и послати на проверу – нисмо од свих националних комисија добили натраг проверене индексе нити морфонолошке коментаре. Додатно, Пољска и потом Украјинска комисија, а за њима и Словеначка, Хрватска и Бугарска категорично су одбиле да се припремају и шаљу у Москву национални материјали за припрему семантичког тома ОЛА. Наш тим је прихватио тај посао и послао допис у вези с тим.

Обављени су само прелиминарни разговори руководиоца Дијалектолошког одсека Института са два сарадника у вези са могућношћу израде елабората за приступање дигитализацији грађе (уношене на два начина) из 31 попуњеног упитника ОЛА, чији је детаљан преглед обављен и утврђен њен обим у претходној години. Академику Костић, који је упознат са примерцима упитника оба поменутог атла-

са, предложио је да се званичним путем покрене, за почетак, питање дигитализације ОЛА грађе.

Српски дијалектолошки атлас

У 2023. години планиране активности пратило је ограничење теренског рада настало услед дозначавања материјалних трошкова тек по истеку првог квартала текуће године. На плану СДА прегледан је у другом наврату материјал за пунктове са терена косовско-ресавских говора и означене су дилеме које нису знатне ако изузмемо проблем прецизирања ареала простирања акута. Рад на терену за потребе СДА био је скромног обима зато што су сарадници у повољнијем летњем периоду у текућој години, након окаснелог дозначавања средстава, свој теренски рад усмеравали на прикупљање грађе нужне за своје монографије и научне радове неопходне за изборе у звања.

Сарадници су обавили теренска истраживања у селу Палојце (Јабланички округ), у северозападној Србији (општина Крупањ), у Мионичкој Подгорини (Планинска Колубара, Централно Косово, Средњи Ибар) и у Поморавском округу (Јагодина, Ћуприја, Параћин).

У Темишвару је сарадник З. Симић учествовао у петодневном раду (јула 2023) на сређивању теренске грађе прикупљане у претходних осам година у српским срединама из румунског дела Баната.

Остали послови: припремне радње за израду *Атласа пастирске лексике призренско-тимочке области*

Крајем 2022. године размишљало се о начину премошћавања проблема заустављених послова на ОЛА и СДА из екстралингвистичких разлога, о томе да се одржи континуитет тимског рада, па и сачини одређени број карата из области терминологије пастирства као нека врста предрадњи за наше основне капиталне послове. Будући да је протеклих година у Огранку САНУ у Нишу истраживана пастирска лексика југоисточне Србије, што је резултирало теренским радом на обради 39 призренско-тимочких пунктова из југоисточне Србије, као и израдом неколико публикација, дошло се до становишта да ова истраживања треба проширити на цело подручје призренско-тимочких говора, при чему би досадашњи резултати били основа даљег рада. Одбор за дијалектолошке атласе и потом Огранак САНУ у Нишу, на молбу Н. Богдановића и С. Милорадовић, подржали су заснивање пројекта *Пастирска лексика призренско-тимочких говора*, који би се темељио на грађи похрањеној у картотеци Огранка САНУ у Нишу, уз учешће сарадника Дијалектолошког одсека Института. Координатор Пројекта је академик А. Лома, руководиоца Пројекта – проф. др Софија Милорадовић, консултант – проф. др Н.

Богдановић, организатор пројектних активности – др А. Савић-Грујић, а у раду на Пројекту учествује 11 сарадника Дијалектолошког одсека.

На Пројекту су током 2023. године реализоване следеће активности: (1) постојећа рукописна грађа, прикупљена раније у поменутих 39 пунктова, скенирана је и достављена свим сарадницима; (2) сачињена је библиографија радова у вези са пастирском/сточарском лексиком на српском говорном подручју, (3) релевантне библиографске јединице су скениране у сврху сачињавања комплета литературе и достављене сарадницима; (4) утврђена је апроксимативна мрежа допунских пунктова, обезбеђени испитивачи за дате пунктове и дате неопходне смернице за рад на терену; (5) израђена је бланко карта призренско-тимочке дијалекатске области и карта са учртаним старим и новим по *Упитнику* истраженим пунктовима; (6) по јединственом *Упитнику за прикупљање сточарске лексике* (сачинио Н. Богдановић) прикупљена је пастирска лексика у додатних 10 пунктова с подручја јужноморавских говора с леве стране Јужне Мораве и с подручја Косова и Метохије које је обухваћено призренско-јужноморавским говорима, као и из пункта Свиница у Румунији, а допуњена је грађа из једног пункта код Сокобање; (7) припремљен је за штампу зборник радова *Пастирска лексика призренско-тимочких говора* (ур. Н. Богдановић), који садржи 14 (ко)ауторских радова, међу којима су и два рада истраживача изван нашег пројекта који тему чине заокруженијом. Презентација резултата Пројекта у Огранку САНУ у Нишу одржана је 30. 11. 2023. и на њој су присутни упознати с прилозима за зборник радова о пастирској лексици, представљени су истражени пунктови и карте на које су унети, као и мултимедијална карта на примеру једне лексеме. У Огранку је одржан и Округли сто на коме су сумирани резултати досадашњег рада на Пројекту, разговарано је о неким теоријско-методолошким питањима и потом указано на правце даљих истраживања – на припрему првог тома *Атласа пастирске лексике призренско-тимочке области*.

Са проширењем подручја истраживања, јавила се и потреба, а и могућност да се *Пастирски речник југоисточне Србије* допуни речима из нових упитника и тако постане *Пастирски речник П-Т говора*. То је учинио Недељко Богдановић и тако створио обогаћени фонд чији азбучник сада има преко 4000 речи.

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА ИСТОРИЈАТ И ОБЈАВЉИВАЊЕ АКАДЕМСКИХ БЕСЕДА

Председник Одбора: академик Миро Вуксановић

Чланови Одбора: академик Градимир В. Миловановић, академик Радоје Чоловић, дописни члан САНУ Тања Ћирковић Величковић, дописни члан САНУ Павле Петровић, дописни члан САНУ Драган Војводић и дописни члан САНУ Јелена Јовановић.

Стручне сараднице Одбора су Данка Кужељ и Марина Нинић.

Одбор је основан 2019. године одлуком Председништва САНУ. Назив едиције коју је Одбор припремио је *Приступне беседе српских академика (1886–1947)*. Едиција је објављена као издање Председништва САНУ, чији је главни уредник академик Зоран Кнежевић, генерални секретар САНУ у време објављивања. Прва књига је објављена 2020. године, друга 2021, а трећа 2022. Уредник је академик Миро Вуксановић, председник Одбора.

Програмом рада Одбора у 2023. години предвиђено је истраживање података о публикацијама објављиваним поводом избора редовних чланова у времену када приступне беседе нису биле законска обавеза (1947–1971) и прикупљање података о академским беседама у САНУ (1971–2013). Послови су обављени су у целини.

Индивидуални Пројекат: КЊИЖЕВНИ ИСТОРИЧАР ПАВЛЕ ПОПОВИЋ

Руководилац: академик Злата Бојовић

Рад на личном пројекту Књижевни историчар Павле Поповић, који сам отпочела средином 2022. године, наставила сам током 2023. године.

Рад је био усредсређен посебно на праћење генезе његовог успостављања систематичног разграничавања облика српске књижевности, њене класификације и периодизације, на којој ће изградити јасну структуру *Преледа српске књижевности*. Истовремено, преко низа његових студија, настојала сам на утврђивању његове методологије која је успостављана постепено и која је, у значајној мери, и одређивала крајњи исход у формирању његових књижевнисторијских ставова.

Знајчајан део истраживања заснивао се на Поповићевој рукописној грађи која разјашљава пут његовог развоја као историчара књижевности.

Истраживала сам и период рада Павла Поповића у иностранству (у Риму, у коме је провео неколико месеци), који је унеколико излазио из оквира “историчара књижевности”, али који је био од важности за

разумевање његових књижевноисторијских усмерења првих деценија XX века.

На пројекту раде и два сарадника, Славко Петаковић, који ради на критичкој библиографији Павла Поповића и Миле Станић, који истражује архивску грађу о Поповићу у Архиву САНУ.

Славко Петаковић је током 2023. године прегледао *de visu* часописе у којима су до Првог светског рата објављени радови П. Поповића. Према II књига Сабраних дела П. Поповића и према постојећим библиографијама колационирао је све библиографије и унео корекције према накнадним дооунама (Д. Витошевић, *Непознати радови Павла Поповића у СКГ*, 1985). Осим тога допунио је и испратио постојећи библиографски регистар за ранији период Поповићевог рада.

Миле Станић је у Архиву САНУ прегледао обимну грађу, која је била несређена (и некоришћена у науци). Поред разних докумената, прегледао је око 2000 писама, разгледница и дописница, који су настајали у периоду од 1916. до 1931. године. Преписка је на српском, енглеском и француском језику. Поред приватне преписке, велики део чини књижевноисторијска преписка, која сведочи о Поповићевом научном раду, о раду часописа “Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор”, о “Српском књижевном гласнику”, о Српској књижевној задрузи и др. Међу кореспондентима се налазе значајни савременици, научни сарадници, бивши студенти – Хасан Ребац, Драгољуб Павловић, Алекса Ивић, Сима Тројановић, Фран Илешић, Амтоније Вучетић, Виктор Новак, Владимир Ћоровић, Никола Вулић, Ђорђе Радојчић, Светислав Петровић, Божидар Ковачевић и др.

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА КУЛТУРУ И УМЕТНОСТ

Председник: академик Светислав Божић

Чланови: академици Душан Ковачевић, Горан Петровић, Коста Чавошки, Иван Јевтић, Слободан Шијан, Мрђан Бајић, Миодраг Марковић

Академијски Одбор за Културу САНУ делује и деловаће кроз стваралаштво својих чланова који су интензивно присутни на уметничкој, културној и духовној сцени и дају кључни тон њеној разумењости. Срдачан поздрав, академик Светислав Божић.

**Индивидуални Пројекат: ИСТОРИЈСКО-ЕТИМОЛОШКА
ИСТРАЖИВАЊА СРПСКЕ ЛЕКСИКЕ И ОНОМАСТИКЕ
(ЛЕКСОН)**

Руководилац: проф. др Александар Лома, редовни члан

Сарадник на пројекту: др Жељко Степановић

При Етимолошком одсеку Института за српски језик САНУ издао сам као главни уредник и коаутор 4. свеску *Етимолошког речника српског језика* (Бл–Бљ, 212 стр.) и први том *Приручног етимолошког речника српског језика* (А–Ј, 494 стр.). Поред тога, објавио сам један прилог из области индивидуалног пројекта:

С.-хорв. *врѣ, врѣи* ‘добродетельный; достойный; отменный, отличный’ на общеславянском фоне, *Этимология как образ жизни. Коллективная монография к 70-летию академика А. Е. Аникина*, ответственный редактор И. Е. Ким, Санкт-Петербург: Алетейя, стр. 76–86.

Заједно са др Жељком Степановићем наставио сам рад на речнику Рударског законика деспота Стефана Лазаревића.

**Индивидуални Пројекат: ПОЕТИКЕ СРПСКИХ ПИСАЦА XX
ВИЈЕКА**

Руководилац: дописни члан Јован Делић

У току 2023. године остварио је лепе резултате на индивидуалном пројекту „Поетика српских писаца 20. вијека“:

Објавио је ауторску књигу *Сажета поетика сажимања*, Архипелаг, Београд, 2023;

Написао је обиман предговор за књигу Исидора Секулић: *Сапутници, Писма из Норвешке*, Вулкан, Београд, 2023.

Саставни део овог извештаја је и раније приложена библиографија објављених радова у 2023. години, предата Библиографском сектору САНУ.

Организовао је, водио и уредио два научна скупа у Матици српској:

- *Поетика Десанке Максимовић*, 23.11.2023. (24 учесника);

- *Растко Петровић*, 8.12.2023. године (19 учесника),

на којима је дао уводну реч и учествовао у рефератима.

Рад на индивидуалном пројекту наставља и у 2024. години.

**Индивидуални Пројекат: КОМПАРАТИВИСТИЧКА
ИСТРАЖИВАЊА СРПСКЕ И АНГЛОФОНЕ КЊИЖЕВНОСТИ**

Руководилац: дописни члан Зоран Пауновић

Током 2023. године, у раду на пројекту уредио сам зборник *Траговима Уликса: одједи стваралаштва Џејмса Џојса у српској књижевности*. (Огранак САНУ у Новом Саду, 2023), и објавио два научна рада.

Настављена су истраживања у области веза између српске и англофоне књижевности, која би током наредне године требало да се оваплоте у четири нова научна рада, на путу ка монографији која би у завршној години рада (2026) требало да донесе синтезу целокупног истраживања обављеног у оквиру пројекта.

„Носталгија у делима Џејмса Џојса и Данила Киша“, 2023: зборник **Књижевне и културне интерференције између књижевности на српском и на енглеском језику**. Филолошки факултет Универзитета у Београду, стр. 23-34.

„Џојс и Киш: аутобиографија као судбина“, 2023: Зборник **Траговима Уликса: одједи стваралаштва Џејмса Џојса у српској књижевности**. Огранак САНУ у Новом Саду, 27-38.

ОДЕЉЕЊЕ ДРУШТВЕНИХ НАУКА

ОДБОР ЗА ИЗВОРЕ СРПСКОГ ПРАВА

Председник: академик Коста Чавошки

Чланови: академик Јованка Калић, академик Данило Баста, проф. др Љубомирка Кркљуш, проф. др Срђан Шаркић, проф. др Сима Аврамовић, проф. др Гордана Јовановић, проф. др Мирјана Стефановски, проф. др Татјана Суботин Голубовић, проф. др Андрија Веселиновић, проф. др Ђорђе Бубало, проф. др Виктор Савић, др Станоје Бојанин, др Биљана Марковић

Рад на припреми издања недавно откривеног, 27. рукописа *Душанова законика – Хоповског преписа*, који се чува у Збирци Радослава Грујића у Музеју СПЦ у Београду, завршен је у целости и VI књига је објављена. Књига је објављена у суиздаваштву са Музејем српске православне цркве.

Ненадано откриће овог преписа и његове особености одразили су се на издавачки приступ који донекле одступа од оних примењених у претходних пет књига. Овде се издају оба саставна дела Душанова законодавства млађе редакције – Закон цара Константина Јустинијана и Душанов законик. Будући да у критичком издању Закона цара Константина Јустинијана нису искоришћени сви преписи XVIII века за разнотченија, те да је Хоповски међу њима јединствен по текстолошким одликама и језику, одлучили смо да и његово издање приредимо на овом месту. Он представља важну карику у историји текста млађе редакције Душанова законодавства, те су у научном апарату уз транскрибован текст наведене и разлике у односу на критичко издање и остале преписе.

Пратеће студије устројене су према начелима примењеним у претходним књигама: историја и историографија рукописа, биографски подаци о писару, језички опис, укључујући и идентификовање предлошка; за оба текста дају се снимци одговарајућих страна рукописа, табеларни прегледи нумерисаних чланова и речници-регистри. У односу на досадашњу праксу, научна опрема одступа само у изостанку пуног архе-

ографског описа рукописа, будући да је већ објављен у опису рукописне збирке Радослава Грујића.

Скраћена синтагма Матије Властара:

На основу молбе генералног секретара САНУ упућене 27. априла 2023. године, Свети архијерејски синод Српске православне цркве на својој седници одржаној 9. маја 2023. одобрио је да се могу фотографисати или преузети дигиталне копије (уколико постоје) рукописа Синтагме Матије Властара, што се чувају у збиркама Патријаршијске библиотеке и Музеја СПЦ, за потребе припреме критичког издања Скраћене синтагме Матије Властара. У складу са тиме од Музеја СПЦ добијене су дигиталне копије два рукописа Пуне Синтагме Матије Властара који се чувају у тој збирци (бр. 45 и 89). Такође у Библиотеци Српске Патријаршије начињени су снимци рукописа Скраћене синтагме (бр. 125), два рукописа Пуне синтагме (46 и 50) и добијена је дигитална копија још једног рукописа Пуне синтагме (бр. 70). Тиме су прикупљени сви преписи Скраћене синтагме и добар део преписа Пуне синтагме.

И поред добијања новог благослова митрополита дабробосанског господина Хризостома, сарајевски препис Пуне синтагме није могао бити лоциран ни у архиву Митрополије, ни међу дигиталним копијама тога архива нити у музејској поставци у порти Старе цркве у Сарајеву. Проф. Ђорђе Бубало и проф. Виктор Савић без успеха су тражили рукопис у манастиру Добруну, где је пренесен део рукописне збирке Старе цркве у Сарајеву.

Законик цара Стефана Душана – Хоповски препис Душанова законодавства, књ. VI, уредници Коста Чавошки, Владимир Радовановић, Београд: САНУ, Одељење друштвених наука, Извори српског права IV, Музеј Српске православне цркве, 2023, 197 стр.

Бубало, Ђорђе, **Законик цара Стефана Душана – Хоповски препис Душанова законодавства**, књ. 6, издао и објаснио Ђорђе Бубало. Коста Чавошки и Владимир Радовановић (ур.), Београд: САНУ, Одељење друштвених наука, Извори српског права IV, Музеј Српске православне цркве, 2023.

Бубало, Ђорђе, „Душанов законик код Румуна у XVIII веку“, [говор на промоцији књиге **Законик цара Стефана Душана, књ. 5, Румунски превод Законика цара Стефана Душана и епитимијног номоканона (1776)**], у: *Трибина Библиотеке САНУ II*, Београд: САНУ, 2023, 50–53.

Бубало, Ђорђе, Прописи о виноградарству и вину у средњовековној Србији, у: **Вински летопис Србије**, приредили А. Фотић, Ж. Томановић и М. Николић, Београд: Галерија науке и технике САНУ, бр. 52, 2023, 105–113.

Савич, В. «Монастырь Хиландар и собрание сербских грамот.» **Доминанты сербской культуры. Лекции по сербской культуре, истории и языку.**

ОДБОР ЗА ФИЛОЗОФИЈУ И ДРУШТВЕНУ ТЕОРИЈУ

Председник: академик Александар Костић

Чланови: академици Данило Баста, Коста Чавошки и Часлав Оцић,
проф. др Мирко Зуроџац, проф. др Илија Марић, др Триво Инђић,
проф. др Драган Симеуновић, проф. др Младен Лазић, проф. др Живан
Лазовић

Током 2023. године Одбор за филозофију и друштвену теорију организовао је дводневни скуп посвећен академику Михаилу Марковићу (30. новембар, 1. децембар) у оквиру циклуса „Друштвена и политичка мисао у Србији у 19. и 20 веку“.

Објављен је зборник радова са скупа посвећеног Милану Гролу који је одржан 27. јуна 2022. године у оквиру циклуса „Друштвена и политичка мисао у Србији у 19. и 20 веку“.

У оквиру скупа посвећеног науци, који је одржан 2022. године у оквиру циклуса „Стратешки правци развоја Србије у 21. веку“, у 2023. години објављена је посебна публикација под насловом „Кључни подаци о науци у Србији“ чији су аутори Проф. Александар Бауџал, академик Небојша Лалић и академик Александар Костић. Публикација садржи око 120 страна и у њој су дати статистички подаци о науци у Србији, окружењу и Европској унији.

У штампи су зборник са скупа посвећеног образовању који је одржан 2021. године и скупа посвећеног науци, одржаног 2022. године. Оба скупа су одржана у оквиру циклуса „Стратешки правци развоја Србије у 21. веку“.

ОДБОР ЗА ПРОУЧАВАЊЕ СТАНОВНИШТВА

ОДБОР ЗА ЕКОНОМСКЕ НАУКЕ

ОДБОР ЗА ПРОУЧАВАЊЕ ЖИВОТА И ОБИЧАЈА РОМА

Председник: академик Тибор Варади

Чланови: дописни члан Павле Петровић, проф. Драгољуб Б. Ђорђевић, проф. Сретен Вујовић, проф. Драган Тодоровић, проф. Софија Захова, проф. Сунчица Маџура, др Драгољуб Аџковић, др Биљана Сикимић, др Злата Вуксановић Маџура, др Марија Александровић, др Светлана

Ћирковић, др Сања Златановић, др Зоран Таировић, Наташа Тасић
Кнежевић и Осман Балић.

Током 2023. године Одбор је радио на основу предвиђеног и прихваћеног плана рада и реализовао следеће активности:

Настављен је рад на организацији циклуса стручних предавања у оквиру Трибине Одбора, одржана су следећа предавања:

Радне миграције поморавских Бањаша“, предавач др Биљана Сикимић, одржано 3. априла;

„Ромски језик у језичком пејзажу Србије“, предавач др Светлана Ћирковић, одржано 7. јуна;

„Образовање ромске деце у контексту инклузивне образовне политике и праксе: Зашто нема више Рома који возе BMW?“, предавач др Сунчица Мацура, одржано 4. септембра;

Критеријуми за истраживање виталности и рањивости ромског језика у Србији“, предавач др Мирјана Мирић, одржано 4. октобра;

„Симболи усмене књижевности Рома – заступљеност и значење“, предавач Марија Александровић, одржано 13. децембра 2023.

Одбор је планирао да 14. и 15. децембра 2023. године организује међународни научни скуп „Роми Србије према Попису 2022. године – стање и перспектива“. Међутим, због кашњења објављивања података Републичког завода за статистику, посебно података о Ромима по насељима који се тичу становања, економских обележја (економска активност, занимање, делатност и др.), демографских података (старост, година рођења, похађање школе и др.), етницитета, матерњег језика, религије..., научни скуп је одложен за крај маја/евентуално прву половину јуна 2024. године.

У организацији Одбора, 2. новембра 2023, одржан је округли сто „Проблеми становања у ромским насељима и школовање ромске деце“. Организаторке округлог стола испред Одбора биле су др Злата Вуксановић-Мацура и проф. др Сунчица Мацура. Основна тема била је повезаност бројних проблема становања у ромским насељима и проблема школовања деце која живе у њима. Као део припремних активности за округли сто, у периоду од јуна до октобра 2023. године, са свим учесницима су обављени полу-структурирани интервјуи који су послужили као основ за њихова излагања и вођење дискусије на округлом столу. У раду округлог стола било је 18 учесника, уз уводно обраћање академика Тибора Варадија. Излагања су била усредсређена на сагледавање негативних последица неадекватних услова становања у ромским насељима на учење, учешће и образовна постигнућа ромске деце, а из перспективе запослених у редовним основним школама, као и истраживача и акти-

виста из удружења грађана и запослених у националним институцијама и међународним организацијама. Изнети су и примери добре праксе који илуструју могућности узблажавања негативних последица услова становања по школовање ромске деце. Усаглашене су и усвојене Препоруке са Округлог стола које су обухватиле: хитне мере; системска решења; развијање стратегија психолошко-педагошке подршке ромској деци и родитељима, као и услуга у близини насеља и у насељима; заједничких активности ромске и неромске популације и размену искустава и знања. Препоруке са Округлог стола Одбор ће упутити домаћим и међународним институцијама релевантним за питања становања, образовања, социјалне и образовне инклузије и људских права.

Промоција зборника Допринос Рома култури народа у Србији и Допринос Радета Ухлика лингвистици и култури Рома, одржана је у Огранку САНУ у Нишу, 9. јуна 2023. Присутне је у име чланова и сарадника Огранка поздравио дописни члан САНУ Љубинко Раденковић, члан Комисије за руковођење радом Огранка САНУ у Нишу, који је изразио задовољство због чињенице да се у Огранку промовишу најновији резултати рада Одбора за проучавање живота и обичаја Рома, једног од најстаријих одбора САНУ. Наглашено је као веома значајно што се Одбор одлучио да осветли лик и дело Радета Ухлика, веома угледног научника и оснивача наше ромологије, као и због чињенице да о зборницима говоре наши истакнути ромолози: проф. др Драгољуб Б. Ђорђевић, проф. др Драган Тодоровић и др Биљана Сикимић.

Acković, Dragoljub, Roma from Serbia in German POWcamps for officers and enlisted personnel (the example of Svetozar and Tihomir Simić, POWs at Oflag VI C and Stalag IV B in Germany). *Indology*, Zagreb, 2023, 16–40.

Acković, Dragoljub, Kultura pamćenja ratnih romskih žrtava sadržana u poeziji romskih i neromskih stvaralaca. *Zbornik „Leparne gilja“*, Beograd, 2023.

Acković, Dragoljub, *Samudaripen Roma u nezavisnoj državi Hrvatskoj*. Beograd: Službeni glasnik, 2023, 743 str.

Balić, Osman, *Život i delo Saita Balića: priča o romskom pokretu*. Niš: Medivest, 201 str.

Sikimić, Biljana, Inicijalne i finale formule u prozi bosanskih Roma Gurbeta, Hedina

Tahirović Sijerčić (ur.), *Rade Uhlik – Rromane paramiča / Romske priče* /, Zbirka IV, Sarajevo: Fond otvoreno društvo BiH i Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine, 2023, 767–785.

Тодоровић, Драган, Православне сеоске Ромкиње југоисточне Србије о феномену преласка на протестантизам. *Дејанске свеске*, Власотинце: Народна библиотека „Десанка Максимовић“ и Удружење завичајаца, пријатеља и имењака села Дејан, 2023, 45–52.

Ćirković, Svetlana, Mirić, Mirjana, The Postnominal Position of Modifiers in the Gurbet Romani Noun Phrase: A Corpus-Based Study. **Зборник Матице српске за филологију и лингвистику**, LXVI/1, 2023, 137–173.

Zahova, Sofiya, Editorial: Roma women and civic emancipation in the interwar period. **Romani Studies**, 2023, Vol. 33(1), 1–8.

ОДБОР ЗА ИСТРАЖИВАЊА НА ПРОЈЕКТУ „ФИЛОЗОФИЈА ИЗМЕЂУ ИСТОКА И ЗАПАДА“

Председник: академик Данило Баста

Чланови: академик АНУРС-а Алекса Буха, академик Часлав Оцић,
проф. Здравко Кучинар, проф. Илија Марић, проф. Радосав Пушић,
проф. Часлав Копривица, проф. Зоран Кинђић.

Током 2023. године Одбор за истраживања на пројекту Филозофија између Истока и Запада одржао је једну електронску седницу. На њој је донета одлука о утрошку средстава која су Одбору стајала на располагању у 2023. години. Одлучено је да се средства (150.000 дин.) искористе као учешће Одбора у трошковима објављивања зборника ДУХ И ХУМАНИЗАМ. БЕОГРАДСКА PHILOSOPHIA АРТУРА ЛИБЕРТА, коју је приредио и уводном студијом опремио проф. Здравко Кучинар, члан Одбора. Зборник, чији је обим 422 странице, објављен је крајем 2023. код издавача „Досије студио“ из Београда, са којим Одбор годинама успешно сарађује. То је једанаеста књига у едицији „Филозофија између Истока и Запада“, чији је уредник Данило Баста. Објављивање књиге приређивача Здравка Кучинара, уз знатно преводилачко учешће Данила Басте, главни је резултат делатности Одбора у 2023. години.

Чланови Одбора објавили су током 2023. године више радова.

Проф. Здравко Кучинар објавио је следеће радове:

„Београдска *Philosophia* Артура Либерта“, у књизи: **Дух и хуманизам. Београдска *Philosophia* Артура Либерта**. Избор: расправе – преписка – документа (делимично на немачком). Приредио Здравко Кучинар, Досије студио, Београд, 2023, стр. 5-60.

„Реч о *Сабраним списима* Данила Н. Басте“. **Зборник Матице српске за друштвене науке**, IV, Nr. 187 (3/2023), стр. 389-393.

Проф. Илија Марић објавио је следеће радове:

На путу. Огледи и студије из философије и књижевности. Biblos Books, Отачник, Београд 2023, 340 стр. ISBN - 978-86-6098-041-2 (књига)

„Дисертација Пере Илића о Доситеју Обрадовићу”, у: Пера А. Илић, **Доситеј Обрадовић као филозоф просветитељства: прилог историји српске филозофије и филологије у осамнаестом и деветнаестом веку**, превео са немачког Данило Н. Баста, Досије студио, Београд 2023, стр. 125–144. ISBN - 978-86-6047-422-5 (поговор у књизи)

„Југословенски мислиоци Ксеније Атанасијевић”, у: Ксенија Атанасијевић, **Југословенски мислиоци**, приредио Илија Марић, превели Данило Н. Баста, Тодор Илић, Александра Павловић, Љиљана Радојчевић, Сања Тодоровић, Biblos Books, Културни клуб Фронесис, Београд 2023, стр. 5–22. ISBN - 978-86-6098-037-5 (предговор у књизи)

„Новоплатонизам”, у: **Речник појмова ликовних уметности и архитектуре**, том 3, Л–О, САНУ, Завод за уџбенике, Београд 2023, стр. 405–407. ISBN - 978-86-17-20917-7 (речничка одредница)

„*Сабрани списи* Данила Н. Басте”, **Зборник Матице српске за друштвене науке**, 3/2023, стр. 433–437. ISSN 0352-5732 (чланак у научном часопису)

Проф. Часлав Копривица објавио је следеће радове:

„Понятие народа — между сообществом памяти и воображаемым сообществом: философские наблюдения о концептуальном этногенезе“ (Поимање народа – између заједнице сјећања и замишљене заједнице. Философска разматрања о концептуалној етногенези)). **Вестник Финансового университета (Гумнитарные науки)** 13/4 (2023), стр. 64–67.

„Посредовање истине. О неким педагошким и епохалним обзирима епистемолошке праксе“. **Истина, лаж и критика у филозофији и књижевности. Зборник Крушевачке филозофско-књижевне школе** бр. 23, Крушевац, 2023, стр. 45–64.

„Разњегошивање Црне Горе или о градњи једног колективног неидентитета из духа поништавајућег бићеборства“, у: В. Јововић и Ј. Маркуш (прир.), **Педесет година од разарања Његошове капеле на Ловћену**, Цетиње, 2023, стр. 13–22

„Његош као поетски феноменолог историјско-космичког топоса борбе“, у: М. Мићовић (прир.), **Дани Његошеви**, Никшић 2023, стр. 47–58.

„Постистинитост постхуманизма – историјска дијалектика сумрака истинотражатељства“, у: С. Владушић/ С. Шљукић (прир), **Хуманизам, антихуманизам и постхуманизам**, Нови Сад, 2023, стр. 11–38.

„Атанасије Стојковић – европски путеви модерног српског *homo novus*“. **Зборник Матице српске за друштвене науке**, LXXIV, 187 (3/2023): стр. 291–310.

Проф. Зоран Кинђић објавио је следеће радове:

Тајна преображења. (књига) Београд : Досије студио : Факултет политичких наука, 2023. ISBN - 978-86-6047-420-1

Преображење Господње: „Покушај разумевања празника Преображења и феномена Таворске светлости“. **Црквене студије : годишњак Центра за црквене студије** = Church studies : annual journal of the Centre of Church Studies. - ISSN 1820-2446 (бр. 20, 2023, стр. 17-43)

„Данило Басти : бранилац људског достојанства и позива филозофа“. **Зборник Матице српске за друштвене науке**, 187, 2023, стр. 395–414,

„Николајево тумачење личности и дела Светог Саве“. **Богословски гласник : часопис за православну богословску науку и црквени живот**, 26, 2023, стр. 248-276.

Проф. Радосав Пушић објавио је следеће радове:

Ђулио Алени: љубав према Христу, љубав према Кини. Алманах Института Конфуције XXVII XXVIII, Филолошки факултет у Београду, Институт Конфуције, Београд, 2023. стр. 263-287

Џуанг Ци и Епикур: живот и смрт као игра космичких сила. Kultura, 181, 2023.

У сенци жеља (уводни текст). **Шљивин цвет у вази од злата**, Лагуна, Београд, 2023, стр. 13-41

Апстракт текста *Џуанг Ци: седи и заборави*, у књизи апстраката са научног скупа „**Неизбежност интеркултуралности**“ који је одржан на Филозофском факултету у Београду 13–14. октобра 2023. године

Пре тебе је био зрак (поезија), Чигоја, Београд, стр. 1-212.

ОДБОР ЗА ПРОУЧАВАЊЕ НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА И ЉУДСКИХ ПРАВА

Председник: академик Тибор Варади

Чланови: академици Дејан Деспић, Михаило Војводић, Небојша Радуновић, дописни чланови Алпар Лошонц, Јелена Јовановић, проф. ем. Вукашин Павловић, проф. др Маријана Пајванчић, проф. др Миодраг Јовановић, проф. др Драгољуб Б. Ђорђевић, проф. др Тамаш Корхец, проф. др Бранко Ћупурдија, проф. др Михај Н. Радан, проф. др Дубравка Валић-Недељковић, проф. др Милорад Пуповац, проф. др Драган Тодоровић, проф. др Гордана Ковачек Станић, др Младена Прелић, др Биљана Сикимић, др Марта Стојић Митровић, др Зоран Лутовац, Стеван Бугарски и Пера Ластих

Активности у оквиру одбора одвијале су се у складу са планом рада за 2023. годину.

Током године као издање Одбора објављена су два зборника радова.

У оквиру теме „Цинцари у Србији, идентитет и културна размена“ објављен је зборник *Цинцари: културна размена, идентитет и наслеђе*. Зборник садржи девет радова и два прилога и резултат је вишегодишњег

рада и истраживања у оквиру Одбора о питањима историје, културе, језика и положаја Цинцара.

Зборник *Људска права у ванредним ситуацијама* проистекао је са истоимене међународне конференције која је одржана на светски дан посвећен обележавању људских права 2022. године. Тему конференције као и садржај реферата и дискусија наметнуле су прилике са којима се након марта 2020. године па све до данас сусретало човечанство планете земље. Зборник садржи четрнаест радова и седам дискусија. Значајан прилог у зборнику је селективна библиографија научних и стручних радова насталих током ванредних прилика систематизованих по областима које су обухваћене садржајем и говори о великом интересовању научне и стручне јавности за истраживање различитих аспеката остваривања људских права у ванредним приликама.

Одржана је међународна научна конференција „Are Minority Rights (Still) Human Rights?“ („Да ли су мањинска права (још увек) људска права?“). Конференција је организована поводом обележавања 25 година регионалног, европског режима мањинских права, који произилази из Оквирне конвенције Савета Европе за заштиту мањина и 75 година од усвајања Универзалне декларације о људским правима, 28. и 29. септембра 2023. године. Конференција је организована у сарадњи са Правним факултетом Универзитета у Београду и Институтом Лантош из Будимпеште.

Ове године, у оквиру иницијативе представљање рада српских културних и научних установа и организација из суседних земаља у САНУ, представљени су Срби у Хрватској. Округли сто „Срби у Хрватској: Актуелни положај и главне програмске активности“, одржан је 8. јуна 2023, са циљем да се сагледа и анализира положај, активности, култура и образовање Срба у Хрватској. Округли сто је организован у сарадњи са организацијама српске мањинске самоуправе у Хрватској Српско народно вијеће и Заједничко веће општина Вуковар; две најстарије културне установе СКД „Просвјета“ и СПД „Привредник“ и две најмлађе организације Срба у Хрватској Српски демократски форум и Спортско рекреативно друштво Срба у Хрватској.

Округли сто „Асистирани репродуктивне технологије: правни, медицински и друштвени аспекти“, одржан 3. октобра 2023, имао је мултидисциплинарни научни приступ питањима биомедицински асистираног зачећа на којем су учествовали стручњаци различитих профила правне, медицинске, психолошке и демографске струке.

Настављено је организовање циклуса стручних предавања у оквиру Трибине Одбора. Планирана предавања за ову годину су:

Предавање „Менаџмент по Конфучијану“, предавач проф. Штефан Месман, је одложено за наредну годину;

Предавање „Постајање мањином: једно историјско и биографско искуство“, предавач проф. Милорад Пуповац, одржано је 4. октобра 2023, у Огранку САНУ у Новом Саду;

Поводом обележавања 100. годишњице почетка масовног оптирања (1923), 12. децембра 2023, у Огранку САНУ у Новом Саду, одржано је предавање ОПТАЦИЈА КАО „РЕШЕЊЕ“ – ПОГЛЕД НАКОН ЈЕДНОГ ВЕКА. У оквиру предавања говорили су: др Милан Мицић „Оптирање Срба из Мађарске и положај оптаната у Југославији“; Пера Ластих „Оптирање Срба из Мађарске у сећањима српских свештеника у Мађарској“ и Арпад Пап „Из старе домовине у нову државу – судбина оптаната из СХС у Мађарској“.

Настављен је рад на пројекту *Срби у Румунији и румунско-југословенске везе у другој половини 20. века* који се реализује у оквиру међуакадемијске сарадње са Румунском академијом.

Сарадници Одбора у сарадњи са Српским институтом из Будимпеште наставили су рад на дугорочном међународном билатералном пројекту *Етнологија Срба у Мађарској*. Потпројектом „Живот Срба у Батањи“ руководе сарадници Одбора др Младена Прелић и Пера Ластих. Са Српским институтом из Будимпеште Одбор је наставио сарадњу и на пројекту „Слика и памћење“.

Цинцари: културна размена, идентитет и наслеђе, зборник радова / уредници Тибор Варади, Младена Прелић, Београд: Одељење друштвених наука САНУ, 2023, 213 стр.

Људска права у ванредним ситуацијама, зборник радова са научног скупа одржаног 8–9. децембра 2022. / уредници Тибор Варади, Маријана Пајванчић, Београд: Одељење друштвених наука САНУ, 2023, 321 стр.

Валић Недељковић, Дубравка, Јањић, Стефан, „Право на обавештеност и информисање у ванредној ситуацији“, у: **Људска права у ванредним ситуацијама**, Београд: Одељење друштвених наука САНУ, 2023. 259–271.

Варади, Тибор, „Ванредна правна размишљања и стратегије у ванредним ситуацијама: са посебним освртом на идеолошко-политичке поводе“, у: **Људска права у ванредним ситуацијама**, Београд: Одељење друштвених наука САНУ, 2023, 13–30.

Варади, Тибор, Промена друштвеног система?, **Београдски књижевни часопис**, 70–71, 2023, 203–212.

Ђорђевић, Dragoljub B. „О Kritici sociološke metode i još ponečemu“, у: Čupić, Čedomir (prir.) **ŽIVOT za ideju: misao i delo Đura Šušnjića**, Београд: Institut društvenih nauka, 2023, 120–147.

Đorđević, Dragoljub B., Review of Nonka Bogomilova's book *The Balkans: Marked Roads (1991–2016)*. **Balkan Journal of Philosophy**, Vol. 15, No 1, 2023, 85–86.

Лошонц, Алпар, „Људска права, ванредно стање, неједнакост и биобезбедност“, у: **Људска права у ванредним ситуацијама**, Београд: Одељење друштвених наука САНУ, 2023, 39–65.

Лутовац, Зоран, „Утицај пандемије ковида-19 на политички живот у Србији“, у: **Људска права у ванредним ситуацијама**, Београд: Одељење друштвених наука САНУ, 2023, 223–238.

Ковачек Станић, Г., Самарџић, С., „Перспективе потпунијег остваривања права из члана 12 Конвенције Уједињених нација о правима особа са инвалидитетом у Републици Србији“, у: **Зборник радова Правног факултета у Новом Саду**, Vol. 57, No. 1, Нови Сад, 2023, 19–38.

Корхеџ, Тамаш, „Одустајање од слободне судијска процене“, у: **Људска права у ванредним ситуацијама**, Београд: Одељење друштвених наука САНУ, 2023, 99–113.

Пајванчић, Маријана, „Селективна библиографија публикација, истраживања и анализа“, у: **Људска права у ванредним ситуацијама**, Београд: Одељење друштвених наука САНУ, 2023, 302–321.

Пајванчић, Маријана, „Родна равноправност у политичком животу: политичка права, репрезентовање у парламенту и родно сензитивне јавне политике“, у: **Liber amicorum Jovica Trkulja**, у штампи.

Пајванчић, Маријана, „Осврт на процес формирања институционалних механизма за родну равноправност“, у: **Двадесет година скупштинских механизма за родну равноправност**, Београд: Мисија ОСЦЕ у Србији, 2023, 7–25.

Прелић, Младена, „Породично памћење и културно наслеђе Армана/Цинцара у Србији: неки досадашњи резултати и правци даљег истраживања“, у: **Цинцари: културна размена, идентитет и наслеђе**, Београд: Одељење друштвених наука САНУ, 2023, 177–198.

Сикимић, Биљана, „Грађанска и фолклорна здравица у Банату“, **Acta panonica** 5, 2023, 45–82.

Сикимић, Биљана, „Етнолошка и антрополошка истраживања Срба у румунском Банату“, **Acta pannonica** 5, 2023, 86–91. (приказ)

Сикимић, Биљана, „Прилог историји румунске правне терминологије“, **Трибина Библиотеке САНУ** XI/11, Београд: САНУ, 2023, 54–58.

Сикимић, Биљана, „Савремена истраживања Срба у румунском Банату: осам годишта часописа Исходишта“, **Acta panonica** 4, 2023, 107–121. (приказ)

Сикимић, Биљана, „Језички пејзаж гробља у Рекашу (Румунија): Шокци и Срби“, **Исходишта** 9, 2023, 313–338.

Dušan Medin, Ljiljana Gavrilović, Biljana Sikimić, **Obilježja smrti na crnogorskim drumovima. Sjećanje i upozorenje**, Petrovac na Moru: Društvo za kulturni razvoj „Baou“, 2023.

Тодоровић, Драган, „Славко Тротер: „Италијан“ из Нове Божурне“, у: **Лена села, лепо копне (Социолошки записи о људима и селима југоисточне Србије)**, Нови Сад и Ниш: ИК „Прометеј“ и Факултет за право, безбедност и менаџмент „Константин Велики“, 2023, 45–52.

Пројекат: ДВА ВЕКА СРПСКЕ УСТАВНОСТИ

Руководилац: академик Коста Чавошки

Сарадник на пројекту: проф. др Мирјана Стефановски

Током 2023. године наставио сам рад на књизи „Људска природа у политици“, у којој сам поред општих запажања од антике до модерних времена, приказао и каква је била улога људске природе нарочито у редовима простог народа, од 1945. до скорашњих времена у бившој Југославији односно Србији. Крајем 2023. године завршио сам рукопис ове књиге и предао га издавачу.

Крајем 2023. године започео сам припрему грађе за писање књиге о легитимности.

Пројекат: КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ И СОЦИЈАЛНЕ ПРОМЕНЕ НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Руководилац: дописни члан Алпар Лошонц

Сарадници на пројекту: проф. Тамаш Корхеџ, проф. Јулијана Вучо, др Младена Прелић, др Гордана Благојевић, ма Анита Човић Стерија, ма Милан Томашевић, ма Милош Рашић, Љиљана Николова Петровић.

У складу са циљевима пројекта, који подразумева одређивање улоге и значаја културног наслеђа националних мањина у Србији у повезаности са њиховим статусом и идентитетом, као и са актуелним друштвеним променама, настављен је рад на једном од примера етничке мањине и њеног културног наслеђа – Цинцарима у Србији.

Ова релативно малобројна заједница, данас без формалног статуса мањине (односно, без Националног савета) имала је кроз историју велику улогу у формирању савременог српског друштва, али се њен допринос из више разлога често не препознаје довољно. Такође, релативно је мало било систематских и обухватних монографских истраживања који су за свој предмет имали допринос ове групе културном наслеђу окружујућег друштва, али и културног наслеђа које има предзнак управо припадности овој заједници.

У овом истраживању определили смо се за систематско бележење историје цинцарских породица, кроз сећања, знања и предања, као специфичан вид културног наслеђа ове заједнице. У исто време, кроз интервјуе се могу евидентирати и посебни елементи таквог наслеђа, од још увек живог цинцарског говора, преко нпр. песама, анегдота, изрека, све до дечијих игара, кулинарских рецепата, итд. Традицијска култура Цинцара убрзано се губи и у крајевима њиховог порекла, а још више у крајевима у које су мигрирали. Језик (под називом Аромунски) налази се на Унесковом списку дефинитивно угрожених језика. Говорне заједнице су мале и растркане у простору, а у породицама се углавном више не преноси на потомке.

Током 2023. године, настављен је рад на теми пројекта који је превасходно праћен кроз истраживање цинцарске заједнице у Србији. Настављена су теренска истраживања, путем интервјуа са припадницима заједнице, који су снимани и који се транскрибују ради даље анализе. Основ за интервју представља упитник, којим су обухваћени основни подаци о саговорнику, сазнања о прецима, пореклу, прошлости породице, о „оригиналном“ презимену уколико је евентуално промењено, животним причама предака, као и подаци о изворима тих сазнања. Затим, у фокусу су и сазнања о сеоби и настањивању у Србију, родбинске и пријатељске везе, занимања, стицање/улагање капитала у прошлости, језик/језици комуникације, однос према религији, осећај припадности и изјашњавање, систем вредности стечен кроз породично васпитање, породичне традиције, материјални трагови који се чувају као породичне успомене, однос према цинцарском пореклу/припадности и наслеђу, однос деце саговорника према цинцарском пореклу/припадности и наслеђу, итд. Питања су отвореног типа. Осим интервјуа, живот цинцарске заједнице праћен је и кроз рад њихових организација, попут Српско-цинцарског друштва Луњина, Удружења Москопоље и ПЕН центра, као и празника и прослава, попут славе св. Атанасије, прославе 30 година Луњине, Дана цинцарске културе (крај маја сваке године), оснивања ПЕН центра, итд. Ови догађаји су документовани снимањем диктафоном и фотоапаратом.

До сада прикупљена грађа омогућава:

- Истраживање начина на који се кроз наративе конструишу породична историја и породични идентитет, однос микро и макро историје.
- Истраживање породичног памћења као културног наслеђа и начина на који се елементи културе, сећање и памћење преносе унутар породица.
- Истраживање начина на који породично памћење утиче на лични и на колективне идентитете саговорника.

Резултати овог пројекта могу бити од значаја како истраживачима, тако и самим припадницима цинцарске заједнице заинтересованим за очување и/или реинтерпретацију елемената нематеријалног културног наслеђа. Прикупљени подаци могли би да помогну у комплекснијим истраживањима различитих аспеката културе и живота Цинцара у Србији и њихове улоге у развоју српског друштва, као и доприноса ове групе формирању балканске културе. Од посебног значаја било би документовање цинцарског говора, с обзиром на мали број његових говорника у Србији. Њихов језик се налази на Унесковој листи угрожених језика, а 1997. Савет Европе издао је препоруку у којој се залаже за посебну заштиту ове етничке групе, њеног језика и културе у европским земљама у којима живи. Уколико би се дошло до елемената културе вредних да буду уписани на Националну листу нематеријалног наслеђа – то би допринело самосвести припадника ове заједнице и широј афирмацији њихове културе. У перспективи могуће је повезивања са другим земљама у региону у којима постоје цинцарске заједнице и заједничка истраживања.

ОДЕЉЕЊЕ ИСТОРИЈСКИХ НАУКА

АРХЕОЛОШКИ ОДБОР

Председник: дописни члан Вујадин Иванишевић

Чланови: дописни члан Драган Војводић, проф. др Сташа Бабић, др Весна Бикић, др Иван Бугарски, др Александар Булатовић, др Селена Витезовић, проф. др Јасна Вуковић, др Надежда Гавриловић-Витас, проф. др Весна Димитријевић, др Наташа Миладиновић-Радмиловић, др Мирослав Марић, проф. др Душан Михаиловић, проф. др Владимир Михајловић, доц. др Дејан Радичевић, проф. др Татјана Цвјетичанин и др Адам Црнобрња.

Рад у оквиру Археолошког одбора био је усмерен на организовање и презентовање резултата истраживања.

У склопу програма сарадње „Културни контакти на Централном Балкану – изучавање археолошких контекста од касне праисторије до 18. века“ између Српске академије наука и уметности и Бугарске академије наука рецензирани су радови презентовани на научном скупу „Рани средњи век на централном и источном Балкану“, који је одржан у Београду од 25. до 26. новембра. Планирано је да зборник радова буде објављен током 2024. године.

Сарадници Одбора одржали су предавања у оквиру Огранка САНУ у Нишу у оквиру циклуса «Античко културно покретно и непокретно наслеђе Ниша, источне и јужне Србије»:

– Иван Бугарски, виши научни сарадник Археолошког института Београд, и дописни члан САНУ Вујадин Иванишевић «Царичин град – Justiniana Prima: нови резултати истраживања», петак, 1. децембар 2023. године.

ОДБОР ЗА ИСТОРИЈУ УМЕТНОСТИ

Председник: академик Миодраг Марковић

Чланови: академик Гојко Суботић, дописни члан Драган Војводић, др Дубравка Прерадовић, проф. др Бранислав Тодић, др Бојан Миљковић, ма Сачи Шимада.

Одбор је током 2023. године наставио рад на прикупљању и публиковању грађе за *Корпус споменика српске средњовековне уметности*. У том раду сарађивао је са Институтом за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду. Настављен је рад на припреми свезака посвећених фрескама манастира Ђурђевих Ступова у Расу и Градца.

Настављен је рад на пројекту посвећеном натписима историјске задржине у византијском и старом српском зидном сликарству. Његово тежиште је на дигиталној обради, стручној редакцији и публиковању богате теренске грађе коју је током вишедеценијског рада прикупио академик Гојко Суботић, члан Одбора. Сарадник на поменутом пројекту је др Бојан Миљковић, такође члан Одбора.

Чланови Одбора академик Миодраг Марковић, дописни члан Драган Војводић и др Дубравка Прерадовић, научни сарадник Балканолошког института САНУ, током прев половине јула 2023. обавили су теренско истраживање великог броја споменика српске средњовековне уметности на територији Моравске Србије, Косова и Метохије те данашње Северне Македоније. Том приликом направљено је мноштво изванредних дигиталних снимака тешко доступних споменика старе српске архитектуре, скулптуре и зидног сликарства (нпр. Матеич, Заум, Св. Никола Шишевски, Коче, Љуботен, Трескавац, Ззрзе, Велика Хоча, Ново Брдо, Ајновци итд).

У сарадњи са издавачком кућом Платонеум, два члана Одбора (Д. Војводић и М. Марковић) објавили су монографију о манастиру Ђурђеви ступови у Расу, н српском и енглеском језику..

Члан одбора академик Гојко Суботић је у сарадњи са колегинициом Елени Влахопулу-Карабин припремио књигу „Плаштаница београдског митрополита Исидора“ , која ће бити објављена у оквиру Посебних издања САНУ (књ. 713)

Члан одбора, др Дубравка Прерадовић публиковала је књигу „У име науке и домовине. Истраживања средњовековних споменика под окриљем Народног музеја Србије и њихови резултати (1906–1940)“, Београд 2023.

Члан Одбора допосини чиан Драган Војводић приредио је као одговорни уредник, за штампу два научна зборника с радовима с научног скупа одржаног 1. и 2. јуна 2021. у САНУ:

Заштита, очување и афирмација српског културног наслеђа на Косову и Метохији : зборник радова са научног скупа одржаног 1. и 2. јуна 2021. године. Том 1 : примљено на Х редовном скупу Одељења историјских наука, одржаном 28. децембра 2022. године, САНУ, Београд 2023

Заштита, очување и афирмација српског културног наслеђа на Косову и Метохији : зборник радова са научног скупа одржаног 1. и 2. јуна 2021. године. Том 2 : примљено на Х редовном скупу Одељења историјских наука, одржаном 28. децембра 2022. године САНУ, Београд 2023

Одбор је, као суиздавач са Манастиром Студеницом и Инситутом за историју уметности у Београду припремио за штампу књигу студеничког архимандрита Тихона Ракићевића “Темплон. Преграда олтарa / Иконостас од настанка до развијене средњовековне форме. Са освртом на српске задужбине од краја XII века до велике сеобе 1690. године“.

Настављен је рад на пројекту посвећеном натписима историјске задржине у византијском и старом српском зидном сликарству. Његово тежиште је на дигиталној обради, стручној редакцији и публиковању богате теренске грађе коју је током вишедеценијског рада прикупио академик Гојко Суботић, члан Одбора. Сарадник на поменутом пројекту је др Бојан Миљковић, такође члан Одбора.

Чланови Одбора, акадмик Миодраг Марковић и дописни члан Драган Војводић започели су као главни чланови Организационог одбора радове на припреми три важна догађаја који ће се одржати у току 2024, односно 2025. године. То су научни скуп „Манастир Светог арханђела Михаила на Превлаци и Зетска митрополија“ и изложба у Галерији САНУ „Ризница манастира Хиландара“ те припрема за изложбу и научни скуп посвећен 150-тој годишњици рођења Владимира Р. Петковића, једног од највећих историчара уметности код нас, члана САНУ, директора Народног музеја и Археолошког института, професора Филозофског факултета Универзитета у Београду, чијем ће јубилеју САНУ посветити 2025. године. У овом последњем подухвату изузетно важну улогу има и чланица Одбора др Дубравка Прерадовић, научни сарадник Балканолошког института САНУ.

ХИЛАНДАРСКИ ОДБОР

Председник: академик Мирјана Живојиновић

Чланови: академици Љубомир Максимовић и Алексанадар Лома, проф. др Ђорђе Бубало, проф. др Зоран Ракић, проф. др Александар Фотић, проф. др Ирена Шпадијер, др Даница Петровић, др Виктор Савић (секретар), др Бојан Миљковић, др Срђан Пириватрић и др Дејан Целебцић.

На Хиландарском одбору је током ове године прикупљено девет прилога за Хиландарски зборник број 16, с делимично извршеним рецензијама. Два прилога су одбијена на основу негативних рецензија. Од свих прилога, пет је на српском језику, два на енглеском и по један на бугарском и руском језику.

У сарадњи с манастиром Хиландаром и његовом задужбином у Београду настављен је рад на *Српским повељама манастира Хиландара*, којим руководи акад. Мирјана Живојиновић (сарадник проф. др Виктор Савић).

Два члана Хиландарског одбора припремили су *Једанаеста казивања о Светој Гори* (проф. др Зоран Ракић, доц. др Дејан Целебцић). Казивања су објављена 2023. године у издању Друштва пријатеља Свете Горе Атонске и Задужбине Светог манастира Хиландара (350 стр.).

Један члан Хиландарског одбора учествовао је у редиговању прештампаног издања *Живот у манастиру Хиландару 1900–1909*. игумана Методија (Миловановића), у којем се сабирају три књиге о манастиру Хиландару, штампане почетком XX века (проф. др Виктор Савић).

Један од чланова Хиландарског одбора радио је у Аустријској националној библиотеци у Бечу на опису, класификацији и каталогизацији српских рукописа, међу којима има и хиландарских (проф. др Зоран Ракић).

Чланови Хиландарског одбора бавили су се темама везаним за историју или наслеђе Свете Горе Атонске и учествовали су на домаћим и међународним научним скуповима. Неки од резултата њихових истраживања предати су у штампу.

Лома, Александар. „С.-хорв. *врѣ*, *врѣи* ‘добродетельный; достойный; отменный, отличный’ на общеславянском фоне.“ И. Е. Ким (отв. ред.). *Этимология как образ жизни. Коллективная монография к 70-летию академика А. Е. Аникина*. Санкт-Петербург: Алетей, 76–86.

Миљковић, Бојан. „Најстарији натписи манастира Хиландара (XIV–XVII век).“ Дејан Целебцић, Зоран Ракић (ур.). *Једанаеста казивања о Светој*

Гори. Београд: Друштво пријатеља Свете Горе Атонске, Задужбина Светог манастира Хиландара, 2023, 87–109; 313–316, 335–338.

Савић, В. «Монастырь Хиландар и собрание сербских грамот.» **Доминанты сербской культуры. Лекции по сербской культуре, истории и языку.** Москва: Московский государственный университет им. М. В. Ломоносова – Филологический факультет, 2023, 9–38.

Савић, Виктор. „Белешке уз издање: о техничкој редакцији.“ **Живот у манастиру Хиландару 1900–1909.** Написао игуман Методије С. Миловановић, Београд: Манастир Хиландар, 2023, 251–257.

Целебцић, Дејан, Зоран Ракић (ур.). **Једанаеста казивања о Светој Гори.** Београд: Друштво пријатеља Свете Горе Атонске, Задужбина Светог манастира Хиландара, 2023, 350 стр.

Целебцић, Дејан. „Хиландарска грчка документа из XVII и XVIII века у Збирци фотографија Драгутина Анастасијевића.“ Дејан Целебцић, Зоран Ракић (ур.). **Једанаеста казивања о Светој Гори.** Београд: Друштво пријатеља Свете Горе Атонске, Задужбина Светог манастира Хиландара, 2023, 209–225; 322–323, 345–346.

СЕНТАНДРЕЈСКИ ОДБОР

Председник: академик Миодраг Марковић

Чланови: дописни чланови Драган Војводић и Мира Радојевић, др Љиљана Стошић, проф. др Игор Борозан, проф. др Владимир Симић, мр Душица Грбић, др Петар Крестић, др Коста Вуковић.

Током 2023. године настављено је са активностима на обнављању рада Сентандрејског одбора Одељења историјских наука САНУ, који је био у вишегодишњем застоју. У жељи да се оснаже активности Одбора у сагласности са Одељењем историјских наука САНУ у рад одбора одлучено је са се у рад одбора укључи др Милеса Стефановић Бановић, виши научни сарадник Етнографског института САНУ, која је и до сада својим радовима и истраживањима доприносила бољем познавању историје Сент Андреје.

Настављено је са прикупљањем чланака за нови број Сентандрејског зборника, главну одборску публикацију, чија је редовност излажења током последњих година озбиљно нарушена.

Настављено је, такође, са скенирањем грађе из Легата др Војислава Матића и Легата проф. Мирослава Тимотијевића. Материјал из оба легата веома је важан за проучавање живота Срба у Сентандреји и другим крајевима Мађарске (Угарске). Поменути легати се чувају у Институту за историју уметности Филозофског факултета у Београду.

На иницијативу и љубазни позив преосвећеног епископа будимског, господина Лукијана, упућен 14. јуна 2023. године, Сентандрејски одбор САНУ је своју једину прошлогодишњу седницу одржао 26. октобра у седишту Будимске епархије у Сентандреји, уз учешће свих чланова одбора, а уз присуство преосвећеног владике и његових сарадника, на челу са протосинђелом Варнавом Кнежевићем и др Костом Вуковићем, управником Српског црквеног музеја у Сентандреји и чланом Сентандрејског одбора САНУ. Од чланова одбора који живе у Србији седници су присуствовали: академик Миодраг Марковић (председник одбора), дописни члан др Драган Војводић, дописни члан др Мира Радојевић, др Петар Крестић, научни саветник Историјског института, др Љиљана Стошић, научни саветник Балканолошког института САНУ, мр Душица Грбић, археограф саветник, помоћник управника за стару и ретку књигу и легате Библиотеке Матице српске у Новом Саду, др Игор Борозан, редовни професор Филозофског факултета Универзитета у Београду и др Владимир Симић, редовни професор Филозофског факултета Универзитета у Београду. Седници из оправданих разлога нису присуствовала два преостала члана одбора из Будимпеште др Силвестер Тердик, историчар уметности и археолог, научни сарадник Музеја примењених уметности у Будимпешти, и др Ксенија Голуб, историчар уметности и књижевности, донедавно сарадница Националне библиотеке у Будимпешти.

Чланови одбора из Београда и Новог Сада отпутовали су у Сентандреју комби превозом, плаћеним од средстава додељених Сентандрејском одбору. Стигли су у Сентандреју нешто пре 12 часова. Дочекао их је у порти епископске резиденције мр Коста Вуковић управник Српског црквеног музеја у Сентандреји и члан Сентандрејског одбора САНУ. На почетку је г. Лукијан, епископ будимски, засебно примио др Марковића, као председника одбора, док је Коста Вуковић показао осталим члановима Одбора просторије Архива и Библиотеке Српске православне епархије будимске, где је почев од 12:30 одржана седница Сентандрејског одбора уз учешће владике Лукијана и представника Епархије будимске. Седници је на почетку присуствовао отправник послова Амбасаде Републике Србије у Мађарској министар саветник Александар Лончаревић, који је обезбедио логистичку подршку приликом уласка чланова Сентандрејског одбора у Мађарску, без икаквог задржавања на граници, што је било од велике користи за успешно одржавање свих планираних активности наше делегације.

Седница је почела пригодном беседом г. Лукијана, епископа будимског, који је указао на значај Сентандреје у друштвеној, црквеној и

културној историји Срба у Угарској, још од досељавања у тај градић северно од Будима око 8000 српских породица, у време Велике сеобе под вођством патријарха Арсенија Црнојевића. Владика Лукијан такође је говорио о важности Сентандрејског одбора Одељења историјских наука Српске академије наука и уметности који је основан пре више од тридесет година у циљу свестраног и институционалног проучавања историје, културе и уметности Срба северно од Саве и Дунава, и о потреби да се наставе његове привремено замрле активности. Миодраг Марковић, председник одбора је најпре захвалио домаћинима на позиву и организацији седнице, а затим је информисао присутне о мерама које одбор предузима да се најпре оживи едиција Сентандрејског зборника, а затим и остале активности по којима је Сентандрејски одбор убрзо по оснивању постао институција која је окупљала најугледније истраживаче из различитих хуманистичких дисциплина, заинтересоване за историју Срба у Угарској (теренска истраживања, прикупљање уметничких дела и припремање и постављање изложби). У том погледу донета је важна одлука да се рад Одбора прошири на целу Мађарску, тј на историју те културни и друштвени живот Срба у Мађарској, од друге трећине 12. века и деловања угарске краљице Јелене Српске (1131–1141), жене краља Беле II и ћерке рашког великог жупана Уроша I, до најновијег времена. Стога ће бити неопходно да се у рад Одбора укључе нови сарадници како би се успешније реализовали планирани пројекти. На овој седници је за новог члана изабрана др Милеса Стефановић-Бановић, виши научни сарадник Етнографског института САНУ. Она је и раније сарађивала са одбором, настављајући рад свог оца др Димитрија Е. Стефановића, дугогодишњег сарадника Института за српски језик САНУ, који је поред истраживања на пољу историје књижевног језика, текстологије, археографије и историјске лексикографије, као један од последњих Срба Сентандрејаца, предано сакупио историјске податке о Србима у тој некада претежно српској вароши, али и о Србима у Мађарској уопште, а посебно је заслужан за монографско проучавање Саборног гробља у Сентандреји, епиграфске и етнографске ризнице. Потврђен је, затим, и избор др Игора Борозана, за новог главног уредника Сентандрејског зборника, а затим су сви чланови одбора указивали на потцејалне сараднике-писце чланака за нови, пети број зборника (четврти број је штампан 2015. године, а трећи давне 1997. године): Одлучено је да се покуша остварити редовност излагања тако што ће се штампати по један број на сваке две године. Ако би се у томе успело, направио би се одлучан искорак Сентандрејског одбора Српске академије наука и уметности у правцу оживљавања изучавања и очувања српског културног наслеђа у Мађарској. У томе ће од вели-

ког значаја бити сарадња са Епархијом будимском Српске православне цркве, њеним Музејом у Сентандреји, као и Архивом Будимске епархије. Те установе представљаће кључне партнере у проучавању, очувању и презентацији културног наслеђа Срба у Мађарској. У складу с тим, са мр Костом Вуковићем, управником Музеја Епархије будимске у Сент Андреји, прецизно су дефинисани пројекти на којима ће заједно радити Одбор и Музеј Епархије будимске.

Након седнице одбора, проф. др Владимир Симић, члан одбора, за медије је прочитао саопштење у коме је истакао значај Сентандреје у духовном, културном и научном смислу, као и значај наставка рада на пољу проучавања и презентовања Сентандрејског српског наслеђа. Затим су чланови одбора посетили Саборну и Преображенску цркву у Сентандреји, као и Музеј Епархије будимске. После тога су домаћини су организовали ручак, а око 17 часова чланови одбора из Србије кренули су ка Новом Саду и Београду.

Договорено је, такође, да се у току 2024. године припреми и публикује нова свеска Сентандрејског зборника, у којој ће радове приложити више истраживача из Мађарске (за ту свеску неколико радова је предато још пре више година али је због погоршаног здравља почившег академика Динка Давидова, бившег председника Одбора, припрема публиковања свеске дуго била у застоју).

ОДБОР ЗА ИСТОРИЈУ СРБА У ХРВАТСКОЈ

Председник: академик Василије Крстић

Чланови: дописни чланови Мира Радојевић и Драган Војводић, др Софија Божић, Мирослав Јовановић (секретар)

Припремљена је за штампу 14. књига Зборника. Књига треба да се појави током ове године. Током текуће године припремаћемо текстове за 15. књигу Зборника.

ОДБОР ЗА ПРОУЧАВАЊЕ НАСТАНКА КРАЉЕВИНЕ СХС 1914-1918

Председник: академик Љубодраг Димић

Чланови: академици Василије Крстић, Михаило Војводић и Славенко Терзић, и дописни члан Мира Радојевић.

Током 2023. године одржана је једна седница Одбора на којој су размењена мишљења о научним активностима које треба предузимати

у наредном периоду како би била обележена 110 годишњица почетка Првог светског рата и места које је Србија имала у том великом светском догађају.

Планирано је да крајем 2024. године буде одржан научни састанак (скуп) који би вредновао историјско и историографско искуство сабрано током периода омеђаног 1914. и 2024. годином.

ОДБОР ЗА ИСТОРИЈУ СРБИЈЕ У XIX ВЕКУ

Председник: академик Славенко Терзић

Чланови: академици Василије Крестић и Михаило Војводић, др Александар Растовић, др Петар В. Крестић, др Радомир Поповић, др Мирослав Перишић, др Биљана Вучетић, др Јована Шаљић и Миле Станић (секретар).

У току 2023. године у оквиру програма рада Одбора за историју Србије у 19. веку настављен је рад на критичком приређивању Дневника истакнутог српског књижевника, педагога и историчара Милана Ђ. Милићевића чији се рукопис налази у Архиву САНУ. Реч је о пројекту издавања грађе под називом *Дневник Милана Ђ. Милићевића* на коме раде научни саветници Историјског института др Александар Растовић и др Петар В. Крестић. *Дневник Милана Ђ. Милићевића* је изузетно драгоцен извор за политичку, друштвену и културну историју Србије у другој половини 19. века

Током 2023. године приређивачи су наставили рад на припреми четвртог тома *Дневника Милана Ђ. Милићевића*. Обављен је низ послова који прате критичко издање грађе као што су именски и географски регистар и ближи подаци о личностима које се помињу у тексту као и одабир илустрација. Овај том ће бити приређен од стране оба сарадника и по обиму ће бити већи од претходних томова.

Четврти том *Дневника Милана Ђ. Милићевића* прати догађаје у периоду од 1. априла 1882. године до 1. јануара 1892. године.

Одбор за историју Србије у 19. веку је учествовао у припреми научног скупа *Кнез Михаило Обреновић – време, живот, дело (поводом двестагодишњице рођења)* у организацији Центра Српске академије наука и уметности у Крагујевцу и Одељења историјских наука САНУ (Крагујевац, 15. септембра 2023).

ВАРДАРСКИ ОДБОР

Председник: академик Миодраг Марковић

Чланови: академици Михаило Војводић и Славенко Терзић, дописни члан Драган Војводић, др Марка Томић, проф. др Елизабета Димитрова и др Михаило Поповић, мр Станиша Војиновић, Миле Станић.

У току 2023. године настављено је са активностима на обнављању рада Вардарског одбора Одељења историјских наука САНУ, који је био у вишегодишњем застоју.

Углавном се радило на дигиталној обради расположиве грађе. Интензивирани су активности на скенирању грађе из Легата академика Гордане Бабић и Легата проф. Ивана Ђорђевића. Оба та легата поседују изузетно драгоцену грађу за проучавање културног и уметничког наслеђа Срба на подручју Вардарске Македоније. Поменути легати се чувају у Институту за историју уметности Филозофског факултета у Београду.

Сарадница одбора др Марка Томић је у више наврата током 2023. предузела теренска истраживања споменика средњовековне уметности на подручју Кавадараца Мак. Брода, Кичева и Охрида.

Чланови Одбора академик Миодраг Марковић и, дописни члан Драган Војводић током прве половине јула 2023. обавили су теренско истраживање великог броја споменика српске средњовековне уметности на територији данашње Северне Македоније. Том приликом направљено је мноштво изванредних дигиталних снимака тешко доступних споменика старе српске архитектуре, скулптуре и зидног сликарства (нпр. Матеч, Заум, Св. Никола Шишевски, Коче, Љуботен, Трескавац, Зрзе, итд).

У току 2023. године учињени су напори да се оживи и повремена публикација одбора – Вардарски зборник, чија је последња свеска објављена 2016. године. У ту сврху 23. фебруара одржана је једина седница Вардарског одбора у протеклој 2023. години. За секретара редакције зборника одабрана је чланица Одбора др Марка Томић, научна сарадница Византолошког института САНУ. Договорено је да се упуте писма колегама које се баве тематиком повезаном с радом Одбора, уз молбу да учествују као сарадници у новој свесци зборника, чије је штампање планирано у 2024. години, а и поједини чланови Одбора су замољени да дају своје прилоге за ту свеску. На предлог дописног члана Драгана Војводића одлучено је да се за новог члана Одбора предложи др Станислав Станковић, ванредни професор Филозофског факултета Универзитета у Приштини с привременим седиштем у Косовској Митровици, те лек-

тор и наставник теоријских дисциплина из области српског језика на Универзитету у Скопљу. Он се у склопу свог дијалектолошког теренског рада у доброј мери бави и изворним српским народним говорима на тлу данашње Северне Македоније, посебно оним у области Скопске Црне Горе, као и статусом српског језика и Срба у РСМ

ОДБОР ЗА ИСТОРИЈУ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Председник: дописни члан Мира Радојевић

Чланови: академици Славенко Терзић и Миодраг Марковић,

проф. др Душан Иванић, проф. др Драга Мاستиловић, др Срђан Рудић,
др Невен Исаиловић, др Жељко Вујадиновић.

Током 2023. године углавном је приведено крају сакупљање прилога за осми број *Зборника за историју Босне и Херцеговине*. Очекује се завршетак још два рада. За сада, за рецензирање ће бити предложени следећи текстови:

- Недељко В. Радосављевић, „Зворничка митрополија и арондација епархија 1833–1836.“
- Александар Јашаревић, „‘Црква брвнара’ у археолошком контексту: Црквина у Вагану“
- Боривоје Милошевић, Мирослав Дрљача, „Успомене Милана Карановића на Први свјетски рат“
- Срђан Мићић, „Делатност Ратка Парезанина као дописника при Посланству у Бечу, 1924–1927. и 1929–1933. године“
- Марко Б. Милетић, „Босанска крајина у Априлском рату 1941. године“
- Драженко Ђуровић, „Противрјечности обликовања грба и заставе Народне републике Босне и Херцеговине 1946. године“
- Александар Ракоњац, „Индустријски развој ‘југословенског Рура’. Изградња рударско-металуршких привредних комплекса средње и северозападне Босне (1945–1952)“
- Александар Пушкаш, „Босанскохерцеговачка интелектуална опозиција у београдској јавној делатности (1980–1981)“

ОДБОР ЗА ИСТОРИЈУ XX ВЕКА

Председник: академик Љубодраг Димић

Чланови: академици Михаило Војводић и Никола Поповић (АНУРС), дописни чланови Мира Радојевић и Драган Богетић, проф. др Милан Ристовић, проф. др Александар Растовић, др Радмила Радић.

Током 2023. године чланови Одбора су били у прилици да размене мишљења о плановима који обухватају:

- израду библиографије радова који су посвећени историји Србије у XX веку;
- сабирање релевантне архивске грађе;
- организовање научних скупова и циклуса предавања која би допринела стицању поузданог научног знања о историји Србије у XX веку и афирмацији тог знања у српском друштву.

ОДБОР ЗА ИСТОРИЈУ СРПСКО-РУСКИХ ОДНОСА

Председник: академик Славенко Терзић

Чланови: академици Михаило Војводић, Љубодраг Димић и Никола Поповић (АНУРС), дописни члан Мира Радојевић, др Александар Растовић, др Милан Терзић, др Мирослав Перишић, проф. др Милош Ковић, Јована Блажић Пејић (секретар).

Рад Одбора за историју српско-руских односа је током 2023. године био сведен на најмању могућу меру због објективних околности проузрокованих највећим делом украјинском кризом и свим последицама те кризе. Контакти са руским колегама сведени су на узајамно учешће у онлајн конференцијама у Београду и Москви и појединачне личне контакте и размену нових публикација о српско-руским односима.

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА ПРОУЧАВАЊЕ КОСОВА И МЕТОХИЈЕ

Председник: дописни члан Драган Војводић

Чланови: др Рада Стијовић, научни саветник (секретар), академик Михаило Војводић, академик Светомир Арсић Басара, академик Јованка Калић, академик Коста Чавошки, академик Часлав Оцић, академик Александар Костић, академик Александар Лома, академик АНУРС Слободан Реметић, академик Славенко Терзић, академик Миодраг Марковић, дописни члан Јелена Јовановић, проф. др Ђорђе Бубало, проф. др Драгомир Кићовић, проф. др Радош Љушић, проф. др Миломир Степић, доцент др Дејан Радичевић, др Милан Радовановић,

др Харун Хасани, проф. др Радивоје Младеновић, др Мирчета Вемић,
др Татјана Катић, др Тања Милосављевић, Милун Стијовић, Мина
Дармановић;

Сарадница: Светлана Хаџић.

У току 2023. године одржане су две седнице Одбора у конференцијским салама САНУ – прва 30. јуна, а друга 30. октобра.

1. Из штампе изашла 9. свеска *Косовско-метохијског зборника*, која садржи петнаест оригиналних научних радова и два прикзa књига.

2. За штампу је потпуно припремљен и почетком 2024. године биће штампан двотомни тематски зборник *Заштита, очување и афирмација српског културног наслеђа на Косову и Метохији*. Реч је о издању Председништва САНУ, произашлом из научног скупа који је организовао Академијски одбор за српско питање САНУ, али су у конципирању скупа и зборника, као и уписању прилога у највећој мери били ангажовани чланови нашег Одбора: академици Александар Лома и Миодраг Марковић, дописни чланови Вујадин Иванишевић (као чланови редакције, рецензенти и аутори прилога) и Драган Војводић (у својству одговорног уредника, рецензента и аутора једног прилога), проф. др Радивоје Младеновић (као рецензент и аутор прилога) и доц. др Дејан Радичевић (као аутор прилога).

3. Остварена су предвиђена истраживања у оквиру треће фазе трогодишњег пројекта САНУ од стратегијског значаја *Историја и културно наслеђе српског народа на Косову и Метохији* (ИНСКИМ). Његово вођење и реализација поверени су члановима Академијског одбора за проучавање Косова и Метохије, који су га и осмислили. Пројекат је започет 2020. године, а посвећен је прикупљању грађе о угроженој материјалној и убрзано ишчезавајућој нематеријалној културној баштини српског народа на Косову и Метохији, као и о његовој историји, а затим стварању савремених база података, обради и темељном проучавању те грађе. Пројектом руководи председник Академијског одбора, а научна истраживања обављају се у оквиру четири комплементарна потпројекта, која воде чланови Одбора проф. др Радивоје Младеновић, дописни члан Драган Војводић, др Татјана Катић и дописни члан Јелена Јовановић.

4. Доц. др Дејан Радичевић завршио је рад на монографији *Средњовековна гробља на Косову и Метохији – археолошки аспект*, како је било предвиђено Планом рада за ову годину. Припрема књиге за штампу је већ окончана средствима Одбора и очекује се њено објављивање у току 2024. године. Воде се преговори о томе да *Задужбина светог*

Манастира Хиландара као саиздавач монографије преузме све трошкове њеног штампања.

5. Започето је прикупљање радова за 10. том *Косовско-метохијског зборника* и његова припрема биће настављен на седници Редакције, која је планирана за прву декаду марта 2023. године. Обвљени су и разговори са службама Народне библиотеке Србије и Сектором за издавачку делатност САНУ у којима је постигнут начелан договор да *Косовско-метохијски зборник* убудуће носи ISBN број (који одговара тематским зборницима), као што је то било закључно са његовим трећим томом, а не више ISSN број (кји одговара часописима). Ова измена повући ће за собом и неке мање измене на нултим страницама публикације.

6. Настављен је рад на књизи посвећеној *Призренском јеванђељу*, уништеном приликом немачког бомбардовања Београда 1941. године. Планирано је да писање књиге, чији су аутори проф. др Виктор Савић и проф. др Татјана Стеродубцев буде завршено 2023. Године, али због проблема с добављањем из Париза фотографија страница рукописа и њихових делова, које је начинио Габријел Мије, књига неће бити написана пре краја 2024. године.

7. Започет је рад на писању монографије о цркви Светог Јована Претече у Црклезу, чији је аутор проф. др Зоран Ракић (Филозофски факултет, Универзитет у Београду). Дигиталне фотографије цркве и њеног живописа, које ће послужити као илустративни материјал у тој монографији, израђене су током лета 2023. године у оквиру пројекта САНУ од стратегијског значаја *Историја и културно наслеђе српског народа на Косову и Метохији* (ИНСКИМ).

8. Настављена је одавно започета сарадња на пројекту дигитализације архивске грађе и фотодокументације везане за споменике на Косову и Метохији, који се одвија у оквиру Одбора за Ликовне уметности САНУ.

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА ИЗУЧАВАЊЕ РЕПРЕСИЈЕ (Голи оток и други логори и затвори)

Председник: академик Драгослав Михаиловић, академик Љубодраг Димић

Чланови: академик Александар Костић, дописни члан Мира Радојевић и дописни члан Драган Богетић

Током 2023. године одржано је неколико појединачних сусрета и разговора чланова Одбора на којима су размењена мишљења о научним активностима које треба предузимати у предстојећем периоду.

Неподељено мишљење чланова Одбора било је да треба објавити рукописе поднете на научним предавањима посвећеним сукобу Југославије и Информбироа у годинама 1948-1955.

Планирано је да до краја 2024. године буде објављен наведени зборник предавања и извршена његова јавна промоција. Упоредо са тим чланови Одбора су преузели обавезу да дефинисати тему наредног стручног састанка (скупа) посвећеног репресији који, како је договорено, треба организовати наредне 2025. године.

ВИЗАНТОЛОШКИ ОДБОР

Председник: академик Љубомир Максимовић

Чланови: академици Мирјана Живојиновић и Миодраг Марковић, дописни чланови Драган Војводић и Вујадин Иванишевић, научни саветник Бојана Крсмановић, научни саветник Весна Бикић, виши научни сарадници Станоје Бојанин, Предраг Коматина, Срђан Пириватрић, Љубомир Милановић и Бојан Миљковић, доцент Дејан Целебџић, доцент Михаило Поповић (Беч), доцент Милош Живковић, научни сарадници Марка Томић, Милош Цветковић, Тамара Илић, Јована Шијаковић, Бојана Павловић.

Током 2023. године Одбор није имао нарочито изражене задатке, налазећи се у извесном међупростору између завршених послова и задатака чија реализација треба да започне током ове године: учествовање у припремама за светски конгрес византолога 2026. у Бечу, као и у припремама за оснивање међународне школе грчког језика. Основна преокупација остала је у учествовању у издавању књиге под радним називом *Царство и Патријаршија*. Током године је прикупљена већина радова и урађен знатан део рецензија. Издање је већ било планирано за претходну годину, а у његовој реализацији Одбор треба да представља САНУ као саиздавача (други саиздавач је Српски комитет за византологију).

БАЛКАНОЛОШКИ ОДБОР

Председник: дописни члан Драган Богетић

Чланови: академик Љубодраг Димић, академик Славенко Терзић, дописни члан САНУ Мира Радојевић, дописни члан САНУ Вујадин Иванишевић, директор Балканолошког института САНУ др Војислав Павловић, др Даница Поповић и проф. др Ђорђе Бубало.

Балканолошки одбор Одељења историјских наука САНУ је после дуже паузе наставио са радом крајем 2023. године у новом саставу.

Пошто је претходно обављена формална процедура у Академији око именовања новог председника Балканолошког одбора – дописни члан САНУ Драган Богетић, који је преузео ту функцију, обавио је неопходне консултације са члановима Одељења историјских наука у вези избора нових чланова тог одбора. При томе се имало у виду да поједини ранији чланови Балканолошког одбора нису више у прилици да учествују на састанцима тог одбора, јер су се одселили из Србије и живе и раде у иностранству, поједини су преминули, а неки из здравствених или других разлога нису више у могућности да се ангажују у раду овог одбора.

Пошто је нови састав Балканолошког одбора именован на састанку Одељења историјских наука САНУ 31. маја 2023. године и пошто је тај састав, потом, потврђен и од стране Извршног одбора САНУ (на састанку ИО 1. јуна 2023. године), обављене су неопходне консултације са новим члановима око припреме састанка на коме би се после дуже времена коначно утврдиле главне смернице, научна физиономија, програмска оријентација и стратегија будућег рада Одбора.

Први састанак Балканолошког одбора у новом саставу одржан је 30. новембра 2023. На њему је одлучено да главна активност Балканолошког одбора у наредном периоду буде концентрисана на покретање „Балканског зборника“. Чланови Одбора су се сагласили да зборник буде што шире тематски конципиран како би се увећала могућност квалитета и квантитета достављених радова. Договорено је да у „Балканском зборнику“ буду представљени радови који би се односили на историју Балкана у склопу једног широко постављеног временског оквира, а из читавог низа научних области: историје Балкана, историје уметности, етнологије, историје књижевности и археологије Балкана. Зборник би требало да омогући употпуњавање шире и свеобухватне слике Балкана, као једног специфичног подручја, које мимо националних одредница има неки свој посебан регионални идентитет.

Поменути предлог у вези с покретањем «Балканског зборника», који ће излазити повремено, усвојен је на седници Одељења историјских наука, одржаној 27. децембра 2023.

Балканолошки одбор током 2023. није имао трошкове.

Пројекат: ГРАЂА ЗА ИСТОРИЈУ СРБА У ХРВАТСКОЈ И СЛАВОНИЈИ

Руководилац: академик Василије Крестић

У току 2023. године наставио сам рад на свом индивидуалном пројекту.

Пројекат: ПЛАШТАНИЦА МИТРОПОЛИТА БЕОГРАДСКОГ ИСИДОРА

Руководилац: академик Гојко Суботић

Сарадници: Мићитака Сузуки, професор Универзитета у Окајами, проф.
др Никола Дудић

У оквиру личног пројекта је довршена и прихваћена за штампу у години 2023. монографија *Плаштаница митрополита београдског Исидора* и добила место у серији Посебна издања – књига DCCXIII, Одељење историјских наука, књига 33. Књига је у прелому предата издавачкој служби и њена појава се очекује у фебруару или марту, због чега се у извештају нашег одељења може да придружи другим делима издатим у 2023. години.

Пројекат: ЕВРОПА И СРБИ У СРЕДЊЕМ ВЕКУ

Руководилац: академик Јованка Калић

Наставила сам рад на индивидуалном пројекту „Европа и Срби у средњем веку“ са тежиштем на проучавању европских појава које су се непосредно или посредно одразиле на историју балканских народа (међудржавни односи великих сила, границе, границе туђе и разграничења балканска, поделе и последице).

Пројекат: СРБИЈА И ИТАЛИЈАНСКЕ ДРЖАВЕ У ПОЗНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ

Руководилац: академик Момчило Спремић

Радећи на Пројекту „Србија и италијанске државе у позном средњем веку“, бавио сам се везама Србије с Напуљском краљевином, папском државом и Венецијом у 14. и 15. Веку. У Напуљу су Анжујску династију заменили Арагонци. И једни и други били су противници Турака, али су водили рачуна првенствено о својим интересима. Краљ Алфонс Арагонски (1442-1458) настојао је да загосподари Угарском краљевином и Византијским царством. Папство је било координатор припрема за крсташки рат против Турака, али није било садејства са осталим италијанским државама. Млетачка република није се одлучно супротстављала турском освајању балканских хришћанских земаља, па ни Србије, већ је настојала да одржи своје трговачке везе са Истоком, укључујући и Турску. Препродавала је зачине и другу источњачку робу европским државама и остваривала велике приходе. Пратила је српско-

турске борбе, али се није ангажовала у одбрани српских рударских градова, из којих је добијала значајне количине метала. Посебно сам се бавио до сада недовољно коришћеним млетачким изворима које је публиковао J. Valentini, *Acta Albania Veneta saeculorum XIV et XV t. I-XXV*. То је огромна грађа млетачких латинских докумената, који се односе не само на млетачку Албанију већ и на остале балканске државе, па и на Србију. Изузетну пажњу посветио сам проучавању личности Мартина Сегона, који је живео у 15. Веку. О њему је објавио књигу милански професор А. Pertusi. Мартин је био „каторске нације, а по пореклу Србин из Новог Брда“ („natione catharensis origine autem Servianus ex Novomontio aliter Novobardo dicto“). Био је веома образован човек, а докторирао је канонско право на Универзитету у Падови. Написао је „Мемоар“ о путевима на Балканском полуострву којима се могу напасти Турци. При томе је показао велико знање не само средњовековне већ и античке учености.

Пројекат: ДРЖАВА И ДРУШТВО У ВИЗАНТИЈИ

Руководилац: академик Љубомир Максимовић

Сарадник: доц. др Дејан Целебџић

Двогодишњи (2020-2021) конкретни пројекат је планиран као издање са пратећом студијом и целокупним критичким апаратом оригинала Ликусадске хрисовуље цара Стефана Душана из 1348. године. Посао се због неочекиваних тешкоћа протегаво и на 2022. годину, али је сада приведен крају и средства су пребачена Византолошком институту САНУ ради припрема заједничке публикације за штампу.

Пројекат: СРПСКИ АКТИ МАНАСТИРА ХИЛАНДАРА

Руководилац: академик Мирјана Живојиновић

Сарадник: проф. др Виктор Савић

За пројекат „Издање повеља манастира Хиландара“ (у сарадњи са проф. Виктором Савићем) за прву књигу припремамо повеље издате манастиру Хиландару у времену од оснивања манастира до краја владавине краља Стефана Уроша III (Дечанског), тј. од 1198. до 1330. године. Уколико проф. Виктор Савић заврши део о језику повеља за наведени временски период, прва књига би могла бити припремљена за штампу у 2024. години.

**Пројекат: БАЛКАНСКИ РАСПЛЕТ. ОТПОР СРБИЈЕ
БАЛКАНСКИМ ИНТЕРЕСИМА ВЕЛИКИХ СИЛА И ТУРСКЕ
(ОД АНЕКСИОНЕ КРИЗЕ ДО ВЕЛИКОГ РАТА)**

Руководилац: академик Михаило Војводић

У оквиру индивидуалног пројекта бавио сам се писањем књиге *Балкански расплет. Србија у отпору балканским интересима Великих сила и Турске (од Анексионе кризе до Великог рата)*, која се налази у штампи.

Пројекат: ЈУГОСЛАВИЈА И ЕВРОПА (1945-1980)

Руководилац: академик Љубодраг Димић

Током 2023. године започели смо рад на пројекту који има радни назив *Распад југословенске државе*. Део потребних истраживања обавили смо у Архиву Југославије, Архиву Србије, Универзитетској библиотеци, Народној библиотеци Србије. Упоредо са наведеним готово да смо привели крају рад на књизи *Српска историографија и њени писци (Изучавање српског XX века)* и започели рад на писању књиге *Српски XX век*.

Планирамо да током 2024. године наставимо рад на истом научном пројекту. Тему пројекта сматрамо изузетно важном и резултате до којих се истраживањима дође потребним. Планирамо да током 2024. године објавимо књигу *Српска историографија и њени писци (Изучавање српског XX века)* и наставимо рад на писању студије *Српски XX век*.

Средтва планирана за истраживање нисмо користили.

Српска историографија о 1941. години, у **Осамдесет година од петојунске експлозије у Смедеревској тврђави**, **Зборник радова**, Смедерево 2022, стр. 11-25.

Предговор, у **Грачаница на разгледницама и фотографијама (1878-2021)**, Грачаница 2023, стр. 8-15;

Професору Драгољубу Живојиновићу с поштовањем и захвалношћу, **ГЛАС САНУ**, CDXXXIV, Одељење историјских наука, књ. 19, Београд 2023, стр. 15-35;

Научни одговор политичкој ревизији историје, разговор о књизи „Крај рата, Срби и стварање Југославије: зборник радова са међународног научног скупа одржаног 29-30. новембра 2018“, у **Трибина Библиотеке САНУ**, Београд 2023, стр. 63-67;

Велике силе и балканско питање, разговор о књизи Сл. Терзића „На капијама Константинопоља: Русија и балканско питање у 19. веку“, у **Трибина Библиотеке САНУ**, Београд 2023, стр. 101-105;

Историјски контекст аутономије Косова и Метохије, разговор о књизи Игора Вукадиновића „Аутономија Косова и Метохије у Србији (1945-1969), у **Трибина Библиотеке САНУ**, Београд 2023, стр. 229-238.

Неподношљива лакоћа замагљивања истине, **Новости**, Специјални додатак - „Косово у очима милосрдног анђела“, 6. март 2023, стр. 20-21.

Игор Вукадиновић, Аутономија Косова и Метохије у Србији (1945-1969), Балканолошки институт САНУ, Београд 1921, 783 стр, у **Војноисторијски гласник**, бр. 1, 2022, стр. 194-206;

Рецензија рукописа „Дипломатски списи Бранка Лазаревића“, у **Дипломатски списи Бранка Лазаревића**, приредио Миладин Милошевић, Неготин 2022, стр. 397-398.

„О Србима у Хрватској 20-их година XX века (Чедомир Вишњић, Двадесете. Пропали излет потпуковника Максимовића, Српско народно вијеће, Загреб 2022, стр. 565)“, **Војноисторијски гласник**, бр. 2, 2022, стр. 191-198.

Radoš Ljušić, uzor koji sve čini da postane Niko, **Danas**, 27.6.2023. str. 11.

Дипломатски списи Бранка Лазаревића, друго издање, Неготин 2023, приказ у **Војноисторијски гласник**, 1/2023, стр. 214-218.

Академик Љубодраг Димић о критикама Дејана Ристића, директора Музеја жртава геноцида, Политички напад на професоре и Катедру историје, **Вечерње новости**, недеља 17. септембар 2023, стр. 12.

Живот и биланс Титове владавине, Војислав Павловић, Tito. L artefice dela Jugoslavia comunista, Soveria Mannelli, Rubertino 2023, у **Политика** (Културни додатак), субота 7. октобар 2023, стр. 7.

70 година Новости. Седам деценија доследно и достојно, **Новости**, (Историјски додатак), понедељак 16. октобар 2023, стр. 33-40.

Пројекат: ЕВРОПА И СРБИ У ДРУГОЈ ПОЛОВИНИ 19. И ПОЧЕТКОМ 20. ВЕКА

Руководилац: академик Славенко Терзић

Из оквира основног индивидуалног пројекта настављен је рад на књизи *Русија и балканско питање 1900-1913. године*. Рад се заснива највећим делом на досад некоришћеној архивској грађи из руских а делимично и домаћих архива. Главни предмет пажње су политичке, друштвене, културне и духовне везе велике Руске империје и балканских народа у поменутом периоду са посебним нагласком на политику Русије према Старој Србији односно централним деловима Балкана.

Из оквира ове књиге објављен је чланак *Смрт руског кнзула на нашем тужном Косову: 120 година од убиства Григорија Степановича Шчербине*, (термин Тужно Косово преузет је из извештаја посланика Краљевине Србије у Цариграду 1903. генерала Саве Грујића) у

историјском додатку Вечерњих новости, 17. март 2023. године. У штампи су два рада из ове области: *Руски конзул Тухолка о приликама у западном делу Старе Србије почетком 20. века*, Споменица 120 година Српске гимназије у Пљевљима; *Пљевља у очима страних конзула почетком 20. века*, Зборник радова са научног скупа „Прошлост Потарја и Полимља: новија истраживања“, Завичајни музеј у Пљевљима.

Учествовао сам онлајн путем на међународној конференцији *Балкански дијалог у околностима трансформације светског поретка* у организацији Факултета за светску политику Московског државног универзитета „М. Ломоносов“ 20. октобра 2023. године. Поднео сам саопштење *Русија и српско питање у другој половини 19. века: историјске поуке*.

Пројекат: ПАВЕЛ ПЕТРОВИЋ, ЗАБОРАВЉЕНИ СРПСКИ СЛИКАР 19. ВЕКА

Руководилац: академик Миодраг Марковић

У току 2023. године настављена је претрага архивске грађе и старих новинских чланака о српском сликару Павелу Петровићу, који је током друге половине XIX века уживао велики углед у иностранству, нарочито у Јужној и Северној Америци и Аустралији. Захваљујући томе објављени су нови подаци о животу и делатности Павела Петровића (откривена су нека раније непознатих дела, анастала у САД: а нађен је и већи број раније непознатих биографских података о животу сликара у Америци).

Наведени резултати рада на пројекту објављени су у студији:

Живот и делатност Павела Петровића у Сједињеним Америчким Државама. Глас одељења историјских наука САНУ, књ. 19 (посвећен академику Драгољубу Живојиновићу), ур. М. Војводић, – Београд : САНУ, 2023.

Додељена средства за 2023. годину била су планирана за покривање путних трошкова истраживачког боравка у азијским градовима у којима је боравио Павел Петровић (Хонгконг, Бомбај, Калкута, Шимла, Банкок, Џохор Бару итд), али су ме здравствени проблеми приморали да одложим тај пут. Додељена средства су утрошена на набавку опреме (лаптоп, монитор, екстерни хард диск), док је, нажалост, један део новца потрошен на неискоришћене авионске карте.

Пројекат: ЦРКВА СВЕТОГ СТЕФАНА У ДУЉЕВУ

Руководилац: дописни члан Драган Војводић

Пројекат *Црква Светог Стефана у Дуљеву* обухватио је истраживање јединственог и изузетно вредног сакралног споменика српске средњовековне уметности у области Паштровића. Реч је о храму који је саграђен ктиторском заслугом краља Стефана Уроша III Дечанског (1321-1331), а који је украшен зидним сликарством по жељи краља Стефана Душана (1331-1345). Дуљевски храм и његов живопис представљају особену и веома занимљиву синтезу романоготских и византијских културних модела важну за разумевање развојних процеса унутар целине српске средњовековне уметности, каоа није биладовољно проучена.

Било је планирано да пројекат буде остварен у три фазе од по годину дана. Испоставило се, међутим, да је за обављање свих истраживачких послова, писање монографије и њену припрему за штампу потребно нешто дуже време. Због тога је пројекат морао бити продужен за још две године. У току 2023. године извршене су припреме за обраду на терену прикупљених података, њихово класификовање и сређивање, за шта је био услов набавка одковарајуће кабинетске рачунарске опреме. Започето је такође писање појединих поглавља и настављен је рад на изради техничке документације – цртежа архитектуре и живописа. У 2024. години предстоји наставак тог посла уз још један одлазак на терен и проверу свих прикупљених података, као и довршавање текста монографије.

Пројекат: ДРУШТВО И ПРИВРЕДА У КАСНОЈ АНТИЦИ И СРЕДЊЕМ ВЕКУ

Руководилац: дописни члан Вујадин Иванишевић

Главни део активности био је усмерен на рад у оквиру пројекта „Српско-француска археолошка истраживања у области Царичиног града“, који се одвијао у сарадњи са француским партнерима са Универзитета у Стразбуру и Националног центра за научна истраживања - УМР 7004 (Université de Strasbourg, Centre National de la Recherche Scientifique - UMR 7004) и новог програма „Царичин град – Никополис: Религијски крајолик балканских градова и њиховог окружења током византијског раздобља“ (Caričin Grad - Nicopolis : Le paysage religieux des villes balkaniques et de leurs abords durant la période byzantine), Француске школе у Риму (École française de Rome). У оквиру ових активности спроведена су археолошка ископавања Тетраконхоса у Доњем граду, геомагнетних и георадарских

снимања на простору неистражених делова Горњег и Доњег града, као и делова подграђа. Изведено је узимање узорака из палеојезера ради спровођења палинолошких истраживања.

Настављен је рад на обради касноантичких, византијских и средњовековних оловних печата.

Вујадин Иванишевић је учествовао у раду следећих научних пројеката и програма: „Програми структуралних истраживања 2022-2026“ (Programmes de recherche structurants 2022-2026)“ Француске школе у Риму (École française de Rome), Рим, 29. март – 1. април 2022. године, раду међународне истраживачке мреже Haemus (HAEMUS International Research Network).

Од 2023. године укључен је у нови пројект „NOMISMATA“ a geo and chrono referenced database of Byzantine coin finds (498-1453 CE). Главни носилац пројекта је Универзитет у Трсту, Одељење за хуманистику (Università degli Studi di Trieste, Dipartimento di Studi Umanistici).

Вујадин Иванишевић је током 2023. године извршио процену нумизматичке збирке српског средњовековног новца Жељка Кнежевића из Лондона за Историјски музеј Србије, као и печата Стефана Немање који је музеј откупио на аукцији. Поред овога, урадио је и процену печата Петра архонта Србије (?) за Народни музеј Србије.

Учесће на конференцијама

Vujadin Ivanišević, Catherine Vanderheyde, Caričin Grad – Nikopolis. **Septième atelier sur l'archéologie à l'École française de Rome et au Centre Jean Bérard**, École française de Rome, 19-20 janvier 2023.

Vujadin Ivanišević, Caričin Grad (Justiniana Prima) Preserved Territory and Landscape of an Early Byzantine City, Digital Methods for Protecting and Managing World Cultural Heritage Potential and Limitations. **LBH ArchPro Symposium in cooperation with the University for Continuing Education Krems** (Danube University Krems), 17 – 19 April 2023.

Ivan Bugarski and Vujadin Ivanišević, Singidunum and its Area in Late Roman and Early Byzantine Times. **29th EAA Annual Meeting**, Belfast, Northern Ireland, 30th august - 2nd September 2023.

Vujadin Ivanišević, Dubravka Đukanović, Ivan Bugarski, Caričin Grad (Justiniana Prima); Research, Restoration and Presentation. **EAA 29th Annual Meeting**, Belfast, Northern Ireland, 1st September 2023.

Vujadin Ivanišević, Early Byzantine Coins in Northern Illyricum: Testimony to Historical Events. **Workshop Nomismata - a geo and chrono referenced database of Byzantine coin finds (498-1453 CE)**, Trieste University, Department of Humanities, September 8th 2023.

Vujadin Ivanišević, Ivan Bugarski, Seventh-century horizons at Caričin Grad. **Shifting Populations in the Late Roman Balkans from Danube to the Aegean**

Sea (6th - 7th century), École Française d'Athènes; Archaeological Institute, Belgrade, Thursday 12 October 2023 - Friday 13 October 2023.

Предавања

Ivan Bugarski, Vujadin Ivanišević, Sixth-Century Foederati from the Upper Moesian Limes: Archaeological Evidence and Societal Interpretation, Austrian Cultural Forum Belgrade, Center for the Promotion of Science, Belgrade 27 April 2023.

Организација изложбе

Поводом 20-те годишњице подружнице Француског института у Нишу и вишедеценијске сарадње српских и француских институција на истраживању и проучавању локалитета Царичин град организована је изложба „Caricin Grad : un exemple emblématique de coopération scientifique franco-serbe dans le domaine de l'archéologie“. Изложба је била постављена у Официрском дому у Ниш месеца јуна 2023. године.

ОДЕЉЕЊЕ УМЕТНОСТИ

ОДБОР ЗА РЕЧНИК ПОЈМОВА ИЗ ОБЛАСТИ ЛИКОВНИХ УМЕТНОСТИ И АРХИТЕКТУРЕ

Председник: дописни члан Мрђан Бајић

Чланови: академици Светомир Арсић Басара, Милан Лојаница и Душан Оташевић, дописни члан Милан Марић, др Љиљана Стошић (уредник Речника).

Сарадници: редовни члан Миодраг Марковић (област средњи век, др Жана Гвозденовић – модерна уметност, др Дијана Милашиновић Марић архитектура и дизајн и Жана Гвозденовић).

Секретар Одбора и редакције Речника Миољуб Кушић.

У току 2023. године објављен је трећи том *Речника појмова ликовних уметности и архитектуре*. Средства за пројекат Речника се обезбеђују преко пет повезаних индивидуалних пројеката САНУ, а њима су придружена и средства одељенског Одбора за Речник појмова из области ликовних уметности и архитектуре, чији је руководиоца дописни члан Мрђан Бајић. На основу обављених активности, средства Одбора су утрошена за секретара Кушића (секретарски послови на четвртом тому за целу 2023. годину).

Одборска средства за 2024. годину биће утрошена у складу са потребама и динамиком рада на четвртом тому Речника.

Пројекат: ЛИКОВНЕ УМЕТНОСТИ НОВОГ ДОБА (ЛУНД)

Руководилац пројекта: академик Светомир Арсић-Басара

Сарадници: др Лидија Мереник (уредник области) Др Ана Ереш (уредник и стручни сарадник) Софија Мереник (стручни сарадник)

Катарина Митровић (стручни сарадник) Саша Јањић (стручни сарадник) Миољуб Кушић (стручни сарадник)

У току 2023. године објављен је трећи том *Речника појмова ликовних уметности и архитектуре*. Средства за пројекат Речника се обезбеђују преко пет повезаних индивидуалних пројеката САНУ.

У оквиру пројекта *Ликовне уметности новог доба* (ЛУНД), чији је руководилац академик Светомир Арсић-Басара, средства у износу од 300.000 динара су утрошена на ауторски рад уредница области др Лидије Мереник и др Ане Ереш, ауторски рад стручних сарадника Софије Мереник, Катарине Митровић и Саше Јањића, као и на део секретарских послова стручног сарадника Миољуба Кушића, све за послове на четвртом тому Речника у току 2023. године.

Уколико се настави утврђена динамика финансирања, планом за 2024. годину се предвиђа да се средства у целини утроше за уредничке и сарадничке послове на текстовима четвртог тома Речника, из области ликовних уметности новог доба, у обиму од око 140.000 словних места и са формираним илустративним материјалом.

Пројекат: ИСТРАЖИВАЊЕ ПОЈМОВА ИЗ ОБЛАСТИ АРХИТЕКТУРЕ И УРБАНИЗМА (ИПОАИУ)

Руководилац пројекта: арх Милан Марић, дописни члан САНУ

Сарадници: др Дијана Милашиновић Марић (уредник), Ђорђе Алфиревић (стручни сарадник), Александра Мокрањац (стручни сарадник), Ивана Марцикић (стручни сарадник), Миољуб Кушић (стручни сарадник)

У току 2023. године објављен је трећи том *Речника појмова ликовних уметности и архитектуре*. Средства за пројекат Речника се обезбеђују преко пет повезаних индивидуалних пројеката САНУ.

У оквиру пројекта *Истраживање појмова из области архитектуре и урбанизма* (ИПОАИУ), чији је руководилац арх. Милан Марић, дописни члан САНУ, средства у износу од 300.000 динара су утрошена према плану за послове на четвртом тому Речника – ауторски рад уреднице области *Архитектура* др Дијане Милашиновић Марић (уредничка координација, ауторски текстови и уредничка редакција текстова), као и за ауторски рад сарадника у оквиру области (Ђорђе Алфиревић, Александра Мокрањац и Ивана Марцикић). Део средства је утрошен за додатне послове на трећем тому (провера, решавање и унос уредничких интервенција, сагледавање целине, интегрисање одредница, корекција садржаја, израда и обједињавање индекса, интервенције на илустративним прилозима) које је обавио секретар Кушић.

Уколико се настави утврђена динамика финансирања, планом за 2024. годину се предвиђа да се средства у целини утроше за уредничке и сарадничке послове на текстовима четвртог тома Речника, из области архитектуре и урбанизма, у обиму од око 140.000 словних места и са формираним илустративним материјалом.

Пројекат: ИСТРАЖИВАЊЕ ПОЈМОВА ЛИКОВНЕ УМЕТНОСТИ: МОДЕРНО ДОБА (ИПЛУМД)

Руководилац пројекта: академик Милица Стевановић

Учесници: др Љиљана Стошић (уредник целине и уредник области),
Нина Крстић (уредник области), Миољуб Кушић (стручни сарадник)

У току 2023. године објављен је трећи том *Речника појмова ликовних уметности и архитектуре*. Средства за пројекат Речника се обезбеђују преко пет повезаних индивидуалних пројеката САНУ.

У оквиру пројекта *Истраживање појмова ликовне уметности: модерно доба* (ИПЛУМД), чији је руководилац академик Милица Стевановић, средства у износу од 300.000 динара су утрошена према плану за послове на четвртом тому Речника – ауторски рад др Љиљане Стошић (уредничка координација и стручна обрада грађе, прва и друга редакција текстова и писање нових одредница), ауторски рад Нине Крстић (уреднички послови и писање нових одредница), као и ауторски рад секретара Кушића (координација и стручна обрада грађе).

Уколико се настави утврђена динамика финансирања, планом за 2024. годину се предвиђа да се средства у целини утроше за уредничке и сарадничке послове на текстовима четвртог тома Речника, из области ликовних уметности модерног доба, у обиму од око 140.000 словних места и са формираним илустративним материјалом.

Пројекат: ИСТРАЖИВАЊЕ ПОЈМОВА ИЗ ОБЛАСТИ ТЕОРИЈЕ, ФИЛОЗОФИЈЕ И ПСИХОЛОГИЈЕ УМЕТНОСТИ (ИПОТФПУ)

Руководилац: академик Душан Оташевић

Сарадници: Јелена Давидовић Коларов (стручни сарадник), Драган Тадиновић (стручни сарадник), Славица Мереник (стручни сарадник),
Миољуб Кушић (стручни сарадник)

У току 2023. године објављен је трећи том *Речника појмова ликовних уметности и архитектуре*. Средства за пројекат Речника се обезбеђују преко пет повезаних индивидуалних пројеката САНУ.

У оквиру пројекта *Истраживање појмова из области теорије, филозофије и психологије уметности* (ИПОТФПУ), чији је руководиолац академик Душан Оташевић, средства у износу од 300.000 динара су утрошена за интензивирање завршетка трећег тома Речника – за послове које су обавили стручни сарадници Јелена Давидовић Коларов (додатно ангажовање на уређивачким пословима), Драган Тадиновић (интензивирање рада на ликовно-графичком уређењу, уз планирање, оптимизацију и контролу свих процеса припреме издања за штампу) и Славица Мереник (израда библиографског транскрипционог индекса). Део средстава је утрошен за координацију и стручну обраду грађе четвртог тома, коју је обавио секретар Кушић.

Уколико се настави утврђена динамика финансирања, планом за 2024. годину се предвиђа да се средства у целини утроше за уредничке и сарадничке послове на текстовима четвртог тома Речника, из области теорије, филозофије и психологије уметности, у обиму од око 140.000 словних места и са формираном илустративном материјалом.

НАЗИВ ПРОЈЕКТА: ЛИКОВНЕ УМЕТНОСТИ И АРХИТЕКТУРА У АНТИЦИ И СРЕДЊЕМ ВЕКУ (ЈУААСВ)

Руководилац пројекта: академик Мира Радојевић

Учесници: Марка Томић Ђурић (стручни сарадник), Кристина Милорадовић (стручни сарадник), Бојана Стевановић (стручни сарадник), Ана Врањеш (стручни сарадник), Нина Крстић (уредник области)

У току 2023. године објављен је трећи том *Речника појмова ликовних уметности и архитектуре*. Средства за пројекат Речника се обезбеђују преко пет повезаних индивидуалних пројеката САНУ.

У оквиру пројекта *Ликовне уметности и архитектура у антици и средњем веку* (ЈУААСВ), чији је руководиолац академик Мира Радојевић, средства у износу од 300.000 динара су утрошена према плану за ауторски рад Марке Томић Ђурић (стручни сарадник), Крстине Милорадовић (стручни сарадник), Бојане Стевановић (стручни сарадник), Ане Врањеш (стручни сарадник) и Нине Крстић (уредник области), за састављање ауторских текстова четвртог тома Речника из области предвиђене пројектом.

Уколико се настави утврђена динамика финансирања, планом за 2024. годину се предвиђа да се средства у целини утроше за уредничке и сарадничке послове на текстовима четвртог тома Речника, из области ликовне уметности и архитектуре у антици и средњем веку, у обиму од око 140.000 словних места и са формираним илустративним материјалом.

Пројекат: МЕТАМОРФОЗЕ АРХИТЕКТОНСКИХ ОБЛИКА

Руководилац пројекта: Милан Лојаница

Учесници: проф. арх. Зоран Лазовић: истраживање грађе, анализе и уреднички послови, арх. Косана Рошуљ: идентификација, евиденција и класификација грађе, др арх. Александра Мокрањац: сепаратна тематска истраживања арх. Сара Станковић: уобличавање грађе и архивирање

Базна истраживања из претходне фазе рада на пројекту (идентификација, евиденција и анализа грађе) у овој фази су концентрисана на структурирање теме и разрада основних ставова са формулацијом излазне писане, графичке, фото и друге документације.

– Формулисано је 15 тематских подцелина са закључним ставовима (33 стр. (проф. З.Л.)), а грађа сабрана и тематски хронолошки сврстана у 5 документарних целина (укупног обима преко 2500 стр. и 12 каталога, (арх. К. Р.)). Уз то сви материјали су пребачени у електронску форму и заједно са делом оригиналних, а делом копираних артефаката, архивирани у Легату Одељења ликовне уметности САНУ, (арх. С.С. и К.Р.).

– Такође започео је рад на III фази студије која се односи на презентацију пројекта и реализација академика Милана Лојанице као и његовог укупног стваралаштва у делу који се тиче настојања и егзистенције конкретних архитектонских облика. Посебно је у фокусу трагање за основама са којих су те идеје и облици настали, путевима њиховог развоја, њиховим морфогенезама и метаморфозама, односно о идентификацији једне рхитектонске поетике.

ОДБОР ЗА ЗАШТИТУ СРПСКЕ МУЗИЧКЕ БАШТИНЕ

Председник Одбора: дописни члан Јелена Јовановић

Чланови: академик Светислав Божић, академик Александар Костић, проф. др Драгољуб Катунцац, проф. др Милана Стојадиновић Милић др Александар Васић

Сарадници: др Бојана Радовановић, музиколог, др Марија Голубовић, пијаниста и историчар, др Милош Браловић, музиколог, Слободан Варсаковић, музиколог

Остварен је континуитет активности од оснивања Одбора: 1) унос података у јединствену базу, 2) прикупљање партитура српских композитора, 3) рад на њиховој дигитализацији у сарадњи са АВА САНУ: 3.а) постављање дигитал. нотне заоставштине М. Логара на интернет и 3.б) припрема заоставштине акад. М. Ристића за дигит.; 4) штампана је монографија акад. В. Трајковића (ур. Ј. Јовановић и М. Алексић) и неколико студија; 5) према договору са Председником и Управником послова САНУ, формиран је Кориснички лист Одбора и нацрт текста Пословника; 6) остварена је сарадња са Архивом Радио Београда ради допуне пописа дела М. Ристића; 7) *Трио* Д. Гостушког изведен је на Свечаном концерту поводом јубилеја Д. Гостушког и П. Коњовића, Гал. САНУ, 23.10. (организација: др Б. Милановић, музиколог), из нота чуваних у фонду Одбора.

Референце: 1) акад. В. Трајковић, *Музика* (гл. ур. Ј. Јовановић, ур. М. Алексић, ОУ САНУ и МИ САНУ, 2022, 212 стр. ISBN 978-86-7025-941-6; 2) Ј. Јовановић, „Стваралачка и музичка *истина* композитора И. Јевтића: поглед једног етномузиколога“, *Глас CDXXXIII*, ОУ, Књ. 10 (ур. Б. Митровић), САНУ, 2022: 88–95. ISSN 0352-6720; 3) Б. Радовановић и М. Голубовић, „Zaostavština M. Logara u Odboru za zaštitu srpske muzičke baštine SANU“, *Slovenika* 2022.8.1.4: 93–127. : <https://org/10.18485/slovenika.2022.8.1.4> ; UDK: 062.1:78(497.11)78.071.1 Логар М. 4) књижица апстрактa *Композитор Василије Мокрањац (1923–1984) – Музика и ћутање. Научни скуп о стогодишњици рођења* (гл. ур. С. Божих, ур. И. Медих), ОУ САНУ и МИ САНУ, 2023, 28 стр. <https://dais.sanu.ac.rs/handle/123456789/14894>

5) Програмска књижица концерта посвећеног јубилејима Д. Гостушког и П. Коњовића:

<https://dais.sanu.ac.rs/handle/123456789/156633>) 6) Ј. Јовановић и М. Браловић, „Соло песма *Натпис* за мецосопран и клавир из раног опуса В. Љ. Јовановића“, у: *Станислав Винавер и музика* (ур. А. Стефановић, Д. Стојановић-Новичић, И. Радета), Београд–Шабац: ФМУ, Катедра за музикологију, Фондација С. Винавер 2023: 108–124, ISBN 978-86-81340-62-2, ISMN 979-0-802022-30-0

Посебна погодност за рад Одбора јесте располагање радним простором у Палати САНУ, неопходним за складиштење и чување нотних партитура српских композитора и за приступ компјутеру у ком се налази јединствена база података и електронска адреса Одбора

ОДБОР ЗА ИЗРАДУ ЛЕКСИКОНА УМЕТНИЧКЕ ИГРЕ

Пројекат: ЛЕКСИКОН УМЕТНИЧКЕ ИГРЕ

Руководилац пројекта: академик Светомир Арсић Басара, главни уредник: Гордан Драговић

Чланови Одбора: Надежда Мосусова, Љиљана Мишић, Ивана Миловановић, Тамара Томић-Вајагић и Јоана Шимајда

Као што је наведено у последњем Извештају о раду у јануару 2023. године, текстови за *Лексикон балета и сценског уметничког плеса* су завршени 2018. године. Од тада су улагани напори да се обезбеде средства за његову завршну обраду, лектуру, коректуру, прелом, дизајн и штампу. У осврту секретара Одељења, ак. Милана Лојанице у Годишњаку за 2022. годину, стр. 217, наводи се „да је овај пројекат, због болести ак. Дејана Деспића, преузео да њиме руководи ак. Светомир Арсић Басара, али у околностима какве јесу, активности овог Одбора су већ дужи период у мировању“. Какве су то околности и зашто је техничка обрада и штампање Лексикона у мировању, остаје за нас непознато.

Годину дана пре завршетка Лексикона, у Извештају о раду за 2016. годину је најављена његова финализација, као и преузимање стручно-техничких послова, као што је то уобичајено од стране стручних служби САНУ. Уместо тога, минимална средства која је фонд САНУ за тај пројекат до тада давао су обустављена, и поред тога што је од стране секретара Одељења најављено да Лексикон улази у програм штампања за 2018. годину. Због чега се са тим стало, руководилац Пројекта, ак. Светомир Арсић Басара ни до данас није добио задовољавајући одговор. О овоме је Одељење уметности било поново обавештено од стране потписника у Извештају о раду на пројекту за 2023. У њему су апострофирана питања на која до данас, ни после годину дана, вероватно због изненадне болести ак. Лојанице, није добијен одговор.

Као закључак у овом Извештају и плану рада, сматрамо да раскорак до кога је дошло треба свакако превазићи после преузимања дужности секретара Одељења од стране ак. Ивана Јевтића, у интересу свих учесника, а на корист САНУ, чији углед и престиж, пре свега, морамо сви неговати и чувати.

ОДБОР ЗА ЕТНОМУЗИКОЛОШКА ИСТРАЖИВАЊА

Председник Одбора: дописни члан Јелена Јовановић

Чланови: академик Иван Јевтић, др Данка Лајић Михајловић, др Марија Думнић Вилотијевић, Сарадници: др Маја Красин Матић, мср Маја Радивојевић, мср Катарина Николић, мср Зорана Гуја Дражета

Активности: 1) етнокоролошки теренски рад: Бала (Србија) и Сентиван (Мађарска): снимање играчког догађаја у Сентивану, српског *Госпојинског бала*; 2) осмишљавање дела програма скупа *Музика на осовини Исток-Запад* у орг. Од. уметности и Музикол. инст. САНУ на основу обављеног теренског рада у Врању 2022, делу сарадње са колегама из Истанбула; 3) предавање, концерт (Галерија. САНУ) и практична радионица грузијског вишегласног народног и црквеног певања: проф. др Тамаз Габисонија, Унив. Илија, Тбилиси (Грузија) и учешће Студ. хора за народне песме Универзитета; 4) превод текста М. Вујичић с мађарског на енглески ради објављивања у зборнику радова о Т. Вујичићу; 5) аудио снимање трад. сеоских песама ок. Алексинца и Сокобање у извођењу полазника практичне етномузиколошке радионице у Алексинцу.

Музика и плес на осовини Исток-Запад: Односи и мобилности, Књига сажетака, Међународни научни скуп, 4.-6. септембар 2023, Београд: ОУ САНУ, МИ САНУ, Државни конзерваторијум Истанбулског универзитета, 85 стр.

Мушки певачки октет из села Дрмна. Јединствен пример вишегласног народног певања у Стигу. **Зборник сажетака. 13. Међународни симпозиј "Музика у друштву"**, Сарајево, 7-10. децембар 2022. Сарајево: Универзитет у Сарајеву, Музиколошко друштво Федерације Босне и Херцеговине, 140-141.

Пројекат: САВРЕМЕНА СРПСКА МУЗИЧКА СЦЕНА

Руководилац: академик Дејан Деспић

Чланови/сарадници: др Надежда Мосусова, научни саветник Музиколошког института САНУ (у пензији); др Мелита Милин, научни саветник Музиколошког института САНУ (у пензији); др Катарина Томашевић, научни саветник, директор Музиколошког института САНУ; др Биљана Милановић, виши научни сарадник Музиколошког института САНУ; др Вера Обрадовић Љубинковић, редовни професор Факултета уметности у Косовској Митровици; др Вања Грбовић, научни сарадник Музиколошког института САНУ; мср Моника Новаковић, истраживач-сарадник Музиколошког института САНУ.

Довршена је припрема тематског зборника научних радова *Савремена српска музичка сцена – истраживачки изазови* (гл. уредник: Д. Деспих; уреднице издања: Б. Милановић и М. Милин). Од укупно 10 студија, зборник садржи заједничку студију Б. Милановић и М. Милин и студије Н. Мосусове, В. Обрадовић, В. Грбовић и М. Новаковић. Настављен је рад К. Томашевић на припреми монографије *Оперско стваралаштво Станојла Рајичића*. Очекује се објављивање обе публикације у 2024. години.

Знатан део ангажовања био је посвећен раду на формирању базе података о српској музичкој сцени (19–21. век). База ће у будућем софтверском окружењу омогућити вишеструко претраживање по свим релевантним подацима у оквиру сваке од 4 планиране области (комад с певањем, опера, балет и примењена позоришна музика). Током године радило се на провери, ревидирању, допуни и систематизацији претходно сакупљених и додавању нових података (комади с певањем који су извођени у Народном позоришту у Београду и Српском народном позоришту у Новом Саду, од оснивања 1861/1868 до 1968; домаће опере које су извођене у Народном позоришту у Београду, од 1945. до 2021). Започето је формирање треће области (примењена позоришна музика), у оквиру које су сачињени записи за укупно 552 премијере пет београдских позоришта у периоду од 1990. до 2006. године.

Обрадовић Љубинковић В., Различита теоријска схватања општег феномена игре као полазиште за разумевање синкретизма кореодраме. **Зборник Матице српске за сценске уметности и музику** 69 (2023): 35–47.

Обрадовић Љубинковић В., Plesna dijaspora pedesetih: Žarko Prebil. **Kretanja** 39–40, 2023.

Ковачевић М., Primenjena muzika Vojislava Vokija Kostića u pozorištu: preliminarni uvidi uz analitički osvrt na muziku za predstavu *Marija Stjuart*. **Zbornik radova Akademije umetnosti**, 11 (2023): 238–280.

Tomašević K., “Revisiting the City of Vranje and Its Music Heritage: The Crossroads of Various East-West Traditions and Practices”/“Раскрсница различитих традиција Истока и Запада: нова разматрања о граду Врању и о његовом музичком наслеђу“, у: Марија Думнић Вилотијевић и Јелена Јовановић (ур.), **Музика и плес на осовини Исток–Запад: Односи и мобилности (књига сажетак) – Music and Dance on East–West Axis: Correlations and Mobilities (Book of Abstracts)**, Београд: Српска академија наука и уметности: Одељење уметности – Музиколошки институт, Државни конзерваторијум Истанбулског универзитета, 2023, стр. 44, 81. ISBN 978-86-80639-67-3.

Milanović B., Social Criticism and Subversion of Operatic Conventions in Irena Dragović’s Compositional Work. **8th International Conference of the RASMB-IMS: Musical Cultures and Diasporas in the Balkans**. August 31 – September

2, 2023 [Book of Abstracts], ed. by Sofia Kontossi and Evi Nika-Sampson. Thessaloniki: Regional Association for the Study of Music of the Balkans, and School of Music Studies of the Aristotle University, 2023, 27.

Пројекат: ЛЕГАТ ОЛГЕ ЈЕВРИЋ САНУ

Руководилац пројекта: академик Душан Оташевић

Сарадник: кустос Жаклина Марковић

Настављена је обрада, и евидентирање архивске грађе у електронском запису.

Све скениране јединице хемеротеке унете су у Базу Легата

Настављено је редовно ажурирање Базе података Легата ОЈ

Организовано је стручно вођење средом.

Током године Легат Олге Јеврић посетило је 438 посетилаца

Конзервацију скулптура Легата Олге Јеврић урадила је Дуња Давидовић, конзерватор Народног музеја (24. јануара - конзервација 14 скулптура и 10. јула - конзервација 10 скулптура)

Гостовање изложбе *Олга Јеврић – Композиција и структура:*

1. Павиљон Тврђава, Ниш; 21. 2 - 1.4.

Изложено 86 скулптура ; деплијан, плакат, позивница; организована су стручна вођења; изложбу отворила виши кустос Жаклина Марковић

2. МСУВ, Нови Сад; 7.4 - 7.5.

Изложено 86 скулптура; деплијан, плакат, позивница, билборд; организована су стручна вођења; изложбу отворио Мрђан Бајић

3. Галерија ТЕРА, Кикинда; 21.2 - 1.4.

Изложено 41 скулптура; деплијан, плакат, позивница, билборд; организована су стручна вођења; изложбу отворила виши кустос Жаклина Марковић

4. Градска галерија, Надрежда Петровић, Чачак; 1.6 - 23.6.

Изложено 41 скулптура; деплијан, плакат, позивница, билборд; организована су стручна вођења; изложбу отворио Мрђан Бајић

Уговором о поклону Марко Калезић је даривао Легату Олге Јеврић у САНУ дела која припадају најранијем периоду Олгиног стваралаштва.. Планирана је конзервација дела за 2024 годину.

Пројекат: У ОГЛЕДАЛУ КРИТИКЕ

Руководилац пројекта: дописни члан Слободан Шијан

Сарадници на пројекту / чланови одбора: Преводиоци: Жарко Цвејић, Весна Цакелјић, Славица Милетић, Драгомир Зупанц

Управни одбор Фонда САНУ за истраживања у науци и уметности одржао је 13.6.2023. године седницу на којој је усвојен Финансијски план Фонда САНУ за 2023. годину. Тада је донета одлука да се за финансирање трошкова научноистраживачких активности у текућој години определи по 150.000,00 динара за одељенске одборе, а за индивидуалне пројекте по 300.000,00 динара. Током преосталих месеци 2023. године за мој индивидуални пројекат „У огледалу критике“ утрошена су укупна одобрена средства од 300 000,00 РСД за хонораре преводиоцима иностраних критика мојих филмова и неколико важних интервјуа које сам дао у страним новинама и часописима и књигама. Текстови су преведени са француског, енглеског и словеначког језика и за њихове преводе је утрошена целокупна одобрена свота од 300 000,00 РСД.

Изабрани текстови ће имати податке који ће бити доступни до почетка јуна 2024.

Пројекат: КОНЦЕРТНА МУЗИКА ИВАНА ЈЕВТИЋА

Руководилац пројекта: академик Иван Јевтић

У вези са Извештајем о мојој концертној делатности у 2023. години у оквиру Пројекта Концертна музика Ивана Јевтића (Ф-69) обавештавам Вас да је 13. марта са великим успехом у Коларчевој задужбини одржано ауторско вече композитора Ивана Јевтића. Моја дела су извели Симфонијски оркестар РТС-а уз изванредне солисте међу којима су били гости из Француске, солисти Ерик Обие, чувени француски и светски трубач, затим Лоран Кабаре, такође изванредан тромбониста и наш млади Милош Будимиров тубиста. Концертом је дириговала Оливера Секулић Барац. Публика је уживала у неким од најзначајнијих дела писаних за лимене дувачке инструменте, концерт за трубу и оркестар, концерт за тромбон и оркестар. Премијерно је изведен *Концерт за тромбон и велики гудачки оркестар*.

ЦЕНТАР ЗА НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКИ РАД САНУ И УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ

Издавачка делатност

Објављен је зборник *Драгослав Срејовић и мултидисциплинарност*, који садржи радове са истоименог научног скупа одржаног 29. новембра 2021, у суорганизацији са Заводом за заштиту споменика културе Крагујевац. Министарство науке, технолошког развоја и иновација дало је финансијску подршку штампању књиге.

Научни и стручни скупови

1. Учешће у организацији „Друге српске конференције за примењену вештачку интелигенцију“, која је одржана 19. и 20. маја у организацији Универзитета у Крагујевцу. Представљени су резултати најновијих истраживања више од 100 истраживача, из области медицине, привреде, финансија, индустрије.

2. Округли сто „Кнез Михаило Обреновић – време, живот, дело“ одржан је у сарадњи са Одељењем историјских наука САНУ, 15. септембра, на Универзитету у Крагујевцу. Скуп је организован поводом двестоте годишњице рођења кнеза Михаила, под покровитељством Града Крагујевца. Поздравне говоре одржали су: академик Миодраг Марковић, потпредседник САНУ, академик Милош Ђуран, управник Центра САНУ, Никола Дашић, градоначелник Крагујевца и проф. др Биљана Петровић, проректор за научноистраживачки рад.

Пленарно предавање одржао је академик Славенко Терзић, председник Одбора за организацију скупа. У раду научног скупа учествовали су научници и истраживачи са Филозофског факултета у Београду и Историјског института у Београду, Филозофског факултета у Новом Саду, Факултета драмских уметности у Београду, Музеја рудничко-таковског краја из Горњег Милановца, Народног музеја у Чачку и Народног музеја у Крагујевцу, као и Управе за сарадњу са црквама и верским заједницама, Министарства правде. У уметничком делу програма наступиле су проф.

мр Марина Тарајковић Бицовски, сопран и проф. мр Сања Вукосављевић Миленић, пијанисткиња.

3. Учешће у организацији „Прве конференције српског биолошког друштва *Стеван Јаковљевић* Крагујевац“, која је одржана 20–22. септембра у хотелу „Крагујевац“. На скупу је саопштено 10 пленарних предавања, 26 усмених излагања и представљено 50 постер-презентација, подељених у 10 секција. Одштампана је публикација „Програм и изводи саопштења“.

4. Округли сто „100 година од рођења академика Николе Хајдина: Мост као симбол живота“, одржан је 22. септембра у Универзитетској галерији. Учествовали су: академик Милош Којић, проф. др Дејан Дивац, директор Института за водопривреду

„Јарослав Черни“, доц. др Братислав Стипанић, представник Грађевинског факултета Универзитета у Београду и проф. др Драгослав Шумарац, Државни факултет у Новом Пазару. Прилог подсећању на лик и дело академика Никола Хајдина дала је и др Катица Стевановић Хедрих, пензионисана професорка Машинског факултета из Ниша. Скуп су поздравили: дописни члан САНУ Миодраг Михаљевић, академик Милош Ђуран, управник Центра САНУ и проф. др Ненад Филиповић, ректор Универзитета у Крагујевцу.

5. Представљање најбољих пројеката одабраних на конкурс за младе научнике и уметнике Универзитета у Крагујевцу за школску 2023/24, одржано је 27. септембра на Универзитету у Крагујевцу.

На Јавни позив за достављање предлога пројекта пријављено је 12 пројеката, а финансирање је одобрено следећим пројектима: 1. „Развијање процедуре за симулацију оштећења металних конструкција услед цикличног оптерећења – DEEDS2 (руководилац: проф. др Владимир Дунић, Факултет инжењерских наука) – поље техничко-технолошких наука; 2. „Идентификација и модулација биомаркера који посредују настанку резистенције ћелија колоректалног карцинома на 5-флуороурацил – IDBioResist“ (руководилац: доц. др Милена Милутиновић, ПМФ) – поље природно-математичких наука; 3. „Могућности за развој туристичких „Рута занатских пивара“ на територији Републике Србије – BrewRoutes“ (руководилац: Данијела Пантовић, Факултет за хотелијерство и туризам) – поље друштвено-хуманистичких наука. С обзиром да из медицинског и уметничког поља није било пријављених пројеката, финансирање је одобрено следећим пројектима: 4. „Еутектички растварачи: Зелена синтеза бензимидазол-халконских хибрида са потенцијалном антиоксидативном активношћу – GreenBICH“ (руководилац: доц. др Виолета Марковић, ПМФ); 5. „Година 1999. Медијски дискурс о НАТО бомбардовању Савезне

Републике Југославије у Србији и Немачкој – контрастивна анализа дискурса – NATODisYU“ (руководилац: Никола Вујчић, Филолошко-уметнички факултет).

6. Округли сто: „Радови на путу“, посвећен стваралаштву завичајног песника Слободана Павићевића, поводом десет година од његове смрти, одржан је 30. октобра на Универзитету у Крагујевцу. Учествовали су: Миодраг Стојиловић, новинар и публициста, проф. др Видан Папић, проф. др Ђорђе Радовановић, др Владимир Перић, Саша Миленић, песник и филозоф, Александар Лаковић, песник и Мирко Демић, књижевник. Песник Перо Зубац, који није могао да присуствује скупу, послао је песму

„Боба Пава“ коју је посветио свом колеги и пријатељу, Слободану Павићевићу. Допринос раду скупа дао је и академик Милош Којић који се обратио путем видео линка. У уметничком програму Милош Крстовић, глумац Књажевско-српског театра казивао је стихове Слободана Павићевића, а такође је постављена изложба његових колажа и мејл арт дела.

7. Представљање резултата пројеката са другог Јавног позива за пријаву научно- истраживачких односно уметничких пројеката за младе научнике и уметнике Универзитета у Крагујевцу за 2022/23. годину, одржано је 9. новембра на Универзитету у Крагујевцу, у сарадњи са Универзитетом у Крагујевцу. Представљени су резултати једногодишњег рада на следећим пројекатима: Др Дејан Миленковић, Институт за информационе технологије: Антиоксидативни потенцијал новосинтетисаних кумарин Нацилхидразонских деривата – NewCoumAntiOx (поље природно-математичких наука); Др Александар Алексић, Факултет инжењерских наука: Превазилажење поремећаја у домену инжењерског менаџмента – Унапређење организационе резилијентности – CODEMO (поље техничко-технолошких наука); Др Ана Пејчић, Факултет медицинских наука: Ниво витамина Ц код трудница и ефикасност суплемената витамина Ц у превенцији превременог пуцања плодових овојака и превременог порођаја – VitCePrev (поље медицинских наука); Др Драган Дакић, Правни факултет: Нормативно кодирање вештачке интелигенције: изабрана питања - Normo Code – AI034 (поље друштвено-хуманистичких наука); Др Миљан Милошевић, Институт за информационе технологије: Моделирање критичне интеракције између циркулишућих ћелија тумора и тромбоцита у току метастазе – MODELETS (поље техничко-технолошких наука).

Предавања – представљања књига

1. Монографска студија „Туристичка валоризација и правна заштита културно- историјских вила Врњачке Бање“, која је резултат рада на пројекту усвојеном на првом Јавном позиву за младе научнике и уметнике Универзитета у Крагујевцу, представљена је у Замку културе у Врњачкој Бањи. Говорили су аутори: мсц Маријана Сеочанац, истраживач сарадник, мсц Наташа Ђорђевић, асистент, доц. др Данијела Пантовић и проф. др Андреј Мићовић. У име издавача, обратио се академик Милош Ђуран, управник Центра, проф. др Биљана Петровић, проректор Универзитета и проф. др Драго Цвијановић, декан Факултета за хотелијерство и туризам. У име домаћина, скуп је поздравио Саша Миленковић, директор Културног центра. О значају ове монографске студије говорила је, у име рецензената, проф. др Лела Ристић, Економски факултет у Крагујевцу.

2. Едиција САНУ „Живот и дело српских научника“ представљена је на Факултету за хотелијерство и туризам у Врњачкој Бањи, 7. марта. Академик Иван Гутман одржао је предавање о Атанасију Николићу; Проф. др Горица Ђелић, ботаничар са ПМФ- а, говорила је о академику Јосифу Панчићу, а Јелена Боровић Димић, музејски саветник Замка културе, говорила је о бањској породици Арновљевић, којој припада и академик Војислав Арновљевић, лекар кардиолог.

3. У сарадњи са Универзитетом у Крагујевцу, 16. марта на Универзитету у Крагујевцу, одржана су два предавања: Њ.Е. господин Димитриос Теофилакту амбасадор Републике Кипар у Србији: „Cyprus Energy Strategy: Energy Connectivity with Western Balkans“ (Енергетска стратегија Кипра: Енергетска повезаност са Западним Балканом); Проф. др Никос Росидес „Engaging the Workforce“ (Ангажовање радне снаге). Поздравну реч упутили су проф. др Ненад Филиповић, ректор и академик Милош Ђуран, управник Центра, а проф. др Вељко Милутиновић, гостујући предавач Универзитета у Крагујевцу, говорио је о значају Републике Кипар у академској заједници, посебно у контексту Западног Балкана.

4. Проф. др Вељко Милутиновић, гостујући предавач Универзитета у Крагујевцу, одржао је предавање 22. марта, на Универзитету у Крагујевцу, на тему:

„Акцелератори за високо-итеративне процесе са великим скупом података, на бази протока података кроз извршни граф”.

5. Проф. др Владимир Јуришић, Факултет медицинских наука, одржао је, за наставнике, истраживаче и студенте основних и докторских студија предавање: „Мултиомикс принципи анализе цитокина у хематоимунологији“, 28. марта, на Универзитету у Крагујевцу.

6. На Универзитету у Крагујевцу, 11. априла, представљене су три монографије из

области биоинжењеринга и примењене вештачке интелигенције: „Cardiovascular and Respiratory Bioengineering“; „Computational Modeling and Simulation Examples in Bioengineering“ и „Bioengineering and Bioinformatics“, чији је уредник проф. др Ненад Филиповић, ректор, а аутори поглавља су сарадници са Института за информационе технологије, Факултета инжењерских наука, ПМФ-а и Истраживачко-развојног института за вештачку интелигенцију Србије. Издавачи ових монографија су светски лидери у публикавању научних и академских књига, посебно из области технике и медицине: John Wiley & Sons и Elsevier.

7. Проф. др Милан Вранеш (ПМФ, Нови Сад, Департман за хемију, биохемију и заштиту животне средине) одржао је предавање „Јонске течности - пут од растварача ка лековима“, 18. априла, на Универзитету у Крагујевцу.

8. Проф. др Жозеп Торелас (Josep Torrellas), професор рачунарских наука и директор Центра за развојно рачунарство на Универзитету Илионис у САД. одржао је предавање: „Скалабилне дистрибуиране рачунарске архитектуре за наредну декаду“ (Scalable Distributed Computer Architecture for the Next Decade), на Универзитету у Крагујевцу, 24. маја.

9. Академик Милош Којић одржао је предавање: „Од фундаменталних закона физике до нумеричких метода и вештачке интелигенције“, 11. септембра на Универзитету у Крагујевцу. Уводну реч дао је академик Милош Ђуран, управник Центра, а предавача је представио проф. др Ненад Филиповић, ректор.

10. Едиција САНУ „Живот и дело српских научника“ представљена је у Великој сали здања Жупаније у Сомбору, 3. октобра. Академик Иван Гутман говорио је о Атанасију Николићу, академик Радоје Чоловић о проф. др Милану Јовановићу Батуту, а сомборски историчар и публициста Милан Степановић говорио је о животу у раду академика Богдана Маглића. Поздравним беседама обратили су се Анита Стојаков, чланица Градског већа и Милан Стакић, директор сомборског Центра за стручно усавршавање запослених у образовању. Академик Милош Ђуран даровао је књиге САНУ и Центра САНУ у Крагујевцу, библиотеци сомборске гимназије „Вељко Петровић“.

11. Академик Иван Гутман одржао је предавање: „Поводом мојих 1500 научних радова“, 24. октобра на Универзитету у Крагујевцу. Направио је ретроспективу свог научног рада који је започео 1971. године, а од свог 92. одн. 96. објављеног научног рада, као своју адресу наводи ПМФ и Универзитет у Крагујевцу, чиме значајно доприноси угледу

Универзитета у Крагујевцу и Републике Србије у светској академској и научној заједници.

12. Дописни члан САНУ Слободан Б. Марковић, одржао је предавање „Ледено доба у Србији“, 2. новембра на Универзитету у Крагујевцу. Уводну реч дао је академик Милош Ђуран, управник Центра, а предавача је представио проф. др Ненад Филиповић, ректор.

13. Академик Велимир Р. Радмиловић одржао је предавање „Енергија као један од највећих изазова човечанства у XXI веку“, 8. новембра на Универзитету у Крагујевцу. Уводну реч дао је проф. др Ненад Филиповић, ректор, а академик Милош Ђуран представио је радну биографију предавача.

14. Академик Милош Ђуран одржао је предавање „Медицинска неорганска хемија: примена комплекса метала у медицини“, 10. новембра на Универзитету у Крагујевцу. Предавање је одржано у склопу обележавања Светског дана науке.

15. Проф. др Владимир Јуришић, Факултет медицинских наука у Крагујевцу, одржао је предавање “Значај НК ћелија (NK cells) у канцеру”, 14. децембра на Универзитету у Крагујевцу.

16. Проф. др Бранислав Јеремић, Факултет медицинских наука у Крагујевцу, одржао је предавање “Радијациона онкологија карцинома плућа“, 26. децембра на Универзитету у Крагујевцу.

Изложбе – концерти

1. Изложба – радионица „Наука и информатика за свако дете“ аутора др Стевана Јокић и Љиљане Јокић, која се реализује у оквиру пројекта „Рука у тесту“, а у сарадњи са Француским институтом у Београду, постављена је у Галерији „ВИШЕ од галерије“ у Средњој стручној школи у Крагујевцу, 5. јуна и трајала је до 12. јуна. На отварању су, поред аутора изложбе и академика Милоша Ђурана, управник Центра САНУ, говорили: проф. др Милан Ковачевић, продекан за науку ПМФ-а у Крагујевцу, Ана Марковић, професорка физике у Првој крагујевачкој гимназији, једна од 10 најбољих едукатора Србије 2019, Весна Тодоровић, професорка физике у Гимназији у Јагодини, представник НОУ тима (Регионални тим подршке за науку, образовање и уметност) у Ћуприји, Проф. др Ирена Голубовић Илић, Факултет педагошких наука у Јагодини.

2. Изложба академика Саве Халугина „Невидљиви шаптачи“ отворена је у Легату Николе Коке Јанковића, 9. јуна, у сарадњи са Народним музејем Шумадије. Аутор изложбе је Катарина Бабић, музејски саветник-историчар уметности, а изложбу чине скулптуре у бронзи, настале у периоду 1986. до 2019. године, као и цртежи и слике у дигиталном

формату на холограмској презентацији, реализованој уз техничку помоћ Универзитета у Крагујевцу. На отварању изложбе говорио је академик Милош Ђуран, управник Центра. Специфичност ове изложбе чини њен инклузиван карактер, захваљујући чему је доступна слепим, слабовидим, као и глувим и наглувим особама. Изложба је трајала до 28. септембра.

СКУПОВИ, ПРЕДАВАЊА И МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА САНУ У 2023. ГОДИНИ

Током 2023. године, одржане су следеће активности које је организовао или пропратио Сектор за организацију скупова и предавања и међународну сарадњу:

Скупови

Промоција зборника радова *Филозофија и наука*, у издању САНУ, одржана је у среду, 25. јануара, у Салону клуба САНУ. Реч је о зборнику радова са истоименог научног скупа, који је у организацији Српске академије наука и уметности и Одељење за филозофију Филозофског факултета Универзитета у Београду одржан 21. и 22. октобра. Био је то догађај на коме су се први пут у Србији на једном месту окупили научници и филозофи чија се професионална интересовања налазе у „пресеку“ науке и филозофије.

Одељења медицинских наука САНУ и Удружење за срчану слабост Србије организовали су скуп под називом *Савремени трендови и нове стратегије у лечењу срчане инсуфицијенције: чињенице и перспективе – Мастерклас у срчаној инсуфицијенцији*.

Упознајте светске експерте и питајте интригантна питања који је одржан 1. фебруара 2023. године у Свечаној сали САНУ.

Свечано обележавање јубилеја 75 година од оснивања Института за нуклеарне науке „Винча“ одржано је 22. фебруара у Свечаној сали САНУ.

Одељење уметности и Факултет драмских уметности Универзитета уметности у Београду организовали су научни скуп *Уметник сцене Миодраг Табачки: од авангарде до барока и назад* који је одржан у Свечаној сали САНУ 19. априла.

Одељење медицинских наука САНУ, Одбор за имунологију и алергологију и Друштво имунолога Србије организовали су научни скуп *Имунологија 2023* који је одржан 27. априла у Свечаној сали САНУ.

У склопу обележавања 175 година од рођења академика Симе Лозанића, 10. и 11. маја, у Свечаној сали САНУ, одржан је научни скуп

под називом *Допринос Симе Лозанића науци, образовању, привреди и друштву*.

Одељење хемијских и биолошких наука САНУ организовало је научни скуп поводом обележавања 100 година од рођења иностраног члана САНУ Џона О'Маре Бокриса под називом *Савремена стремљења у електрохемији у процесу преласка на обновљиве изворе енергије* који је одржан 5. јуна у Свечаној сали САНУ.

Одељење хемијских и биолошких наука САНУ и Национално удружење за развој органске производње „Србија органика“ организовали су округли сто под називом *Органска производња у Србији* који је одржан 30 маја у Свечаној сали САНУ.

На предлог Одељења за математику, физику и гео-науке САНУ од 29. до 30. маја у Српској академији наука и уметности одржана је међународна радионица *Exploring Quark-Gluon Plasma through soft and hard probes*.

На предлог Одељења хемијских и биолошких наука САНУ од 14. до 16 јуна у Српској академији наука и уметности одржан је *Двадесет други Европски конгрес хемије хране (EuroFoodChem XXII)*, највећи европски скуп посвећен хемији хране.

У организацији Одељења математике, физике и гео-наука САНУ, Физичког факултета Универзитета у Београду, Института за нуклеарне науке „Винча“ и Института за физику одржан је *Двадесет први Симпозијум физике кондензоване материје (СФКМ)* у Српској академији наука и уметности од 26. до 30. јуна. Реч је о традиционалној научној конференцији која окупља водеће домаће истраживаче из ове области физике, најугледније припаднике наше научне дијаспоре и истакнуте научнике из иностранства.

Одељења за математику, физику и гео-науке САНУ, Институт за нуклеарне науке „Винча“ и Оптичко друштво Србије организовали су *9. Међународну школу и конференцију о фотоници – PHOTONICA 2023 (IX International School and Conference on Photonics)* која је одржана, од 28. августа до 1. септембра, у просторијама Српске академије наука и уметности.

У организацији Музиколошког института САНУ, Одељења уметности САНУ и Државног конзерваторијума Истанбулског универзитета, од 4. до 6. септембра, у просторијама Српске академије наука и уметности одржан је међународни научни скуп *Музика и плес на осовини Исток–Запад: Односи и мобилности (Music and Dance on East–West Axis: Correlations and Mobilities)*. На научном скупу учествовали су етномузиколози, етнокореолози, музиколози, историчари и антрополози

из Србије, Турске, Аустрије, Немачке, Северне Македоније, Бугарске, Сједињених Америчких Држава, Аустралије, Француске и Уједињеног Краљевства.

Српска академија наука и уметности у сарадњи са Музиколошким институтом САНУ и Фондацијом Василије Мокрањац организовала је научни скуп са међународним учешћем *Композитор Василије Мокрањац (1923–1984) — Музика и ћутање* поводом обележавања стогодишњице рођења академика Василија Мокрањца који је одржан 11. септембра у Свечаној сали САНУ.

Одељење техничких наука САНУ и Грађевинско-архитектонски факултет Универзитета у Нишу организовали су конференцију *СИНАРГ 2023* која је одржана у Нишу 14. и 15. септембра.

Једанаеста међународна конференција о керамици – АСА XI (Advanced Ceramics and Application XI) одржана је од 18. до 20. септембра, у просторијама Српске академије наука и уметности. Конференцију је организовало Српско керамичко друштво уз подршку Института техничких наука САНУ, као и Одељења техничких наука САНУ.

Под покровитељством Одељења хемијских и биолошких наука САНУ Дванаеста конференција Биохемијског друштва Србије под насловом *Biochemistry in Biotechnology* одржана је од 21. до 23. септембра 2023. године у САНУ и на Хемијском факултету Универзитет у Београду, у сарадњи са АНСО пројектом „Precision“.

Одбор за проучавање мањина и људских права Српске академије наука и уметности, Правни факултет Универзитета у Београду и Институт Лантош из Будимпеште организовали су поводом 25 година Оквирне конвенције Савета Европе за заштиту мањина и 75 година Универзалне декларације о људским правима 28. септембра, у Свечаној сали САНУ, међународни научни скуп под називом *Are Minority Rights (Still) Human Rights? – Да ли су мањинска права (joш увек) људска права*.

Српска академија наука и уметности, Академијски одбор за енергетику и Грађевински факултет Универзитета у Београду организовали су дводневни научни скуп *Хидроенергетика региона Југоисточне Европе* који је одржан у Свечаној сали САНУ 12. и 13. октобра.

Дводневни научни скуп *Полемички аспекти српског модернизма после 1945. са посебним освртом на деловање чланова Задарске групе* у организацији Одељења уметности САНУ, поводом обележавања стогодишњице рођења уметника – чланова САНУ Милорада Бате Михаиловића (1923–2011) и Миодрага Миће Поповића (1923–1996), одржан је 17. октобра у Свечаној сали САНУ.

Одељење техничких наука организовало је конференцију *15TH SYMPOSIUM NOVEL TECHNOLOGIES AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT* која је одржана 21. и 22. октобра.

Научни скуп поводом стогодишњице рођења академика Николе Хајдина (1923-2019), у организацији Одељења техничких наука САНУ и Грађевинског факултета Универзитета у Београду одржан је 23. октобра, у Свечаној сали САНУ.

Српска академија наука и уметности, Електротехнички институт „Никола Тесла“ из Београда, Факултет техничких наука из Новог Сада и Друштво за енергетску електронику Србије из Новог Сада, организовали су 26. октобра, у Свечаној сали САНУ, 22. Међународни симпозијум о енергетској електроници (22nd International Symposium on Power Electronics – Ее 2023). То је јединствени научни скуп у региону и Европи, а ове године слави редак јубилеј, 50 година од првог саветовања одржаног у згради САНУ у Београду 1973. године.

Научни скуп *Новине у гојазности 2023*, у организацији Одељења медицинских наука САНУ и Одбора за ендокринологију и утицај природних фактора САНУ, одржан је 9. новембра, у Свечаној сали САНУ.

Под покровитељством медицинских наука САНУ дводневни *Европски курс о атипичним паркинсонизмима* одржан је 17. новембра, у Свечаној сали САНУ, а у организацији Европске секције Интернационалног друштва за невољне покрете (Movement Disorder Society (MDS) – European Section), Клинике за неурологију УКЦС и Друштва неуролога Србије. У програму ће учествовати реномирани међународни предавачи и лидери у области атипичних паркинсонизама.

Под покровитељством Одељења медицинских наука САНУ у Српској академији наука и уметности, 15. и 16. новембра одржана је међународна *Конференција радне групе Европског удружења кардиолога о кардиомиопатијама и болестима перикарда*.

На предлог Одељења медицинских наука САНУ, под покровитељством САНУ у Свечаној сали САНУ, 28. новембра, одржан је научни скуп *Савремени приступ дијагностиковању и лечењу ХОБП Респираторног удружења Србије*.

У оквиру циклуса „Друштвена и политичка мисао у Србији у XIX и XX веку“ 30. новембра у Свечаној сали САНУ, а у организацији Одељења друштвених наука САНУ и Одбор за филозофију и друштвену теорију САНУ, одржан је дводневни научни скуп поводом сто година од рођења академика Михаила Марковића.

Одељење уметности САНУ и Архитектонски факултет Универзитета у Београду организовали су научни скуп *100 година од*

рођења архитекте Ивана Антића (1923 – 2023) који је одржан 4. децембра у САНУ и у простору Архитектонског факултета Универзитета у Београду.

Под покровитељством Одељења медицинских наука САНУ 28. новембра у Свечаној сали САНУ одржан је научни скуп *Савремени приступ дијагностиковању и лечењу ХОБП*.

У оквиру серијала „Филозофија и наука“ од 5. до 7. децембра у Српској академији наука и уметности одржана је конференција под називом *Објашњење и разумевање у филозофији и науци* у организацији Српске академије наука и уметности и Одељења за филозофију Филозофског факултета Универзитета у Београду.

Одељење уметности и Асоцијација за развој одрживе урбане заједнице STRAND организовале су конференцију *О архитектури* која је одржана 7. децембра која је одржана у Српској академији наука и уметности.

Одељење друштвених наука САНУ организовало је научну конференцију *Дефинитиван крај краја историје* 8. децембра у Свечаној сали САНУ.

Под покровитељством Одељења техничких наука САНУ, научни скуп *75 година од открића транзистора* одржан је 15. децембра у Свечаној сали САНУ. Седамдесетпетогодишњица открића транзистора обележава се широм света, као и у нашој земљи. Датум настанка овог проналаaska сматра се почетком информационе ере.

Симпозијум *Реконструктивне операције на пенису* одржан је 21. децембра у Свечаној сали САНУ, у знак сећања на академика Саву Перовића, који је био оснивач урогениталне реконструктивне хирургије у Србији и један од водећих стручњака у тој области у свету. Организатори догађаја, под покровитељством Одељења медицинских наука САНУ, су били Одбор за туморе урогениталног система САНУ, уролошка секција Српског лекарског друштва (СЛД) и Фондација Сава Перовић.

Одељење техничких наука САНУ и Математички институт САНУ организовали су дводневну конференцију под називом *Вештачка интелигенција*, која је одржана 26. и 27. децембра у просторијама Српске академије наука и уметности.

Свечани скупови

Одељење за математику, физику и гео- науке САНУ организовало је *Свечану академију поводом 100 година од рођења академика Зорана Максимовића* која је одржана 20. марта у Свечаној сали САНУ.

Одељење језика и књижевности САНУ организовало је свечану академију *Стогодишњица од рођења академика Никите И. Толстоја, иностраног члана САНУ (1923-2023)* која је одржана у Свечаној сали САНУ 18. Априла.

Одељење медицинских наука САНУ организовало је *Свечану академију посвећену обележавању 125 година од рођења академика Ксенофона Шаховића* која је одржана 26. априла 2023. године у Свечаној сали САНУ.

Одељење медицинских наука САНУ и Клиника за гинекологију и акушерство Универзитетског клиничког центра Србије организовали су *Свечану академију посвећену обележавању 100 година од рођења академика Војина Шуловића* које је одржана 12. маја у Свечаној сали САНУ.

Факултет за физичку хемију Универзитета у Београду и Одељење хемијских наука САНУ организовали су *Свечану академију поводом 120 година наставе физичке хемије у Србији* која је одржана 15. маја у Свечаној сали САНУ.

Одељење хемијских и биолошких наука САНУ организовало је *Свечану академију 120 година наставе физичке хемије у Србији* која је одржана 15. маја у Свечаној сали САНУ.

Одељење медицинских наука САНУ и Институт за јавно здравље Србије „Милан Јовановић Батут“ организовали су *Свечану академију посвећену обележавању 175 година од рођења проф. др Милана Јовановића Батута* која је одржана 16. маја у Свечаној сали САНУ.

Одељење медицинских наука САНУ и Клиника за очне болести Универзитетског клиничког центра Србије организовали су *Свечану академију посвећену обележавању 150 година од рођења академика Ђорђа Нешића* које је одржана 19. маја у Свечаној сали САНУ.

Одељење језика и књижевности САНУ организовало је *Свечану академију поводом 125 година од рођења академика Десанке Максимовић* која је одржана 2. јуна у Свечаној сали САНУ.

Одељење хемијских и биолошких наука организовало је 21. јуна 2023. године у Свечаној сали САНУ *Свечану академију поводом 125 година од рођења Стефана Ђелинеа, дописног члана САНУ.*

Свечана академија, у организацији Одељења медицинских наука САНУ поводом обележавања 125 година од рођења академика Илије Ђуричића одржана је 9. октобра, у Свечаној сали САНУ.

Одељење уметности САНУ организовало је свечану академију *125 година од рођења иностраног члана САНУ Хенрија Мура (1898-1986)* која је одржана 11. октобра у Свечаној сали САНУ. Овај скуп није само

пригодна почаст овом историјски релевантном уметнику и једном од највећих британских и светских вајара, јер Хенри Мур за нашу средину није био само осведочени великан светске ликовне баштине – он је имао за нас још једно несамерљиво постигнуће: његова изложба 1955. године била је и велики модернизаторски догађај за тадашње друштво.

Свечани скуп *Дан Српске академије наука и уметности* коме су присуствовали чланови САНУ, високи представници политичког и јавног живота земље, црквени великодостојници, представници универзитета у Србији, декани, директори института као и поштоваоци, сарадници и пријатељи Српске академије наука и уметности, ове године је одржан 20. новембра. Поздравне речи упутио је академик Зоран Кнежевић, председник САНУ, и господин Александар Вучић, председник Републике Србије. Том приликом додељене су награде Медаља САНУ за 2023. годину из области природних и техничких наука и из области друштвених и хуманистичких наука. Академик Горан Петровић приредио је у уметничком сегменту *Завештања* текст *Мере* који је читао драмски уметник Небојша Дугалић, а у музичком делу програма изведена су дела композитора академика Ивана Јевтића.

Свечана академија поводом обележавања стогодишњице рођења академика Антонија Исаковића одржана је 22. новембра у Свечаној сали САНУ у организацији Одељења језика и књижевности САНУ. О стваралаштву нашег чувеног писца говорили су академик Миодраг Марковић, потпредседник САНУ, и др Марко Недић.

Свечана академија поводом обележавања 125 година од рођења академика Сретена Стојановића у организацији Одељења уметности, Универзитета уметности у Београду и Факултета ликовних уметности Универзитета уметности у Београду одржан је 23. новембра у Свечаној сали САНУ. О делу и животу једног од најзначајнијих српских и југословенских вајара 20. века, редовног професора, ректора и оснивача Универзитета уметности у Београду говорили су историчарка уметности Вера Грујић, проф. др Јасмина Чубрило и др Милан Просен.

Комеморативни скупови

Током године преминуло је 4 члана САНУ: 3 редовна и један члан ван радног састава САНУ

1. Академик Драгослав Михаиловић, 12.3.2023, Београд
2. Академик Милосав Марјановић, 9.5.2023, Београд
3. Члан ван радног састава САНУ Давид Албахари, 30.7.2023, Београд
4. Академик Федор Хербут, 25.9.2023, Београд

Комеморативни скуп посвећен успоми на редовног члана САНУ Милована Данојлића одржан је 21. фебруара 2023. године у Свечаној сали САНУ. О личности и делу академика Милована Данојлића говорили су: дописни члан САНУ Јован Делић и проф. др Александар Јерков. Одломке песме *Ноћне тужалке* из збирке песама *Разгоревање ватре* у издању Задужбине Десанке Максимовић говорио је драмски уметник Хаџи Ненад Маричић

Комеморативни скуп посвећен успоми на редовног члана САНУ Драгослава Михаиловића одржан је 25. априла 2023. године у Свечаној сали САНУ. О личности и делу академика Драгослава Михаиловића говорили су: академик Душан Ковачевић, дописни члан САНУ Јован Делић и проф. др Михајло Пантић.

Комеморативни скуп посвећен успоми на редовног члана САНУ Милосава Марјановића одржан је 9. маја 2023. у Свечаној сали САНУ. О личности и делу академика Милосава Марјановића говорили су: академик Миодраг Матељевић, др Раде Живаљевић, научи саветник Математичког института САНУ и проф. др Зоран Каделбург са Математичког факултета Универзитета у Београду.

Комеморативни скуп посвећен успоми на редовног члана САНУ Федора Хербута одржан је 22. децембра 2023. године у Свечаној сали САНУ. О личности и делу академика Федора Хербута говорили су академик Милан Дамњановић, секретар Одељења за математику, физику и гео-науке, инострани члан САНУ Часлав Брукнер и проф. др Иванка Милошевић са Физичког факултета Универзитета у Београду.

Циклусна предавања

Одељење техничких наука САНУ организовало је циклусно предавања *Вештачка интелигенција*:

Др Соња Димитријевић, научни сарадник Института „Михајло Пупин“, одржала је предавање на тему *Машинско учење и примери примена* 19. септембра;

Проф. др Ранка Станковић са Рударско-геолошког факултета Универзитета у Београду одржала је 3. октобра предавање на тему *Језичке технологије као кључни фактор вештачке интелигенције: прошлост, садашњост и будућност*;

Академик Душан Теодоровић одржао је предавање на тему *Интелигенција роја (Swarm Intelligence) и њене примене* 10. октобра;

Академик Слободан Вукосавић одржао је 24. октобра предавање на тему *Пројектовање уз помоћ вештачке интелигенције*;

Дописни члан САНУ Миодраг Михаљевић одржао је предавање на тему *AI за blockchain и vice-versa* 31. октобра;

Проф. др Јелена Јовановић са Факултета организационих наука Универзитета у Београду одржала је 7. новембар предавање на тему *Вештачка интелигенција и аналитике учења - могућности и изазови*;

Ванредни професор др Коста Јовановић са Електротехничког факултета Универзитета у Београду одржао је 14. новембра предавање на тему *Интелигентни колаборативни роботи у индустрији и медицини*;

Дописни члан САНУ Владан Девеџић одржао је 21. новембра предавање на тему *Контрроверзе вештачке интелигенције*.

Округли сто на тему *Изазови вештачке интелигенције* одржан је 11 децембра. На округлом столу говорили су академик Александар Костић, академик Душан Теодоровић, академик Слободан Вукосавић, дописни члан САНУ Миодраг Михаљевић, дописни члан САНУ Владан Девеџић.

Предавања

У организацији Универзитета у Крагујевцу, Центра за научноистраживачки рад САНУ и Универзитета у Крагујевцу и Универзитета у Београду, уз подршку Одељења за математику, физику и гео-науке САНУ у Свечаној сали САНУ 17. маја 2023. године предавање је одржао проф. др Данијел Шехтман (Dan Shechtman) истакнути научник са Израелског института за технологију, професор на Државном универзитету у Ајови (САД) и добитник Нобелове награде 2011. за област хемије, за откриће квазикристала, на тему *Квазипериодични материјали – померање парадигме у кристалографији (Quasi-Periodic Materials – a Paradigm Shift in Crystallography)*.

Дописни члан САНУ Владан Девеџић одржао је предавање на тему *ChatGPT* на предлог Одељења техничких наука САНУ. Предавање је одржано у Свечаној сали САНУ 31. маја 2023. године.

На предлог Одељења хемијских и биолошких наука САНУ, предавање је одржао 8. јуна у Свечаној сали САНУ професор Кајл Харпер (Kyle Harper) са Универзитета у Оклахоми на тему *Дунавска граница и балканска револуција у римском царству: како ДНК и археологија осветљавају циклусе кризе и рестаурације у касној антици (The Danubian Revolution in the Roman Empire: How DNA and Archaeology are Illuminating the Cycles of Crisis and Restoration in Late Antiquity)*.

На предлог Одељења медицинских наука САНУ, проф. др Јанко Николић Жугић, шеф Катедре за имунобиологију Медицинског факултета Универзитета у Аризони, одржао је предавање у Свечаној сали САНУ 12. јуна на тему *Биологија и имунологија старења*.

Иностранни члан САНУ Иван Божовић, на предлог Одељења за математику, физику и гео-науке САНУ, одржао је предавање у Свечаној сали САНУ 25. октобра на тему *Алхемија XXI века: дигитална синтеза квантних материјала*.

На предлог Одељења хемијских и биолошких наука САНУ у сали 2 на првом спрату Палате САНУ, 2. новембра, предавања у оквиру изложбе *Вински летопис Србије* одржали су: проф. др Славица Тодић са Пољопривредног факултета Универзитета у Београду и др Александар Фотић са Филозофског факултета Универзитета у Београду. Тема предавања је *О препознавању српских аутохтоних сорти: Ампелографски приступ у XIX веку и генетички приступ у XXI веку*.

На предлог Одељења хемијских и биолошких наука САНУ, проф. др Божо Фрајман са Одсека за ботанику Универзитета у Инзбруку одржао је предавање у Свечаној сали САНУ, 20. децембра 2023. године, на тему: *Од морфологије до генома: интегративни приступ у разрешавању сродничких односа у различитим еволутивним линијама euphorbia (From Morphology to Genomes: Integrative Approach in Disentangling Relationships in Different Euphorbia Lineages)*.

Међународна сарадња

Српска академија наука и уметности члан је невладиних међународних научних асоцијација на различитим нивоима, односно на светском: Интеракадемијско партнерство (IAP), Међународни научни савет (ISC), Међународна унија академија (UAI), UNESCO; европском: Европска федерација академија (ALLEA), Алијанса међународних научних организација регије *Један појас – један пут* (ANSO), Европска академија наука и уметности (EASA), Европска академија уметности, наука и хуманистичких наука (EAASH), Европска научна фондација (ESF); регионалном: *Global Round Table*, Евромедитеранска академијска мрежа (EMAN), Академије подунавске регије (DAC), и балканском: Интеракадемијски савет југоисточне Европе (IAC SEE);

Академик Чолић је, у својству представника Међународног научног савета (ISC), учествовао 18. априла на електронском састанку чланица Међународног научног савета (ISC), који је водио председник Савета Питер Глакман, као и на годишњем састанку европских чланица овог Савета (EMISC) у Подгорици од 14. до 15. септембра. Такође је гласао за измену Статута и Пословника Међународног научног савета на електронској ванредној седници овог Савета у мају. Академик Чолић је, као новоименовани представник САНУ у Европској научној фондацији (ESF), учествовао на седници Генералне скупштине ове Фондације,

која је одржана 26. јуна. Академик Чолић је гласао за Стратегијски план Интеракадемијског партнерства и за Годишњи извештај Међународног научног савета (ISC). Такође је попунио опсежну анкету Савета о програму УН за животну средину (област утицаја климатских промена на здравље) и присуствовао састанку Савета поводом Извештаја Глобалне комисије за научне мисије одрживости под називом *Нови научни модел: стратешки план за научне мисије одрживости (Flipping the Science Model: A Roadmap to Science Missions for Sustainability)*. Током септембра, октобра и новембра професор Чолић учествовао је на консултативним састанцима о изменама и допунама Статута Савета и његовог Пословника о раду. У својству члана Управног и Саветодавног одбора Међународне декаде наука за одрживи развој (2024–2033), Академик Миодраг Чолић учествовао је, 27.11.2023. године, на електронском састанку, на коме се расправљало о церемонији затварања *Међународне године основних наука за одрживи развој* и припремама за почетак рада *Међународне декаде наука за одрживи развој*. Он је учествовао на електронском састанку са председником Савета Питером Глакманом, на коме се дискутовало о тренутном статусу измењене и допуњене верзије Статута и Пословника о раду Савета и припреми за наредну седницу Генералне скупштине Савета. По одлуци Извршног одбора САНУ, академик Чолић је, као председник Академијског одбора за науку, попунио обимну анкету под називом *Будућност вредновања истраживања: Синтеза актуелних дебата и праваца развоја*, коју су припремили Глобална академија младих (GYA), Интеракадемијско партнерство (IAP) и Међународни научни савет (ISC).

Председник САНУ академик Зоран Кнежевић и академик Јасмина Грковић-Мејџор, потпредседница Огранка САНУ у Новом Саду и инострани члан Аустријске академије наука, учествовали су од 11. до 13. маја на свечаној седници Аустријске академије наука, која је том приликом обележила Дан академије.

Академик Федор Месингер и ванредна професорка Ана Вуковић Вимић са Пољопривредног факултета Универзитета у Београду учествовали су, у својству представника САНУ, на Европској конференцији о клими, коју су организовале Пољска академија наука и Немачка академија наука *Леополдина*, у Пољској академији наука у Варшави од 15. до 16. маја.

Дописни члан Вујадин Иванишевић је, у својству представника САНУ, учествовао на конференцији чланова Међународног научног савета (ISC) под називом *Синергијом до достизања предности у науци у Паризу* од 10. до 12. маја.

Потпредседник САНУ академик Миодраг Марковић изабран је за представника САНУ у Европској федерацији академија (ALLEA) на 13. седници ИО САНУ, одржаној 20. априла. У том својству учествовао је на седници Генералне скупштине ове асоцијације у Лондону од 22. до 23. јуна. Као представник САНУ, академик Марковић учествовао је на електронској седници Генералне скупштине Алијансе међународних научних организација (ANSO).

У својству представника САНУ, председник САНУ академик Зоран Кнежевић и потпредседник САНУ академик Миодраг Марковић учествовали су на Заједничкој конференцији Западног Балкана у Тирани, Албанији, од 18. до 20. септембра.

Председник САНУ академик Зоран Кнежевић, дописни члан Тања Ћирковић Величковић и проф. др Јован Деспотовић са Грађевинског факултета Универзитета у Београду учествовали су на Конференцији академија подунавске регије (DAC) у Љубљани од 18. до 20. октобра.

На свечаности којом је обележено тридесет година рада АНУРС, 20. октобра, уручена су признања (златна медаља) за изузетан допринос развоју АНУРС и њеном друштвеном угледу председнику САНУ академику Зорану Кнежевићу, академику Владимиру С. Костићу, академику Љубомиру Максимовићу, академику Владимиру Кањуху и иностраном члану Јелени Гусковој.

Дописни члан Миодраг Михаљевић предложен је за кандидата и изабран за члана радне групе Интеракадемијског партнерства за нацрт Извештаја о људској безбедности.

САНУ је 1. новембра 2023. године посетио генерални директор Међународног научног савета др Салваторе Арико. Састанку су присуствовали председник САНУ академик Зоран Кнежевић, потпредседник САНУ академик Миодраг Марковић, стални представник САНУ у Међународном научној савету академик Миодраг Чолић и дописни члан Вујадин Иванишевић, изабрани представник САНУ на овогодишњој конференцији чланица поменутог Савета.

Билатерална научна сарадња на основу потписаних споразума

Српска академија наука и уметности има потписане билатералне споразуме о научној (и уметничкој) сарадњи са 23 националне академије наука. Овим споразумима обухваћена су 52 истраживачка пројекта и предвиђено по 139 човек/недеља годишње за бездизвизну размену за наше и иностране истраживаче.

**Споразуми о билатералној сарадњи са академијама земаља
чланица ЕУ**

З е м љ а	Број пројеката	Укупан број недеља	Број искоришћених недеља		Број гостујућих истраживача	
			инострани	домаћи	инострани	домаћи
Аустрија	1	4	5	-	1	-
Бугарска	18	35	9.1	27	10	24
Мађарска	2	није фиксни	2.8	-	4	-
Пољска	-	7	3.2	1.8	3	1
Румунија	9	15	4.8	6.3	4	6
Словачка	2	није фиксни	-	-	-	-
Словенија	-	2	2	2	2	2
Чешка Република	-	15	-	-	-	-
Шведска*	-	10	-	-	-	-
Белгија*	-	4	-	-	-	-
Грчка*	-	4	-	-	-	-
Италија **	-					

*Не постоји листа усклађених пројеката, већ се бездевизна размена истраживача одвија према одредбама дефинисаним Споразумом о научној сарадњи две академије.

** Потписан Меморандум о разумевању као кровни документ, а детаљи сарадње разрађују се за сваки посебан пројекат.

Споразуми о билатералној сарадњи са академијама осталих земаља

З е м љ а	Број пројеката	Укупан број недеља	Број искоришћених недеља		Број гостујућих истраживача	
			инострани	домаћи	инострани	домаћи
Азербејџан	-	15	-	-	-	-
Белорусија	-	-	-	-	-	-
Кина*	-	14	-	-	-	-
Македонија	7	6	2.1	0.8	3	1
Република Српска	13	-	-	0.1	-	1
Турска*	-	6	-	-	-	-
Украјина	-	7	-	-	-	-
Црна Гора*	-	-	-	-	-	-
Иран	-	5	-	-	-	-

*Не постоји листа усклађених пројеката, већ се бездевизна размена истраживача одвија према одредбама дефинисаним Споразумом о научној сарадњи две академије.

**Листа институција по земљама са којима САНУ има потписане
споразуме/остварује сарадњу**

Р.бр.	Земља	Национална академија наука	Друга установа
1.	Азербејџан	Азербејџанска национална академија наука	
2.	Аустрија	Аустријска академија наука	Европска академија наука и уметности, Салцбург
3.	Белорусија	Национална академија наука Белорусије	
4.	Белгија	Краљевска фламанска академија наука и уметности Белгије	
5.	Бугарска	Бугарска академија наука	
6.	Грчка	Атинска академија	
7.	Италија	Национална академија „Деи Линчеи“	Савет за национална истраживања Италије
8.	Иран	Академија наука Исламске Републике Иран	
9.	Канада		Национални савет за истраживања Канаде
10.	Кина	-Кинеска академија друштвених наука -Кинеска академија наука -Шандунг академија наука	
11.	Мађарска	Мађарска академија наука	
12.	Македонија	Македонска академија наука и уметности	
13.	Пољска	Пољска академија наука	
14.	Република Српска	Академија наука и умјетности Републике Српске	
15.	Румунија	Румунска академија	
16.	Руска Федерација	Руска академија наука	
17.	Словачка	Словачка академија наука	
18.	Словенија	Словеначка академија наука и уметности	
19.	Турска	Турска академија наука	
20.	Украјина	Национална академија наука Украјине	
21.	Црна Гора	Црногорска академија наука и умјетности	
22.	Чешка Република	Чешка академија наука	
23.	Шведска	Краљевска академија за књижевност, историју и старине	

Посете Српске академије наука и уметности

Чланови Извршног одбора САНУ посетили су Црногорску академију наука и уметности (ЦАНУ) 8. и 9. маја. Радни састанак је одржан 9. маја, а делегацију САНУ чинили су: председник САНУ академик Зоран Кнежевић, потпредседник САНУ академик Миодраг Марковић и председник Огранка САНУ у Новом Саду академик Стеван Пилиповић. На састанку су испред ЦАНУ учествовали чланови њеног Председништва: академик Драган К. Вукчевић, председник ЦАНУ, академик Драган Радоњић, генерални секретар ЦАНУ, академик Зоран Рашовић, секретар Одјељења друштвених наука, академик Предраг Мирановић, секретар Одјељења природних наука и академик Жарко Мирковић, секретар Одјељења уметности.

Делегација САНУ је 23. и 24. априла посетила Академију наука и уметности Републике Српске (АНУРС), у саставу: академик Зоран Кнежевић, председник, академик Зоран В. Поповић, потпредседник, академик Миодраг Марковић, потпредседник, академик Небојша Лалић, генерални секретар, академик Стеван Пилиповић, председник Огранка САНУ у Новом Саду и др Бојан Бугарчић, управник послова. Испред АНУРС у разговорима 24. априла, на заједничком састанку извршних одбора САНУ и АНУРС, учествовали су: академик Рајко Кузмановић, председник АНУРС, академик Драгољуб Мирјанић, потпредседник АНУРС, академик Миливоје Унковић, потпредседник АНУРС и академик Драго Бранковић, генерални секретар АНУРС.

Делегација САНУ коју су чинили председник САНУ академик Зоран Кнежевић, генерални секретар САНУ академик Небојша Лалић, академик Владимир С. Костић, академик Љубомир Максимовић, академик Јасмина Грковић Мејџор и др Бојан Бугарчић, управник послова САНУ, посетила је 19. и 20. октобра АНУРС поводом 30 година од оснивања АНУРС.

Посете Српској академији наука и уметности

САНУ је 1. марта посетило руководство АНУРС и том приликом је у САНУ одржана промоција трећег и четвртог тома *Енциклопедије Републике Српске*.

САНУ је 17. марта посетила делегација Уједињених Арапских Емирата (УАЕ) у саставу: државни министар за опште образовање и високе технологије Њ.Е. госпођа Сара Ал Амири, амбасадор УАЕ у Републици Србији Њ.Е. господин Мубарак Саид Алдахри, директор кабинета министра госпођа Салва Џасим, директор политика и програма за науку и технологије господин Али Ал Хасими и вршилац дужности

шефа политика за науку и технологије госпођа Амал Ал Хамади. Госте су примили председник САНУ академик Владимир С. Костић, потпредседник САНУ академик Зоран Поповић, потпредседник САНУ академик Љубомир Максимовић, председник Академијског одбора за образовање академик Владимир Бумбаширевић и председник Академијског одбора за високо образовање академик Владица Цветковић.

САНУ је 16. октобра посетила делегација Светског удружења за кинеске студије (СУКС) у саставу: председник СУКС Сје Фужан (Xie Fuzhan), који је уједно и бивши председник Кинеске академије друштвених наука (КАДН), заменик генералног директора Бироа за међународну сарадњу КАДН Љао Фан (Liao Fan), Ванг Чаојанг (Wang Chaoyang), истраживач у Канцеларији за опште послове КАДН, Чен Сја (Chen Xia), научни саветник на Институту за филозофију КАДН, Танг Леи (Tang Lei), научни саветник на Институту за политичке науке КАДН, Ванг Јунгје (Wang Yongjie), заменик директора Сектора за академску комуникацију Бироа за међународну сарадњу КАДН. Испред САНУ, на састанку су учествовали: потпредседник САНУ академик Миодраг Марковић, управник Аудиовизуелног архива и Центра за дигитализацију САНУ академик Александар Костић, дописни члан САНУ Алпар Лошонц, управник послова САНУ др Бојан Бугарчић.

ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ У 2023. ГОДИНИ

Издавачки одбор

Издавачки одбор Српске академије наука и уметности радио је у следећем саставу: *председник* академик Зоран Кнежевић, односно академик Небојша Лалић, новоизабрани генерални секретар САНУ од избора за часнике САНУ 30. марта; *чланови*: академик Милан Дамњановић, секретар Одељења за математику, физику и гео-науке; академик Владимир Стевановић, секретар Одељења хемијских и биолошких наука; академик Слободан Вукосавић, секретар Одељења техничких наука; академик Драган Мицић, секретар Одељења медицинских наука; академик Злата Бојовић, секретар Одељења језика и књижевности; академик Коста Чавошки, секретар Одељења друштвених наука; академик Михаило Војводић, секретар Одељења историјских наука; академик Милан Лојаница, односно академик Иван Јевтић, секретар Одељења ликовне и музичке уметности; академик Јасмина Грковић-Мејџор, представник Огранка САНУ у Новом Саду и академик Градимир Миловановић, представник Огранка САНУ у Нишу. У своме раду Издавачки одбор је примењивао одредбе Правилника о издавачкој делатности САНУ.

У току године одржано је девет седница Издавачког одбора, од којих осам електронским путем. На седницама су разматрана текућа питања из делокруга рада Издавачког одбора: усвојен је Издавачки план САНУ за 2023. годину, сукцесивно су прихватани рукописи за објављивање у складу са Издавачким планом и финансијским могућностима, разматрани су уговори о заједничком објављивању издања САНУ и других научних институција. Објављено је укупно 68 издања, укључујући три тома публикације посвећене председницима Академије и њених источница. Наведено издање је овенчано Наградом за издавачки подухват године на 66. Београдском међународном сајму књига.

Издања САНУ

У току године Српска академија наука и уметности објавила је следећа издања:

ПРЕДСЕДНИШТВО

- *Годишњак СХХИХ за 2022. годину*
– Београд 2023, стр. 342, 24 цм.
ISSN 0351-0336
- *Председници Друштва српске словесности, Српског ученог друштва, Српске краљевске академије, Српске академије наука и Српске академије наука и уметности, том I*
– Београд 2023, стр. 468, 29 цм.
ISBN 978-86-7025-988-1

ISBN 978-86-7025-987-4 (низ)

Академик Владимир С. Костић, Уводна реч. – Академик Живорад Чековић, Предговор. – Друштво српске словесности. – Александра Вулетић, Стефан Радичевић (око 1800–1871). – Радомир Ј. Поповић, Паун Јанковић Баћа (1804–1865). – Александар Растовић, Алекса Јанковић (1806–1869). – Радомир Ј. Поповић, Стефан Стефановић Тенка (1797–1865). – Радомир Ј. Поповић, Лазар Арсенијевић Баталака (1793–1869). – Петар В. Крестић, Алекса Симић (1800–1872). – Бојана Миљковић-Катић, Стефан Марковић (1805–1864). – Бојана Миљковић-Катић, Јеремија Станојевић (1808–1869). – Александра Вулетић, Димитрије Црнобарац (1818–1872). – Бојана Миљковић-Катић, Јефтимије Угричић (1800–1886). – Радомир Ј. Поповић, Маринко Радовановић (1813/16–1881). – Борис Милосављевић, Димитрије Матић (1821–1884). – Злата Бојовић, Љубомир Ненадовић (1826–1895). – Зоран С. Мирковић, Јован Филиповић (1819–1876). – Радомир Ј. Поповић, Константин (Коста) Цукић (1819–1876). – Српско учено друштво. – Радомир Ј. Поповић, Јован Гавриловић (1796–1877). – Александра Вулетић, Јанко Шафарик (1814–1876). – Александар Растовић, Стојан Бошковић (1833–1908). – Александар Милановић, Ђуро Даничић (1825–1882). – Бранка Стевановић, Јосиф Панчић (1814–1888). – Борис Милосављевић, Владимир Јовановић (1833–1922). – Славенко Терзић, Нићифор Дучић (1832–1900). – Скраћенице.

- *Председници Друштва српске словесности, Српског ученог друштва, Српске краљевске академије, Српске академије наука и Српске академије наука и уметности, том II*
– Београд 2023, стр. 433, 29 цм.
ISBN 978-86-7025-989-8
ISBN 978-86-7025-987-4 (низ)

Српска краљевска академија. – Слободан Г. Марковић, Чедомиљ Мијатовић (1842–1932). – Бошко Јовановић, Димитрије Нешић (1836–1904). – Петар В. Крестић, Милан Ђ. Милићевић (1831–1908). – Сузана Рајић, Данијел Радовић, Јован Ристић (1829–1899). – Снежана Бојовић, Сима Лозанић (1847–1935). – Борисав Челиковић, Јован Мишковић (1844–1908). – Михаило Војводић, Стојан Новаковић (1842–1915). – Видојко Јовић, Јован Жујовић (1856–1936). – Стеван М. Станковић, Јован Цвијић (1865–1927). – Борис Милосављевић, Слободан

Јовановић (1869–1958). – Жарко Мијајловић, Богдан Гавриловић (1864–1947). – Милица Радовић Теших, Александар Белић (1876–1960). – Скраћенице.

- *Председници Друштва српске словесности, Српског ученог друштва, Српске краљевске академије, Српске академије наука и Српске академије наука и уметности*, том III
- Београд 2023, стр. 319, 29 цм.
ISBN 978-86-7025-990-4
ISBN 978-86-7025-987-4 (низ)

Српска академија наука и уметности. – Петар Сеферовић, Илија Ђуричић (1898–1965). – Марко Недић, Злата Бојовић, Велибор Глигорић (1899–1977). – Шћепан С. Миљанић, Јелена Радић-Перић, Миљенко Перић, Павле Савић (1909–1994). – Љубиша Тописировић, Душан Каназир (1921–2009). – Снежана Бојовић, Александар Деспић (1927–2005). – Мирослав Јовановић, Мирослава Костић, Дејан Медаковић (1922–2008). – Драгослав Шумарац, Никола Хајдин (1923–2019). – Александар Костић, Владимир С. Костић (1953). – Скраћенице. – Белешке о ауторима. – Хронологија избора председника Друштва српске словесности, Српског ученог друштва, Српске краљевске академије, Српске академије наука и Српске академије наука и уметности (саставили Никола Стевановић и Мирослав Јовановић).

- *Никола Добровић: живот, дело, време: поводом 125 година од рођења*
- Београд 2022, стр. 370, 24 цм.
ISBN 978-86-7025-955-3

Реч уредника. – Никола Добровић: биографија. – Марта Вукотић Лазар, Биографија Николе Добровића. – Никола Добровић: стваралаштво. – Милан Лојаница, На раменима својих ученика (поводом обележавања 125 година од рођења Николе Добровића). – Тања Дамљановић Конли, Никола Добровић и нови ликовни поредак од Прага до Београда. – Марина Ореб, Желјка Чорак, Никола Добровић у Дубровнику: Гранд хотел Лопуд. – Александар Кадијевић, Никола Добровић и криза архитектонске културе: конкурс за зграду ПРИЗАД у Београду (новембар 1937 – јануар 1938). – Тина Поточник, Јоже Плечник и Никола Добровић – фасада између принципа облачења (беклајдунга) и пуризма. – Бојан Ковачевић, Јато скица над крстом од улица: о слободоручним цртежима Николе Добровића за Генералштаб. – Вељко Радуловић, Обновљени контакти са приморјем – идејни пројекат Херцег Новог 1961. – Марко Николић, Теоријски и педагошки рад Николе Добровића у области савремене архитектуре и урбанизма на Архитектонском факултету у Београду. – Борислав Стојков, Просторна димензија Николе Добровића. – Напомене. – Скраћенице. – Никола Добровић: преписка. – Марта Вукотић Лазар, Преписка Николе Добровића из фонда Архива Српске академије наука и уметности. – Никола Добровић: библиографија. – Оливера Настић, Изабрана библиографија Николе Добровића.

- *Nikola Dobrović: Life, Work, Times: On the Occasion of the 125th Anniversary of his Birth*
– Belgrade 2023, pages 374, 24 cm.
ISBN 978-86-7025-960-7
Editors' foreword. – Nikola Dobrović: Biography. – Marta Vukotić Lazar, Nikola Dobrović's Biography. – Nikola Dobrović: Oeuvre. – Milan Lojanica, On the Shoulders of His Disciples (on the occasion of marking the 125th birth anniversary of Nikola Dobrović). – Tanja Damljanović Conley, Nikola Dobrović and the new visual order from Prague to Belgrade. – Marina Oreb, Željka Čorak, Nikola Dobrović in Dubrovnik: Grand Hotel on Lopud. – Aleksandar Kadijević, Nikola Dobrović and the Crisis of Architectural Culture: Competition for the PRIZAD Building in Belgrade (November 1937 – January 1938). – Tina Potočnik, Jože Plečnik and Nikola Dobrović – The Façade between Bekleidung Principle and Purism. – Bojan Kovačević, A Flock of Sketches over a Cross of Streets: About freehand sketches of Nikola Dobrović for the General Staff Building. – Veljko Radulović, Restored Links with the Coast – The Herceg Novi Design Project, 1961. – Marko Nikolić, Nikola Dobrović's Theoretical and Pedagogical Work in the Field of Modern Architecture and Urban Planning at the Faculty of Architecture in Belgrade. – Borislav Stojkov, Nikola Dobrović's Spatial Dimension. – Endnotes. – Abbreviations. – Nikola Dobrović: Correspondence. – Marta Vukotić Lazar, Nikola Dobrović's correspondence held at the SASA Archives. – Nikola Dobrović: Bibliography. – Olivera Nastić, Nikola Dobrović's Selected Bibliography.

Научни скупови ССХ, књ. 20

- *Јован Дучић – песник и дипломата: поводом сто педесет година од рођења*
– Београд 2022, стр. 509, 24 цм.
ISBN 978-86-7025-944-7
Академик Владимир С. Костић, Тешко онима без лирских песника. – Академик Злата Бојовић, Јован Дучић – песник и дипломата. – Академик Љубомир Симовић, Дучићев пут. – Дописни члан САНУ Јован Делић, Пјесник који је тежио савршенству. – Љубодраг Димић, Миладин Милошевић, Јован Дучић и Медитеран: поглед дипломате. – Драга Мاستиловић, Јован Дучић између српства и југословенства. – Мира Радојевић, Делатност Јована Дучића у емиграцији (1941–1943). – Злата Бојовић, Јован Дучић и Иво Војновић. – Светлана Шеатовић, Медитерански круг Јована Дучића – путописи и дипломатске мисије. – Славко Петаковић, Јован Дучић и *Српски књижевни гласник* (1901–1914). – Драган Хамовић, Дучићева представљања прошлости. – Бошко Сувајцић, Семе божанског орача (Поезија Јована Дучића и народна књижевност). – Јана М. Алексић, Дучић као српски културни идеалтип (Јован Дучић у сећањима и критичкој есејистици Милана Кашанина). – Владан Бајчета, Лирски диоскури: Јован Дучић и Милан Ракић. – Весна Елез, Модерност

Дучићеве поезије: очи, пејзажи, химере. – Бранко Вранеш, Дучићев песнички модернизам. – Горан Радоњић, Експлицитна и имплицитна поетика Јована Дучића. – Небојша Лазић, Одрас пејзажа у песничкој свести Јована Дучића. – Бојан Чолак, Обликовање циклуса „Јадрански сонети“ Јована Дучића у збирци из 1901. године. – Валентина В. Хамовић, Приповетка *Мој отац* Јована Дучића. – Мина М. Ђурић, Каденца у поезији Јована Дучића. – Сања Париповић Крчмар, Преко строгих оквира до тачне мере поетског гласа – метрички регистар Јована Дучића. – Марко М. Радуловић, Слика средњег века у „Царским сонетима“ Јована Дучића. – Милијана Симоновић, „Царски сонети“ и царски портрети (интермедијална анализа). – Марко Аврамовић, Екфразе у поезији Јована Дучића. – Бојана Стојановић Пантовић, Сплин у љубавној поезији Јована Дучића (једно поређење с Миланом Ракићем). – Јован Делић, Дучићева љубавна поезија. – Душан Иванић, Јован Дучић и српска проза на граници реализма и модерне. – Предраг Петровић, Есеји Јована Дучића о прози српске модерне. – Слађана Јаћимовић, Поглед са брега – антрополошки есеји Јована Дучића (*Благо цара Радована, Јутра са Леутара*). – Зорана З. Опачић, Хероји и песници. Поглед Јована Дучића на Велики рат. – Владимир Гвозден, Слика Европе у *Градовима и химерама* Јована Дучића. – Драган Бошковић, Оно друго дискурса, путописа, града; Света Тереза Авилска Јована Дучића и Милоша Црњанског. – Јелена Новаковић, Француски прозаисти у Дучићевим есејима. – Александар М. Милановић, Језичко-стилске карактеристике Дучићеве монографије *Гроф Сава Владиславић*. – Нада Савковић, Јован Дучић и позоришна уметност. – Дописни члан САНУ Јован Делић, Завршна ријеч.

- *Водич кроз САНУ*
– Београд 2023, стр. 118, 23 цм.
ISBN 978-86-6184-004-3
- *Guide to SASA*
– Belgrade 2023, pages 118, 23 cm.
ISBN 978-86-6184-005-0
- *Каталог издања Српске академије наука и уметности: 2021–2022–2023*
– Београд 2023, стр. 60, 24 цм.

ОДЕЉЕЊЕ ЗА МАТЕМАТИКУ, ФИЗИКУ И ГЕО-НАУКЕ

Bulletin, Tome CLV

- *Classe des sciences mathématiques et naturelles. Sciences mathématiques*, N° 47

– Београд 2022, pages 128, 24 cm.

ISSN 0561-7332

M. Kostić, A note on C-ultradistribution semigroups and C-ultradistribution cosine functions. – D. S. Djordjević, D. S. Rakić, Infinite topological direct sum of subspaces. – W. Chu, Reciprocal convolution sums of Bernoulli and Euler polynomials. – K. J. Gowtham, I. Gutman, Atom-bond sum-connectivity and sum-connectivity indices. – G. V. Milovanović, N. M. Vasović, Some modifications of the Chebyshev measures and the corresponding orthogonal polynomials. – M. Damjanović, I. Milošević, Elements of topological band theory in condensed matter physics. – M. Masjed-Jamei, E. Omei, M. Cadena, N. Saad, Discrete probability models using Taylor series.

ОДЕЉЕЊЕ ХЕМИЈСКИХ И БИОЛОШКИХ НАУКА

Научни скупови ССХIV, књ. 23

- *Зборник са научног скупа поводом 150 година од рођења академика Живојина Ђорђевића*

– Београд 2023, стр. 129, 24 cm.

ISBN 978-86-7025-972-0

Реч уредника. – Реч декана Биолошког факултета Универзитета у Београду. – Реч продекана за интегрисане академске студије Факултета ветеринарске медицине Универзитета у Београду. – Зоран Станимировић, Биографија академика Живојина Ђорђевића. – Вера Николић, Велики умови у Великом рату: Албанска голгота и француске године 1914–1919. – Драгана Миличић, Рад академика Живојина Ђорђевића на истраживању зоопланктонских заједница југословенских земаља. – Вера Николић, Микоспориди пред академицима. – Ивана Живић, Истраживања Aeolosomatidae, Branchiobdellidae и Tricladida копнених вода Краљевине Југославије – дело великана модерне зоологије. – Ана Ивановић, Допринос академика Живојина Ђорђевића развоју херпетологије у Србији. – Тамара Илић, Немања Јовановић, Биолошки и клиничко-паразитолошки осврт на нематоду *Capillaria plica* (ред: Trichurida).

Научни скупови ССХV, књ. 24

- *Како сузбити амброзију, непријатеља здравља људи*

– Београд 2023, стр. 191, 24 cm.

ISBN 978-86-7025-986-7

Поздравна реч академика Драгана Шкорића. – Уводна реч академика Владимира Стевановића на отварању скупа. – Уводна реч академика Драгана Шкорића. – Сава Врбничанин, *Ambrosia artemisiifolia* L.: порекло, распрострањеност, биологија, екологија и штетност. – Горан Малица, Јована Крстић, Резистентност амброзије (*Ambrosia artemisiifolia*) на хербициде као узрок њеног повећаног присуства на пољопривредним површинама у Србији и интегрални систем мера за њено сузбијање. – Горан Аначков, Пал Божа, Бојан Константиновић, Бранко Константиновић, Слободан Бојчић, Горан Тмушић, Ружица Игић, Од експеримента до организованог система – искуство мониторинга и сузбијање амброзије на подручју Новог Сада. – Војислав Тркуља, Гордана Бабић, Бојана Ђурковић, Ново Пржуљ, Сезонска динамика цвјетања и продукције полена амброзије на подручју Бања Луке од 2007. до 2020. године. – Драгана Божић, Милош Рајковић, Могућности нехемијског сузбијања амброзије. – Оливера Петровић-Обрадовић, Биљана Видовић, Радмила Петановић, Потенцијални агенси за биолошку контролу амброзије. – Наташа Кочиш Тубић, Михајла Ђан, Драгана Обрехт Видаковић, Горан Аначков, Горан Малица, Генетички аспект испитивања амброзије – *Ambrosia artemisiifolia* L. – Бранко Шикопарија, Аеробиологија полена амброзије. – Весна Томић Спирић, Рајица Стошовић, Клиничке манифестације, дијагностика и лечење респираторне алергије изазване поленом амброзије. – Душан Попадић, Имунски одговор на антигене амброзије.

Биографије и библиографије, књ. 19

- *Живот и дело српских научника*

– Београд 2023, стр. VII, 547, 24 цм.

ISBN 978-86-7025-991-1

Предговор. – Владимир Бумбаширевић, Јеврем В. Недељковић. – Радоје Чоловић, Наташа Чоловић, Урош Ружичић. – Радоје Чоловић, Наташа Чоловић, Радмило Јовановић. – Радоје Чоловић, Наташа Чоловић, Бранко М. Шљивић. – Данијела Ђукић-Ћосић, Момчило Ст. Мокрањац. – Радоје Чоловић, Благоје Ковачевић. – Радоје Чоловић, Борислав Р. Божовић. – Радоје Чоловић, Момчило Митровић. – Драгослав Шумарац, Никола Хајдин. – Миодраг Несторовић, Јелена Милошевић, Ђорђе Злоковић. – Душица Лечић Тошевски, Веселинка Шушић. – Радоје Чоловић, Милорад Митковић. – Марина Стаменковић-Радак, Марко Анђелковић.

Галерија Српске академије наука и уметности 161

- *Сима Лозанић: витез српске науке*

– Београд 2023, стр. 199, 24 цм.

ISBN 978-86-6184-008-1

Галерија науке и технике САНУ, бр. 52

- *Вински летопис Србије*

– Београд 2023, стр. 181, 24 цм.
ISBN 978-86-6184-007-4

ОДЕЉЕЊЕ ТЕХНИЧКИХ НАУКА

Посебна издања DCCVII, књ. 42

- *Енергија као један од највећих изазова човечанства у 21. веку*
– Београд 2023, стр. 510, 24 цм.
ISBN 978-86-7025-980-5
Уводне напомене. – Вук В. Радмиловић, Велимир Р. Радмиловић, Енергија као један од највећих изазова човечанства у 21. веку. – Александар Костић, Фосилна горива у свету и код нас: ресурси, резерве и перспективе. – Јасмина Вујић, Нуклеарна енергетика: непотребни ризици или нужност за човечанство у XXI веку? – Владимир А. Катић, Енергија ветра, биомасе и геотермалних извора. – Томислав М. Павловић, Драгољуб Љ. Мирјанић, Ивана С. Радоњић, Садашње стање и перспективе развоја фотонапонских система. – Дејан Дивац, Никола Миливојевић, Здравко Стојановић, Хидроенергија: актуелно стање, расположиви потенцијал и перспективе развоја. – Ратко Ристић, Предраг Симоновић, Вера Николић, Вукашин Милчановић, Славко Јовановић, Иван Малушевић, Тамара Кањух, Ања Тошић, Борис Радић, Синиша Половина, Заштита животне средине и енергетска стабилност у Србији у контексту градње малих хидроелектрана деривационог типа. – Александар Јововић, Утицај необновљивих и обновљивих извора на климатске промене и животну средину. – Бранимир Н. Гргур, Електрохемијски извори: акумулатори, суперкондензатори и хибридни системи. – Дарко Марчетић, Промене у електроенергетском систему: енергетска електроника. – Драгослава Стојиљковић, Енергија за транспортне системе. – Бранислав Митровић, Павле Стаменовић, Екологија грађених простора и питање енергетске одрживости у архитектури. – Павле Петровић, Слободан Минић, Економски изазови електроенергетске стабилности Србије: како даље? – Дејан Б. Поповић, Оптимизација и управљање енергетским системом.

Научни скупови CCXVI, књ. 6

- *Енергетика и климатске промене – Улога нуклеарне енергетике у енергетској транзицији*
– Београд 2023, стр. 229, 24 цм.
ISBN 978-86-7025-974-4
Уводна реч. – НАУЧНИ СКУП „ЕНЕРГЕТИКА И КЛИМАТСКЕ ПРОМЕНЕ”. – Мотивација и циљеви. – Федор Месингер, Ана Вуковић Вимић, Промена климе – шта се и зашто догађа. – Милош Бањац, Постојећа стратегија развоја енергетике до 2025. године. – Дејан Ивезић, Стратешки циљеви енергетике Републике Србије. – Миодраг Месаровић, Стратешки

развој глобалне енергетике у условима њене велике транзиције. – Миодраг Ј. Михаљевић, Блокчејн технологија за напредне електроенергетске мреже. – Закључци. – НАУЧНИ СКУП „УЛОГА НУКЛЕАРНЕ ЕНЕРГЕТИКЕ У ЕНЕРГЕТСКОЈ ТРАНЗИЦИЈИ”. – Мотивација и циљеви. – Шћепан С. Миљанић, Нуклеарна енергија. – Миодраг Месаровић, Термoeлектране на нуклеарна горива – јуче, данас, сутра. – Anton Ivanov, Nuclear prospects of Bulgaria. – Дискусије, прилози и доприноси. – Закључци.

Научни скупови ССХVIII, књ. 7

- *Енергетски ресурси на Косову и Метохији*

– Београд 2023, стр. 254, 24 цм.

ISBN 978-86-7025-981-2

Уводна реч. – Ивица Јаковљевић, Драган Игњатовић, Владимир Павловић, Геолошке и искористиве резерве угља на Косову и Метохији. – Слободан Ђекић, Досадашњи покушаји и реалне могућности развоја електроенергетике на Косову и Метохији. – Миодраг Месаровић, Примене нових технологија за коришћење угља у енергетици и другде. – Зоран Станисављевић, Термoeлектране на Косову и Метохији. – Раде Ј. Јеленковић, Металични и неметалични минерални ресурси Косова и Метохије. – Никола Рајаковић, Преносна мрежа Србије на Косову и Метохији. – Милан Стојковић, Стеван Прохаска, Владислава Бартош Дивац, Хидрологија Косова и Метохије. – Миодраг Миловановић, Водопривреда Косова и Метохије. – Драгана Ђорђевић, Потенцијал за коришћење биомасе на простору Косова и Метохије. – Гордана Петковић, Еколошки криминалитет у региону Западног Балкана са освртом на Косово и Метохију. – Александар Јововић, Душан Тодоровић, Утицај термoeлектрана на КиМ на животну средину и климатске промене и њихова будућност. – Бранислава Лепотић Ковачевић, Правни оквир међународноправних прописа из области енергетике који се односе на простор Западног Балкана са освртом на Косово и Метохију. – Милош Кузман, Енергетска регулатива на Косову и Метохији у светлу енергетске транзиције. – Закључци.

ОДЕЉЕЊЕ МЕДИЦИНСКИХ НАУКА

- *Владан Ђорђевић, Успомене: културне скице из друге половине деветнаестог века, књ. 2*

– Београд 2022, стр. 475, 24 цм.

ISBN 978-86-7025-942-3

ОДЕЉЕЊЕ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

- *Глас CDXXXV*, књ. 33
– Београд 2023, стр. 115, 24 цм.
ISSN 0351-7365
Уводна реч академика Злате Бојовић, Роман Јакобсон – инострани члан Српске академије наука и уметности. – Јасмина Грковић-Мејдор, Роман Јакобсон у потрази за суштином језика. – Љубинко Раденковић, Допринос Романа Јакобсона изучавању словенске митологије. – Зоран Пауновић, Јакобсон о Шекспиру: домети и ограничења лингвистичког читања поезије. – Корнелија Ичин, Погледи Романа Јакобсона на авангардну уметност. – Миодрaг Лома, Увод Фридриха Шлегела у његов *Разговор о поезији*. – Марија Копривица, Катарина Митровић, Писмо српских калуђера Дамјана и Павла папи Клименту VIII с краја XVI века.

- *Српски дијалектолошки зборник LXIX*
– Београд 2022, стр. 408, 24 цм.
ISSN 0353-8257
Монографије, расправе и чланци. – Драгомир В. Козомара, Фонетске особине говора Бастаса. – Драгољуб Златковић, Трећа допуна *Речнику пиротског говора*. – Миљана Чопа, Дистрибуција дугоузлазног акцента у говору Ћуприје. – Биљана М. Савић, Лексика плетарства (на основу грађе из Великог Блашка код Бањалуке). – Славољуб З. Марковић, О акценту придева у ијекавским говорима западне Србије. – Драгана Новаков, Народни називи за јела и пића у говору Томашевца. – Прикази и критике. – Бојана М. Вељовић Поповић, Зборник радова *Резултати досадашњих и правци будућих истраживања српских народних говора Косова и Метохије*.

- *Јужнословенски филолог LXXVIII*, св. 2
– Београд 2022, стр. 865, 24 цм.
ISSN 0350-185X
Миро Вуксановић, Научник Предраг Пипер. – Људмила Поповић, Ксенија Кончаревић, Биографија академика Предрага Пипера. – Ана Голубовић, Библиографија академика Предрага Пипера. – Студије и расправе. – Митра М. Рељић, Етика научника и професора Предрага Пипера. – Ксенија Ј. Кончаревић, Историјат српске лингвистичке русистике у опусу академика Предрага Пипера. – Здравко М. Бабић, О типолошким истраживањима српског и других словенских језика академика Предрага Пипера. – Александар М. Милановић, Предраг Пипер као тумач славеносрпске епохе. – Рајна М. Драгићевић, Милош В. Утвић, Лексиколошки допринос граматици границе Предрага Пипера. – Јасмина М. Грковић-Мејдор, О пореклу оптаивне употребе глаголског придева на *-л*. – Марјан Д. Марковић, Зузана В. Тополињска, Формална и семантичка деривација на прасловенскиот корен **met-* (**mot-*/**mqt-*) во македонскиот и пол-

скиот јазик. – Виктор Д. Савић, О проблему формирања ћириличнога писма. Неколико прилога. – Александар Б. Лома, Из старосрпске металуршке терминологије: *близница*. – Слободан Ј. Павловић, Допунска песудокоординација у старосрпском језику. – Марта Ж. Бјелетић, Црквенословенски творбени елементи у српским народним говорима (суфикс *-ије*). – Снежана М. Петровић, Две ране турске позајмљенице у словенским језицима – *јарак* и *јаруга*. – Јелена М. Стошић, Дистрибуција просторних заменичких прилога у старој српској писмености. – Исидора Г. Бјелаковић, Језик рачунског дневника храма светих апостола Петра и Павла у Араду (1728–1752) – фонолошке особине. – Најда И. Иванова, Из историје српске филологије 19. века. *Славенска граматика сад први ред на српском језику изјасњена* (1827) Димитрија Тирола. – Слободан Н. Реметић, Радојка Б. Цицмил-Реметић, О употреби предлога *за* у говору источнобосанских Ера. – Софија Р. Милорадовић, Граматикализованост и полифункционалност предлога *за* у призренско-тимочким и косовско-ресавским говорима. – Веселинка Т. Лаброска, Станислав Р. Станковић, Негацијата во вратничкиот и во скопскоцрногорскиот говор – споредба со горноморавскиот говор. – Радивоје М. Младеновић, Реченице са временском клаузом у говору Призренског Подгора. – Motoki Y. Nomachi, On a Particular Usage of the Locative and Accusative Cases in Burgenland Croatian. – Борис Ю. Норман, Именной субъект при глагольном сказуемом в 1-м лице множественного числа (*Одни бабы живем*). – Victor A. Friedman, *Neka*: How Macedonian Differs from Both Bulgarian and the Former Serbo-Croatian. – Твртко Т. Прћић, И скраћенице и речи: акроними у српском језику. – Срето З. Танасић, Дијалошка цитација као вид туђег говора. – Мирослав Б. Николић, Лексема *пар* као квантификатор у српском језику. – Душка Б. Кликовац, О речничкој обради заменичких речи (на примеру показних заменица *оволики*, *толики* и *онолики*). – Станислава-Сташа Тофоска, Префиксните зборообразувачки модели на глаголите на движење во македонскиот јазик. – Људмила В. Поповић, Доминантне и рецесивне варијанте језика у светлу Европске повеле о регионалним или мањинским језицима. – Владислава Ж. Ружић, О финалним реченицама у српском језику. – Ивана Н. Антонић, Један вид кондензовања временске клаузе у српском језику. – Миливој Б. Алановић, Аналитички каузативи: структурна и значењска обележја предикатског израза. – Снежана У. Гудурић, Мали прилог контрастивној синтакси просте реченице индоевропских језика. Основне реченичне структуре у српском и француском језику. – Биљана Ж. Марић, Маркери унутрашњег говора у руском и српском језику. – Драгана М. Керкез, О везнику *а* у савременом руском језику у поређењу са српским. – Стана С. Ристић, Концепт домовина/отаџбина у контексту асоцијативне граматике. – Неђо Г. Јошић, Поглед на српску ауторску лексикографију. – Марија Ј. Стефановић, Ка опису концепта *вредност* у српском језику. – Владан З. Јовановић, Именица *в(и)јенац* у изразима с хришћанском компонентом значења у српском језику (из угла српског лексикографског описа). – Марина М. Николић, Лексика са семантичком компонентом простора и

- времена у српском јавном дискурсу током пандемије ковида. – Хроника. – Излагања на представљању књиге: Предраг Пипер, Иван Клајн, Рајна Драгићевић, *Нормативна граматика*, четврто издање, Нови Сад: Матица српска, 2022, Матица српска, 25 V 2022. – Градуелност нормативних решења (Јасмина Грковић-Мејџор). – Другачија граматичка решења у *Нормативној граматичкој* (Весна Ломпар). – Четврто издање *Нормативне граматике* (Рајна Драгићевић). – Прикази и критика. – Olga Kielak. *Zwierzęta domowe w języku i kulturze*. Studium etnolingwistyczne. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2020, 316 str. (Ана Самарцић). – Дорота Пазіо-Влазловская. *Церковь в кругу ценностей: семья, традиция, патриотизм (по материалам интернет-портала «Российской газеты»)*. Warszawa: Instytut Slawistyki Polskiej Akademii Nauk, 2021, 246 стр. (Ивана Лазић Коњик). – *Словарь русского языка коронавирусной эпохи*. М. Н. Приемышева (отв. ред.), Ю. С. Ридецкая / Санкт-Петербург: Институт лингвистических исследований РАН, 2021. – 550 с. – *Русский язык коронавирусной эпохи*. Коллективная монография / Ин-т лингв. исслед. РАН; М. Н. Приемышева (отв. ред.), Ю. С. Ридецкая. – СПб.: Ин-т лингв. исслед. РАН, 2021. – 610 с. (Драгана Керкез). – Миливој Алановић. *Записи из српске синтаксе: узајамне везе форме и значења*. Нови Сад: Универзитет у Новом Саду – Филозофски факултет, 2020, стр. 350 (Наташа Киш). – Милош Ковачевић, *Српски стилистичари*. Београд: Српска књижевна задруга, Едиција „Књижевна мисао“, 2021, 332 стр. (Милка Николић). – Светлана Слијепчевић Бјеливук. *Рекламно-пропагандни жанр у српском политичком дискурсу*, Београд: Институт за српски језик САНУ, 2021, 248 стр. (Марина М. Николић). – Регистар кључних речи LXXVIII књиге *Јужнословенског филолога*, св. 2. – Регистар именa LXXVIII књиге *Јужнословенског филолога*, св. 2.
- *Јужнословенски филолог* LXXIX, св. 1
– Београд 2023, стр. 442, 24 цм.
ISSN 0350-185X
Студије и расправе. – Jerzy Sierociuk, Specyfika słówtworstwa gwarowego – uwagi nie tylko metodologiczne. – Irena Stramljič Breznik, Tjaša Markežič, Primer obrazilne konkurenčnosti feminativov na -ica in -ka pri moškospolskih tvorjenkah na -or in -ator. – Лариса В. Рацибурская, Лексические факторы выделения уникальных морфем. – Гордана Р. Штрбац, Гордана Р. Штасни, Лингвокултуролошки аспекти лексеме *мачка* у српском језику. – Martin Ološtiak, Nominačné aspekty lexiky a teória lexikálnej motivácie. – Драга С. Зец, Лингвистичко истраживање једносложне или мушке риме у српској поезији. – Маја Р. Крстић, Деструктивни глаголи са дефектном парадигмом у руском језику. – Некролози. – Jerzy Bartmiński (19. септембар 1939 – 7. фебруар 2022) (Марија Стефановић). – Иосиф Абрамович Стернин (29. април 1948 – 5. март 2022) (Рајна Драгићевић). – Хроника. – Међународни научни скуп *Slavic Linguistics Society 17. Slavic-Eurasian Research Center*. Универзитет Хокаидо, Сапоро, Јапан, 19–21. септембар 2022. г. (Александра Л. Цолић Јовановић). – Прикази

и критика. – Исидора Бјелаковић. *Терминологија у књижевним језицима Срба XVIII и XIX века (астрономија)*. Нови Сад: Матица српска, 2022, 378 стр. (Ана З. Мацановић). – Марија Стефановић. *У лавиринту речи: огледи из руске и српске когнитивне семантике*. Нови Сад: Филозофски факултет, 2022, 249 стр. (Срђан Петровић). – Бранка Тафра. *Језикословна разлика*. Загреб: Матица хрватска, 2022, 374 стр. (Ненад Б. Ивановић). – Гордана Штрбац и Гордана Штасни. *Слика природе у српском језику*. Нови Сад: Филозофски факултет, 2022, 337 стр. (Рајна М. Драгићевић). – Lilia Duskaeva (ed.). *The Ethics of Humour in Online Slavic Media Communication*. London and New York: Routledge, 2022, 180 p. (Бојана С. Милосављевић). – Євгенія Карпіловська, Зінаїда Козирева (ред.). *Словник мови творчих особистостей України другої половини XX века – початку XXI століття*. Київ: Інститут української мови НАН України, 2022, 787 стр. (Милена Д. Ивановић). – Јелена Бешановић-Чечовић. *Рјечник говора околине Бијелог Поља (Вранешка долина)*. Подгорица: Црногорска академија наука и умјетности, 2020, 291 стр. и Данијела Радојевић. *Рјечник говора околине Берана*. Подгорица: Црногорска академија наука и умјетности, 2021, 243 стр. (Бранкица Ђ. Марковић). – Мирчета Вемић. *Речник картографских појмова*. Београд: Међународно удружење „Стил”, 2021, 573 стр. (Владан З. Јовановић). – Зоран Кнежевић (гл. ур.), Радивоје Младеновић, Предраг Пипер (ур.). *Резултати досадашњих и правци будућих истраживања српских народних говора Косова и Метохије*. Београд: САНУ, Институт за српски језик САНУ – Косовска Митровица: Филозофски факултет Универзитета у Приштини, 2021, 405 стр. (Татјана Г. Трајковић). – Стана Ристић, Ивана Лазић Коњик, Ненад Ивановић (ур.). *Лексикографија и лексикологија у светлу актуелних проблема*, зборник научних радова. Београд: Институт за српски језик САНУ, 2021, 1170 стр. (Вања Миљковић). – Милош Ковачевић (ур.). *Актуелна питања лексикологије и лексикографије српског језика*. Андрићград: Андрићев институт, 2022, 357 стр. (Весна С. Николић). – Библиографија за 2021. годину расправа и дела из индоевропске филологије и опште лингвистике која су изашла у Србији, Црној Гори и Републици Српској (Ана В. Голубовић). – Регистар кључних речи LXXIX књиге *Јужнословенског филолога*, св. 1. – Регистар именâ LXXIX књиге *Јужнословенског филолога*, св. 1.

Посебна издања DCCV, књ. 61

- Иван Негришорац, *Поезија Јована Дучића: од емпиријског негативитета до узвишености лирске метафизике*
– Београд 2022, стр. 133, 24 цм.
ISBN 978-86-7025-957-7

Посебна издања DCCVI, књ. 62

- Слободан Грубачић, Миодраг М. Вукчевић, *Немачка средњовековна књижевност*
– Београд 2023, стр. 451, 24 цм.

ISBN 978-86-7025-968-3

Научни скупови ССХИХ, књ. 37

- *Књижевни историчар и критичар Светислав Вуловић 1847–1898*
– Београд 2023, стр. 125, 24 цм.

ISBN 978-86-7025-983-6

Поздравна реч академика Злате Бојовић, Светислав Вуловић у Академији.
– Злата Бојовић, Светислав Вуловић 1847–1898. – Славко Петаковић, Књижевноисторијска концепција Светислава Вуловића. – Милан Алексић, Књижевнотеоријски ставови Светислава Вуловића. – Татјана Јовићевић, Српска лирика и њена историја у визији Светислава Вуловића. – Зорица Несторовић, Светислав Вуловић као редактор. – Горан М. Максимовић, Дело Симе Милутиновића Сарајлије у тумачењу Светислава Вуловића. – Часлав В. Николић, Стваралачка критика: Светислав Вуловић и српска књижевна критика на почетку XX века. – Јелица Стевановић, У позоришту и о позоришту – четири позоришне године Светислава Вуловића. – Марина Љ. Спасојевић, Доприноси Светислава Вуловића и његовог дела науци о српском језику. – Наташа Вуловић Емонтс, *Белешке и белешчице* Светислава Вуловића у лексиколошко-лексикографском светлу.

Научни скупови ССХХИИ, књ. 38

- *Српски књижевници и српско позориште од Првог светског рата до краја XX века*
– Београд 2023, стр. 194, 24 цм.

ISBN 978-86-7025-997-3

Злата Бојовић, Уводна реч. – Зорица Несторовић, Позоришна естетика Бранислава Нушића између репертоарске политике и драмске уметности. – Горан М. Максимовић, Позоришна дјелатност Душана З. Миличића. – Марина Миливојевић Мађарев, Српска драма у европском контексту на крају XX века. – Јелица Стевановић, Ранко Младеновић – аутор предлога Уредбе о позориштима Краљевине Југославије. – Светозар Рапајић, Песник Велимир Живојиновић Massuka, редитељ, управник позоришта, позоришни критичар. – Весна Крчмар, Уметничка свестраност Велимира Живојиновића Massuke у одразу позоришне критике. – Марија Благојевић, Позоришна естетика Александра Поповића. – Јасмина Врбавац, Метафизичко и свакодневно у драмама Љубомира Симовића. – Љиљана Пешикан-Љуштановић, Жанровска поигравања Душана Ковачевића. – Милан Мађарев, Ауторско позориште Душана Ковачевића (1987–2001). – Синиша Јелушић, Поетика драме/поетика режије: интертекстуалност *Будванске трилогије* Виде Огњеновић. – Мирослав Радоњић, Креативни дуализам писац–редитељ у позоришном стваралаштву Виде Огњеновић.

Издања Библиотеке, књ. 40

- Драгана Крстић Лукић, *Библиографија академика Ивана Клајна*

- Београд 2022, стр. 86, 24 цм.
ISBN 978-86-7025-970-6
- *Етимолошки речник српског језика 4*
БЛ–БЉ
– Београд 2023, стр. 212, 24 цм.
ISBN 978-86-82873-93-8 (ИСЈ)
 - *Трибина Библиотеке САНУ*
Година XI, број 11
– Београд 2023, стр. 307, 24 цм.
ISSN 2335-0121
Пројекат Јадар – шта је познато? / уредници Владимир Стевановић, Богдан Шолаја, Велимир Радмиловић. – Законик цара Стефана Душана. Књ. 5, Румунски превод Законика цара Стефана Душана и Епитимијног номоканона (1776) / уредници Коста Чавошки, Ђорђе Бубало. – Крај рата, Срби и стварање Југославије: зборник радова са међународног научног скупа одржаног 29–30. новембра 2018. / уредник Михаило Војводић. – Резултати досадашњих и правци будућих истраживања српских народних говора Косова и Метохије / главни уредник Зоран Кнежевић; уредници Радивоје Младеновић, Предраг Пипер. Косовско-метохијски зборник. 8 / уредник Драган Војводић. – Традиционално архитектонско наслеђе у региону Старе планине: архитектура која нестаје / Горица Б. Љубенов; уредник Милан Лојаница. – На капијама Константинопоља: Русија и балканско питање у 19. веку / Славенко Терзић. – Милош Н. Ђурић – класично наслеђе на размеђи традиционалног и модерног: зборник научног скупа одржаног 21. децембра 2017. у САНУ и на Филозофском факултету Универзитета у Београду / уредник Злата Бојовић. – Дан Библиотеке САНУ посвећен Васку Попи (1922–1991–2022). – Extremal problems and inequalities of Markov-Bernstein type of algebraic polynomials / Robert B. Gardner, Narendra K. Govil, Gradimir V. Milovanović. – Капитална улагања у научноистраживачку инфраструктуру у Републици Србији у 21. веку / Зоран В. Поповић; уредник Љубомир Максимовић. – Гласови и слике: облици комуникације на средњовековном Балкану: (IV–XVI век) / уредници Станоје Бојанин, Љубомир Милановић, Милош Цветковић; одговорни уредник Љубомир Максимовић. Константин Порфирогенит и рана историја Јужних Словена / Предраг Коматина; уредник Љубомир Максимовић. – Зборник радова Византолошког института. Књ. 58 / уредници Љубомир Максимовић, Бојана Крсмановић. – Живот и стваралаштво жена чланова Српског ученог друштва, Српске краљевске академије и Српске академије наука и уметности. Том 2 / главни уредник Зоран Кнежевић; уредник Нада Милошевић-Ђорђевић. – Историјска лексикографија српског језика / уредници Јасмина Грковић-Мејџор, Исидора Бјелаковић, Марина Курешевић. Хиландарски зборник. 15 / уредник Мирјана Живојиновић. – Манастир Хиландар и источни Балкан

- у XVIII веку: културне и економске везе / Огњен Крешић; одговорни уредник Војислав Г. Павловић. Аутономија Косова и Метохије у Србији: (1945–1969) = The Autonomy of Kosovo and Metohija in Serbia: (1945–1969) / Игор Вукадиновић; одговорни уредник Војислав Г. Павловић. Finir la Grande guerre dans les Balkans: 1918–1923 / sous la direction de Vojislav G. Pavlović. – Супстанцијално нова реакција у органској хемији: како и где је откривена интрамолекуларна радикална реакција 1,5-премештања радикалног центра у органским молекулама / Живорад Чековић. Флора орхидеја (Orchidaceae) западне Србије / Владан Ђорђевић; уредник Владимир Стевановић. Фитофагне и предаторске гриње самониклих воћака у шумама Србије / Катарина Младеновић, Бојан Стојнић, Радмила Петановић; уредник Радмила Петановић. – Српски књижевници и српско позориште до Првог светског рата / уредник Злата Бојовић. Глас САНУ; књ. 432. Одељење језика и књижевности; књ. 32 / уредник Злата Бојовић. – Џејмс Џојс у преводу Зорана Пауновића (О стогодишњици *Уликса*). – Паркинсонова болест: 2020/2021 / главни уредник Владимир С. Костић. – Исправка. – Именик аутора, уредника и говорника.
- *Језик као запис културе у етнолошкој и лингвистичкој анализи на релацији Србија – Македонија*, том 2
– Скопље 2023, стр. 327, 24 цм.
ISBN 978-608-203-374-7 (МАНУ)
ISBN 978-86-7025-995-9 (САНУ)
Уводна реч. – Снежана Вучковић, О македонско-српским лексичким паралелизмима у упоредно-историјском и ареално-типолошком контексту. – Соња Миленковска, Македонски дијалектни називи за 'тупаница' во корелација со истозначните називи на словенската јазичка територија (според материјали на Општословенскиот лингвистички атлас). – Марјан Марковиќ, Зузана Тополињска, Етимолошка и семантичка анализа на одредени занимања во македонските дијалекти (според материјалите на ОЛА). – Дијана Петровска, Лексиката поврзана со копаничарскиот уметнички занает. – Драгана Ратковић, Лексика лаудативног значења у именовању човека у пиротском говору (лингвокултуролошки аспект). – Драгана Радовановић, Свадебна лексика из Липљана кроз (етно) дијалекатске записе. – Веселинка Лаброска, Станислав Станковиќ, Називите за бојадисување велигденски јајца (македонско-српски паралели). – Милица Дејановић, Емилија Реџић, Славски обредни хлебови у Сиринићкој жупи. – Ангелина Панчевска, Мотивации за именовање на некои домашни животни во македонските дијалекти. – Васил Дрвошанов, Именувањата на *трлото* во македонските говори. – Ана Савић-Грујић, Недељко Богдановић, Сточарски штапови у говорима југоисточне Србије. – Ивана Башић, Функција обреда са припевима *ладо* и *љељо* и сродних обреда из Србије и Македоније. – Ивана Башић, Семантика припева *ладо* и *љељо* у обредним песмама из Србије и Македоније. – Давор Јанкулоски, Женскиот божествен принцип како мотив за именовање некои животински видови на словенскиот југ. – Лидија Стојановиќ, Историска и фиктив-

на основа на изведените “етноними и антропониими” во народната поезија на Србија и Македонија (аспекти на поетички и стилистички константи во ликовите: Арапин, Крали Марко, Болен Дојчин, Браќа Јакшиќи). – Виолета Николовска, Концептот *личен* во македонската народна поезија. – Регистар на клучни зборови и изрази за македонски и српски јазик.

ОДЕЉЕЊЕ ДРУШТВЕНИХ НАУКА

- *Законик цара Стефана Душана*, књ. VI
Хоповски препис Душанова законодавства
– Београд 2023, стр. XIII, 195, [46] с факс., 28 цм.
ISBN 978-86-7025-992-8
Уз шесту књигу преписа Душанова законика. – Скраћенице за рукописе Душанова законика. – Скраћенице чешће цитираних извора, литературе, часописа и установа. – Уводне студије. – У потрази за непознатим преписима Душанова законика. – О преписивачу рукописа. Хоповски јеромонах Спиридон Јовановић. – Историја и историографија Хоповског рукописа. – Предложак Хоповског преписа. – Језик Хоповског преписа. – Напомене о нумерацији чланова и издавачким начелима. – Хоповски препис Душанова законодавства (фотографије). – Закон цара Константина Јустинијана. – Душанов законик. – Извод из прегледа садржаја рукописа. – Табеле. – Упоредни преглед нумерације чланова у преписима Закона цара Константина Јустинијана. – Упоредни преглед стандардне нумерације и нумерације преписа Душанова законика. – Речници и регистри. – Напомене о приређивању речника-регистара Закона цара Константина Јустинијана и Душанова законика. – Речник-регистар Закона цара Константина Јустинијана у Хоповском препису. – Речник-регистар Душанова законика у Хоповском препису.

Посебна издања DCCVIII, књ. 112

- *Цинцари: културна размена, идентитет и наслеђе*
– Београд 2023, стр. 213, 24 цм.
ISBN 978-86-7025-982-9
Предговор – Младена Прелић, – Никола Трифон, Цинцари, сувишна коцкица у балканском мозаику. – Предраг Мутавић, Писмо, језик, нација – први покушаји стварања савременог аромунског алфабета. – Чедомир Чупић, Значај и улога Цинцара у формирању грађанског друштва и утемељењу грађанских вредности. – Дејан Тубић, Христофор Жефаровић, његов значај и улога у европеизацији српске уметности и културе у XVIII веку. – Лила Кона, Милена Шећеровић, Цинцари у српској штампи у другој половини XIX и првим деценијама XX века – од емпатије до стигме. – Јулијана Вучо, Цинцарске грађанске породице – породица Вучо. – Тедо Кал, Загонентно писмо из Персије – трагом Мегленских Влаха и Аромуна у Ирану. – Иван Казаков, Александра Чиварзина, Из лексике традицио-

налне народне културе Арумуна Северне Македоније (прелиминарни резултати етнолингвистичког теренског истраживања). – Младена Прелић, Породично памћење и културно наслеђе Армана/Цинцара у Србији: неки досадашњи резултати и правци даљег истраживања. – Прилози. – Никола Каракота, О Арманима. – Сотири Блеца, Армани из Грчке: Једно лично виђење.

Научни скупови ССХП, књ. 50

- *Допринос Радета Ухлика лингвистици и култури Рома*

– Београд 2022, стр. 248, 24 цм.

ISBN 978-86-7025-949-2

Предговор. – Младен Ухлик, Кратак преглед живота Радета Ухлика – из породичних сећања. – Драгољуб Ацковић, Раде Ухлик – ромолошка истраживања. – Данијела Поповић Николић, Ромске народне приповетке и предања у записима Радета Ухлика. – Марија Александровић, Трагом записа ромских народних песама Радета Ухлика. – Биљана Сикимић, Мале ромске фолклорне форме у лингвистичким студијама Радета Ухлика. – Hedina Tahirović Sijerčić, Leksemi orijentalnog porekla u gurbetskom dijalektu bosansko-hercegovačkih Roma u pričama i legendama Rada Uhlika. – Марија Вучковић, Допринос Радета Ухлика проучавању супстандардне лексике ромског порекла у српско-хрватском језику. – Рајко Ђурић, Каузитивни ромски глаголи. – Мирјана Мирић, Балканизми у студијама Радета Ухлика. – Светлана Ћирковић, Неаргументска употреба датива личних заменица и рефлексивне заменице у ромском језику: Ухликов „датов присности“. – Љубица Ђурић, Допринос Радета Ухлика изучавању гурбетског ромског: питања неодређеног члана.

Научни скупови ССХП, књ. 51

- *Надзорни капитализам*

– Београд 2023, стр. 161, 24 цм.

ISBN 978-86-7025-979-9

Dan Podjed, Homo covidensis – A serf of surveillance feudalism. – Marijan Krivak, Nadzorni kapitalizam ili... „društva kontrole“? Deleuzeova „revolucionarna moć želje“ ili... „skora propast sveta“. – Márton Pál Iványi, The same sides of the psychopolitical coin: subjectivation and surveillance – Central European horizons. – Павле Миленковић, Друштвена контрола, надзор и трансгресија у неолибералном капитализму. – Алпар Лошонц, Мултипликовани надзор као синергија. – Новица Милић, Критика дигиталног ума. – Далибор Петровић, Улога технологије у конструкцији надзорног капитализма Шошане Зубоф. – Марјан Ивковић, Ангажман као самонадзирање: структурна доминација у надзорном капитализму. – Срђан Продановић, Шта значи (не) бити ангажован у доба економије пажње? – Ђорђе Кривокапић, Андреа Николић, Регулисање информационих добара као ресурса дигиталне економије.

Научни скупови ССХХ, књ. 52

- *Друштвено-политичка мисао и делатност Милана Грола*
– Београд 2023, стр. 282, 24 цм.
ISBN 978-86-7025-993-5

Реч уредника. – Реч потпредседника Српске академије наука и уметности академика Љубомира Максимовића. – Драган Симеуновић, Особеност политичке мисли Милана Грола. – Мира Радојевић, Милан Грол о државном уређењу југословенске заједнице (1918–1945). – Рајко Кузмановић, Дјеловање Гролове опозиције у Привременој народној скупштини Демократске Федеративне Југославије. – Ивана Дамњановић, Гролово схватање демократије. – Љубиша Р. Митровић, Драгољуб Јовановић о политичком портрету Милана Грола и разликама у схватању демократије и актера друштвених промена. – Дејан Јовановић, Милан Грол о нацији и националном питању. – Александар Прњат, Милан Грол о претпоставкама демократије. – Александар Животић, Милан Грол и Совјетски Савез (1940–1945): наде, сумње и искушења. – Срђан Цветковић, Милан Грол, Демократска странка и затирање опозиције у Србији уочи избора 1945. године. – Зоран Т. Јовановић, Милан Грол у Народном позоришту у Београду (1899–1924). – Радомир Путник, Глумачки портрети Милана Грола. – Марко Недић, Критичко-есејистички и наративни дискурс Милана Грола (Из предратне Србије). – Зоран Аврамовић, Политичке особине Милана Грола и југословенство (Драгољуб Јовановић о Милану Гролу). – Јован Пејчић, Књижевни портретист и критичар – учесник и сведок (Време и људи Милана Грола).

Научни скупови ССХХI, књ. 53

- *Људска права у ванредним ситуацијама*
– Београд 2023, стр. 321, 24 цм.
ISBN 978-86-7025-994-2

Предговор – Маријана Пајванчић. – Ванредне ситуације и њихова рефлексија на људска права. – Тибор Варади, Ванредна правна размишљања и стратегије у ванредним ситуацијама: са посебним освртом на идеолошко-политичке поводе. – Миодраг Чолић, Заштита здравља у ванредним ситуацијама. – Алпар Лошонц, Људска права, ванредно стање, неједнакост и биобезбедност. – Основна лична права у ванредним ситуацијама. – Маја Нastiћ, Дерогација људских права у ванредним ситуацијама у пракси Европског суда за људска права. – Весна Ракић Водинелић, Право на приступ правосуђу у ванредном стању. – Тамаш Корхец, Одустајање од слободне судијске процене? – Једнаке могућности остваривања права вулнерабилних група у ванредним ситуацијама. – Sanja Klempić Bogadi, Životi starijih u Hrvatskoj tijekom pandemije bolesti COVID-19. – Vesna Leskošek, Nina Mešl, Tadeja Kodele, Miroslav Budimir, Tamara Rape Žiberna, Rad centara za socijalni rad u vreme pandemije kovida-19 u Sloveniji. – Невена Петрушић, Родни аспекти ванредне ситуације изазване пандемијом ковида-19 и мерама за њено спречавање. – Damjan

- Tatić, Equality of opportunities for Realizing Human Rights of Persons with Disabilities in Serbia during Covid-19 Pandemic. – Утицај ванредних ситуација на економију и политички живот. – Милојко Арсић, Економске последице пандемије ковида-19. – Зоран Лутовац, Утицај пандемије ковида-19 на политички живот у Србији. – Ирена Пејић, Ограничење представничке функције парламента у ванредном стању. – Стефан Јањић, Дубравка Валић Недељковић, Право на обавештеност и информисање у ванредној ситуацији. – Дискусије. – Катарина Голубовић, Удружења за заштиту људских права у управљању епидемијом. – Софија Мандић, Рад судова током епидемије заразне болести ковид-19. – Надежда Сатарић, Старији становници и пандемија изазвана ковидом-19: пример Србије. – Зорица Мршевић, Невидљиве жене у време пандемије коронавируса 2020. – Наташа Госпић, ИКТ и људска права у ванредним ситуацијама. – Мирослав Ђорђевић, Ванредно стање и председник Републике. – Петар Теофиловић, Независне институције за заштиту људских права у ванредном стању у Србији 2020. – Маријана Пајванчић, Селективна библиографија публикација, истраживања и анализа.
- Александер Бауцал, Небојша Лалић, Александар Костић, *Кључни подаци о стању науке у Србији*
– Београд 2023, стр. 126, 21 цм.
ISBN 978-86-7025-984-3
 - Александар Костић, Бранислав Војновић, *Српски народни покрет 1848/1849.*
– Београд 2022, стр. 77, 24 цм.
ISBN 978-86-7025-965-2

ОДЕЉЕЊЕ ИСТОРИЈСКИХ НАУКА

- *Глас CDXXXIV*, књ. 19
– Београд 2023, стр. 488, 24 цм.
ISSN 0351-4765
Михаило Војводић, Предговор. – Љубодраг Димић, Професору Драгољубу Живојиновићу с поштовањем и захвалношћу. – Зоран Лакић, Неизбрисив траг у нашој историографији (Сјећање на академика). – Никола Жутић, Академик Живојиновић – истакнути ватиканолог. Академски контакти с професором Драгољубом Живојиновићем од студентских и постдипломских дана до научних дружења. – Радослав Распоповић, О научном дјелу академика Драгољуба Р. Живојиновића о Црној Гори. – Мирјана Живојиновић, Улога мора у животу светогораца. – Dragan Vojvodić, Weapon from the Heavens. The Iconology of Medieval Representations of Rulers' Investitures with Military Insignia. – Павле Драгичевић, Кнезови и

- ректори средњовјековног Котора. – Миодраг Марковић, Живот и делатност Павела Петровића у Сједињеним Америчким Државама. – Ђорђе Микић, Продаја и претплата на књиге и часописе и културно-национални покрет у Босни и Херцеговини. – Војислав Г. Павловић, „Цивилизацијска мисија” пољске емиграције грофа Адама Чарторијског у Србији. Први, неуспели покушаји уније у Србији четрдесетих година XIX века. – Михаило Војводић, Очекивања српске Народне скупштине од руске политике у Анексионој кризи. – Љубодраг П. Ристић, Карактерологија Срба у ратним белешкама странаца (1914–1918). – Слободан Г. Марковић, Срби и Југословени у Лондону током Великог рата и стварање Југославије. – Никола Б. Поповић, Српска влада и окупљање добровољаца у Јужној Америци 1916–1918. – Боривоје Милошевић, Дочек српске војске у Босни и Херцеговини 1918. године. – Александар Растовић, Ситон Вотсон о српском и југословенском питању на страницама *Тајмса*. – Радмила Радић, Британски кардинал и надбискуп Вестминстера Франсис Борн у посети Краљевини СХС 1919. године. – Александар Животић, Совјетски Савез, југословенска краљевина и албанско питање (1924–1926). – Мира Радојевић, О пензионисању тројице професора Београдског универзитета 1938. године (Прилог историји борбе за аутономију универзитета). – Драган Богетић, Југословенско-бугарске несугласице око македонског питања у време војне интервенције у Чехословачкој 1968. – Недељко В. Радосављевић, Патријарх Калиник II и укидање Пећке патријаршије.
- *Косовско-метохијски зборник 9*
– Београд 2022, стр. 323, 24 цм.
ISSN 0354-284X
Татјана Стародубцев, Призори Преображења Христовог у Призренском јеванђељу. – Зоран Ранковић, О неким фонолошко-фонетским и морфолошким особинама рукописног минеја РС 5 Народне библиотеке Србије. – Марка Томић, Неколико до сада неидентификованих сцена грачаничког менолога. – Tatjana Katić, On the Origin of Konstantin Mihailović, Author of the *Turkish Chronicle*. – Лазар Љубић, Српски патријарси светитељи XVII stoleћа. – Урош Шешум, „О свештенству призренском варошком и сеоском“ свештеника Милоша Велимировића. – Драган Војводић, Ивана Женају Рајовић, Живопис Пећке патријаршије из 1875. године. – Милун Стијовић, Прилог односима у Призренској богословији уочи ослобођења Старе Србије. – Радивоје Младеновић, Говор Призренског Подгора у метохијско-северношарпланинском микроконтинууму. – Тања Милосављевић, Лингвокултурне специфичности тематске групе 'тканине' у српском призренском говору. – Татјана Трајковић, Вокалски систем говора косовскокаменичког краја. – Марија Јефtimiјевић Михајловић, Повест о клобучком диздару Асану Бегенишићу (Данак у крви као књижевни мотив у роману *Клобук* Петра Сарића). – Јово Медојевић, Саша Милосављевић, Антропогеографски процеси на територији Сиринићке жупе. – Прикази књига. – Резултати досадашњих и правци будућих истраживања српских народних говора Косова и Метохије, главни уред-

ник З. Кнежевић, уредници Р. Младеновић, П. Пипер, Београд – Косовска Митровица, 2021 (Недељко Богдановић). – Пола века Универзитета у Приштини: сложеност трајања, уредник Ј. Базић, Косовска Митровица 2021 (Јелена Павличић Шарић).

Издања Библиотеке, књ. 41

- Илија Д. Синдик, *Библиографија академика Мирјане Живојиновић* – Београд 2023, стр. 61, 24 цм.
ISBN 978-86-7025-977-5

ОДЕЉЕЊЕ УМЕТНОСТИ

- *Глас CDXXXIII*, књ. 10
– Београд 2022, стр. 101, 24 цм.
ISSN 2956-0713
Милан Лојаница, Стојан Ћелић и модерна стремљења у Одељењу ликовне и музичке уметности САНУ. – Јерко Денегри, Текстови Стојана Ћелића. – Лидија Мереник, Модерни пројект Стојана Ћелића. – Љиљана Слијепчевић, Стојан Ћелић – О графикама (поводом годишњице рођења уметника). – Милета Продановић, У класи – Стојан Ћелић као педагог. – Милан Лојаница, Мило Милуновић – Деловање у уметничкој и академској средини. – Ивана Симеоновић Ћелић, Сећање на Мила Милуновића. – Теодора Славински, Мило Милуновић и Париз. – Ања Марковић, Два лица Милуновићевог Медитерана. – Јасна Јованов, Графички опус Мила Милуновића. – Мирослава Жарков, Дела Мила Милуновића у Колекцији TARKETT. – Јелена Јовановић, Стваралачка и музичка *истина* композитора Ивана Јевтића – Поглед једног етномузиколога. – Сава Халугин, Светомир Арсић Басара – Од тектонике до језгра материје.
- *Речник појмова ликовних уметности и архитектуре*
Том III, Л–О
– Београд 2023, стр. 547, 29 цм.
ISBN 978-86-17-20917-7 (ЗУ)

Посебна издања DCCIX, књига 14

- Дијана Милашиновић Марић, Игор Марић, *Архитектонично, архитекта Иван Антић : поводом 100 година од рођења*
– Београд 2023, стр. 235, 24 цм.
ISBN 978-86-6184-001-2
- Властимир Трајковић, *Музика, Оркестрација II за студенте композиције (теоријски део)*
– Београд 2022, стр. XX, 189, 24 цм.
ISBN 978-86-7025-941-6

Галерија Српске академије наука и уметности 156, друго издање

- *Олга Јеврић – композиција и структура*
– Београд 2023, стр. 253, 24 цм.
– ISBN 978-86-7025-975-1

Галерија Српске академије наука и уметности 157, друго издање

- *Александра Давидов Темерински, Грачаница – сјај уметности у доба краља Милутина*
– Београд 2023, стр. 298, 24 цм.
ISBN 978-86-7025-969-0

Gallery of the Serbian Academy of Sciences and Arts 157

- *Aleksandra Davidov Temerinski, Gračanica: the brilliance of art in the age of King Milutin*
– Belgrade 2023, pages 298, 24 cm.
ISBN 978-86-7025-973-7

Галерија Српске академије наука и уметности 158

- *Сава Халугин: Позив на одушевљеност*
– Београд 2023, стр. 182, 21 цм.
ISBN 978-86-7025-976-8

Галерија Српске академије наука и уметности 159

- *Милорад Бата Михаиловић: стогодишњица рођења бунтовника академика*
– Београд 2023, стр. 253, 24 цм.
ISBN 978-86-7025-985-0

Галерија Српске академије наука и уметности 160

- *Весна Круљац, Миодраг Мића Поповић: сликарство перманентне побуне*
– Београд 2023, стр. 285, 24 цм.
ISBN 978-86-7025-996-6

Галерија Српске академије наука и уметности 160, друго издање

- *Весна Круљац, Миодраг Мића Поповић: сликарство перманентне побуне*
– Београд 2023, стр. 285, 24 цм.
ISBN 978-86-6184-006-7

Gallery of the Serbian Academy of Sciences and Arts 160

- Vesna Kruljac, *Miodrag Mića Popović: The painting of permanent rebellion*
– Belgrade 2023, pages 285, 24 cm.
ISBN 978-86-6184-012-8

Галерија Српске академије наука и уметности

Изложбена свеска 43

- Душан Злоколица, Мирјана Симоски, *Осликавање храма књиге*
– Београд 2023, стр. 131, 24 цм.
ISBN 978-86-7035-510-1 (НБС)

Галерија науке и технике Српске академије наука и уметности 49

- *У главној улози Миодраг Табачки.*
Поводом педесетогодишњице рада
– Београд 2023, стр. 92, 21 цм.
ISBN 978-86-7025-978-2

Галерија науке и технике Српске академије наука и уметности 50

- *Десети међународни салон пејзажне архитектуре*
– Београд 2023, стр. 72, 21 цм.
ISBN 978-86-7025-998-0

Галерија науке и технике Српске академије наука и уметности 51

- Станко Костић, *Цркве брвнаре – чувари традиције*
Непрекидна молитва под дрвеним сводом
– Београд 2023, стр. 120, 21 цм.
ISBN 978-86-6184-003-6

**ОГРАНАК СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ НАУКА И УМЕТНОСТИ
у Новом Саду**

- *Анали Огранка САНУ у Новом Саду, број 18 за годину 2022.*
– Нови Сад 2023, стр. 236, 29 цм.
ISSN 1452-4112
РЕЧ УРЕДНИКА. – Зоран Л. Ковачевић, Визуелизација у науци – сусрет уметности и науке. ПРЕДАВАЊА ПОВОДОМ ИЗБОРА У САНУ. – Велимир Ј. Попсавин, Развој нових антитуморских агенса применом биоизостеризма и молекулске хибридизације. – Бела Белинт, Милена Тодоровић, Матичне ћелије – целуларни концепти и потенцијал за „цитобиолошко-премошћавање” у трансплантацијској и регенеративној медицини. – Миливој Ненин, Над преписком Милоша Црњанског. – Игор Долинка, Биографија. – Владимир В. Срдич, Епитаксијални раст танких

- филмова на бази LaMnO_3 . ТРИБИНА. – Ненад Димитријевић, Радикално-демократска критика либералног поимања демократије. – Исидора Бјелаковић, О земној јабуци, новчари и неделимку (српска терминологија 18. и 19. века). – Влада Б. Вељковић, Утицај феномена преноса на перформансе и повећање размене аеробних микробиолошких процеса. – Зорица Хади Радовић, Мање познати Васко Попа. – Срђан Орсић, Три новосадска периода у животу и раду Јакова Игњатовића. – Миодраг Лома, Превод Хердерлинове химне „На извору Дунава” по Уфхаузену издану. – Јелена Јовановић, Женска певачка група „Моба”: традиционалне сеоске песме и њихово звучање у данашњици. ГАЛЕРИЈА. – Вера Стојшић Гашпаровски, 14. колективна изложба *Заједно на путу Захарија Орфелина* калиграфских радова наставника, ученика и калиграфа Светозара Пајића Дијака. – Босилка Зиројевић Лечић, *Портретисање ентеријером* – слике Доротеје Ловре. – Тијана Палковљевић Бугарски, *Вибрантне форме* Босилке Зиројевић Лечић. – Оливера Ерић, Борба ПОЛОВА. – Димитрије Јованов, *Зоран Петровић – један век са нама*. – Аница Радошевић Бабић, Текст говора са отварања изложбе *Дихотомије пејзажа и графичких процеса* уметнице Татјане Мартицки. – Љубомир Вучинић, Архитектоника слике Миле Гвардиол. – Данило Вуксановић, Детектор цртачке вештине. – Лука Кулић, Милош Вујановић, Данило Вуксановић, ЛУМИДА. – Тијана Палковљевић Бугарски, *Fluxus* Предрага Царановића. ПРИКАЗИ. – Зоран Пауновић, Чудесни реализам Семол земље. – Миливој Ненин, О словима у речима или освајање унутрашњих житница. – Љиљана Пешикан-Љуштановић, Комињање приче – завичајне теме у Сабраним делима Мира Вуксановића. – Гордана Ковачек Станић, Потенцијални интерес детета на родитељско старање два родитеља. – Михај (Миља) Н. Радан, Сажет приказ зборника радова *Срби у Румунији – садашње стање и перспективе*. – Софија Милорадовић, Представљање издања Института за српски језик САНУ поводом 75 година од оснивања (1947–2022). НАУЧНИ СКУПОВИ. – Ненад Теофанов, Конгрес младих математичара у Новом Саду. – Ненад Теофанов, Математичка конференција “Time – Frequency Representations for Function Spaces”. – Љиљана Гвозденовић, Новине у терапијском приступу хроничном болу малигне и немалигне етиологије. ДИЈАЛОГ – Владимир Црњански, Сусрет са Желимиром Жилником: посебан угао виђења или сећања на ствари.
- *Хроника Огранка САНУ у Новом Саду*, број 12
– Нови Сад 2023, 30 цм.
ISSN 2217-849X
 - Зоран Ј. Ковачевић, *Интегративна патогенеза хроничних болести и старења*
– Нови Сад 2023, стр. 274, 24 цм.
ISBN 978-86-6263-463-4

- *Траговима Уликса: одјеци стваралаштва Џејмса Џојса у српској књижевности*
– Нови Сад 2023, стр. 127, 24 цм.
ISBN 978-86-6032-002-7
Уводна реч. – Владислава Гордић Петковић, Топографија менталитета и енциклопедијска нарација у *Оди мањем злу* Воје Чолановића: један могући Џојс у Београду 2002. – Зоран Пауновић, Џојс и Киш: Аутобиографија као судбина. – Новица Милић, Пешчани Одисеј. – Марко Аврамовић, Два сусрета са Џојсом у савременој српској прози. – Владан Бајчета, Има ли краја току свијести и где су границе метанаративности? Дијалог са Џојсом, Бретоном и постмодернистичким наслијеђем у *Писцу из далека* Владана Матијевића. – Предраг Петровић, Може ли се припитомити *Уликс* или како је Растко Петровић читао Џојсов роман? – Мина М. Ђурић, Како савремена српска и светска књижевност читају Џојса данас?
- *Одговорност и савременост: одговорност у савременом друштву*
– Нови Сад 2023, стр. 150, 24 цм.
ISBN 978-86-6032-003-4
Академик Јасмина Грковић-Мејџор, Поздравна реч. – Александар Фатић, Хијерархија компетенција као кључни елемент нормалности друштва. – Алпар Лошонц, Одговорност једног метасубјекта. – Павле Миленковић, Курикулум одговорност. *Ното academicus* између знања и моћи. – Владимир Гвозден, Модерност, одговорност и жеља: *Замак* као замка. – Ромило Александар Кнежевић, К. Г. Јунг о одговорности човека за Божији живот. – Жељко Сенковић, Идеја мира. – Ђорђе Кривокапић, Андреа Николић, Одговорност у доба вештачке интелигенције.

ОГРАНАК СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ НАУКА и уметности у Нишу

- *Хроника Огранка САНУ у Нишу, бр. 6*
– Ниш 2023, стр. 15, 30 цм.
ISSN 2620-0198
- *Јавни говор у условима пандемије ковида 19*
– Београд–Ниш 2022, стр. 246, 24 цм.
ISBN 978-86-7025-967-6
Уводна реч. – Љубинко Р. Раденковић, Језик и кужно доба. – Софија Р. Милорадовић, Речници термина везаних за пандемију ковида 19 – сведочанство злог времена. – Светлана М. Слијепчевић Бјеливук, Марина М. Николић, Речник појмова из периода пандемије ковида – изазови и решења. – Марина С. Јањић, Стилосени аспекти језичког израза Нишлија у условима пандемије ковида 19. – Марина Љ. Спасојевић, Глаголи у

- српском језику у доба короне. – Мирјана К. Илић, Новостворене лексеме са *ковид* и *корона* – формалнојезичке и семантичке импликације. – Александра Р. Лончар Раичевић, Нина Љ. Судимац, Теорија, пракса и ставови говорника о наглашавању страних речи на примерима из медицинске терминологије. – Татјана Г. Трајковић, Инфинитив у нишким дискурсима о ковиду 19. – Јелена М. Стошић, О владању за време колере – језик и епидемије некад и данас. – Ивана З. Митић, О синтаксичким карактеристикама говора оболелих од вируса корона. – Александра А. Јанић, Асоцијативни приступ фреквентним именицама у српском језику током епидемије вируса SARS-CoV-2 на примеру нишких студената Србистике. – Александар М. Новаковић, Степен познавања значења неологизама из доба пандемије ковида у јавном говору Нишлија. – Бојана С. Милосављевић, О неким аспектима комуникативног понашања говорника српског језика у условима пандемије ковида 19. – Оливера М. Дурбаба, Документаризација неологизама у доба пандемије (на примеру једног дигиталног глосара немачког језика): „und dann kam Corona...“. – Милина И. Ивановић Баришић, „Нова нормалност“ – ковид 19 и хумор у телефонским порукама. – Недељко Богдановић, Кратак осврт на задату тему.
- Томислав П. Пејчић, Јован Б. Хаџи Ђокић, *Хормони и простата* – Београд 2023, стр. 154, 29 цм.
ISBN 978-86-7025-971-3

ЦЕНТАР ЗА НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКИ РАД СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ НАУКА И УМЕТНОСТИ И УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ

- Драгослав Срејовић и мултидисциплинарност
– Крагујевац 2023, стр. 222, 27 цм.
ISBN 978-86-81037-76-8
Милена Драгићевић Шешић, Иван Меденица, Срејовић и позориште: перформативни обрт у археолошком истраживању и његовој презентацији. – Слободан Лазаревић, Улога и значај открића Лепенског вира на протејски и композитни карактер поетског језика. – Миомир Петровић, Модификације и трансмутације мита о Оресту у авангардним драмским текстовима. – Бојана Племић, Интердисциплинарни приступ у процесу валоризације археолошке баштине. – Горан М. Јанићијевић, Иконолошко-херменеутичарски карактер тумачења уметничког наслеђа у теоријским интерпретацијама Драгослава Срејовића. – Селена Витезовић, Драгана Антоновић, Коштани и камени предмети у праисторији централног Балкана: допринос Драгослава Срејовића за њихово систематско изучавање. – Vesna Vuchkovic, Roberto Risch, Neolithic rock exploitation in the middle Morava valley: A geoarchaeological approach to the social accessibility of raw materials. – Мирослав Кочић, Брајан Хенкс, Марија Каличанин-Крстић, Петра Басар, Историјат мултидисциплинарних

истраживања неолита Шумадије – почеци и будућност. – Radmila Zotovic, Roman votive monuments of Smederevo. – Bojan Djuric, Divna Jovanovic, Walter Prochaska, Kamen za cara. Arheometrijske i arheološke analize kamena iz Romulijane. – Душан Рашковић, Нумизматика као извор за познавање историјске географије централног Поморавља, античког и рановизантијског периода. – Дарко Периша, Драгослав Срејовић – нетипични свјетски археолог.

ПРЕГЛЕД ПРИХОДА И РАСХОДА ФОНДА

САНУ ЗА ИСТРАЖИВАЊА У НАУЦИ И УМЕТНОСТИ У 2023.
ГОДИНИ

Остварени приход	70.000.000,00	динара
Утрошена средства	70.000.000,00	динара
Неутрошена средства	0,00	динара

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
001(497.11)

БИЛТЕН Фонда САНУ за истраживања у науци и уметности за ... годину
/ главни и одговорни уредник Зоран Кнежевић. - 2015, бр. 41-. - Београд:
Српска академија наука и уметности, 2016- (Београд : Српска академија наука и уметности). - 24 cm

Годишње. - Је наставак: Билтен Фонда за научна истраживања - Српска академија наука и уметности = ISSN 0352-2385

ISSN 2466-4286 = Билтен Фонда САНУ за истраживања у науци и уметности

COBISS.SR-ID 223165708

